

ASHLEY RAMSDEN
SUE HOLLINGSWORTH

Hikâye Anlatma Sanatı

ÇEVİREN: ALİ BUCAK

ASHLEY RAMSDEN
SUE HOLLINGSWORTH
Hikâye Anlatma Sanatı

ASHLEY RAMSDEN İngiltere'deki Emerson Koleji'ne bağlı Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu'nda ders veriyor ve dünya çapında hikâye anlatıp kurslar düzenliyor. Tiyatro ve hitabet kökenli olan Ramsden'in hikâye anlatmayı öğretmek için kendi geliştirdiği yöntemler ve anlatıcılara verdiği özel ses alıştırmaları bulunuyor. Özellikle, çok sevilen "Bir Noel Şarkısı", "Nasrettin Hoca'nın Olağanüstü Maceraları", "Tistou ve Umut Eken Adam" gibi tek kişilik şovlarıyla tanınıyor.

SUE HOLLINGSWORTH İngiltere'deki Emerson Koleji'ne bağlı Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu'nda ders veriyor ve dünya genelinde hikâye anlatıp kurslar düzenliyor. Gerçek hayat hikâyelerini öğretme ve anlatmada geniş tecrübe sahibi olan Hollingsworth, vahşi doğada hikâye anlatma turlarına rehberlik ediyor, ayrıca hikâye anlatma inzivaları düzenliyor. "Yolda Giderken", "Cennetin Dışında" ve "Fırtınayı Yönetmek" gibi doğayla yeni bir ilişki kuran anlatımlarıyla tanınıyor.

The Storyteller's Way. Sourcebook for inspired Storytelling
© 2013 Hawthorn Press

İletişim Yayınları 2422 • Başvuru Kitapları 106
ISBN-13: 978-975-05-2134-8
© 2017 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2017, İstanbul

EDITOR Bahar Siber
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Bahri Özcan
DİZİN Emre Bayın
BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46
CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ASHLEY RAMSDEN
SUE HOLLINGSWORTH

Hikâye Anlatma Sanatı

Hikâye Anlatıcısının Rehberi

The Storyteller's Way
Sourcebook for inspired Storytelling

ÇEVİREN Ali Bucak

*Bu kitap, şükranla ve sevgiyle, 1994 ila 2002
yılları arasında Uluslararası Hikâye Anlatma
Okulu'nda eğitim alan öğrencilere ithaf edilmiştir.
Sizler olmasanız bu kitap olmazdı.*

– S.H. ve A.R.

*Galler'in kalbindeki, tüm bu yolculuğun
içinde başladığı eski meşe ağacına.*

– A.R.

*İlk hikâye anlatıcım olan babam Melville James
Castle'a (1927-2008), uçuk bir hikâye anlatırken
omuzlarının keyifle sallandığını hâlâ görür gibiyim.*

– S.H.

İçindekiler

SUNUŞ	13
TEŞEKKÜR	19
Başlarken	21
Önsöz	23
Giriş	25
Neye ihtiyacınız olacak?	26
1. Bölüm İlk Adımlar	29
1. Kemikler	33
Alıştırma 1 – Satır başları	33
Alıştırma 2 – Harita çıkarma	34
Alıştırma 3 – Hikâyenin içine girmek	35
Alıştırma 4 – Serbest anlatım	36
2. Etli kısım	37
Alıştırma 5 – Ruh hali haritası	37
Alıştırma 6 – Hayalde canlandırma	38
Alıştırma 7 – Ne bildiğinizi bilmiyorsunuz!	41
Alıştırma 8 – Mükemmel oranlar	42
Colin ve Marangoz	47
2. Bölüm Duyular	49
1. Fiziksel	50
Alıştırma 1 – İşitme ve dokunma	50
Alıştırma 2 – Koku	51

Alıştırma 3 – Tatma	51
Alıştırma 4 – Görme	52
2. Hayali	54
Alıştırma 5 – Dokun ve anlat	54
Alıştırma 6 – Her resim bir hikâye anlatır	54
Alıştırma 7 – Ses ortamı.....	55
Alıştırma 8 – Kelimeleri bulmak	56
Ses	58
Dokunma	58
Koku ve tat	59
Görme	59
Elma Ağacı ile Gül Ağacı	63
3. Bölüm Ritim ve Tekrar	65
Alıştırma 1 – Aile ritimleri	66
Alıştırma 2 – Çocuk oyunları	70
Alıştırma 3 – Konuşarak yürümek	72
Alıştırma 4 – Şimdi hep beraber	73
Alıştırma 5 – “R” noktası	75
Küçük Opossum	78
4. Bölüm Kutupsallık	81
Alıştırma 1 – Zıtlar	84
Alıştırma 2 – Zıtları duymak	84
Alıştırma 3 – Zıtları tanımak	88
Alıştırma 4 – Daha fazlasını ver	90
Yapacak Daha Önemli İşler	95
5. Bölüm Mizaçlar	97
Alıştırma 1 – Çocuk haliniz	98
Alıştırma 2 – Basit, dostum Watson!	104
Alıştırma 3 – Mizacı saptamak	105
Alıştırma 4 – Grimm Masalları	106
Alıştırma 5 – Dört başlangıç	110
Alıştırma 6 – Dört kapanış	110
Dört İşe Yaramaz	115
6. Bölüm Eşikler	117
Alıştırma 1 – Kesişme noktaları	118
Alıştırma 2 – Zaman işaretleri	119
Alıştırma 3 – Mekân değiştirme	119
Alıştırma 4 – Eşiği saptamak	120
Alıştırma 5 – Yaşasın farklılık!	121

Alıştırma 6 – Doğal duraklama noktaları.....	123
Alıştırma 7 – Burada neler oluyor?	123
Fırıncı Düzinesi	130

7. Bölüm Hız..... 133

Alıştırma 1 – Bay Hızlı ve Bay Yavaş.....	134
Alıştırma 2 – Trafik polisi.....	134
Alıştırma 3 – Yardımsever orkestra şefi.....	135
Alıştırma 4 – Hız kamerası	137
Evimde Kim Var?	140

8. Bölüm Jest..... 141

Alıştırma 1 – Su seviyeleri.....	142
Alıştırma 2 – Uzaydaki yönler	144
Alıştırma 3 – Hikâyeyi canlandırmak.....	146
Alıştırma 4 – Jestleri mükemmelleştirmek.....	148
Alıştırma 5 – Altın iplikler.....	148
Alıştırma 6 – Arka alan.....	150
Alıştırma 7 – Önce, sırasında ve sonra.....	152
Yağmur ve Genç Kadın	155

9. Bölüm Bakışlar..... 157

Alıştırma 1 – Kişiden kişiye	159
Alıştırma 2 – Resimden resme	160
Alıştırma 3 – Kuvvetli ve zayıf yönler	160
Alıştırma 4 – İlkenin uygulanması.....	162
Alıştırma 5 – Bölünmüş bakış.....	164
Kılıç Ustası ile Hikâye Anlatıcısı	169

10. Bölüm İlişki Kurma..... 171

1. Kendimiz olmak	172
Alıştırma 1 – İyi zamanlar.....	172
Alıştırma 2 – Var olma	173
2. Karşılık verme	175
Alıştırma 3 – Tepkilerinizi gösterme.....	175
Alıştırma 4 – Tüm imkânları kullanmak.....	176
3. Canlandırma	177
Alıştırma 5 – Bak güneş çıkıyor.....	178
Alıştırma 6 – Merkezi seçmek.....	179
4. Yaratma	180
Alıştırma 7 – Yaratmak ve canlandırmak.....	180
Alıştırma 8 – Tepki verme ve olma	181
Böcek Olga.....	186

11. Bölüm Sessizlik	189
Alıştırma 1 – Sessizliği araştırmak	193
Alıştırma 2 – Sessizliği işaret etmek	194
Alıştırma 3 – Sessizliği riske atmak	195
Alıştırma 4 – Hayal gücü hareketleniyor	197
Alıştırma 5 – Hayal güçlerinin buluşması	199
Alıştırma 6 – Duyguların dünyası	200
Alıştırma 7 – Şahit olunan sessizlik	202
Kısa Gotami	206
12. Bölüm Dil Seviyeleri	207
1. Törenselle	208
2. Saraylı	210
3. Nötr	211
4. Sosyal	211
5. Jargon	211
Alıştırma 1 – Beş seviye	212
Alıştırma 2 – Abartmak	216
Alıştırma 3 – Darmadağın etmek!	219
Armut Tohumu	221
13. Bölüm Ses	223
Alıştırma 1 – Nefes hikâyesi, kısım 1	224
Alıştırma 2 – Nefes hikâyesi, kısım 2	226
Alıştırma 3 – Akvaryum balığı	227
Alıştırma 4 – Kendinizi merkezlemek	229
Alıştırma 5 – Merkez dışı olmak	230
Alıştırma 6 – Beş dakikalık ses ısıtma çalışması	232
Alıştırma 7 – Ses oyunları	234
Alıştırma 8 – Huum, kısım 1	236
Alıştırma 9 – Huum, kısım 2	238
Alıştırma 10 – Şiş	239
Alıştırma 11 – Tekerlemeler	241
Alıştırma 12 – Yemek çubukları	242
Alıştırma 13 – Şişman tavuk	243
Alıştırma 14 – Sesin yüksekliği	245
Alıştırma 15 – İki aile	248
Alıştırma 16 – Eksik halka	249
Alıştırma 17 – On beş dakikalık ses ısıtma çalışması	250
Çilek Kız	253

14. Bölüm Basit Ayrıntılar	255
1. Program yapmak	255
2. Hazırlanma	258
3. Düzeni kurmak	259
4. Işıklandırma	261
5. Isıtma	262
6. Daha öncesinde	262
7. Başlamak	263
Marangoz	265
15. Bölüm Derindeki Akım	267
Altın Anahtar	277
KAYNAKÇA	279
ÖNERİLEN HİKAYE KAYNAKLARI	283
DİZİN	286

Bizler kadim bir kültürün çocuklarıyız. Kadim kültürün anlatan ve dinleyen çocukları. Eski zamanlarda; soğuk kış gecelerinde köy evlerinin büyük salonlarında, tatlı esintili bahar aylarında ateşin başında, sıcak meltemlerin estiği yaz aylarında bir ceviz ağacının altında toplanıp hikâyeler dinlermiş atalarımız. Hem dinler hem anlatırlarmış. Anlatmak ve dinlemek; muhabbetin, birlik olmanın öteki adımıymış. Kim anlatırmış dersiniz bu hikâyeleri? Dengbejler, âşıklar, gezgin hikâye anlatıcıları, meddahlar. Anadolu topraklarının anlatıcısı, binbir surette dolanır dururmuş. Böylece hikâyeler Anadolu'nun semalarında bulut gibi asılı kalır, oradan kalplere, ruhlara işler, birlik duygusunu örermiş. Şifahen anlatılan bu hikâyeler, ağızdan ağıza, kulaktan kulağa binlerce yıllık yoldan geçerek, anlatanın ruhuna, kalbine dokunur, onun rengine bürünüp bir sonraki kuşağa aktarılırmış.

Hikâyeler bizi birbirimize bağlar. Hikâyeler zor zamanlarda bize yol gösterir, yoldaş olurlar. Hikâyeler bu evreni anlamamız ve yeni evrenler kurabilmemiz için bizlere eşlik ederler. Hikâyeler varlığımızı anlamlandırmamıza yardımcı olurlar. Şifahen anlatılan hikâyeler; yani masallar, mitler, efsaneler, destanlar, söylenceler, fıkralar, meseller, kalplerinde insanlığın bilgi birikimini ve deneyimini barındırırlar. Anlatıcının dilinde gönülden gönüle aktarılarak yaşar, kustağtan kuşağına uzanabilirler.

Modern kültürün hüküm sürmeye başlamasıyla, hikâye anlatıcıları da şifahen anlatılan ve bize yoldaşlık eden hikâyeler de yok olmaya yüz tutmuş gibi. Anlatıcılarımızı unuttuk. Kadim köklerimizden kopmaya; kendimizden, fıtratımızdan ve doğadan uzaklaşmaya başladık. Anlatıcıların yerini televizyonlar ve internet aldı. Bu cihazlar aracılığıyla da binlerce hikâye anlatılıyor elbette ki. Bu cihazlar da birer anlatıcı. Ancak modern çağın teknolojik aygıtları, sadece önceden kaydedilmiş hikâyeleri aktarıyor. Anadolu'nun kadim anlatıcıları ise anlatıyor. Aktarmak tek yönlü gelişen bir eylem. Oysa anlatmak, hem anlatıcıyı hem de dinleyiciyi içine alan, çift yönlü bir eylem. Bu çift yönlülük iletişimi doğuruyor. Hülâsa, diyebiliriz ki şifahi anlatma sanatı, aynı mekânda ve zamanda, anlatan ile dinleyenin birbiriyle iletişime geçmesi, muhabbet etmesidir.

Anadolu'nun anlatı geleneğinde, hikâyenin sonunda gökten üç elma düşer. Elmalardan biri anlatıcıya, biri dinleyene, diğeri de hikâyeye gider. Gökten düşen elmalar, bize kutsal bir rakam olan üçün sembolik anlamını hatırlatır. Kutsal birlik! Bu kadim kültür, bize anlatan, dinleyen ve hikâye arasındaki kutsal birliği işaret ediyor. Birisi eksilse anlatı sanatı vuku bulmuyor. Bu üçlemeye göre, anlatıcıya hikâyeyi dinleyici anlattırıyor. Anlatanla dinleyen arasındaki kalpten kalbe temas, bu kadim sanatı var ediyor. Bu nedenle; teknolojik cihazlar yaşayan, nefes alan, nabızı atan, dinleyicisinin gözlerinin içine bakıp ruhunun derinliklerine dalan, onun neye ihtiyaç duyduğunu sezerek hikâyesine buna göre yön veren anlatıcıların yerini isteseler de alamıyorlar. Zira kalpten kalbe akan muhabbet, insanlığın binyıllardır süregelen ve her daim yinelenen bir ihtiyacı. Bu ihtiyaç, dünyada son kırk yıldır daha fazla hissedilmeye başladı. Şifahi anlatma geleneklerine duyulan ilgi ve merak, kayda değer biçimde arttı. Artık dünyanın her yerinde sözlü kültürün önemli bir ögesi olan hikâye anlatma sanatı, hak ettiği değeri yeniden buluyor. Ekmek parasını hikâye anlatarak kazanan insanların sayısı her geçen gün artıyor, üniversitelerde hikâye anlatıcıları yetiştiren bölümler açılıyor; alanında usta anlatıcılar yeni nesil anlatıcılar yetiştiriyor; hikâye anlatıcılığı üzerine festivaler, konferanslar, seminerler düzenleniyor ve alana çok büyük katkıda bulunan kitaplar basılıyor.

Ülkemizde de son yıllarda hikâye anlatıcılığı alanında çok güzel ve sevindirici gelişmeler yaşanmaya başladı. Anlatıcıların ve bu alanda verilen eğitimlerin sayısı çoğalıyor. Kadim bir kültürün çocukları olan bizler, atalarımızdan bize yadigâr kalan masal, mit, destan, efsane kelimelerini duyunca heyecanlanıyoruz. Masal geceleri, festivaller, şenlikler çoğaldıkça daha çok bir araya geliyor, daha çok dinliyor, daha çok anlatıyor, daha çok muhabbet ediyoruz. Toprak ananın bereketli kucağında, yerin yedi kat derinliklerinde saklanan hikâye anlatma geleneği, saklandığı yerden gün yüzüne çıkıyor, o ruh yeniden canlanıyor. Bin yıllık hikâyeler, çağdaş anlatıcıların dilinde yeniden can buluyor. Ne güzel değil mi?

* * *

Ben hikâye anlatıcılığıyla bu topraklarda tanışmadım. Yaşam yolculuğum beni Almanya'ya götürdüğünde, hikâye anlatıcılığı sanatından haberim dahi yoktu. Berlin Sanat Üniversitesi'nde tiyatro pedagojisi yüksek lisansı yapmak için çıkmıştım yola. Yol bana gülümsedi ve elemelerden geçip bölüme girmeye hak kazandım. 2008 yılıydı. Bölümde birçok farklı disiplinden dersler almaya başladık. Bunlardan biri de hikâye anlatıcılığı idi. Her hafta çarşamba günleri 16.00-18.00 arası toplanıp Avrupa'nın farklı şehirlerinden gelen anlatıcıların anlattığı hikâyeleri dinliyorduk. O zamanlar Almancam pek iyi değildi. Ama anlatılan her şeyi anlıyordum. Yaşayan insanın ruhundan kopup gelen bu sanatın büyüü beni kendine öyle çekti ki, ona âşık oldum. Ve bu alanda, sadece bu alanda çalışmaya karar verdim. Tüm bilgi birikimimi ve deneyimimi hikâyelerin, anlatma sanatının hizmetine sunmak istiyorum. 2011'de yüksek lisansım bitince, aynı üniversitede açılan "Sanatsal Anlatım-Eğitimde ve Sanatta Hikâye Anlatıcılığı" bölümüne burslu girdim. 2012'de Türkiye'deki ilk hikâye anlatıcılığı eğitimimi vermek üzere İstanbul'a geldiğimde, babam bana şöyle dedi: "Kızım, senin deden de hikâye anlatıcısıydı. Onu başka köylerden çağırırlardı. Gittiği yerlerde masallar, efsaneler anlatırdı. Karşılığında da peynir, ekmek, elma alırdı." Dedem bana hiç masal anlatmamıştı. Çocukluğumdan dedemle ilgili olarak tek hatırladığım şey, onun çok sinirli bir ih-

tiyar olduğıydu. Meğer o “huysuz ihtiyar” civarda pek sevilen, gezgin bir anlatıcıymış. Dedemin mesleği, yaşam yolculuğumda beni bulmuş, yolunu tamamlamak istiyordu sanki. Bunu bir işaret sayıp kendimi bu yola daha çok adadım.

2013 yılında Almanya’daki son eğitimimi de tamamlayıp Türkiye’ye temelli döndüm ve anlatıcılık alanında çalışmalar yapmaya başladım. Yalnız değildim tabii, bu alanda çalışan meslektaşlarım, öğrencilerim ve yurt dışından davet ettiğim hocalarımla birlikte canla başla çalıştık. Derken 2014’ün Ekim ayında bir gün, sevgili yol arkadaşlarım Ayşe Senem Donatan ve Şeyda Çevik’le bir hayalimi paylaştım: Hikâye anlatıcılığı alanında çalışmalar yapan uluslararası bir merkez kurmak istiyordum. Senem ve Şeyda hayalime ortak oldular, hep birlikte içimize düşen tohumu büyüttmeye başladık.

Almanya’da aldığım eğitimler, sanatımın ve pedagojik anlayışımın “aklı” oldu diyebilirim. Ben ise kendi yolumu bulmak, kendi dilimi oluşturmak, aldığım eğitimleri yaşadığım toprakların kadim ruhuyla birleştirmek, kendi canımdan ona can katmak istiyordum. Hem bir anlatıcı hem de anlatım sanatını öğreten bir pedagoğ olarak kendi sesimi arıyordum. Bu arayışım hâlâ devam ediyor, umarım ömür boyu da eder. İşte arayış sürecimin bir safhasında, çok uzun zamandır ismini duyduğum Ashley Ramsden ile Sue Hollingsworth’un bu kitabı geçti elime. Kitabın içinde hem bana yol gösteren, ruhumu besleyen hikâyeler, hem anlatı sanatının felsefesine dair metinler, hem de anlatım sanatını öğretmeme yardımcı olacak yepyeni metodlar buldum. Oldukça zengin, ilham verici, derin bir ruhu olan bir kitaptı bu. Çok heyecanlandım. Kitabı keşfetmemden tam bir yıl sonra, 2015 Temmuz’unda Ashley Ramsden’i Türkiye’de ağırladık. Kendisi Türkiyeli hikâye severlere ormanın içinde bir hafta boyunca anlatıcılık eğitimi verdi. Ashley bu “Ormanda Masal Kampı” boyunca, tıpkı bir Anadolu evliyası gibi, bize anlatma sanatının büyüsünü, kalpten paylaşımın önemini anlattı da anlattı. O anlattı biz büyülendik, biz büyülendik o anlattı. Bu kampta, Senem ve Şeyda ile birlikte, Ashley’e uluslararası bir hikâye anlatıcılığı merkezi kurma girişimimizden de bahsettik. Ashley, bize sorular sorarak fikrimizin can bulmasına yardımcı oldu. Yıllanmış deneyimini ve bilgi birikimini bizimle paylaşarak yol göster-

ricilerimizden biri oldu. Ashley'le buluşmamızdan kısa bir süre sonra, 2015 Ağustosunda SEİBA Uluslararası Hikâye Anlatıcılığı Merkezi'ni kurduk. Ekip olarak kurulduğu günden bu yana merkezimizde her yaştan insana eğitimler veriyor, hikâyeler anlatıyor, alanında uzman ustaları Türkiye'li hikâye severler ve genç anlatıcılarla buluşturuyoruz. Ayrıca kendimize, hikâye anlatıcılığı alanında yazılmış değerli kaynakları Türkçeye nasıl kazandırabiliriz gibi sorular da soruyoruz.

Bu kitabın Türkçeye çevirilmesi fikri de, işte bu soruları sorduğumuz bir anda ortaya çıktı. Ashley'e ve Sue'ya düşüncemizden bahsettik. Çok sevindiler. Derken, yayınevi arayışlarımız başladı ve çok kısa bir süre sonra İletişim Yayınları bu değerli kitabı yayın programına aldı. İşte şimdi kitap size kadar ulaştı ve sizin dünyanızda yepyeni yolculukların başlamasını, yeni projelerinizde size ilham olmayı heyecanla bekliyor.

Ümit ediyorum ki bu kitap genç hikâye anlatıcılarına, anlatma sanatıyla yeni tanışanlara, hikâye anlatıcılığını iş yerinde kullanmak isteyen yöneticilere, derslerinde hikâyelerden yararlanmak isteyen öğretmenlere, çocuklarına daha iyi hikâye anlatmak isteyen ebeveynlere ve daha nicelerine ışık olur ve yollarını aydınlatır.

NAZLI ÇEVİK AZAZI
Hikâye Anlatıcısı ve Eğitmeni
20 Eylül 2016

Geçtiğimiz on yıl boyunca bizi itekleyerek “Kitabı hâlâ yazmadınız mı?”, “Şimdiye kadar çoktan halletmiş olmalıydınız” veya “Bittiğinde ben Japoncaya çevireceğim!” gibi faydalı sözlerle çalışmaya yönlendiren, pek çok öğrenciye, arkadaşımıza ve meslektaşımıza teşekkür ederiz.

Ayrıca Roi-Gal Or ve Yvette Dellsperger’e, Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu’ndaki arkadaş ve meslektaşlarımıza; alıştırmaları bizim için kontrol eden Roi, Madeleine Grove, Livia Morvay ve Stella Kassimati dahil pek çok kişiye; ilk bölümleri okuyup değerli yorumlarda bulunan Jan Castle’a; güzel tavsiyeleri için Anne Searancke’ye; öğretip, yazıp, silip, tekrar yazmalarımız sırasında bize fedakârlıkla destek olan (ve tahammül eden) Cape Town’dan Jenny ve Norman Skillen’e; sadece birkaç sayfayı okuduktan sonra doğruca bize gelip büyük cesaret veren yayıncımız Martin Large’a; zor geçiş döneminde bağışlar ve yardımlarla bizi destekleyen pek çok kişiye (sizler kim olduğunuzu biliyorsunuz!); senelerce Hikâye Anlatma Okulu’nun yemek ve bakımını sağlayan Paul Matthews, Duncan Mackintosh, Nancy Mellon, Alexander Mackenzie ve Malcolm Green’e; yaratıcılığımızın serpilip gelişmesine imkân tanıyan Emerson Koleji’nin 1994-2000 yılları arası personeline ve geniş camiasına; spiritüel yazılarıyla bize yol gösterici ve ilham kaynağı olan Rudolf Steiner’e; bu bilgeliği koruyup bize aktaran

geçmişteki tüm hikâye anlatıcılarına ve nihayet hikâyelerin kendilerine teşekkür ederiz.

Ayrıca aşağıdakilere, telif malzemenin kullanımına izin verdikleri için teşekkür ederiz:

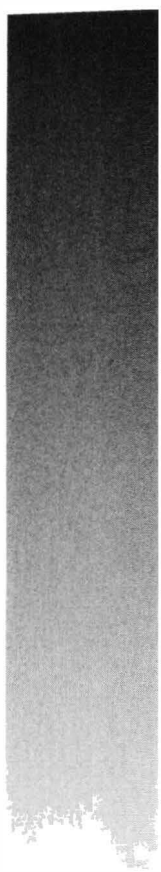
Çocukların Oynadıkları Oyunlar'dan bölümler, Kim Brook-
ing Payne (1998), Hawthorn Press.

"Böcek Olga", bu versiyonu İsrail, Harduſtaki "Şifalı Ke-
limeler" festivalinde anlatan hikâye anlatıcısı Karin Ferry.

"Bay Kurt", *Matemde Hikâyeler*'den, Alida Gersie (1991),
Jessica Kingsley Publishers'ın (Londra ve Philedelphia).

Bir Torba Ayışığı'ndan "Şişman Tavuk", Alan Garner,
Harper Collins.

Başlarken

Bir zen öğrencisi ustasını ziyarete gelmişti. Ustası yaşlı ve çelimsizdi. Öğrenci onun pek uzun yaşamayacağını biliyordu. Onun karşısında saatlerce sessizce oturdu, yanlarındaki bir mangal da onları ısıtıyordu. Sonra usta, elini cübbesinin içine attı ve bir kitap çıkardı.

“Bunu sana veriyorum,” dedi, “içinde uzun yıllar boyunca yaptığım meditasyon ve çalışmanın bana kazandırdığı tüm bilgeliği var. Onun kıymetini bil.”

Öğrenci saygıyla eğilerek kitabı aldı. Sonra onu açmadan hemen yandaki mangalın içine attı ve kitap yanarak kül oldu. Artık yeni usta oydu.

Nasrettin Hoca, bir müzik aleti çalmayı öğrenmek istiyordu. Sonunda tam hayal ettiği gibi bir şey buldu ve onu evine getirdi, fakat “sol sol sol sol sol sol sol” diye saatlerce aynı notayı çalıyordu. Karısı artık delirecekti.

“Ne yapıyorsun sen Hoca? Senden başka herkes bu aletle gamlar, kadanslar, mazurkalar çalıyor!”

“Biliyorum,” dedi Nasrettin Hoca, “onların hepsi de bu notayı arıyor.”

Son otuz yıldır İngiltere’de hikâye anlatma sanatı emin ve hızlı adımlarla ilerliyor. Uluslararası festivaller, hareketli bir Iskoç Hikâye Anlatma Merkezi, Londra’nın büyük eğlence mekânlarındaki CrickCrackClub, Hikâye Anlatma Derneği ve ülke çapındaki sayısız seminer, hatırı sayılır bir canlılığın odağında ortaya çıktı. Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu, bu arı kovanını andıran faaliyet içinde gizli bir mücevherdi ve 1996 yılında ben de orada öğrenci olma şansına eriştim. Okula rahatlıkla “Hayat Okulu” da denebilirdi, zira bir hikâye anlatıcısı olarak seyahatlerimde şu sözü çok duydum: “Oradaki tecrübem hayatımı değiştirdi.” Eğitimin ve öğretmenlerin güzel yanı, Iskoç Gezginlerimizin dediği gibi, gözden göze, zihinden zihine ve kalpten kalbe konuşmalarıydı. İnsanlara, en derin anlamıyla, kendi seslerinin özgürlüğünü veriyorlardı. Bu altın değerindeki birliktelik için onlara her zaman teşekkür borçlu olacağım.

Kimilerine, hikâye anlatmanın bu kadar hızla gelişmesi muamma gibi gelebilir, ne var ki günümüzde birbirine bağlı topluluklar tamamen kaybolmuşken, aileler birbirinden uzaktayken ve teknoloji, her yerde biten ekranlarıyla, çoğu yerde insanlararası ilişkilerin yerini almışken, hikâye anlatma, bize derinlerdeki bir ait olma duygusunu geri getirebilir ve topluluk olmanın canlandırıcı sıcaklığını yeniden yaratabilir. Benim de sık sık ev sahipliğini yaptığım Iskoç eğlence gecelerinde, asla eskimeyen hikâye, müzik ve şarkıların bir parçasına dönüşürken, konukların gözlerindeki hayretin se-

vince dönüştüğüne defalarca şahit oldum. Onlar, cesur ve samimi paylaşımlarıyla dostluğu ve ortaklığı, deyim yerindeyse, ateşi biraz körükleyerek, yeniden keşfediyorlardı. Kaybedilen bir şeyler geri kazanılıyordu, doğuştan gelen bir açlık gideriliyordu, insanlar neşeyle kendileri oluyorlardı. Bizim kuşağımızın hasretini çektiği şey budur. Seneler geçtikçe şuna inancım daha da kuvvetlendi: Eğer sağlıklı bir toplum olacaksak bu, topluluk duygusunu yeniden keşfederek olacak. İhtiyaç duyduğumuz tüm insanlık, sihir ve teknoloji hikâyelerde bulunuyor. Einstein şöyle demişti: “Çocukken bana anlatılan peri masallarında, hayatın öğrettiği tüm doğrulardan daha derin bir anlam vardı... Hayal etmek her şeydir.” İyi bir hikâye akşamına katılmış olan herkes ona hak verecektir.

Hem Ashley’i hem de Suc’yu, rehberim olarak tanımış olmak benim için bir şans. Birbirini tamamlayan zengin yetenekleriyle, cömert ve dikkatli eğitmenler olarak, bu kitap onların simyasının tanığıdır. Kitaptan zaten bir hikâye anlatıcısı olduğunuzu ve elinizdeki tenekeyi altına dönüştürebileceğinizi öğreneceksiniz. Bu yolculukta, kendine güvenen benliğini ve sesinizi keşfedecek, kendi eşsiz güzelliğinizin ve tüm çeşitliliğiyle başkalarının güzelliğinin farkına varacaksınız. Bu, vücudun, kalbin, zihnin ve ruhun yolculuğudur. Bu kitap şöyle bir gizli inanca dayanıyor: Biz hikâye anlatıcılarının elinde armağanlar var ve hikâyelerin bizimle yaptığı kutsal anlaşmadan biliyoruz ki, bu armağanları ve hazineleri taşıyan zamanın akıntısıdır. Güvenilir bir koruyucu olmak zor bir görev olsa da, kitabın okuru kararlılıkla ikna ettiği gibi, ayaklarınız ve sesiniz yükseklerle varmak için sıkı sıkıya beraber yol almalı. Rehberlerimiz, hepsinden çok da, konusu ne olursa olsun anlatılan hikâyeyi sevmeniz gerektiğini söylüyor.

Hikâye anlatıcılarının çok sevdiği şöyle bir bilmece vardır:

Ne kırılır ne yıpranır

Başkasına verseniz de yine sizin kalır

Her paylaştığınızda daha da güzelleşir

Paylaşmazsanız kimseye bir faydası yoktur

(Cevap dilinizin altında)

DAVID CAMPBELL

Anlatmalık Hikâyeler I ve II (St.Andrews Press), *Sabahın Ağzından* ve *İki Dünyanın Yolcusu* (Luath Press) kitaplarının yazarı

Giriş

Bu kitabı, büyük olasılıkla hikâye anlatmayı merak ettiğiniz için aldınız. Belki hikâyelerin nasıl anlatılacağını öğrenmek, belki de hikâyelerinizi daha iyi anlatabilmek istiyorsunuz. Son günlerde hikâye anlatıcılığı her zamankinden çok yaygınlaştığından, bunu neden istediğinizi tahmin etmek kolay değil; çocuklara hayal yeteneğiyle ilham vermek ya da verdiği eğitime canlılık katmak isteyen bir öğretmen ya da ebeveyn olabilirsiniz; çocukları okumaya teşvik etmek isteyen bir kütüphaneci olabilirsiniz; yabancı öğrencilere ders veren bir dil öğretmeni olup öğrencilerinizin yabancı bir dile ısınmasını sağlamaya çalışıyor olabilirsiniz ya da köklü bir tedavi için hikâyeler arayan bir terapist olabilirsiniz. Meslektaşlarını veya çalışanlarını etkilemeye çalışan bir iş adamı ya da sadece sanatıyla başkalarını eğlendirmeye özlem duyan biri olabilirsiniz, hatta hikâyelerden sürekli büyülenmek dışında herhangi bir sebebi olmayan ve hikâyeleri güzel anlatabilmek isteyen biri de olabilirsiniz.

Kim olursanız olun, artık elinizin altında, yirmi yılı aşkın süredir İngiltere, East Sussex'deki Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu'nda, bu zanaati öğreterek edindiğimiz hikâyeleri, alıştırma ve görüşleri kapsayan sahipsiz bir define var. Ders verdiğimiz, yirminin üzerindeki ülkeden binlerce öğrenci, tek tek, bu kitaba soruları, tecrübeleri ve çabalarıyla katkıda bulundu. Hepsinin de ortak bir yanı vardı: Hikâ-

yeleri seviyorlardı. O halde eğer siz de hikâyeleri seviyorsanız ve hikâyeleri ister çocuklara ister büyüklere olsun, ister toplantı odasında ister dışarıda olsun, ister eğlendirmek ister hayatınıza anlam vermek için olsun, güzel anlatmak istiyorsanız, buyrun okuyun...

Hikâye anlatmak, ciddi bir eğlencedir. Biz bu kitabı yazarken çok güldük (çok da uğraş verdik), tıpkı iyi bir hikâyeyi anlatırken yapılması gerektiği gibi. Bu kitapta pek çok iyi hikâye var ve sadece bunları okuyarak da iyi vakit geçirebilirsiniz; ama bir hikâye anlatıcısı olmak için onları *anlatabilmek* de gerekir. Bu kitap, hikâyeleri iyi anlatabilmek üzerinedir ve bununla kastettiğimiz şey, sadece bir zanaati uygulamanız değil, yüreğinizle de onları dinleyicilerinize hediye etmenizdir.

Neye ihtiyacınız olacak?

Bizim tecrübelerimize göre hikâye anlatmak sosyal bir sanattır, sadece birden fazla kişinin bulunduğu yerde yapılabilir, o yüzden alıştırma yapmak ve kitaptan en büyük faydayı sağlamak için beraber çalışabileceğiniz bir ya da birkaç kişi olmalı. Tüm alışırmalar için bir ya da iki kişinin daha olması yeterlidir (ama isterseniz binlerce kişilik bir kadro da olabilir.) Bunun dışında ihtiyacınız olan, sadece sessiz bir yer, bir defter, bir kalem ve dakika tutmak için saatir.

Her bir bölüm, hikâye anlatma zanaatinin önemli bir konusunu içeriyor. Herhangi bir yerden girip de okuyabilirsiniz. Ama biz yine de bölümleri, sizin tecrübenizi derinleştirebileceğiniz ve ilgili diğer başlıklarla bağlantı kurabileceğiniz şekilde sıraya koyduk. Yazdıklarımızın bazıları önemsenmeye değmeyecek, çok açık şeyler olarak görünebilir; diğer kısımlar ise sizi şöyle bir durup düşünmeye sevk edebilir. Her bölümde yer alan alışırmalar ayrıca da yapılabilir, fakat onları verildikleri sırayla yapmanızı öneririz. Talimatları, hepiniz yapacağınız şey üzerinde anlaşıana kadar birkaç defa okuyun. Alışırmaları istediğiniz kadar çok tekrar edebilirsiniz: Bizler de onlara düzenli aralıklarla geri dönüyor ve çoğu zaman da yeni şeyler buluyoruz.

Her alıştırma şu aşamalardan oluşuyor: Yap, tartış, keşfet!

Alışırmaları *yaparken* ardındaki sorulara ve tartışmaya

önceden bakmamaya çalışın, çünkü bu ilk tecrübeyi etkileyebilir. *Tartışmada* soruları yol gösterici olarak kullanın, fakat başka soruların doğmasına da izin verin: Bizim sorularımız eksiksiz değil, sadece size bir başlangıç yaptırmayı hedefliyor. Fakat bir şeyin daha derinine inmek için odaklanma gerekir, bu yüzden verilen yolu izlemeye ve bölümün temasına bağlı kalmaya çalışmak faydalı olur. Keşiflerde kendi notlarınızı almak için zaman ayırın. İlerlemeniz üzerinde düşünmek ve kavrayışlarınızı kaydetmeniz önemlidir. Ayrıca bizim hiç bahsetmediğimiz, kendi keşfettiğiniz şeyler olabilir.

Başlamadan önce şunu da söylemeliyiz: Hikâye anlatmak, bizim için de, içsel gelişime giden bir yoldur. Kitap boyunca ilerledikçe kendinizle ilgili sürpriz keşifler yapmaya hazır olun. Alıştırmalar birçok şeyi açığa çıkabilir; partnerinize ya da gruba olan güveniniz arttıkça, daha çok riske girip daha derine inecek ve daha fazla şey keşfedeceksiniz. Her bölümde hikâyeleri doğru ve dürüst biçimde anlatabilmek için kişisel olarak neleri geliştirmeniz gerektiğini düşünebileceğiniz yerler var; son bölümde bunlarla ilgili çok daha fazla şey söylüyoruz. Abenaki hikâye anlatıcısı Joseph Bruchac'ın dediği gibi, "Hikâyeler benden çok daha yaşlı ve bilgedir." Bu yüzden, her bölümün sonuna müthiş güzellikle birer hikâye koyduk, çünkü hikâyeler çoğu zaman her şeyi bizden çok daha iyi anlatıyorlar, yolunuzda ilerlerken öğrendiklerinizi uygulamak için bunları da kullanabilirsiniz.

Evet, söyleyeceklerimiz bu kadar ve unutmayın, tıpkı kitabın başındaki Zen öğrencisi gibi, buradaki tavsiyeleri tamamen bir kenara bırakıp dosdoğru işe koyulmanız da her zaman mümkün. Hikâye Anlatma Okulu'nda söylediğimiz gibi, "Kural yok, sadece ne yaptığınızı bilmekte fayda var!"

İlk Adımlar

“İyi bir başlangıç, iyi bir sonu yaratır.”

– İngiliz atasözü

“İlk defa topluluk önünde hikâye anlattığımda kendimi bir anda iki yüz çift gözün önünde buldum,” diye hatırlıyor Sue. “Hikâyenin ortalarında bir yerde şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: ‘Buraya nasıl geldim? Ne yapıyorum? Hikâye anlatma böyle mi olmalı?’ Bir şeyleri unutmadan hikâyenin sonuna geldiğime o kadar şükrettim ki, son kelime ağzımdan çıkar çıkmaz hemen oradan kaçtım!”

Peki neden hikâye anlatıyoruz? Bazıları için bu, işlerinin bir parçasıdır; örneğin öğretmenler, kütüphaneciler, doktorlar ya da iş insanları gibi; fakat çoğu insan da sırf hikâyeleri sevdiği için ve anlatmaya büyük bir heves duyduğu için anlatır. Sebebi ne olursa olsun, bir defa “Bir zamanlar...” diye söze başlarsanız, kendinizi büyük bir hikâye anlatma geleneginin içinde bulursunuz. Aslında çoğu hikâye anlatıcısı, bunu daha söze başlarken kabul eder ve şöyle der: “Görmeseniz de benim arkamda bu hikâyeyi bana ilk defa anlatan kişi var, onun arkasında da onun hikâyeyi ilk defa duyduğu kişi” vb. İster daha önce pek çok hikâye anlatmış olun ve bu hünerinizi geliştirmek isteyin, ister daha ilk hikâyenizi anlatmak üzere olun, burada önce hikâyeyi kendinizin kılacak bir süreçle işe başlayacağız. Bununla neyi kastediyoruz? Bir kere, her şeyden önce hikâyeyi kelime kelime ezberlemeyi *değil*; bu anlatmak *değil* nakletmektir. Hikâye anlatma, sizinle hikâye arasında karşılıklı bir konuşmayla baş-

layan toplumsal bir sanattır. Tıpkı iyi bir karşılıklı konuşmada olduğu gibi, kiminle konuştuğunuzla ilgilenmeniz gerekir; dahası bir sonraki sözünüzün ne olacağını ya da karşdakinin nasıl cevap vereceğini her zaman bilmezsiniz! Bu yüzden daha en baştan sizinle anlattığınız hikâye arasında bir tanışma olmalıdır.

Örneğin şu kısa hikâyeyi ele alalım:

Bir zamanlar etrafı yüksek duvarlarla çevrili, fakat sadece tek kapısı olan bir şehir vardı. Günlerden bir gün, vahşi ve korkunç bir dev gelip bu kapının tam önüne yerleşti. Kimse ne içeri girebiliyor ne de dışarı çıkabiliyordu. Ne zaman biri yaklaştırmaya kalksa, dev ayağa kalkıp büyük bir sopayı sağa sola sallıyordu. Sonunda, kralın kendisi devin karşısına çıkmaya karar verdi. Ona doğru birkaç adım attı, ama dev birden ayaklarının üzerine sıçrayıp kulakları sağır edercesine kükredi. Kral bir an durakladı, fakat sonra bir adım daha attı. Dev yine kükredi, ama kral yürümeye devam etti. Sonra birden garip bir şey fark etti: Deve yaklaştıkça, dev gitgide küçülüyordu. Öyle ki, yanına vardığında devin boyu artık küçük parmağı kadar kalmıştı. Kral o zaman, eğilerek devi yerden aldı ve avucunun içine koydu. “Kimsin sen?” dedi ona. Dev de dedi ki: “Benim adım korku.”

Şimdi bu hikâyeye yakından bakalım. Örneğin: Şehir neredeydi ve kral neye benziyordu? Sue, bu hikâyeyi anlatırken “Benim şehrim bir tepenin üstünde ve kral aslında devle hiç karşı karşıya gelmek istememiş, onu buna zorlamışlar,” diye hayal ediyor. Bu şekilde üzerinde uğraşınca, hikâ-

ye değişir. Hikâyeyle bizim aramızda bir buluşma gerçekleşir. Şüphesiz sorulabilecek başka sorular da vardır. Neden kimse devin geldiğini görmemiş? Dev insanlardan korkuyor muymuş? Dev aslında ne istiyormuş? Bunlar, cevabını hikâyenizin dokusuna katabileceğiniz türden sorular değildir, ama önemli bir arka plan oluştururlar. Daha derine indiğimizde ise, hikâyenin bizim kendi hayatımızı ilgilendiren soruları vardır, örneğin: “Korkuyla nasıl

*Acemi olmayı dilemek
her zaman için bir
sanatçının edebileceği
en iyi duadır. Aceminin
alçakgönüllülüğü
ve açıklığı, kişiyi
araştırmaya sevk eder.*

Julia Cameron

baş ediyorum? İnsanlara yakın olmaktan ne sıklıkla korkuyorum?” Hikâyeyi özgün bir sesle anlatabilmek için, önce bu sorular üzerine kafa yormuş olmanız gerekir.

Buradan hareketle, bizi gerçekten kavrayan bir hikâye bulmanın ne kadar önemli olduğunu kestirebiliriz. Eğer bu olmazsa, zorunlu bir unsurdan yoksun kalırız – yani kimyadan, o tuhaf çekim gücünden, sihirden. Ve bu olmadan kullanılabilecek tüm teknikler sadece teknik olarak kalır. İşin duygusu eksik kalır.

O halde işe koyulalım. Aşağıda çalışma metni olarak seçtiğimiz bir Afrika halk hikâyesi var. Bu bölümde yer alan hikâyeye ilgili tüm alıştırmaları yaparsanız, daha sonra aynı işlemi seçtiğiniz herhangi bir hikâyeye de uygulayabilirsiniz.

Bir zamanlar Ogaloussa adında, altı oğlu olan bir avcı vardı. Karısı bir kez daha hamile kalmıştı ve doğacak çocuğun da yine sevimli bir erkek çocuğu olacağından emindi. Bir gün Ogaloussa silahlarını aldı ve ormana avlanmaya çıktı. Karısı ve çocukları da topraklarını sürmeye ve hayvanlarını otlatmaya gittiler. Akşam Ogaloussa'nın dönmesini beklediler, fakat Ogaloussa gelmedi. Sonra yemek yiyip yattılar. Ertesi gün oldu, Ogaloussa yine gelmedi. Ailesi bu konuda konuşuyor ve acaba ne olmuş olabilir diye endişeleniyordu. Olayın üzerinden bir hafta geçti, bir ay geçti, Ogaloussa'nın ailesi artık onun kayboluşu hakkında konuşmaz oldu.

Derken karısı çocuğunu doğurdu, yine bir oğlandı. Adını Puli koydular. Puli büyüdü. Oturmaya ve emeklemeye başladı ve ilk kelimelerini söyledi: “Babam nerede?” Diğer oğlanlar birbirlerine baktılar.

“Evet,” dedi biri. “Babamız nerede? Uzun zaman önce dönmüş olmalıydı.”

“Başına bir şey gelmiş olmalı,” dedi diğeri. “Gidip onu aramalıyız.”

“Ormana gitmişti,” dedi bir başkası. “Haydi gidip izini sürelim.”

Böylece oğullar silahlarını alıp ormana gittiler. Ogaloussa'nın izini sürdüler ve sonunda açık bir

alandaki babalarının silahlarına ve bir dizi kemiğe rastladılar. O zaman babalarının avlanırken öldüğünü anladılar.

En büyük oğul öne çıktı. “Şanslıyız,” dedi, “ben ölen bir insanın kemiklerini yeniden bir araya getirebilirim.” Ve kemikleri toplayıp teker teker yerlerine koydu.

Bu sefer bir sonraki oğul öne çıktı ve şöyle dedi: “Benim de bir kudretim var. Kemiklerin etrafını etle kaplayabilirim.”

“Ben de vücuda kanını yeniden koyabilirim,” dedi üçüncü oğul.

Dördüncüsü “Ben de nefes alma gücünü ona yeniden verebilirim,” dedi ve ardından avcının göğsü inip kalkmaya başladı.

Beşinci “Ben de ona hareket etme yeteneği verebilirim,” dedi.

Altıncı oğul “Ben de konuşma gücü verebilirim,” dedi.

Sonunda Ogaloussa gözlerini açtı ve “Bana ne oldu?” dedi.

Oğulları ona her şeyi anlattılar. Sonra onun silahlarını da alıp hep beraber evin yolunu tuttular.

Karısı, Ogaloussa’yı gördüğüne çok sevindi. Ona banyo hazırladı ve onun en sevdiği yemeği yaptı. Ogaloussa tam dört gün evden çıkmadı; beşinci gün evden çıktı ve saçlarını kazıttı, çünkü ölümler diyarından dönenler böyle yapardı. Ardından bir ineği öldürdü ve köydeki herkesi kutlamaya davet etti. Kadınlar yemek hazırlarken, o da ineğin kuyruğunu kesip ördü. Sonra da onu boncuklar, tüyler, deniz kabukları ve pek çok güzel şeyle süsledi. Sonunda, ortaya köyün şimdiye kadar gördüğü en güzel kırbaç çıktı. Ogaloussa ziyafet sırasında, bu kırbacı, kendisinin evine kavuşmasında en çok yararı dokunan oğluna vereceğini söyledi. Hemen bir tartışma başladı.

“Kırbaç benim olmalı,” dedi birinci oğul. “Çünkü kemiklerini ben bir araya getirdim.”

İkinci oğul şöyle dedi: “İyi ama, et olmadan bunun pek bir faydası olmazdı.”

Üçüncü oğul “Hayır, hayır,” dedi, “asıl, kanı ben verdim, en önemlisi budur.”

Dördüncüsü “Nefes olmadan hangi insan yaşayabilir ki?” dedi, “kırbaç benim olmalı.”

Beşinci oğul “Ama,” dedi, “bir avcı hareket edemezse hiçbir yere gidemez.”

Altıncısı da şöyle dedi: “Konuşma kesinlikle en büyük güçtür, kırbacı bana verin.”

Tartıştılar, tartıştılar... Ta ki Ogaloussa susmalarını söyleyene kadar.

“Kırbacı hangi oğluma vereceğimi biliyorum,” dedi Ogaloussa. Eğildi, küçük Puli’yi kucağına aldı ve kırbacı ona verdi. “Çünkü beni o hatırladı,” dedi “ve halkımızın inancına göre, bir insan eğer hatırlanıyorsa ölmüş sayılmaz.”

Köy halkı bu sözleri duyunca sevinç çığlıkları attı, hatta oğullar da. Ardından herkes şarkılar söyledi, dans etti, yendi, içildi ve o gün hiç unutulmayacak bir gün oldu.

Eğer hikâyeler size gelirlerse, onları sevin. Ve ihtiyaç halinde onları başkalarına verin. Bazen bir insan hayatta kalmak için bir hikâyeye yiyecekten daha çok ihtiyaç duyar.

Barry Lopez
Karga ile Sansar’dan

Bu hikâye, büyük ölçüde kemik, et ve hatırlama üzerine. Çalışmamıza, etten ve kemikten vücudu olan bir hikâyeyi hayal ederek başlayabiliriz. Kemikleri hikâyenin temel şekli ve yapısı; eti ise rengi, ruh hali ve dokusu olarak görebiliriz. Şimdi bunu bazı alıştırmalarla derinleştirelim.

1. Kemikler

Alıştırma 1 – Satır başları

Satır başları olaylardır; yani neyin olduğu ve hangi sırayla olduğu. Bunlar tıpkı gazete manşetlerine benzer, kısa ve öz-dür. Öyleyse biz de bu hikâyedeki olayları sekiz ila on iki cümleyle özetlemeye çalışalım. Örneğin ilk üç cümle şöyle olabilir:

- Altı çocuklu avcı
- Karısı hamile
- Avlanmaya gidiyor

Yukarıdaki gibi başlıkların geri kalanını tamamlayın ve sonraki aşamaya geçmeden önce bunları defterinize yazın. Eğer başka biriyle beraber çalışıyorsanız, onun satır başlarına bakarak aynı şeyleri önemli bulup bulmadığınızı karşılaştırabilirsiniz.

Artık elinizde hikâyenin satır başları var: olaylar ve onların zaman sıralaması.

Alıştırma 2 – Harita çıkarma

Bu alıştırmada, zamansal bağlantılardan çok, şeylerin mekânsal ilişkisine odaklanacağız. Elinize boş bir sayfa kağıt alın ya da küçük bir resim sizin için yeterli olursa defterinizin sayfasını kullanın. Yapacağımız şey için renkli kalemler ya da sanat yeteneği gerekmiyor! Düşünün ki, bir kuşsunuz

ve hikâyenin geçtiği yerin üzerinden uçuyorsunuz.

Aşağı bakın ve hızlıca çok basit hatlarla hikâyenin bir haritasını, coğrafyasını çizin. Gayet çocuksu bir resim olsun; sadece manzarayı gösterebilirsin, insanlar olmasın. Örneğin köyü resmin ortasına koymak isteyebilirsiniz ya da kenara yerleştirebilirsiniz. Orman köyün ne tarafında kalır? Avcı ormanın neresinde bulunmuştur? Eğer bu alıştırmayı başkalarıyla beraber yaparsanız, herkesin farklı farklı resimler çizdiğini göreceksiniz, çünkü hepimizin hayal gücü başka türlü çalışır.

Şimdi, devam etmeden önce, birkaç dakikanızı ayırıp bu resmi çizin.

Eğer başkalarıyla beraber çalışıyorsanız, onların çizdikleri resimlere bakın ve sonra üçüncü alıştırma-ya geçin. Bu bölümün sonunda, bizim mekânları nasıl gördüğümüzü gösteren haritaları da örnek

olarak veriyoruz.

Yepyeni bir yola adım atmak zordur, ama sağlıklı bir kadın için geliştirici olmayan bir durumu sürdürmekten daha zor değildir.

Maya Angelou

Başlangıç her zaman bugündür.

Mary Wollstonecraft
Shelley

Alıştırma 3 – Hikâyenin içine girmek

Son alıştırmada, hikâyenin geçtiği mekânın kağıt üzerinde iki boyutlu olarak nasıl görüldüğüne baktınız. Ayağa kalkıp resminizi elinize alın, o kağıdın kenarında ayakta durduğunuzu ve yarattığınız dünyanın önünüzde uzandığını hayal edin. Daha detaylı bakmaya geçmeden önce, kafanızda çizdiğiniz resimlerin etrafınızdaki yerlerini canlandırın. Onları doğru yere koymak için parmakla işaret etmeyi de deneyebilirsiniz. Şurada orman var, şurada köy var gibi. Hikâyenizin dünyasının önünüzde açıldığını “gördüğünüz” anda, kağıdı kalemı bırakın ve bir partnerle çalışıyorsanız, onu kendi dünyanızda bir tura çıkarın. Bu aşamada artık konuşmanız gerekir, çünkü gördüğünüz şeyleri anlatacaksınız ve de partneriniz sahneyi netleştirmek için arada sorular soracak. Bu iş, görsel tipte olmayan kişilere biraz zor gelebilir, ancak daha sonra diğer duyularla da çalışacağız.

Şimdi biraz zaman ayırarak, hikâyenin iskeleti-ne dair buraya kadar yaptığımız çalışma hakkındaki düşüncelerinizi ya da keşiflerinizi bir kağıda not edin.

Hikâye, başka yolla söylenemeyecek bir şeyi söylemenin yoludur.

Flannery O'Connor

Artık hikâyenin iskeleti hem mekânsal hem de zamansal olarak elinizde ve onu hatırlayıp hatırlamadığınıza bakabilirsiniz. Eğer bir hikâyeyi hatırlayıp hatırlamaya-çağınız konusunda endişe duyuyorsanız, bir sonraki alıştırmanın sonuçları size hoş bir sürpriz olacaktır.

Daha yakın zamanlara kadar, İngiltere'nin kuzeyindeki sanayi ve maden şehirlerinde, evler birbiriyle çok iç içeydi ve bahçeler sadece bir tahta perde veya alçak duvarla birbirinden ayrılırdı. O yerlerde, iki kişinin bu duvarın ya da tah-ta perdenin üzerinden birbirine en son haberleri ya da aha-liyle ilgili gelişmeleri anlatması sık rastlanan bir manzaraydı. Günümüzde de, eğer bir büroda çalışıyorsanız, fotokopi makinesinin ya da su sebinin yanında insanların aynı şeyi yaptığını görürsünüz. Bu sıradan, gündelik hikâye paylaşım fırsatı, bizi birbirimizle temas halinde tutar. O halde, sohbet hazır olun!

Alıştırma 4 – Serbest anlatım

Önce tüm kağıtlarınızı, defterinizi, hikâyenin metnini, satır başlarını, haritaları vb. bir yana bırakıp, sandalyenizi partnerinizin ya da yine bu hikâye üzerinde çalışan başka iki kişinin yanına çekin. Bir grup olarak hikâyeyi, birbirinize devrederek anlatacaksınız ve bu toplam altı dakikayı geçmeyecek. Hikâyenin ne kadarını hatırlıyorsanız o kadarını anlatın (hikâye metnine bakmayın) ve bunu sohbet tarzında, gayriresmi havada yapın; tıpkı iyi bir arkadaşınıza anlatıyormuş gibi. Sonra da hikâyeyi bir başkasına devredin. Örneğin bu hikâyede söze şöyle başlayabilirsiniz: “Avcı Ogaloussa’yı biliyor musun? Hani şu altı oğlu olan? Vallahi, anlaşılan bir gün ormana gitmiş ve birden yok olmuş...” gibi. Dinleyicilerin sizi teşvik edecek sesler çıkarmalarına da izin verin, “Gerçekten mi!” ya da “Sonra ne olmuş?” gibi. En önemlisi, bazı şeyleri unutmaktan, yanlış yapmaktan ve geri dönüp bir şeyler eklemekten çekinmeyin. “Ha, söylemeyi unuttum...” gibi. Kısacası eğlenmeye bakın. Hikâyeyi birbirinize devrederek ve her biriniz bir parça anlatarak bitirin. Eğer grubunuzda herkes farklı hikâyeler üzerinde çalışıyorsa, sırayla diğerine kendi hikâyenizi serbest olarak anlatın ve bu da yine beş dakikayı geçmesin.

Hikâyeyi serbestçe anlatmanız bittiğinde durun. Anlatırken hikâyede ilginizi çeken bir şey fark ettiyseniz, onu yazıp öyle devam edin.

Grup olarak hikâyeyi anlatmanız bittiğinde ya da her biriniz tek tek kendi hikâyesini anlatığında, aşağıdaki tartışma sorularına geçin.

Tartışma

Yemek yemeden önce ağzınızı açın.

Afrika atasözü

Deneyiminiz hakkında partnerinizle ya da grubunuzla konuşun. Aşağıdaki soruları bir çerçeve olarak kullanın, grup içinden çıkabilecek soruları da bunlara ekleyin.

- Anlatıcı olarak, hikâyenin ne kadarını hatırladınız?

- Dinleyicilerinizin anlattığınız şeyle ilgilendiklerini hissettiniz mi?
- Anlatımda sürprizler oldu mu?

Keşifler

Şimdiye kadar dört değişik alıştırma yardımıyla, ileride yararlanmak üzere hikâyenin yapısını, iskeletini çıkardınız. Hikâyenizin müstakbel halini şekillendirecek pek çok şey oldu bile. Dinleyicilerinizin ne zaman ilgili olduğunu ve ne zaman donuk baktığını fark etmişsinizdir – bazı kısımlar şimdiden daha iyi iş görüyor! Bu, nerelerin üzerinde çalışmanız gerektiğine dair size çok güzel fikir verir. Kişisel olarak da sizi daha çok çeken, daha kuvvetli ilişki kuracağınız kısımlar olacaktır.

Devam etmeden önce, hatırlamanız gereken önemli bir şey fark ettiyseniz not alın. Şimdi kemikler üzerinde çalışmayı bitirdiğinize göre, hikâyenin etli kısmına geçebiliriz.

2. Etli kısım

Alıştırma 5 – Ruh hali haritası

Bunun için sakın bir yer bulmalısınız. Yalnız başınıza çalışacaksınız, fakat ruh hali haritanızı çizdikten sonra tartışacağınız bir partner bulmanız gerekir. Elinize büyük bir kağıt ve kuru ve pastel boyalar, hatta suluboya alın. Büyük bir sanatsal yeteneğinizin olması gerekmiyor, öte yandan bu işlem için en az yirmi dakika uğraşmaya istekli olmalısınız.

Ruh hali haritasında seçtiğiniz renkler sizin ve ya hikâye karakterlerinin duygularını veya duygu serüvenini yansıtacaktır (hikâyeye karşı tepkiler başta her zaman böyle karışık haldedir). Ruh hali haritası soyuttur, tanınabilir nesne ya da figürler içermez, renkler birbirinin içine geçer ve dağılır. Kağıdın mümkün olduğu kadar çok kısmını renkle kaplamaya çalışın – yaygın ve bolca renk kullanmaktan, hatta her şeyin karman çorman olmasından çekinmeyin!

Hikâyeler geçmiş tecrübelere hayat verir. Hikâyeler hafızadaki olayları başkaları ve bizim için hatırlanmaya değer kılar. İnsanın hikâye anlatmayı sevmesinin nedenlerinden biri budur.

Roger C. Shank

Pekâlâ, şimdi hikâyeye ait notları ve metni ortadan kaldı-
rın, rahatlayın ve boyaları masanıza yayın. Alıştırma için en
az yirmi dakika ayırın ve sessizlik içinde çalışın çünkü bu
enerjiyi yoğunlaştırır ve odaklanmanızı sağlar.

Tartışma

Bir partner bulup ona ruh hali haritanızı gösterin. Onunla,
duyguları adlandırarak ve onları hikâyenin neresinde his-
settiğinizi belirterek harita hakkında konuşun. Örneğin “bu
turuncu benek, Ogaloussa dönmediğinde karısının hissetti-
ği üzüntü” gibi. Partnerinizin resminiz hakkında soru sor-
masına ve görüşlerini yansıtmasına izin verin. Yaptığınız
keşifleri ve içgörülerinizi not edin.

Keşifler

Kimileri kemiklerle daha çok ilgilidir, kimileri ise etten ke-
yif alır! Nerede daha çok rahat ettiğinize dikkat edin. Gücü-
nüz hikâyenin aksiyon çizgisinde olabilir, yani kemiklerin
en önemli olduğu yerde. Burada yaptığımız tarzda bir açılım
size rahatlık veriyorsa, o zaman da gücünüz duygu âlemin-
de olabilir. Devam etmeden, istiyorsanız, not alın.

Alıştırma 6 – Hayalde canlandırma

Bu alıştırma için bir partnerle ya da daha çok kişiyle beraber
çalışabilirsiniz. Yaklaşık on beş dakika alacaktır. Küçük bir
grupla çalışmaya karar vererseniz, bir kişi sadece canlandır-
mayı yönetsin ve kendisi canlandırma yapmasın. Bir part-
nerle beraberseniz rolleri değiş tokuş etme şansınız var. Yi-
ne iyice rahat edebileceğiniz, sessiz bir yere ihtiyacınız ola-
cak, hatta isterseniz yatabilirsiniz de.

Duyularınızı tazeleyecek ve size hikâyenin dünyasında
gezinmenin fiziksel tecrübesini yaşatacak bir alışırmaya
başlamak üzeresiniz (Duyular hakkındaki bölümde bu ko-
nuda daha çok şey anlatacağız). Bu alıştırmayı önce “Kır-
baç” hikâyesi üzerinde ve aşağıda hazırladığımız sorula-
rı kullanarak yapın (Hemen peşinden size bu soruları baş-
ka hikâyeler için nasıl hazırlayacağınıza dair bilgi de vere-

ceğiz). Aşağıdaki talimatların hepsi canlandırmayı yöneten kişi içindir.

O halde başlayalım. Partnerinizi oturtun ve ona hafif bir sesle, ağır ağır, “Rahatla. Gözlerini kapa... derin derin nefes al... ve gevşe,” deyin. Biraz durun ve sonra her birinin arasında on beş ila otuz saniye bekleyerek aşağıdaki soruları sormaya başlayın.

- Avcının kulübesinin içindesin. İçerisi nasıl kokuyor?
- Avcının silahları nerede? Mızrağını eline al, elinde nasıl bir his veriyor?
- Kulübenin kapısında durup dışarıya, ormana bakıyorsun, ne görüyorsun?
- Şimdi ormandasın, iz sürüyorsun, hangi kuş ve hayvan seslerini duyuyorsun?
- İnekleri otlatmaya götürüyorsun; birinin sırtında elini gezdir, nasıl bir his veriyor?
- Büyük su kabağından kaplar içine ineklerin sütü sağılıyor. Birini al ve iç, tadı nasıl?
- Yeni bir bebek doğdu, onun ağladığını duyabiliyor musun?
- Ormandaki izleri sürüyorsun, etraf nasıl kokuyor?
- Silahların ve kemiklerin olduğu açık alana geldin, ne görüyorsun?
- Kemikleri eline aldın, sana nasıl bir his veriyor?
- Ziyafet hazırlanıyor, pişen neyin kokusunu duyuyorsun?
- Avcı Puli’yi almak için eğildiğinde, onun yüzünü görüyorsun, neye benziyor?
- Büyük bir kayık tabağa yemek alıp yemeye başlıyorsun, tadı nasıl?
- İnek kuyruğundan kırbacı havada salladığında nasıl bir ses çıkarıyor?

Soru sormayı bitirdiğinizde bir süre durun ve sizi dinleyen hikâye dünyasından çıkıp gerçek dünyaya dönmesi için şunları söyleyin: “Şimdi hikâyenin dünyasını terk ede-

ceğiz. Derin bir nefes al... El ve ayak parmaklarını oynat... Ardından, hazır olduğunda yavaşça gözlerini aç.”

*Eğer bir grupta çalıştıysanız, alıştırmanın sonu burası. İnsanların bazı notlar almalarına izin verin ve sonra doğru-
dan tartışma sorularına geçin. Eğer çift halinde çalıştıysa-
nız, partnerinize sessizce keşifleri hakkında bazı notlar al-
ması için zaman tanıyın. Sonra rolleri değişin ve alıştırma-
yı tekrarlayın. Her ikinizin de işi tamamlandığında sorula-
ra geçin.*

Tartışma

Partnerinizle ya da grupta bir araya gelin ve hayalde canlan-
dırma sorularını karşılıklı konuşma için esas alın. Örneğin
ilk sorular şunlardı:

- Avcının kulübesi nasıl kokuyordu?
- Silahları neredeydi?

Size göre hangi sorular eksik?

*Evren bir hikâye olarak
başladı.*

Ben Okri Bu noktada bazı notlar alın, özellikle sizin için
neyin eksik olduğu hakkında. Hepimizin bir ya da
iki duygusu daha güçlüdür ve hikâyeleri en çabuk
onların yardımıyla kavrarız. Sizin için neyin geçerli olduğu-
nu anlamak faydalıdır.

Keşifler

Başkalarının farklı tecrübeler yaşadığını görerek şaşırmış
olabilirsiniz. Herkesin iç dünyası kendine özgüdür. Bu da
demektir ki, iki kişi aynı hikâyeyi tamamen farklı anlata-
bilir, çünkü hayallerinde gördükleri şeyler farklıdır. Bura-
da önemli olan şudur: Sorular vücudumuzda dokunma, tat,
koku, görme ve ses duyuları uyandırır ve böylece hikâyenin
dünyası bizim için gerçek olur. Bu dünya kadar gerçek bir
başka dünyanın perdeleri açılır.

Bu tür bir hayalde canlandırmayı başka bir hikâye için ya-
parken partnerinizin sorularını önceden hazırlamalısınız.
Bunlar, zengin duyuşal tecrübe sağlayan, açık sorular olmalı
(yani nasıl, ne, nerede, niçin, ne zaman ve kim ile başlama-
lı). Eninde sonunda, bu tür canlandırma çalışmalarını kendi

kendinize en az hazırlıkla yapabilir hale geleceksiniz. Eğer bu işi zor bulduysanız, pratikle kolaylaşacaktır.

Alıştırma 7 – Ne bildiğinizi bilmiyorsunuz!

Bu alıştırma için bir partner gerekir ve en iyi, ikinizin de bildiği bir hikâyeyle yapılır (“Kırbaç” hikâyesi gibi). Her ikinizin de yaklaşık otuz dakikasını alacaktır. Karakterler ve onların durumlarıyla ilgili duygularınızı açığa çıkarmak için çok faydalı bir alıştırma.

Biriniz ilk sırayı alacak ve hikâyeyi olabildiğince tam olarak anlatmaya çalışacak. Dinleyicinin göreviyse daha çok bilgi edinmek istediği yerlerde sorular sormak. Örneğin eğer anlatıcı “Avcı ormana gitti,” demişse, dinleyici şöyle basit bir soru sorabilir: “Ormanda ne tür ağaçlar vardı?” Fakat şöyle de sorabilir: “Nasıl bir avcıydı adam?” veya “İşini seviyor muydu?”. Bu sorular hikâyenin daha derin yönlerini ortaya çıkarır. Burada sadece iki kural var: Dinleyici *gerçekten* ilgili olmalı (o yüzden sırf sormuş olmak için soru sormayın) ve hikâyeyi anlatan mutlaka cevap vermeli. Tek geçersiz cevap “Bilmiyorum”dur.

Hikâye anlatıcısı olarak işiniz bittiğinde, yaptığınız keşifler varsa bunları not edin ve ardından rolleri değişin. İkiniz de alıştırmaı tamamlamadan bir sonraki aşamaya geçmeyin. Her ikiniz de tamamladığınızda tartışma bölümüne geçin.

Tartışma

Partnerinizle aşağıdaki sorular üzerine karşılıklı konuşun:

- Hikâye hakkında daha önce bilmediğiniz neyi keşfettiniz?
- Hikâyeyi spontane bir tarzda yaratmak nasıldı?

Keşifler

Dinleyiciler, anlatıcının hikâye hakkında her şeyi bildiğini varsayarlar. Hikâye anlatıcılarının hikâyenin dünyasını yaratmak gibi ayrıcalıklı bir konumları vardır ve yaratıcı var-

Cehaletin en büyüğü, hakkında hiçbir şey bilmediğiniz bir şeyi reddetmektir.

Wayne Dyer

lıklar olarak tanrılara benzerler. Bu büyük bir sorumluluktur. İleride bundan daha çok bahsedeceğiz.

Devam etmeden önce çalışmanın bu bölümü hakkındaki düşünce ve içgörülerinizi bir kağıda yazın.

Birkaç onyıldır dünyanın her yanında fitness salonları yaygınlaştı. Herkes adeta mükemmel vücudun peşinde. Hikâye anlatıcıları da bunu ister. Hikâyemiz mükemmel form ve fantezi, aksiyon ve tasvir, kemik ve et oranlarına sahip olmalı ve bunların hepsi de doğru yerlerde bulunmalıdır. O halde bunu nasıl yapabileceğimize bakalım.

Aıştırma 8 – Mükemmel oranlar

Bir partnerle çalışmalısınız ve her birinizin, hikâyenin tamamını mı yoksa bir kısmını mı anlatmak istediğine bağlı olarak, sekiz ila on dakikaya ihtiyacı var. Biriniz hikâyeyi hatırlayabildiği kadarıyla anlatacak, dinleyicinin görevi ise et-kemik dengesini sağlamak olacak. Daha önce gördüğümüz gibi, kemikler hikâyenin aksiyon hattıyla, planın ilerlediği noktalarla ilgilidir; et ise aksiyonun durduğu yerlerdeki, hikâyenin dünyasında enine boyuna yaşamamızı sağlayan detay, süsleme ve dekorlara karşılık gelir. Dinleyici, tıpkı bir kondüktör gibi, hikâyenin nerede ilerlemesi gerektiğini ve nerede yavaşlayıp daha çok tasvir yapılması gerektiğini hikâye anlatıcısına işaret etsin. Dinleyiciyseniz şu iki işareti kullanacaksınız: Yeteri kadar tasvir dinlediyseniz ve hikâyeye devam etmek istiyorsanız, bacaklarınıza birkaç defa sertçe vurun. Hikâye anlatıcısı bunun üzerine hızla aksiyona dönmeli ve kemiklere yoğunlaşmalıdır. Hikâyenin çok hızlı ilerlediğini hisseder ve daha çok tasvire ihtiyaç duyarsanız, her iki elinizi de kaldırın ve parmaklarınızla partnerinize “daha çok istediğinizi” anlatan bir el işareti yapın. Hikâye anlatıcısı, o zaman ete yoğunlaşacak ve daha çok detaya girsin.

Karşılıklı oturun ve hikâyenin tamamını ya da bir kısmını, en fazla on dakika sürecek şekilde anlatın.

Sonra dinleyicinin ne zaman daha çok, ne zaman daha az istediğini not edin.

Tartışma

Partnerinizle aşağıdaki sorular üzerine karşılıklı konuşun:

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Dinleyicinin ihtiyaçları sizinkine uydu mu?
- Dinleyicinin talimatlarına kolayca uyabildiniz mi?
- Kontrolün sizde olmaması nasıl bir duyuydu?

Keşifler

Bazen dinleyiciler ne istediğini söylemekte zorlanır. İnsanlar genellikle bu konumda değillerdir. Fakat yine de tatminkâr bir tecrübe yaşamak isterler ve hikâye anlatıcısı olarak bizim görevimiz de onlara bunu vermektir. Hikâye anlatırken bu gibi açık görsel ipuçlarını elde etmeyi beklemeyin; ancak dikkatli bir hikâye anlatıcısı onları daha ustaca yollardan fark eder. Yine de bu alıştırmaya dinleyicinin, hatta sonuçta hikâyenin de ne istediğine dair bir sezgi geliştirmenize yardımcı olacaktır (Bu konuda daha fazla bilgi için sessizlik konulu 12. Bölüm'e bakabilirsiniz). Eğer hikâye anlatıcısı çok fazla tasvir ya da et kullanacak olursa, dinleyicinin içi geçer ve dikkati dağılır. Aksi-ne, eğer hikâye durmak bilmezse ve aşırı kemikliyse, dinleyici nefessiz kalabilir ve o lezzetli detaylardan vazgeçebilir veya onların açlığını duyabilir. Burada bir karşılık ilkesi geçerlidir, 5. Bölüm'de daha detaylı ele alacağımız bu ilke, sanatımızın hayati bir parçasıdır. Eğer oyun oynayarak işi aşırıya götürmek isterseniz, sırf zevk için, bu alıştırmayı tekrar yapın ve hikâye anlatıcısından bu yaklaşımlardan herhangi birini, sağlıklı bir dengeyi tamamen bozarak, sürdürmesini isteyin. Deliye dönebilirsiniz, ama bir aşırı ucun diğeri olmadan var olamayacağını da tecrübeyle görmüş olacaksınız.

Bu bölümde uzun bir yol katettiniz. Başlangıçta hikâyeniz sadece sayfaya yazılı kelimelerden ibaretti. Sonra onunla ilgilenmeye başladınız. Onu kemiklerle donattınız, haritasını çıkardınız, onun hakkında güzelce dedikodu yaptınız. Onu, değişik ruh halleri ve hayalde canlandırmalar ile ete bürün-

Şeyler size başta zor görünürse korkmayın. Bu sadece ilk izlenimdir. Önemli olan geri çekilmemektir; kendinize hükmedebilmeniz gerekir.

Olga Korbut

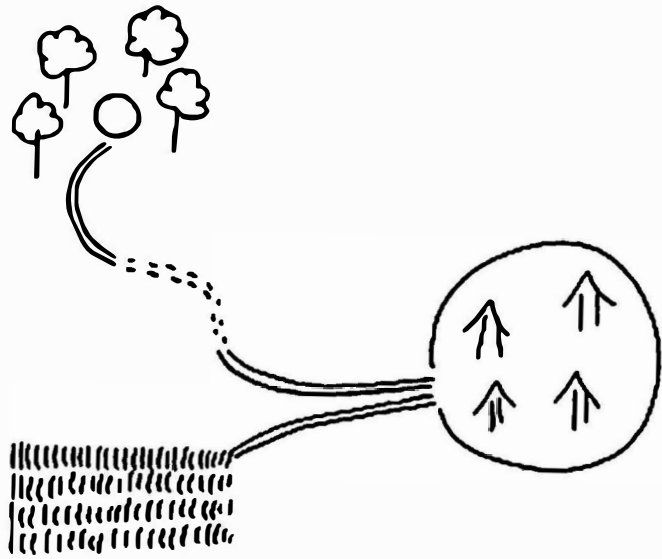
Hepimiz hikâye anlatıcısıyız. Hepimiz bir hikâye ağının içinde yaşıyoruz. İnsanlar arasında hikâye anlatmaktan daha kuvvetli bir bağ yoktur.

Jimmy Neil Smith

dürdünüz. Ona sorular sordunuz ve onun mükemmel oranlarını bulmaya başladınız. Artık kendi başına hayatı olan bir varlık o. Bu alıştırmalar her hikâye için zorunlu bir temeldir. Hikâye anlatıcısı bu temel çalışmayı yapmamışsa, bu hemen anlaşılır. Burada bir şeyler yarattığınız için konuyu vücutta benzeterek ele aldınız, fakat taşınma benzetmesini de kullanabiliydiniz. Örneğin bir hikâye aradığınızda, bu oturacağınız bir ev aramaya benzer.

Kimi çok büyüktür, kimiye küçük; kimi yeterince ışık almaz ya da şöminesi yoktur; ama biri tam istediğiniz gibi olacaktır. Şu duyguyu yaşarsınız: “Burada oturabilirim – Bunu anlatabilirim.” Sonra, kaç yatak odası olduğuna bakarsınız, bahçenin durumuna, mutfakın büyüklüğüne bakarsınız. Mimari yapıyı, o yerin kemiklerini daha yakından tanır-sınız. Çoğu zaman her katın kaba taslak bir planını çıkarırsınız. Bir de bakarsınız ki, arkadaşlarınızla onun hakkında sohbet ediyorsunuz! O evde yaşamak istersiniz, o hikâyeyi anlatmak istersiniz. Şimdi, ona daha yakından bakmak için geri döndünüz. Daha önce görmediğiniz detayları görüyorsunuz. Her odanın sizde yarattığı havayı sezdiniz, evin aldığı ışığı, duvarların rengini fark ettiniz. Evin içinde yaşadığınızda onun nasıl görüneceğini hayal etmeye başladınız. Elbette bazı evler eskidir ve koruma altında olduklarından bazı kısımlarında değişiklik yapılamaz, ama hikâyenizin bazı bölümleri için de aynısı geçerlidir. Yeteri kadar soru sorup cevaplarından tatmin olduğunuzda ise onu alırsınız, hikâyeyi anlatmaya geçersiniz. Şimdi duvarları kazıyıp boyamanın ve evi dekore etmenin zamanıdır, bahçeye çiçekler dikmenin zamanıdır. O yeri kendinizin kılmaya çalışırsınız. Arkadaşlarınızdan, onun mükemmel oranlarını bulmak için görüş alırsınız. Ne eksik? Bir ev partisi! Hikâyenizi başkalarına anlatırsınız. Bir zamanlar sadece ev olan yer, artık bir yuva olmuştur. Artık onun içinde yaşamaya hazırsınızdır.

1. Kemikler: Bir hikâyeyi çok çabuk öğrenmek için onun başlıklarını veya çok kısa ve öz olarak kemiklerini yazın (zamansal ilişkiler) sonra kuşbakışı bir harita çizin (iki boyutlu uzaysal ilişkiler) sonra tüm bu yerlerin etrafınızda nerelere denk düştüğünü parmağınızla gösterin (üç boyutlu uzaysal ilişkiler) ve sonra dedikodu yapın, hikâyeyi gelişigüzel sohbet tarzında, unuttuğunuz bir şey olduğunda geri dönüşler yaparak anlatın.
2. Etli kısım: Detay ya da et eklemek için bir ruh hali haritası çizip hikâyeye dair sorular sorabilirsiniz.
3. En önemlisi, hikâyenin ne zaman ilerlemeye ihtiyacı olduğuna (daha kemikli olacağına) ve ne zaman daha çok detay istediğine (daha etli olacağına) ilişkin bir orantı hissi geliştirmektir. Çok az et, hayal gücünü cezbedecek resimlerden yoksun olmak demektir; çok fazla et ise, dinleyicilerin detaylara gömülüp sıkılmasına ya da bunalmasına yol açar.

Sue'nun hayal ettiği harita.

Ashley'nin hayal ettiği harita.

Colin, çok uzaklarda, kırsal bir bölgede yaşıyordu ve John adında iyi bir komşusu vardı. Çok eski arkadaşları. Aynı okula gitmişlerdi. Evliliklerinde birbirlerinin sağdıçı olmuşlardı. Aileleri beraber büyümüşü. Fakat artık eşleri ölmüş, çocukları evlenmiş, geriye sadece ikisi ve çiftlikleri kalmıştı.

Derken bir gün, ilk defa, bir tartışma yaşadılar. Tartışma ikisinin de aslında ihtiyacı olmayan bir danadan çıkmıştı. Görüldüğü kadarıyla dana John'un arazisinde bulunmuştu, o yüzden onun kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Oysa Colin şöyle diyordu: "Hayır o dana benim en iyi sağmal danamla aynı damgayı taşıyor, o yüzden biliyorum ki bana ait."

Evet, her ikisi de biraz inatçıydı ve bu yüzden birbirleriyle konuşmama-ya başladılar. Ardından, birkaç gün sonra John, Colin'in uzaklarda bir toprak kepeci çalıştırarak, arazilerinin yukarısındaki göletten aşağıya doğru bir hendek kazdığını gördü; hendek kısa zamanda suyla dolarak iki çiftliği birbirinden ayırdı. Colin mutfağında otururken bunun öcünü nasıl alacağını düşünüyordu ki, o sırada, şans eseri kapı çaldı. O sabah kimseyi beklemiyordu, kapıyı açtığında karşısına sırtında bir alet çantasıyla bir genç adam çıktı. Kibar bir sesle konuşuyordu ve cana yakın, koyu renk gözleri vardı. Şöyle dedi: "Merhaba, ben marangozum, kendime iş bakıyorum. Belki yardımcı olabileceğim bazı ufak tefek işleriniz vardır."

Colin onu mutfağa aldı, masaya oturttu ve ona bir çay koydu. Bir şeyler yiyip konuşurlarken, birden Colin'in aklına o fikir geldi.

"Evet," dedi, "sana verecek bir işim var. Mutfak pencereinden bir bak. Karşıdaki çiftliği görüyor musun? İkimizin arazisinin tam ortasından geçen o hendeği de görüyor musun? İşte onu komşum beni taciz etmek için yaptı. Bir kepeci getirip yukarıdaki göletten buraya hendek kazdı ve içine su verdi. Ben senden bundan daha iyisini yapmanı isteyeceğim. Bizim bu şekilde ayrılmamızı istediğine göre, sen de oraya gidip bana bir çit yap -büyük, yüksek bir çit- öyle ki artık onun çiftliğini görmeyeyim.

Marangoz "Peki," dedi, "eğer tahtanız ve çiviniz varsa, elimdeki aletlerle istediğiniz çiti birkaç saatte yaparım."

Colin'in bazı ihtiyaçlar için şehre inmesi gerekiyordu, bu yüzden marangoza ahırda her şeyin yerini gösterdi ve jipine atlayıp gitti. Bu arada marangoz da ihtiyacı olan malzemeleri hendeğin yanına taşıyıp çalışmaya başladı. Her şey planlandığı gibi gitti. Ölçülerini aldı, testereyle tahtaları kesti, çaktı. Colin döndüğünde neredeyse güneş batmak üzereydi, marangozun yaptığı işi görmek istedi. Bahçeye çıktı, ahırın etrafını dolaştı, çite baktı, bir de ne görsün... Çit yerine bir köprü vardı! Korkulukları ve her şeyiyle çok iyi bir iş çıkarmıştı marangoz. Köprünün tam karşısında da arkadaşı John duru-

yordu; elini öne uzatmıştı ve şöyle diyordu: “Colin, şu yaptığına bak, ben gidi-dip hendek kazıyorum, sen ise onun üzerine köprü yapıyorsun! Ne iyi arkadaşmışsın. Ben bunu asla yapamazdım. Artık aramızı hiçbir şeyin bozmasına izin vermeyelim.” Sonra Colin, kendilerine yardım edenin o değil, marangoz olduğunu anlattı ve iki arkadaş, aletlerini çantasına koymakta olan marangoza baktılar. “Dostum,” dedi Colin, “bizimle kal, ikimizin de çiftliğinde sana verecek çok iş var.”

Marangoz gülümsedi: “Kalmak isterdim,” dedi, “fakat yolum uzun ve önümde yapılacak daha pek çok köprü var.”

Duyular

“Duyulardan başka hiçbir şey ruhu tedavi edemez, tıpkı ruhtan başka hiçbir şeyin duyuları tedavi edemediği gibi.”

– Oscar Wilde

“Dün, trafiğin yoğun olduğu bir yolda bir adam gördüm, arabasını durdurmuş ve yolun kenarına çömelmişti. Etrafındaki gürül gürül akan trafiğe aldırmadan, kendinden geçmiş bir halde önünde duran sarı çiçeğe bakıyordu.”

Bu bölüm, tamamen Ashley’nin şahit olduğu bu tür anlarla ilgilidir. Ne sıklıkla durup bir şeyin güzelliğini kana kana seyrediyorsunuz? Yukarıdaki iki cümleyi, duygusal nitelikteki “gürül gürül” ve “sarı” kelimelerini çıkartarak yüksek sesle okuyun. Bunun nasıl bir fark yarattığını hissediyor musunuz?

Doruk yaşantılar sırasında tüm duyularımız keskinleşir: Renkler, sesler, tatlar, kokular ve dokunuşlar, özel bir titreşim kazanarak hafızamızda iz bırakır. Başkalarına bu yaşantıları anlatırken de, kendiliğinden, onlara hayat verecek canlı ve çekici kelimeler seçeriz.

Bir hikâye anlatıcısı olarak duyularınızı uyandırmak ve dünyayla canlı bir ilişki kurmak için zaman ayırmalısınız, ki dinleyiciniz de bu zenginlik ve derinliği paylaşabilsin. Gelgelelim, hepimiz birbirimizden farklıyız. Kimimiz dünyayı temelde görsel duyuyla kavrar, kaldı ki günümüzde bu duyuyu televizyon, reklamlar, bilgisayarlar, sinemalar vb. yoluyla en çok uyararı alır. Başkaları içinse en kuvvetlisi sesler âlemidir. Bir sinemadan çıktığınızda, arkadaşınız her şeyden çok filmin müziğinden ya da aktörün sesinden bahsedebilir! Yi-

ne başkaları dünyayı dokunsal olarak kavrar ve çoğu zaman uzanıp şeylerin varlığını hissetmekten kendini alamaz. Koku ya da tadın temel duyu olduğu nadirdir, fakat sırf bir beğin nasıl her şeyi ağzına götürdüğünü görmek bile, bu duyuların da ne kadar kuvvetli olabildiğini anlamamıza yeter.

O halde, duyular dünyasıyla bağlantınızı keşfetmekle işe başlayalım.

1. Fiziksel

Aıştırma 1 – İşitme ve dokunma

Bu aıştırma için bir partnere, bir göz bandına ve emniyetle gezinebilecek kadar geniş bir açık hava ortamına ihtiyacınız var.

Birinizin gözü bağlıyken, diğerinin görevi onu güvenli şekilde dışarıya çıkarıp, çeşitli sesler duymasını ve nesnelere dokunmasını sağlamak olacak. Bunun için en az on dakika ayırın ve bu süre boyunca hiç konuşmayın; sadece gözü bağlı kişi, bir şeylere dokundurulduğunda gayrı ihtiyari olarak bazı keyif veya korku nidaları atabilir! Aıştırmanın amacı, her sesi ya da nesneyi teşhis etmek değil, onları tecrübe etmek. On dakika sonra partnerinizin göz bağını çıkararak onun işitsel ve dokunsal tecrübelerini not almasına izin verin. Aıştırma esnasında bazı hatıralar su yüzüne çıktıysa, onları da kaydedebilirsiniz.

Şimdi rolleri değiştirip aıştırmaı tekrarlayın ve yine notlar almak için mola verin. Her ikiniz de bitirdiğinizde tartışmaya geçin.

Tartışma

Canlanan anılarınız dahil olmak üzere, tecrübelerinizi paylaşın.

- Görme duyusundan yoksun bırakılmak nasıldı?
- Görmenin olmaması, işitme ve dokunma duyularınızı nasıl etkiledi?

Doğanın tek bir dokunuşu bütün dünyayı akraba yapar.

William Shakespeare

Bazı erkekler bilir ki, dilin hafif dokunuşlarla bir kadının ayak parmaklarından kulaklarına kadar ilerlemesi ve bu sırada aradaki çeşitli noktalarda en hafif şekilde oyalanması, yeteri kadar sık ve yeteri kadar içten yapıldığında, dünya barışına sonsuz katkıda bulunur.

Marianne Williamson

- Dokunma ve işitme âleminde kendinizi daha rahat mı hissettiniz?

Alıştırma 2 – Koku

Bu biraz hazırlık istiyor. Yine bir partnerle çalışın. Her biriniz partneriniz için gizliden üç ila beş koku hazırlayacaksınız. Ayrıca uzun saplı bir kaşığa ve bir göz bağına ihtiyacınız var.

Birinizin gözü bağlı olacak. Diğeri uzun saplı kaşığa çeşitli maddeler koyarak sessizce, birer birer partnerinin burnunun altına götürecektir (Burnuna sokmayın sakın!). Bunda acele etmeyin ve daha önce olduğu gibi hatıraların su yüzüne çıkmasına izin verin. Yine alıştırmanın amacı kokuları tanımlamak değil, onlara açılmak ve onları içeri almaktır. Bittiğinde gözü bağlı partner sessizce bazı notlar alsın ve bunların içinde, daha önce dediğimiz gibi, hatıralar da olabilir.

Şimdi rolleri değiştirerek alıştırma yapın, not alma da dahil, tekrar edin. Her ikiniz de bitirdiğinizde tartışmaya geçin.

*Ruh, daima kapısı aralık
ve keyifli yaşantıları
karşılama hazır
olmalıdır.*

Emily Dickinson

Tartışma

- Bu sizin için ne kadar eğlenceliydi ya da değildi?
- Koku duyunuz ne ölçüde gelişmiş?
- Hangi hatıralar, eğer olduysa, ortaya çıktı?
- Bu tecrübe, görme ve işitmeninkine kıyasla ne açıdan farklıydı?

Alıştırma 3 – Tatma

Bunun için bir partner ve bir göz bağınız olmalı ve yine partneriniz için gizlice üç ila beş farklı tat hazırlayacaksınız. (Zehirli ya da tiksindirici şeyler kullanmayın tabii ki, fakat yaratıcı olun!)

Göz bandını takın ve elinizle burnunuzu tutun (biz karşılıklı burunlarımızı tutmayı da denedik ama olmuyor, kendimizi kaybedip gülüyoruz!). Burnunuza tek bir nefes bi-

*Akıl görmek için,
kalp işitmek içindir.*

Suudi Arabistan
atasözü

le kaçmasın. Partneriniz “hazır” dediğinde ağzınızı açın ve o da eliyle tadılacak şeyden ağzınıza bir parça koysun. Daha önceki gibi amaç tadın neye ait olduğunu bulmak değil, kendinizi tecrübeye tamamen bırakmanızdır.

Bitirdiğinizde gözü bağlı olan partner sessizce bağını çıkarсын ve daha önce olduğu gibi notlar alsın.

Bu alıştırmayı rolleri değiştirerek ve yine not alarak tekrarlayın. Her ikinizin de işi bittiğinde tartışma sorularına geçin.

Tartışma

Eğer bazı tatlar hoşunuza gitmediyse, karşılıklı konuşmaya geçmeden önce kendinize güzel bir içecek alabilirsiniz.

- Tat alma duyunuz ne derece uyanıktı?
- Ağzınızda ya da dilinizde canlanan değişik bölgeler oldu mu?
- Başka duyular da işin içine girdi mi?

Alıştırma 4 – Görme

Bunu bir partner veya bir grupla yapabilirsiniz. Bunun için her birinizin bir nesne getirmesi gerekiyor. Alıştırmaya başlayana kadar onu kimseye göstermeyin.

Bir gruplaysanız daire şeklinde oturun. Eğer bir partnerleyseniz yüzlerinizi birbirinize dönerek oturun. Getirdiğiniz nesneyi çıkarıp diğer kişinin ya da partnerizin önüne

koyun. Nesneye dokunmanız veya onu koklamanız yasak, fakat isterseniz ayağa kalkıp etrafında dönebilirsiniz. Önünüzdeki şeyi tarif etmek için tam beş dakikanız var. Onun hakkında fikir yürütüp hikâye yazmayın, sadece sözel olarak, yapabileceğiniz en kesin şekilde onu tarif edin. Eğer sözleriniz beş dakikadan önce biterse sessizce nesneye bakmayı sürdürün.

Eğer bir partnerleyseniz rolleri değiştirin, eğer gruplaysanız herkes bitirene kadar devam edin. Herkes bitirdiğinde tartışma sorularına geçin.

*Herkes sadece
anladığını duyar.*

Johann Wolfgang
von Goethe

Tartışma

Eğer önceden bazı notlar almak istiyorsanız, bunu şimdi yapın, ardından tartışma sorularına geçin.

- Bu alıştırmayı ne kadar kolay ya da zor buldunuz?
- Beş dakikanın tamamı boyunca nesneyle görsel bağlantınızı koruyabildiniz mi?
- Eğer değiştiyse, nesneyle ilişkiniz nasıl değişti?

Keşifler

Duyularınızı bu şekilde uyandırmak, umuyoruz ki, eğlenceli bir tecrübe olmuştur. Hangi duyularla kendinizi en rahat hissettiğinizi ve hangilerini geliştirmeniz gerektiğini yavaş yavaş keşfetmeye başlayacaksınız. Kimileri bu alıştırmalardan büyük zevk alıyor ve çocukluk tecrübelerinin duyusal açıdan ne kadar zengin olduğunu fark ediyor, böylece üzerinde düşünceği bir dolu tecrübe ediniyor. Başkaları ise, biraz acıyla, hayatın ilk yıllarının onlara pek de böyle bir zenginlik sunmadığını fark ediyor. Bu kişiler için bu, duyuları yaşama lüksünün tadını çıkartıp deneyim dağarcığını bir yetişkin olarak doldurmak için bir fırsat olarak görülmelidir.

Burada çok çeşitli nüanslar vardır. Görme daha çok yüzeye odaklanma eğilimi taşıırken, işitme bizi şeylerin iç doğasına götürür. Daldaki bir kuşa bakın ve sonra onun ötüşünü dinleyin ya da bir ustanın önce arabanın kaputunu kaldırıp sonra motorunun sesini dinlemesini izleyin. Kokunun en ilkel duyumuz olduğu söylenir ve çoğu zaman koku, Marcel Proust'un canlı anlatımında olduğu gibi, bizi çocukluk anılarımıza taşıyabilir. Öte yandan, tat ve dokunma, ki birbirlerine yakından bağlıdırlar, bizi daha çok şimdiye getirir. Bir hikâye anlatıcısı olarak dinleyicinize fiziksel tatları, kokuları vb. veremezsiniz, fakat hayalî resimleriniz, sözcükleriniz, jestleriniz ve sesinizle bu duyuları onlar için yeniden yaratabilirsiniz.

Aşağıdaki spontane hikâye anlatma alıştırmalarında, duyusal tecrübelerinizi hikâyenin dünyası için bir sıçrama taşı olarak kullanacaksınız.

*Gerçekten görmek
kolay değildir.*

Mevlânâ

Alıştırma 5 – Dokun ve anlat

Bu alıştırmada da bir partner ve bir göz bandı gerekiyor. Biriniz göz bandını takıp otururken, diğeriniz gidip doğada bulduğu bir nesneyi getiriyor. Yine karşılıklı otururken nesneyi göz bandını takanın eline veriyor. Nesneyi aldığınızda acele etmeden bir süre ona dokunun ve onu hissedin, sonra ondan esinlenerek spontane bir hikâye anlatın. Bitirdiğinizde göz bandını çıkarın ve bir süre karşılıklı konuşun, sonra rolleri değiştirin.

*Ruh yaşadığı yerde
değil, sevdiği yerdedir.*

Atasözü

Her ikiniz de bu şekilde spontane hikâyeler anlattıktan sonra, tartışma sorularına geçin.

Tartışma

- Göz bandını çıkardığınızda, dokunma duyunuzun size ne ölçüde kesin bilgi verdiğini tespit ettiniz?
- Nesne, hikâyenizi hangi açılardan etkiledi?
- Hikâyeye başlamadan önce nesnenin ne olduğunu bilmem gerekirdi diye düşündünüz mü?

Alıştırma 6 – Her resim bir hikâye anlatır

Bu da yine partner gerektiren bir alıştırma. Üç tane birbirinden çok farklı resim bulmalısınız. Onları ister aile albümünüzden çıkarın, ister gazeteden, dergiden kesin, ister kartpostal bulun. Soyut da olabilirler, insan resmi veya manzara da. Dönüşümlü olarak, partnerinizin önüne resimleri gelişigüzel dizin. Biraz sonra partneriniz bu kartlara bakarak bir hikâye anlatsın. Biriniz bitirdiğinde tartışma için birkaç dakikanızı ayırın, sonra rolleri değiştirin.

*Kişi kendine yabancı
ise başkalarına da
yabancılaşır. Kişi
kendiyile teması
kaybetmişse,
başkalarına da temas
edemez.*

Anne Morrow
Lindbergh

Her ikiniz de bitirdiğinde tartışma sorularına geçin.

Tartışma

- Resimler arasında bir hikâye bağlantısı kurmanız ne kadar kolay ya da zor oldu?
- Küçük bir detaydan mı ilham aldınız, yoksa resmin bütünü mü sıçrama tahtası görevi gördü?
- Hikâyenizin anlamlı olması sizce ne derece önemliydi (veya önemsizdi)?

Alıştırma 7 – Ses ortamı

Bu, grupla yapılacak iyi bir alıştırma. Biriniz önceden üç ila beş ilginç ses kaydı içeren bir kaset veya CD hazırlasın. Çoğu zaman yerel kütüphanelerin ses arşivleri vardır, sesleri oradan alabilirsiniz veya kendiniz de kaydedebilirsiniz. Aralarında biraz mesafe bırakmayı da unutmayın.

Büyük grubu üçerli küçük gruplara ayırın. (Eğer üçe tam bölünmezse, iki tane ikili grup yerine tek bir dördü grup tercih edilmeli.) Sonra kaydettiğiniz sesleri çalın. Her üçlü gruptaki hikâye anlatıcıları, bu sıralı seslerden yola çıkarak, beraberce spontane bir kısa hikâye anlatsınlar (yedi dakikayı geçmesin); birinci kişi başlasın, birkaç dakika sonra yanındakine devretsin, o devam edip üçüncüye aktarsın, üçüncü tekrar baştakine bıraksın ve bu, sesler bitene kadar böyle devam etsin.

Bütün gruplar hikâyelerini anlattıktan sonra tekrar büyük grubu toplayın ve herkesten hikâyenin kendi anlattığı kısmıyla ilgili birkaç söz söylemesini isteyin (Tamamını yeniden anlatmasınlar!). En sonunda da kayıttaki sesleri yeniden çalın.

Alıştırma bitince tartışma sorularına geçin.

Tartışma

- Aynı kaynaktan yarattığınız bu hikâyeler birbirinden ne kadar farklıydı?
- Hikâyeleri dinledikten sonra sesleri tekrar duyduğunuzda içinizde ne oldu?
- Hikâyeler arasında benzerlikler var mıydı?

*Erkek gözleriyle,
kadınlar kulaklarıyla
aşık olur.*

Woodrow Wyatt

Keşifler

Bu alıştırma ile, her bir duyunun nasıl hayali hikâye dünyasına açılan bir kapı olabileceğini gördünüz. Her bir duyusu sonsuz olanaklar sunar. Eğer spontane hikâye anlatmak size zor geldiyse, bu noktada kendinize biraz zaman ayırıp duyuşal farkındalığınızı geliştirmeye çalışın. Böylece, hayal dünyasına aktaracak çok daha fazla kaynağınız olur.

Bu alıştırma çokça yaptırmamızın önemli bir sebebi var: Hikâye anlatıcısının hayal ettiği şey ne kadar canlıysa, dinleyicinin algıladığı da o kadar canlı olur.

Koku duyusunu, hatıraları canlandırma gücü nerdeyse diğer tüm duyulardan fazla olduğu halde, bu kadar az kullanmamız üzücüdür.

Rachel Carson

Bir keresinde bir hikâye anlatıcısı, ormanla ilgili bir hikâyeyi aynı yaşlardaki iki grup çocuğa anlatmıştı. İlk anlatışında, özellikle, kendisi için hikâyeye ilgili içsel resimler yaratmadı. İkincisindeyse duyuşal detaylar yardımıyla hayal gücünü tamamen harekete geçirdi. Sonra her iki gruptan da ormanın resmini çizmelerini istedi. Birinci gruptaki çocuklar resme başlamadan önce uzunca beklediler, kagıtlarında çok boş alan kaldı ve ağaçlarını genellikle

le tek bir yeşil renkle ve karalama şeklinde çizdiler. Buna karşılık ikinci gruptaki çocuklar hemen ve sessizce işe koyuldular, yeşilin pekçok farklı tonunu kullandılar ve ağaçlarını o kadar düzgün çizdiler ki, hikâye anlatıcısı baktığında onların türlerini bile ayırt edebildi. Anlatıcının sadece kendi hayalinin mahsulü ağaçlar bile doğru çizilmişti. Onun zengin hayal gücü, sanki esrarengiz bir şekilde çocuklara da geçmişti.

Hikâye anlatıcısının işi, tüm duyularını geliştirerek, anlattığı hikâyelerin içine tamamen yerleşmek ve dinleyiciler için o hikâyelere hayat vermektir.

Bir sonraki adım, dilin bu konuda bize nasıl yardımcı olabileceğini araştırmak.

Alıştırma 8 – Kelimeleri bulmak

İlk önce aşağıdaki hikâyeyi okuyalım:

Bir zamanlar davul çalmayı seven bir çocuk vardı. Annesi ve babası sık sık ona çalma deseler de, en fenası çocuğun teyzesiydi. Davulun sesine hiç dayanamıyordu.

Bir de, yaşıadıkları yerden az uzakta pek çok meyvenin yettiği bir bahçe vardı, ama kimse oraya gitmiyordu, çünkü yakındaki bir mağarada garip bir hayvanın yaşadığı söyleniyordu.

Bir gün, çocuğun teyzesi, onun çaldığı davuldan deliye dönüp, biraz meyve toplaması için onu meyve bahçesine gönderdi. Çocuk gitmek istemedi, ama teyzesi ısrar etti. Bahçeye ulaştığında meyveleri toplamaya başladı. Birden korkunç bir ses duydu ve üzerine gelen canavarı gördü. Çocuk çok korkmuştu, ama aniden aklına bir fikir geldi ve beraberinde getirdiği davulu çıkarıp çalmaya başladı. Canavar hemen durdu, çocuğa baktı ve -hayret edilecek şey- dans etmeye başladı.

Gün boyu çocuk davul çaldı, canavar da dans etti. Sonunda güneş batmak üzereyken canavar mağarasına döndü; çocuk da, fırsat bu fırsat, kaçıp gitti. Evde teyzesi, meyve getirmedi diye çocuğa çok öfkeleni. Çocuk ona durumu anlatmaya çalıştı ama teyzesi ona inanmadı.

Yine de, annesi ve babası ona inandılar ve meyve bahçesine gidip bakmaya razı oldular. Böylece ertesi gün olup biteni kendi gözleriyle görmek için yola çıktılar. Oraya vardıklarında teyzesi, çocuğun davulu da beraberinde getirdiğini fark etti. "Buraya meyve toplamak için geldin," dedi ve davulu alıp onun ulaşamayacağı bir ağaca astı.

Çok geçmeden, garip yaratık meydana çıktı. Bir lokmada tezeyi, ardından da anneyi ve babayı yuttu. Ama bu arada çocuk, yukarı sıçrayarak davulu asıldığı yerden almayı başarmıştı. Çalmaya başladı. Canavar da hemen ayak uydurarak dans etmeye başladı. Önceki sefer olduğu gibi çocuk can havliyle çalışıyordu. Hatta o kadar hızlı çaldı ki, bir süre sonra canavar annesini ve babasını kustu. Bunun üzerine, çocuk çalışını yavaşlattı.

"Haydi," dedi babası, "çalmaya devam et, ki teyzeni de bıraksın."

"Bunu yapmak zorunda mıyım?" dedi çocuk.

"Evet," dedi babası, "yapmak zorundasın."

Çocuk istemeye istemeye kabul etti. Teyze de dışarı çıktı. Karanlık basıp canavar gidince eve döndüler. Teyze hiç konuşmadı, fakat ertesi sabah çocuğa davulunu o getirdi. Çocuk çok mutlu oldu.

Duyular üzerinde çalışmaya başlamadan evvel, başlıkların tekrar üzerinden geçip (bkz. 1. Bölüm) hikâyeyi ana hatlarıyla bildiğinizden emin olun. Satır başlarını not edin, haritayı çizin, hikâyeyi etrafınızda canlandırın ve onu sohbet tarzında anlatabileceğiniz bir partner bulun.

Artık duyularla yaptığınız çalışmanın, hikâyeyi anlatırken seçeceğiniz kelimelere sinmesine izin vermeye hazırsınız.

*Hatıralara, hayallere,
eski duygulara ve
çağrışımlara koku
duyusuyla başka hiçbir
yolla olmadığı kadar
çabuk ulaşılır.*

Oliver Wendell Holmes

Ses

Gözlerinizi kapayın, zihninizde hikâyeyi yeniden oynatın ve kulak kesilin. Seslerin, müziğin, ayak seslerinin, kuş seslerinin ve elbise hışırtılarının size hikâye boyunca eşlik etmesine izin verin. Bunun için istediğiniz kadar süre harcayın. Keşfettiğiniz ses algısını, özellikle duyduklarınızın niteliğini hatırlamaya çalışarak not edin.

Bir partnerle hikâyeyi, bu ses niteliklerini de dahil ederek, birbirinize anlatın. Dinleyicinin burada özel bir görevi var: hikâye anlatıcısının ses algısını canlandırmak için kul-

*Bir ulus, ekmeğinin tadı
kâğıt mendil gibiye
nasıl büyük bir ulus
olabilir?*

Julia Child

landığı kelimelerin hepsine -hem niceliğine hem niteliğine- dikkat etmek. İşittiğiniz kelimeler sizi gerçekten hikâyenin ses dünyasına götürüyor mu? Hikâyeyi anlattıktan sonra, bir süre karşılıklı konuşun ve dinleyici, hikâye anlatıcısının nerelerde başarılı olduğunu ve istenirse, nerede iyileştirmeler yapılması gerektiğini belirtsin. Hikâye anlatıcısına notlar alması için zaman tanıyın. Rollerini değiştirerek alıştırmayı tekrarlayın.

Dokunma

Gözlerinizi kapayın ve hikâyeyi içinizde yeniden oynatın; fakat bu sefer hayal gücünüzle, rastladığınız yüzeylere do-

kunarak onları keşfetmeye çalışın - örneğin davul, ayağını-
zın altındaki toprak, canavarın derisi gibi. Bu tecrübeyi daha
güçlü kılmanın iyi bir yolu, hikâye boyunca çıplak dolaştığı-
nızı hayal etmektir. Bu alıştırma için de istediğiniz kadar sü-
re harcayın ve bitirdiğinizde notlar alın. Sonra yukarıda, Ses
bölümünde anlatılan işlemi tekrarlayarak her ikiniz de hikâ-
yeyi bitirin, birbirinizden görüş alın ve notlarınızı kaydedin.

Koku ve tat

Gözlerinizi kapayın ve yine hikâye boyunca seyahat edin,
bu sefer de koku duyunuzun tümüyle kendini hissettirme-
sine izin verin: örneğin evin kokusu, meyvelerin kokusu,
mağaranın kokusu vb. Bu kokuları canlandırmak için haya-
linizde nesneleri elinize almayı, canavarın mağarasının geçi-
clinden aşağı inmeyi, hatta teyzeyi koklamayı deneyebilirsiniz!
Bunun için istediğiniz kadar zaman harcayın ve önceki
işlemi tekrarlayarak her ikiniz de hikâyenizi anlatmayı ta-
mamlayın, birbirinizden görüş alın ve notlarınızı kaydedin.

Görme

Bunu zaten bir önceki bölümde, gözde canlandırma alıştır-
masını yaparken denediniz. Orada içsel gözünüzü uyarmak
için sorular kullanmıştınız. Şimdiyse kendi başınızasınız, o
yüzden gözlerinizi kapayın ve nelerin belirdiğine bakın. Nes-
nelerin etrafında yürümeyi ve onlara değişik açılardan bak-
mayı ihmal etmeyin. Bir film yönetmeni olduğunu-
zu farz edin: Bu sahneyi nasıl çekerdiniz? Örneğin,
aile ne giyiyor olurdu? Meyveler neye benzerdi?

Son kez olmak üzere, hikâyeye bu işlemi uygu-
layın ve iki taraf da bitirdiğinde tartışma sorularıyla
devam edin.

*Balık, doğru tat almak
için üç kere yüzmelidir
– suda, tereyağında ve
şarapta.*

Leh atasözü

Tartışma

Bu noktada tartışılacak çok şey olabilir, o nedenle bol va-
kit ayırın.

- Hangi anlatılarda diliniz en rahat biçimde akıverdi?

- Hangi anlatışlarda dilinizin tutulduğunu ve zorlandığınızı hissettiniz?
- Bunun, ilk grup alıştırma sırasında keşfettiğiniz, sizin değişik fiziksel duyularla olan bağlantılarınızla nasıl bir ilgisi var?

Keşifler

Hikâyeyi en son anlatışınız, muhtemelen yaptığınız keşiflerin en iyi parçalarını içerecektir, ama onu da artık, dört defa anlatıp bıktığınız anda değil de, başka bir zaman yapın!

Şunu anlamak önemli, hikâye anlatışınıza dair keşfettiğiniz her şeyi mutlaka anlatımınıza katmaya çalışmanız gerekmez: Çoğu zaman onları anlatımınız sırasında etraflıca hayal etmek yeterlidir.

Sue, duyularla çalışırken en zorlu tecrübelerinden birini, George Mackay Brown'ın "Görünüş Anı" adlı hikâyesini anlattığı sırada yaşamıştı. Bu hikâye, kör, sağır ve dilsiz doğmuş bir erkek çocuğu konu edinir. Hikâyedeki üç hassas an dışında çocuk hayattaki tüm tecrübelerini tat, dokunma ve sıcaklık hissinden edinmiştir. Sue şöyle hatırlıyor: "Bu hikâye üzerinde birkaç gün çalıştıktan sonra, özellikle dokunma ve sıcaklık duyularımın daha önce hiç olmadığı kadar canlandığını fark ettim. Anladım ki, duyularla geniş kapsamlı çalışma yaptığımı sansam da, hâlâ derine inmem gerekiyordu."

Şampanyada, çelik bir bıçakla soyulmuş elma tadı vardır.

Aldous Huxley

Bu bölümde duyuların sadece bilgidен ibaret olmadığını ve onların, ruh hallerini, resimleri, dokuları, sesleri ileterek dinleyicide tepkiler uyandırdığını gördük. Bu yüzden hikâye anlatıcısının, hikâyeye hayat verebilmek için, büyük bir kelime hazinesi olmalıdır. Geçmişteki hikâye anlatıcıları ozan ve şairlerdi; anında dizeler yaratabiliyor, okuyabiliyor veya şarkıyla dinleyicilere aktarabiliyorlardı. Türkiye'de bugün bile "aşık" denilen bir hikâye anlatıcısının eğitimi sekiz yıl sürüyor. Dinleyicinin aşığa bir konu verip, ondan belli ritimler ve kafiye düzenleriyle doğaçlama yapmasını istediği yarışmalar yapılıyor. Sanki bu yeterince zor değilmiş gibi, bir tür şiir/hikâye atışmasında, dinleyici seslenerek bir ko-

nu söyler ve âşıktan, örneğin, b, p, m gibi dudak sessizlerini kullanmadan doğaçlama yapması istenir. İş daha da zorlaştırmak için, dudakların arasına dikey olarak iki ucu sivri bir iğne konur ve iğne ilk yanlış yapanın dudağını kanatır! Bu iş için ne derece büyük bir kelime hazinesi gerektiğini varın siz düşünün!

Her ne kadar bu derece ileri gitmeyecek olsanız da, sizin de dil kapasitenizi ve dile olan duyarlılığınızı geliştirebileceğiniz yollar vardır. En iyisi de Gerard Manley Hopkins, E.E. Cummings, Walt Whitman, Mary Oliver, Wendell Berry ve Emily Dickinson gibi büyük şairleri okumaktır, Shakespeare, Mevlânâ ve A.A. Milne'i söylemeye bile gerek yok. Fakat sadece okumakla kalmamalısınız, yüksek sesle okuyun ve kelimeleri dilinizle tadın. Kelimeleri aceleye getirmeyip onların zevkine varmayı öğrenin. Müzisyen ve hikâye anlatıcısı Robin Williamson'un cepleri küçük kağıt parçalarıyla doludur. Dile âşık bir insan olarak Williamson sürekli, konuşmalardan ve kitaplardan aldığı veya kendi ilhamıyla bulduğu kulağına hoş gelen kelimeleri ve cümlecikleri küçük kağıtlara karalar.

Ama elbette bir hikâye anlatıcısı için nihai sınav dinleyicinin tepkisidir. İnsanların sizinle beraber olup olmadığını, sadece izleyerek, dinleyerek ve dinleyicilerinizle temas halinde olarak anlarsınız. Bunu sağlamanın deneme-yanılma dışında bir yolu yoktur, o yüzden dinleyicinin tam olarak tatmin olduğunu hissedene kadar, pek çok değişik anlatımla denemeler yapın.

Şimdi şu ritmin ne olduğu konusu çok engin ve kelimelerden çok daha derine giden bir konu. Bir görüntü, bir duygu zihinde önce bu dalgayı yaratıyor ve ancak ondan çok sonra uygun kelimeler geliyor.

Virginia Woolf

Özet

1. Hikâye anlatıcısının duyuları ne kadar zengin olursa, dinleyiciye sunduğu resimler de o kadar gerçek olur.
2. Hepimiz farklıyız ve bazı duyularımız kuvvetli, diğerleri zayıftır. Bunu bilmek, size zayıf olan duyularınızı geliştirme şansı verir, böylece dinleyiciyi mümkün olan en iyi şekilde etkileyebilirsiniz.
3. Dili, resimleri tasvir ederken duyuları uyaracak ve dinleyicide fiziksel duyular yaratacak şekilde kullanabilirsiniz.
4. Dinleyici tam anlamıyla tatmin olana kadar hikâye üzerinde değişik deneyler yapın.

Elma ağacı ile gül ağacı aynı bahçede yan yana büyümüşlerdi. Yaz gelince gül ağacı sürekli güzelliğiyle övünmeye başladı. “Kimse benim kadar güzel değil,” diyordu, “sen daha büyük olabilirsin, ama ben insanlara keyif veriyorum. Ben kesinlikle daha önemliyim.”

“Arkadaşım,” dedi elma ağacı, “güzellik başka şeydir, iyi kalplilik başka şey.”

“Ne demek istiyorsun?” dedi gül ağacı, “benim insanlara verdiğimden daha önemli ne olabilir?”

“Göreceğiz,” dedi elma ağacı.

Sonbahar gelince, elma ağacının dallarındaki elmalar olgunlaştı. Bir gün, yoldan geçen bir grup çocuk meyveleri gördü. Hemen bahçeye atlayıverdiler. Biri yerden bir taş aldı ve elmalardan birine attı. Iskaladı, ama taş ağacın dalına gelerek ağacı salladı. Bunun üzerine birçok elma da yere düştü. Çocuklar elmaları toplayıp oradan kaçtılar. Bu sırada gül ağacını gören bir çocuk, ondan bir gül koparmak istedi, fakat eline diken battı.

Gittiklerinde elma ağacı gül ağacına dönüp şöyle dedi: “Şimdi anlıyor musun? Biri senden bir gül isteyince eline diken batıyor; ama ben bana taş atana bile elmalarımı veriyorum.”

Ritim ve Tekrar

"Eğer ritim yoksa müzik de yoktur."

– Duke Ellington

"Babamın bana anlattığı, kendi hayatıyla ilgili hikâyeleri hatırladığımda, onlardaki düzenliliğe şaşıyorum. Yılda bir kez herkes trene atlayarak Westo-Super-Mare'e denize gider, kendisi de her pazar sabahı saat tam on birde kiliseye giderdi, çocukken onun her akşam saat tam beş buçukta kapıdan girdiğini hatırlarım. Geçmişe baktığımda babamın tıpkı bir gelgit gibi tamamen güvenilir bir ritimle hareket ettiğini görüyorum."

Sue'nun bu anısı, günümüzün tamamen ritimden yoksun hayatıyla keskin bir tezat oluşturuyor. Dükkânların pazar günleri kapalı olduğu zamanlar artık geride kaldı: Şimdi istediğimiz her şeyi her zaman, haftanın yedi günü, günün yirmi dört saati satın alabiliyoruz. Bugün pek çok kişi evden ve esnek çalışma saatleriyle çalışıyor, o yüzden kesin işe gitme âdetleri de yok. Fast food düzenli yemek yapmayı ve bir arada yemek yemeyi ortadan kaldırdı. Cep telefonları hayatımızı sürekli bölüyor. Her gıdayı her mevsimde bulabiliyoruz, çünkü ürünleri artık uçakla getiriyorlar; bu yüzden artık gıdaların mevsimlerle ilişkisini kaybettik. Evlerimiz artık merkezî ısıtmaya sahip ve çift camlı, bu yüzden doğanın büyük döngüleriyle olan bağlantımızı da kaybettik. Çoğumuz artık ebeveynlerimiz ve büyükanne-büyükbabalarımız gibi vaktimizi dışarıda geçirmiyoruz.

Ritim ve tekrarın hikâye anlatma sanatıyla ilişkisini araş-

tırmadan önce, aşağıda sizin için küçük bir biyografik alıştırmamız var.

Alıştırma 1 – Aile ritimleri

Eğer ebeveynleriniz veya büyükanneannenizle büyükbabanız hayattaysa, onlarla konuşup hayatlarını hangi ritimlerle yaşadıklarını öğrenin. Eğer bu mümkün değilse, o zaman kendi çocukluğunuzu düşünün ve ailenizde nelerin ritmik şekilde olageldiğini hatırlayın: doğum günleri ve özel kutlamalar, yaz tatilleri, sabahları uyandırılma şekliniz, sadece hafta sonu yapılan şeyler gibi.

Anlatacak birkaç anı biriktiğinde, onları partnerinizle paylaşın.

Tartışma

İster böyle pek çok hatıranız olsun ister bir tane, aşağıdaki soruları kullanarak partnerinizle karşılıklı konuşun.

- Bu hikâyeleri anlatmak sizde nasıl duygular uyandırdı?
- Yeterince hikâye toplayabildiniz mi, yoksa zorlandınız mı?
- Geçmişe baktığınızda, sizin veya ebeveynlerinizin çocukluğu ne kadar ritmikti?
- Yetişme tarzınızdaki bu özelliğin size ne kazandırdığını düşünüyorsunuz?

Bu erken yaşlardaki ritim ve tekrar yaşantılarının, hikâye anlatıcısı olarak işimize nasıl bir katkı yapabileceğini anlamaya geçmeden evvel, biraz durup fiziksel bedenlerimize bakalım. Kalbimiz ritim merkezlerimizden biridir. Kalp kaslarımızın sürekli büzülüp genişlemesi, nabız atışlarımıza göre kanın vücudumuzda dolaşması, varoluşumuzun çoğu zaman fark etmediğimiz temelleridir. “Savaş ya da kaç” tepkisi verdiğimizde kalbimizin güm güm attığını duyarız veya kalbimize bir şey olursa, hayatımızın ritmik temelinin bir anda yok olduğunu hissederiz. Çin’de, Hindistan’da ve Yu-

Hepimiz doğamızdaki gizli imzanın ve ışığın ritminden ayrı düştük.

John O’ Donohue

nanistan'da, binlerce yıl boyunca doktorlar sağlığı kontrol etmek için nabza bakmışlardır. Ritmik bir kalp, sağlıklı bir bedenın göstergelerinden biridir. Aynı şey ciğerler için de geçerlidir. Nefesimiz doğduğumuz andan ölene dek ritmik bir akışla vücudumuza girer ve çıkar. Ayrıca pek görünürde olmayan başka ritimler de vardır, örneğin sindirim, âdet düzeni ve yürüme gibi. Ritimler bize sinmiştir. Ve ritimleri-miz birbiriyle ilişkilidir. Örneğin ortalama bir yetişkinin her nefes alışı, dört kalp atışına denk düşer. Öte yandan ritimlerimiz evrenle de ilişkilidir. Ortalama olarak dakikada 18 nefes alırız, bu da saatte 1.080, günde 25.920 nefes eder. Astronomların "Kozmik" ya da "Platonik Yıl" dedikleri, güneşin tüm burçları dolaşarak tekrar aynı noktaya geldiği süre de 25.920 senedir. Diğer bir deyişle, evrende bir yıl diyebileceğimiz şey, burada, Dünya'daki bir günde aldığımız nefes sayısına eşittir.

İlk hikâye anlatıcıları bu ilişkilerden haberdardılar. Homeros'un *İlyada* ve *Odyseia* destanları heksametre (altı ayaklı vezin) denilen bir ritimle söylenmiştir ve bu da tamamen az önce bahsettiğimiz kalp ile ciğerler arasındaki ilişkiyi yansıtır. Eski şiirler bütünüyle belli ölçüler veya vezinlerle yazılmıştır. Heksametre, altı (heksa) ölçülü veya altı ayaklıdır. Her ayakta bir vurgulu (–) ve iki vurgusuz (U) hece vardır. Örneğin Charles Kingsley'in "Andromeda"sı gibi heksametreyle söylenmiş bir şey dinlerseniz, ondaki vurgulu ve vurgusuz ritmi hissedersiniz.

Ritim her şeydir... Her hareketimiz kalbimizde başlar ve ya ritmiktir ya da başımız dertte demektir.

Sugar Ray Robinson

Eğer o burada yoksa (kalbi işaret eder), burada neyin olduğunun önemi yoktur (başı işaret eder).

Barbara Johnson

– U U | – U U | – U U | – U U | – U U | – U U | – U U | –

Dağ lar da/ya kar da/son hız la/a kar ve/gür ler di/rüz gâr;

Öfkeyle alçaldı sonra ve çığlıkla girdi sulara,

Çatlak ve taşlarda ses verdi tümsek ve çukurlukları

Granitin, sandı ki bir tanrı bir liri çalardı orda,

Seslere çıldırmıştı o, sular çarparken, yatarken otlar,

Patlarken su oyuklarda ve vururken dağın dibine.

Saatler boyunca karanlıkta rüzgâr hiddetle aktı

Serpinti ıslattı genç kıızı, titrerken yorgun ve bitap,
Kalbinde düşünceler vardı, köpüklü üstleri dalganın,
Parlarken şafakta, etrafta sevinçle dans ederken
Ve sabah olurken doğuda kızılık görülene dek.

*Biyolojik ritimlerimiz
evrenin senfonisidir,
dans ettiğimiz,
içimizdeki derinlerde
saklı olan müziktir,
melodisinin adını
bilemesek bile.*

Deepak Chopra

Bu eski ritimler rastlantısal değildi. Örneğin heksametre, kalp atışımızla nefes alışımız arasındaki 4:1'lik orandır (dizelerdeki üç vuruş ve bir es bunu temsil eder). Bu yolla, geçmişteki ölçülü konuşma, beden, evrenin ve dinleyicilerin doğal ritmi arasında bir bağlantı kuruyordu. Her şey tek bir ortak ritmin, bir evrensel nefesin altında birleşiyordu.

Günümüzde de şairler ve rap şarkıcıları ritim ile olan bu bağlantıyı sürdürüyorlar, ama tekrarın gücü her yerde, örneğin reklam sloganlarında, politik konuşmalarda, futbol tezahüratlarında, şarkıların nakaratlarında, çocuk oyunlarında vb. karşımıza çıkıyor, Özellikle çocuk oyunlarında, ritim ve tekrarın çok güzel bir şekilde birleştiğini görüyoruz.

Aşağıda bir tekerleme var, çocuklardan ikisi ipi çevirip, üçüncüsü sıçrayarak üzerinden atlarken söyleniyor.

Ayıcık, ayıcık, dokun yere (atlayan yere dokunur)
Ayıcık, ayıcık, dön geriye (atlayan geriye döner)
Ayıcık, ayıcık, merdiveni çık (atlayan ayaklarını tek tek kaldırarak merdiven çıkar gibi yapar)
Ayıcık, ayıcık, duanı et (atlayan ellerini açar)
Ayıcık, ayıcık, ışığını söndür (atlayan ışığı kapar gibi yapar)

Ayıcık, ayıcık, “iyi uykular”

1.Y.1. U.Y.K.U.L.A.R. (söylenen her harf için bir defa atlanır)

Ya da bir partnerle çocukların çok sevdiği şu oyunu oynayabilirsiniz, adı “Parmak güreşi” (“Başparmak savaşı” ya da “Horoz güreşi”).

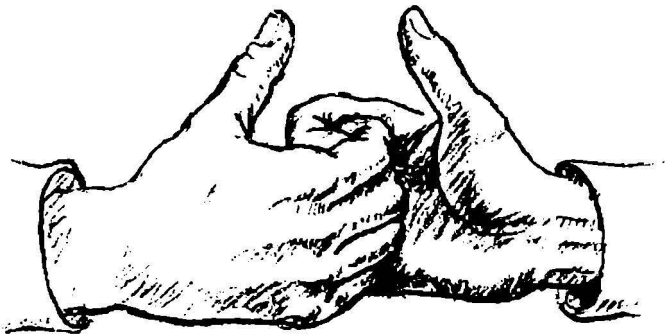
Amaç, rakibin baş parmağını kısıtıp üçe kadar saymaktır. İki kişi karşılıklı durur ve sağ ellerini, başparmak yukarı bakacak şekilde kenetlerler. Sonra başparmaklarını söz-

lerin ritmine göre sağı ve sola hareket ettirerek, beraberce söyle derler:

*Bir, iki, üç, dört,
Parmak güreşi oynuyoruz
Bük (başparmaklarını bükerek)*

Ardından mücadele başlar! Rakibinin başparmağını kısıt-
rarak şunu diyen kazanır:

*Üç, iki, bir
ZAFER benimdir!*

Ritim ve tekrar içeren pek çok çocuk şarkısı vardır, örne-
ğin “Pazara gidelim”.

*Pazara gidelim bir tavuk alalım
Pazara gidip bir tavuk alıp n’apalım
Gıt gıt gıdak gıt gıt gıdak diyelim
Hapur hupur hapur hupur yiyelim.*

*Pazara gidelim bir kedi alalım
Pazara gidip bir kedi alıp n’apalım
Miyav miyav miyav miyav diyelim
Hapur hupur hapur hupur yemeyelim.*

Her kıtanın sonunda dinleyicilerin yapabileceği bir hare-
ket eklenir (kendi etrafında dönmek gibi).

Bu çalışma, en iyi, grup olarak yapılır. Bu alıştırma geçmişe dönüp bazı çocukluk oyunlarınızı hatırlamanız için bir fırsattır da aynı zamanda. “Sağım solum ebe”, “Bir çık, iki çık, üç çık, dört”, “Tilki baba saat kaç?” da başka hatıraları canlandırabilir.

Kızlar ve erkekler, altı ila on iki yaşları arasında genelde farklı oyunlar oynadıklarından, bu çalışmayı hemcinsiniz olan biriyle yaparsanız hafızanız daha iyi çalışır.

Birkaç oyunu hatırlayıp bir araya getirdiğinizde, onları hikâye anlatıcısı arkadaşlarınızla nasıl oynayacağınızı da hatırlamaya çalışın!

Tartışma

Çocukluğunuzdaki oyun ve şarkıları hatırlamış olun ya da olmayın, aşağıdaki soruları temel alarak karşılıklı konuşun.

- Geçmişe baktığınızda, sizce bu oyunlar size neyi öğretmiş olabilir?
- Neden tüm çocuklar gelişimlerinin belli bir aşamasında bu oyunları oynarlar?
- Genel olarak, ritim ve tekrar sizce hayatta ne kadar önemli?

Şimdi hikâyelerdeki ritim ve tekrara daha yakından bakalım. Çocuğu olanlar ya da çocuklara hikâye anlatanlar, hikâyeyi bitirdiğinizde onların “Bir daha!” diye bağırıklarını bilirler. Hatta kazara ikinci anlatışınızda bir kelimeyi değiştirdiyseniz, “Daha önce öyle dememiştin...” derler.

Tekrar, vücut ritimleri üzerine kuruludur, bu yüzden kendimizi kalp atışıyla, yürümeyle veya nefes alıp vermeyle özdeşleştiririz.

Karlheinz Stockhausen

Aynı kelimeyi defalarca işitmek, içindeki bir şeyleri derinden besleyebilir. Sadece anlamından ötürü değil, bizzat seslerin büyüünden ötürü. İlkel düzeyde, tekrarlı, ritmik ses, eski çağlarda, örneğin şarkılarda ve tılsımlı sözlerde başvurulan bir yoldur. Bugün mantralarda ve şarkılarda hâlâ vardır.

Anaokulundan başlayarak toplantı salonlarına kadar her yerde anlattığımız en erken çocukluk hikâyelerine “kümülatif hikâyeler” denir.

Aşağıda bu tür bir örnek var:

Bir gün çocuğu olmayan yaşlı bir adamla kadın, bir parça çömlek çamurunu alıp ondan özenle bir erkek çocuk modeli yaptılar. Sonra onu fırında pişirdiler. Onu fırından çıkardıklarında ise, şaşılacak bir şey oldu ve çocuk, her ikisine de bakarak "Karnım aç, bana yiyecek bir şeyler verin," dedi. Bunun üzerine yaşlı adamla kadın ellerinde ne varsa verdiler: ekmek, reçel, turşu, sucuk, biraz da hardal; fakat bunlar çocuğa yetmedi. "Daha fazla yemek istiyorum," dedi.

Yaşlı karı koca, "Şey, daha fazla yemek yok," dedi.

Bunun üzerine çömlek çocuk ağzını açtı ve yaşlı adamla kadını yuttu. Sonra yoldan yokuş aşağı indi ve o sırada bir horoza rastladı.

"Ben çömlek çocuğum, annemi ve babamı yedim, ekmek, reçel, turşu, jambon, biraz da hardal yedim ama daha fazla yemek istiyorum," dedi.

Horoz "Şey, daha fazla yemek yok," dedi.

Bunun üzerine çömlek çocuk ağzını açtı ve horozu yuttu. Sonra yoldan yokuş aşağı indi ve o sırada bir domuza rastladı.

"Ben çömlek çocuğum, horozu yedim, annemi ve babamı yedim, ekmek, reçel, turşu, jambon ve biraz da hardal yedim ama daha fazla yemek istiyorum," dedi.

Domuz "Şey, daha fazla yemek yok," dedi.

Bunun üzerine çömlek çocuk ağzını açtı ve domuzu yuttu. Sonra yoldan yokuş aşağı indi ve o sırada bir ineğe rastladı.

"Ben çömlek çocuğum, domuzu yedim, horozu yedim, annemi ve babamı yedim, ekmek, reçel, turşu, jambon ve biraz da hardal yedim ama daha fazla yemek istiyorum," dedi.

Inek "Şey, daha fazla yemek yok," dedi.

Bunun üzerine çömlek çocuk ağzını açtı ve domuzu yuttu. Sonra yoldan yokuş aşağı indi ve o sırada

tavuklara ve onların yumurtalarıyla dolu bir çiftliğe rastladı.

“Ben çömlek çocuğum, ineği yedim, domuzu yedim, horozu yedim, annemi ve babamı yedim, ekmek, reçel, turşu, jambon ve biraz da hardal yedim ama daha fazla yemek istiyorum,” dedi.

Tavuklar ve onların yumurtalarıyla dolu çiftlik, “Şey, daha fazla yemek yok,” dediler.

Bunun üzerine çömlek çocuk ağzını açtı ve domuzu yuttu. Sonra yoldan yokuş aşağı indi ve o sırada bir tekeye rastladı.

“Ben çömlek çocuğum, tavuklar ve onların yumurtalarıyla dolu bir çiftliği yedim, ineği yedim, domuzu yedim, horozu yedim, annemi ve babamı yedim, ekmek, reçel, turşu, jambon ve biraz da hardal yedim ama daha fazla yemek istiyorum,” dedi.

“Evet, ama beni yiyemezsin,” dedi teke ve boynuzlarıyla çömlek çocuğa bir tos attı, çocuk ikiye bölündü ve herkes dışarı çıktı... tavuklar ve onların yumurtalarıyla dolu çiftlik, inek, domuz, horoz, yaşlı adamla kadın, ekmek, reçel, turşu, jambon ve sonuncusu ama elbette en önemlisi, biraz da hardal.

Alıştırımlara geçmeden önce hikâye üzerinde iyice tecrübe kazanmalısınız, o yüzden hikâyeyi partnerinize yüksek sesle okuyun ve metindeki hoş tekrarların tadını çıkarın. Çömlek çocuğun ne yediğinin -midesine neyin girip neyin çıktığının- çok kesin bir sırası vardır. Bu yüzden tam bir ritim ve tekrar etkisinin olabilmesi için her şeyi doğru hatırlamak gerekir. Böylece de hikâye, sevdiğiniz ve okumak istediğiniz bir şiir haline gelir. Her kelime önemlidir. Şimdi aşağıdaki alıştırıma yapın.

Hikâye anlatmanın olmazsa olmazı karşılıklıdır, insani bağlantıdır ve bunu istemektir. İnsanlar bu tür şeyleri kaybettiklerinde kendilerini kaybederler.

Robert Coles

Alıştırma 3 – Konuşarak yürümek

Ritim ve tekrar üzerinde çalışırken, ritmi hissetmenin en iyi yollarından biri, eşikler bölümünde göreceğimiz gibi, hikâ-

yeyle yürüyüşe çıkmaktır. Tek başınıza yürüyüşe çıkın ve hikâyenizi yüksek sesle anlatın. Yüksek sesle böyle bir şey yapmak size utandırıcı gelebilir ama aldırmayın, hikâye anlatıcıları zaten garip şeyler yaparlar (Ayrıca bluetooth'la konuşuyormuş gibi yapabilirsiniz her zaman!)

Bunu yaptıktan sonra hikâyeyi partnerinize anlatın ve her ikiniz de bitirince devam edin.

*Yaşamak müzikal
olmaktır, kanın
damarlarınızda dans
etmesiyle başlar.
Yaşayan her şeyin
bir ritmi vardır.
Kendi müziğinizi
hissedebiliyor
musunuz?*

Michael Jackson

Tartışma

- Hikâyenin kesin tekrarları doğallıkla aklınıza geldi mi?
- Bu tekrarların altında bir ritim duygusu sezmeye başladınız mı?
- Bu tür bir hikâyeye sizden ne talep etti?

Şimdiye kadar hikâyeye içinize o derece işlemiş olmalı ki, artık kelimeleri düşünmeden ritim üzerine daha derinlemesine çalışabilmelisiniz.

Bir kalp ritim monitöründe, sağlıklı bir kalbin askerî bir ritimle değil de, daha çok bir müzik gibi, her türden ustaca ritmik çeşitlemeler yaparak çalıştığı görülür. Bu resim yardımıyla, ritim ve tekrarın bir başka faydası üzerinde durabiliriz: O da dinleyicinin katılımıdır. Kelimeler bu derece açık ve net olduğunda, dinleyici de neyin ardından neyin geleceğini bilir ve kendiliğinden olaya katılabilir, özellikle de çocuklar. Eğer katılmazlarsa, ritimdeki ustaca bir değişiklik, biraz yavaşlayarak, onları siz de davet edebilirsiniz. Bu bir tekrarın olacağını haber verir ve bir beklenti yaratarak enerjiyi toplar. Ayrıca, dinleyiciyi siz teşvik ettiğinizde, onlara katılacakları yerde işaret vermeniz için zaman sağlar. Bazen hızdaki ve ritimdeki bu tür hassas değişiklikleri müzik terimleriyle anlatmak daha kolaydır (Bu konuya başka bölümlerde ayrıca değineceğiz). Bu yavaşlamaya *rallentando* denir.

*Beni canlı tutan şey,
sanıyorum, ritmin
değişmesi.*

Geraldine Chapman

Alıştırma 4 – Şimdi hep beraber

Yine “Çömlek Çocuk” hikâyesine dönelim. Bu sefer birden çok partnerle çalışmanız gerekiyor. Sırayla hikâyeyi anla-

tın ve ritimde bahsettiğimiz ustaca değişiklikleri yapın, yani yerlerini saptadığınız tekrarlardan hemen önceki yavaşlamaları. Bu alıştırmamanın amacı dinleyicilerin katılımını kaçınılmaz hale getirmektir – hiçbir şekilde ayrı kalmamalılar. Fakat eğer katılmazlarsa bir el işaretiyle veya gülümseyerek onları siz davet edin. Dinleyiciler, bu sözümüz size: Biliyoruz, anlatıcının kötü bir tecrübe yaşamasını istemezsiniz, ama kendinizi gerçekten rahat hissetmedikçe hikâyenin dünyasına girmeyin.

Herkes anlatımını tamamladıktan sonra sorulara geçin.

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak:

- Dinleyicileri olaya katmakta ne derece başarılıydınız?
- Dinleyicileriniz hikâyeye katıldığında, anlatıcı olarak kendinizi nasıl hissettiniz?
- Bu olduğunda odadaki atmosfer nasıl değişti?

Dinleyici olarak:

- Katılım duygusunu yaratan neydi?
- Size kendinizi gerçekten rahat hissettiren şeyler nelerdi?

“Çömlek Çocuk” hikâyesi, tekrarların kolayca öğrenilip bir ritim tutturulabilecek şekilde yazılmış; fakat bazen hikâyenin sadece yapısını alıp kendi çeşitlemenizi de yaratabilirsiniz. İşte size böyle bir hikâye:

Bir zamanlar köşedeki küçük dükkânda çalışan bir terzi vardı ve bu terzi o kadar güzel elbiseler yapardı ki, kral bile ona siparişler verirdi.

Bir gün kral terziyi ziyarete geldi. “Haline bak,” dedi, terzinin giydiklerini kastederek, “rezil haldesin. Dahası herkes senin benim terzim olduğunu biliyor. Değişiklik olsun, kendine bir takım elbise yap.” Ve emriyle, terziye en iyisinden bir top kumaş getirildi.

Terzi kumaşı tezgâhın üstüne yayıp ona baktı ve “Hımm,” dedi, “sanırım bundan bir şeyler yapabilirim.”

Ve yaptı da. Kendine bir ceket dikti. O kadar harika, o kadar olağanüstü bir ceket oldu ki, ne zaman terzi onu giyip caddede yürüse herkes *durup bakıyor ve onu işaret ediyordu. Terzi o ceketini giydi, giydi, giydi, sonunda bir gün ceket yıprandı gitti.*

En azından o yıpranıp gittiğini düşünüyordu, ama ceketini tezgâhın üstüne yayıp baktı ve “Hımm,” dedi, “sanırım bundan bir şeyler yapabilirim.” Ve yaptı da. Kendine bir gömlek dikti...

*Kabul şartlarını
tamamlamak için üç
defa sihirli bir dansa
katılmam gerekiyordu,
çünkü ritim
Sonsuzluğun çarkıydı,
bir tek onunla geçici
ve rastlantısal olan
yıkılabilir ve ruh serbest
kalabilirdi.*

W.B. Yeats,
Rosa Alchemica

Hikâye terzinin bir yelek, kravat, ayakkabı bağcığı ve düğme dikmesiyle devam eder ve sonunda:

Düğmeyi tezgâhın üstüne koyup ona baktı ve “Hımm,” dedi “sanırım bundan bir şeyler yapabilirim.” Ve yaptı da. Kendine bir hikâye dikti!

Alıştırma 5 – “R” noktası

Ana hikâyeyi öğrendikten sonra iki asterisk arasındaki kısma dikkat edin. Kendiniz de aynen tekrarlayabileceğiniz, hoş ritmi olan bir pasaj yazın.

Bunu yaptıktan sonra hikâyeyi partnerinize anlatın. Sonra rolleri değişin, böylelikle her ikiniz de anlatmış olun.

Tartışma

Neler olduğuna bakalım:

- Başarılı bir tekrarı oluşturan nedir?
- Tekrarları canlı ve eğlenceli kılan nedir?
- Tekrarın doğru sayıda olduğuna nasıl karar verirsiniz?

Keşifler

Başarılı bir tekrarı oluşturan kilit faktörlerden biri, o pasaj yeniden geldiğinde hikâye anlatıcısının duyduğu büyük ke-

Şairler ritim ve nefesin mısranın hayat çizgisi olduğunu söyler; onlara göre biçim de şiirin enerjisinin somutlaşmasıdır, onun anlamının ve varlığının vücut bulmuş halidir. Ömrünü doldurmak nefes vermektir, canlandırmak nefes almaktır. Arzu etmek, zihinle nefes almaktır, kalbin ritmine amaç kazandırmaktır.

Dave Eggers

yiftir. Eğer içinizdeki bir şey, ritmin gücünden ya da zevkinden şüphe ediyorsa, eğer içinizdeki küçük bir ses “bu sıkıcı” diyorsa, dinleyicileriniz de muhakkak sıkılacaktır. İş canlı tutmanın yollarından biri de ritmi dinleyiciyle birlikte oluşturup, aynı şeyin tekrar geleceği beklentisini yaratmaktır, dinleyiciyi size katılmaya hazır edip *tam o sırada ritmi değiştirin*. Hınzırca bir tavırla yapıldığında, bu her zaman kahkahaya neden olur. Ama bu sadece bir defa yapılabilecek bir numaradır ve yerini de çok iyi saptamak gerekir.

Tekrar sayısı konusunda asırlardır tekrarlanan bir diğer başarılı formül de, olayları üç defa yapmaktır. Şair Robert Pry, şiir geleneğinde bir şiirin hiçbir zaman bir defa değil, üç defa okunduğunu söyler; birincisinde insan onu kavramaya çalışır,

ikincisinde onu hissetmeye başlar, üçüncüsünde ise onun gerçek etkisini hisseder. Geleneksel peri masallarının hemen hepsinde, üç erkek kardeş, üç prenses, üç deneme veya üç yardımcı vardır. Bu üçlük her zaman mutlu sona varır ve bir tamamlanma hissi verir. Bu kalıpta büyük bir bilgelik gizlidir. Belki insan zihninin düşünme, duyma ve yapma şeklindeki üçlü doğasını da yansıtıyor olabilir. Hikâye anlatıcılarının her şeyi üçerli yaptıkları söylenebilir!

Bu bölümün konusu ritim ve tekrar olsa da, hikâye anlatıcısının zanaatini geliştirmesi açısından bakarsak, tekrar önceliklidir ve dildeki tüm ritim nüanslarına karşı hassasiyetin geliştirilmesi ondan sonra gelir. Çoğunlukla doğuştan bir ritim duygumuz vardır ve cümlelerin yapısında fark etmeden ona göre değişiklikler yaparız: Çünkü öyle daha iyi tınılıyordur.

Umarız ki, ritim ve tekrarın sağlık verici ve canlandırıcı özellikleri bu noktada açıkça anlaşılmıştır. Bu yoldan, hikâye anlatma, günümüzde hızla kaybolan bağlılık ve süreklilik duygularına yeniden kavuşmamızı sağlayabilir. Kaos halindeki bir dünya, düzensiz hava durumları, selleri, yangınları ve depremleriyle giderek normal hale geliyor. Ritim ve tekrarın sağladığı yakınlık duygusu, dümeni kırık varlığımız için yeniden bir pusula olabilir. Tekrarların içinde hepimiz huzur bulabilir ve eski halimize dönebiliriz.

1. Ritim ve tekrar modern hayatta erozyona uğramıştır, fakat sağlığımız ve mutluluğumuz için vazgeçilmezdir.
2. En eski hikâye anlatıcıları bu bağlantının farkındaydılar, ama ritim ve tekrar bugün artık çoğunlukla çocuk hikâyelerinde ve çocuk oyunlarında yaşıyor.
3. Tekrarlar dinleyicinin katılımını artırır. Bunu sağlamak için kesin olmaları, kolay tekrar edilebilmeleri ve zevkle sunulmaları gerekir.
4. Ritim duygusu, çoğunlukla, tekrarlara karşı aşinalık ve ustalık kazanarak gelişir.

Küçük Opossum küçüktü ama cesurdu. Bir gün Anne Opossum ona “Küçük Opossum, bu akşam dereye kadar gidip akşam yemeği için kırmızı dutlardan toplayabilir misin?” dedi.

“Toplayabilirim, anne,” dedi o da.

O akşam ay göğe yükseldiğinde, tekerlek gibi büyük ve parlaktı. “Git şim-di Küçük Opossum,” dedi annesi. “Derenin yakınında karanlık bir su birikintisi göreceksin, O birikintinin üzerine yatmış bir ağaç var. Ağaca çık, birikintinin üzerinden geç, en güzel kırmızı dutlar karşı kıyıda yetişiyor.”

Küçük Opossum ay ışığında yola çıktı. Ormanda yalnız başına olmaktan gurur duyuyordu. Biraz yürüdü, biraz koştu, arada bir de atlayıp sıçradı. Biraz sonra sonra uzun palmiye ağacının olduğu yere vardı. Orada Yaşlı Baykuş’la karşılaştı. Yaşlı Baykuş, Küçük Opossum’u ilk defa ormanda yalnız başına gördüğü için şaşırdı.

“Nereye böyle Küçük Opossum?”

“Dereye gidiyorum, akşam yemeği için kırmızı dutlardan toplayacağım.”

“Kendine dikkat et Küçük Opossum, sende bendekilerden yok,” dedi ve ona keskin pençelerini gösterdi.

“Ah,” dedi Küçük Opossum, “benim korkum yok.” Ve yoluna devam etti. Biraz yürüdü, biraz koştu, bazen de atlayıp sıçradı. Az sonra mis gibi çimlerin olduğu yere vardı. Orada Yaşlı Çakal’la karşılaştı. Yaşlı Çakal, Küçük Opossum’u ilk defa ormanda yalnız başına gördüğü için şaşırdı.

“Nereye böyle Küçük Opossum?”

“Dereye gidiyorum, akşam yemeği için kırmızı dutlardan toplayacağım.”

“Kendine dikkat et Küçük Opossum, sende bendekilerden yok” ve ona keskin dişlerini gösterdi.

“Ah,” dedi Küçük Opossum, “benim korkum yok.” Ve yoluna devam etti. Biraz yürüdü, biraz koştu, arada bir de atlayıp sıçradı. Biraz sonra su birikintisinin olduğu yere vardı. Birikintinin yakınında Şişman Tavşan’la karşılaştı. Tombul Tavşan derin bir uykudaydı. Küçük Opossum yanına gitti ve bıyıklarına dokundu. Tombul Tavşan sıçrayarak uyandı.

“İlahi, korkuttun beni, nereye gidiyorsun?”

“Su birikintisinin karşı kıyısına gidiyorum, akşam yemeği için kırmızı dutlardan toplayacağım.”

“Ooo,” dedi Tombul Tavşan, “birikintinin karşı kıyısına mı? Korkmuyor musun? ŞEYDEN korkmuyor musun?”

“Neden korkmuyor muyum?” dedi Küçük Opossum.

“Birikintinin içindeki şeyden,” dedi Tombul Tavşan.

“Hayır korkmuyorum,” dedi Küçük Opossum ve yoluna devam etti.

Biraz sonra su birikintisinin olduğu yere vardı. Su birikintisinin üzerinde, tıpkı annesinin söylediği gibi bir ağaç uzanıyordu, karşı kıyıda da en güzel kızıl dutlar yetişiyordu. Küçük Opossum ağacın üzerine tırmandı ve karşı tarafa geçmeye başladı. Küçük Opossum cesurdu, ama küçüktü ve içinden keşke Tombul Tavşan'la karşılaşmasaydım diyordu, keşke birikintinin içinde bir şey olduğunu hiç öğrenmeseydim; yine de bir şey var mı diye birikintinin içine şöyle bir bakayım dedi. Eğildi ve gölün içine baktı. GÖLÜN İÇİNDE BİR ŞEY VARDI! Küçük Opossum korktuğunu belli etmemeye çalışarak ona dil çıkardı, fakat o da Küçük Opossum'a dil çıkardı! Küçük Opossum arkasını dönüp koşmaya başladı. Koşarken Tombul Tavşan'ın yanından geçti –Tombul Tavşan bu sırada sıçradı– ve Yaşlı Çakal'ın yanına geldi.

“Ne oldu, ne oldu?” dedi Yaşlı Çakal, dişlerini göstererek.

“Birikintinin içinde bir şey var, birikintinin içinde şey var,” dedi Küçük Opossum. “B-b-ben oradan geçemiyorum.”

“Eline büyük bir taş alsana,” dedi Yaşlı Çakal. “Ona büyük bir taşının olduğunu göster.”

Küçük Opossum akşam yemeği için o dutlardan toplamayı çok istiyordu, o yüzden büyük bir taş buldu, geldiği yolu gerisin geriye yürüyerek Tombul Tavşan'ın yanından geçti ve su birikintisine ulaştı.

“Umarım birikintinin içindeki o şey artık gitmiştir,” dedi kendi kendine. Küçük Opossum ağacın üzerine tırmandı ve karşı tarafa geçmeye başladı, fakat yine içinden şöyle bir aşağı bakmak geldi.

“Ah, olamaz, o şey hâlâ orada.”

Küçük Opossum korktuğunu belli etmemeye çalışarak taşı eline alıp kaldırdı, FAKAT O ŞEYİN DE ELİNDE TAŞ VARDI! Küçük Opossum arkasını dönüp koşmaya başladı. Koşarken Tombul Tavşan'ın yanından geçti –Tombul Tavşan bu sırada sıçradı–, Yaşlı Çakal'ın yanından geçti ve sonunda Yaşlı Baykuş'a ulaştı.

“Ne oldu, ne oldu?” diye öttü Yaşlı Baykuş.

“Birikintinin içinde bir şey, birikintinin içinde bir şey var,” dedi Küçük Opossum. “B-b-ben oradan geçemiyorum.”

“Eline ona sallayabileceğin bir sopa alsana,” dedi Yaşlı Çakal. “Ona, sallayacak sopan olduğunu göster.”

Küçük Opossum akşam yemeği için o dutlardan toplamayı çok istiyordu, o yüzden bir sopa buldu, geldiği yolu gerisin geriye yürüyerek Yaşlı Çakal'ın yanından geçti, sonra Tombul Tavşan'ın yanından geçti ve su birikintisine ulaştı.

“Umarım birikintinin içindeki o şey artık gitmiştir,” dedi kendi kendine. Küçük Opossum ağacın üzerine tırmandı ve karşı tarafa geçmeye başladı.

Fakat yine o şeyin hâlâ orada olup olmadığına bir bakmak istedi. Korktuğu gibi, hâlâ birikintinin içinde dolanan bir şey vardı.

Küçük Opossum korktuğunu belli etmemeye çalışarak sopayı eline alıp ona doğru salladı, FAKAT O ŞEYİN DE ELİNDE BÜYÜK BİR SOPA VARDI! Küçük Opossum arkasını dönüp koşmaya başladı. Koşarken Tombul Tavşan'ın yanından geçti -Tombul bu sırada Tavşan sıçradı-, Yaşlı Çakal'ın yanından geçti, sonra Yaşlı Baykuş'un yanından geçti ve koşmaya devam etti, sonunda Anne Opossum'un yanına geldi.

"Anne, akşam yemeği için o dutlardan toplamayı çok istiyordum, fakat birikintinin içindeki o şeyin yanından geçemedim." Ve Küçük Opossum, anesine her şeyi anlattı.

Anne Opossum, sadece bir annenin dinleyebileceği gibi onu dinledi. "Akşam yemeği için o dutları getireceksin," dedi Küçük Opossum'a. "Ama nasıl!" diye bağırdı Küçük Opossum.

"Tekrar karanlık su birikintisine git, sadece bu sefer dil çıkartma, eline büyük bir taş ya da sallayacak sopa alma."

"İyi de ne yapayım?" diye bağırdı Küçük Opossum.

"Sadece gülümse," dedi Anne Opossum. "Su birikintisindeki şeye sadece gülümse."

"Hepsi bu kadar mı?"

"Evet, hepsi bu kadar."

Küçük Opossum ay ışığında yola çıktı, Yaşlı Baykuş'un yanından geçti, Yaşlı Çakal'ın yanından geçti, derenin yanına geldi, karanlık su birikintisinin yanına vardı. "Dilerim o şey gitmiştir," diyerek ağaca tırmandı. Üzerinden karşıya yürüdü, suyun içine baktı. O şey duruyordu. Küçük Opossum hiç kılmıdamadı ve suyun içine baktı. Derken birikintinin içindeki o şeye gülümsedi ve ne oldu biliyor musunuz? Birikintinin içindeki şey de ona gülümsedi!

"Ah, şimdi de benimle arkadaş olmak istiyor," dedi Küçük Opossum ve birikintinin karşı kıyısına koştu, bulabildiği bütün dutları topladı. Sonra ağacın üzerinden geriye doğru koşarken, bu sefer, yolun ortasında durdu ve ne yaptı biliyor musunuz? Birikintinin içindeki şeye el salladı. Ve artık sanırım siz de ne olduğunu biliyorsunuz. Evet! Birikintinin içindeki şey de ona el salladı!

Küçük Opossum gittiği tüm yolu koşarak eve döndü. Şimdiye kadar yedikleri en güzel kırmızı dutları toplamıştı, Anne Opossum kendi kendine öyle dedi.

"Anne, o şey bana el salladı."

"Biliyorum yavrum."

"Anne, o şey benimle arkadaş olmak istiyor."

"Biliyorum yavrum."

"Anne, o birikintinin içindeki şey ne?"

Anne Opossum gülümsedi ve ona gerçeği açıkladı.

Kutupsallık

“Zıtlar birbirini çeker.”

– İngiliz deyişi

“Yirmili yaşlarımda çok kısıtlı bir bütçeyle aylar boyunca Hindistan’da seyahat ettim,” diye hatırlıyor Sue. “Seyahatimin sonunda biraz müsriflik yapmaya karar verip, dönüş uçağıma binmeden önce ailem ve arkadaşlarım için hediyeler aldım. Hediyeleri yüklenerek ve herkese harika hediyeler alabilmiş olmanın heyecanıyla, Delhi’den Mumbai’ye giden trene atladım, çünkü beni evime götürecek olan uçağım oradan kalkıyordu. Tren yataklıydı ve Mumbai’ye varması üç gün iki gece sürecekti. İkinci gece, ben uyuduğum sırada her şeyim çalındı, geriye sadece biletim, pasaportum ve ihtiyaten sakladığım 100 rupi kalmıştı. Bu parayla da ancak Mumbai’deki Salvation Army Hosteli’nde bir gece yatıp, ertesi sabah havaalanı otobüsüne binebildim. Terminal salonundaki taş gibi koltuklarda iki gece uyuduktan sonra karnım iyice acıktı, hatta kokmaya da başlamıştım, sonunda nihayet uçağımı anons ettiler. Yeniden yiyecek bir şeylere kavuşmak harikaydı! Ama Dubai’de aktarma yapacağım sırada, uçuşumun iptal edildiğini söylediler bana, ya üç gün sonraki uçağı bekleyecektim ya da ilaveten para ödemem gerekiyordu. Neyse ki, bir terminal görevlisi imdadıma yetişti, beş yıldızlı bir otele yerleştirildim ve hiç para ödemeden yemek yedim, kıyafetler aldım, hatta kuafore bile gittim. Zenginlikten sıfıra, sıfırdan zenginliğe geçişin hikâyesiydi bu.”

Sue'nun bu hikâyesi bizi bir seyahatin iniş ve çıkışları arasında gezintiye çıkarıyor, her şeye sahip olunup her şeyin yitirildiği bir gezintiye. Çoğunlukla en çok hatırlanan hikâyeler böyle zıt kutupları içerenlerdir. Şimdi bunun neden böyle olduğuna bakalım.

Önce kendi vücudumuzdaki kutupsallıklara bakalım. Örneğin kalp, zıt kutuplardan meydana gelir. Kasılır ve geniş-

ler, bir tarafı kırmızı ve oksijence zengin kanı toplarken, diğer tarafı oksijensiz mor-kırmızı kanı toplar. Bir kalp ritim monitöründe, sağlıklı bir kalbin grafiği, değişik büyüklüklerde tepe ve dip noktalardan oluşmuş bir hat olarak görünür.

Kalbimiz, şeyleri hissettiğimiz yerimizdir ve bunu dilde de ifade ederiz: Kalbimiz kırılır ya da yüreğimiz ağzımıza gelir; kalbimiz sevinçten fırlayacak gibi olur, katı yürekli ya da iyi kalpliyezdır, ayrıca kalpsiz veya sıcak kalpliyezdır vb. Kalbimiz, insan olmanın anlamını bütün yönleriyle yansıtır. Hayat hikâyelerimizi anlattığımızda dinleyenlerin en çok hoşlandığı şey, onların zıt duygularla dolu olması-

dır. Sue'nun yukarıdaki hikâyesinde olduğu gibi, onlardaki fakirlikten zenginliğe, umutsuzluktan umuda, kayıptan kavuşmaya geçişlerdir. Bunlar yüreğimize işler. Hayat gibi, geçmişten bize kalan en iyi geleneksel hikâyeler de zıtlıklar ya da kutuplarla doludur ve bizi bunlarla bir yolculuğa çıkarırlar.

Günümüzde bu tür duyguların açlığını çekiyoruz. Batı toplumu bizi her alanda kozalara hapsediyor: Artık merkezi ısıtmamız var, aşırı sıcak veya soğuktan korunuyoruz; lambalarımız var, dolayısıyla gündüz gece ayrımı kalmıyor; kayıp acısını dindirmek için sigorta yaptırıyoruz; ıslanmamak için açık havada özel elbiseler giyiyoruz; yalnızlık ve boşluk hislerini gidermek için telefon, e-posta, facebook ve televizyon var; kredi kartlarıyla eksikliğini hissettiğimiz her şeyi hemen alabiliyoruz ve ertesi gün de kapımıza geliyorlar.

Tüm bunların sonucunda hayat sadece orta alanda yaşanıyor, kalbin açlık duyduğu o iniş çıkışlar olmuyor.

Hikâye anlatıcısı, çık sahneye!

Hikâye anlatıcısı, hikâyenin tüm zıtlıklarını yaşayarak, dinleyicinin, açlığını çektiği duygu derinliği-

Bazen hayattaki keskin karşıtlıklar, örneğin acı ve tatlı, planlandığı gibi gitmeyen işler, kopan ilişkiler, sevdiklerinizi kaybetmek, bunlar sizi sarsar ve hayatın değerini anlamanızı sağlar, ondaki iyi yanı görür ve etrafınızdaki kişileri yeniden seversiniz.

Amy Passanito

Poponun iki kanadı sürtünmeden kaçamaz.

Afrika atasözü

ne yeniden kavuşmasını sağlar. Ancak bu yapılırsa, hikâye yüreği ve ruhu besler hale gelir. Hikâye anlatıcısının görevi, kutupları gerginleştirmek, dinleyicinin yaşayacağı tecrübeyi kuvvetlendirmek ve sonunda ona gerçek anlamda bir tatmin yaşatmaktır.

Bu, zorlu bir çalışma ister. Yani anlattığınız her hikâyeyle daha derin bir bağlantı kuracaksınız, hikâyenin her karakterini ve her köşesini yaşayacaksınız. Bu sizi bazı sorularla yüz yüze getirecek. O duyguyu tanıyor musunuz ve onu hissetme cesaretiniz var mı? Onu dinleyicinize nasıl iletirsiniz?

Sue, kariyerinin başlarında böyle bir tecrübe yaşamış. “Anlattığım bir hikâyede erkek kılığına girmiş bir kadın, masum bir adamın öldüresiye dövülmesine, bir çocuğun merhamet dileyişleri arasında, seyirci kalıyordu. Bu beni çok rahatsız etmişti, çünkü kendim asla böyle bir şey yapmayacağımdan emindim, böyle bir duyguyu iletemezdim, sonunda hikâyeyi anlatmaktan vazgeçtim. Ancak üstünden epey zaman geçtikten sonra şunu fark ettim ki, önceki iş hayatımda, tıpkı bir erkek gibi takım elbiseler içindeyken, pek çok erkek önümde sürekli aşağılanıp kelimelerle dövülürken, ben öylece durmuştum, hiçbir şey yapmamıştım. Bunu anladığımda, bu uç duyguları içimde yaşayabildim ve hikâyeyi anlatabildim.”

Zanaatımızın bu yönü sayesinde anlatımınız, onu rahat alandan çıkarıp samimi, keskin ve derin bir tecrübe yapacak olan özgünlüğüne kavuşur. Şüphesiz, bazı hikâyeler sadece eğlence amaçlıdır ve dinleyiciyi güldürmeye yönelik hoş maceralardan ibarettir. Fakat hikâye anlatımının yüreği ve ruhu dinamik zıtlıklardadır ve bu yönüyle hikâye anlatımı bir içsel gelişim yoludur. Hollanda asıllı Amerikalı yazar Mary-Sue Siegel’in dediği gibi “Hikâye anlatmak topluluk önünde büyümeye benzer.” Hikâye anlatıcıları sürekli olarak ruhlarını soyarlar. Anlatımdan önce ne derece bir içsel çalışma yapıldığını dinleyiciler de sezer. Bu, hikâye anlatıcısının hikâyeye ve aynı zamanda hayata da ne kadar derinden bağlandığının bir göstergesi olur. Bu yüzden, kim olduğunuz, seçtiğiniz hikâyelerde ve anlatım şeklinizde açık ortaya çıkar.

Gerçek hikâye anlatıcısı, kaosu, deliliği ve kâbusu yaşar. Bunların hepsini çözümler, net olarak görür ve sonra da sizi parçalanmışlıktan ve kayan dünyadan çıkarır.

Ben Okri

Bir şeyi vurgulamak, resmin diğer kısımlarını göstermemektir.

Irwin Greenberg

*Karşıtlıklar olmadan
ilerleme olmaz. Çekim
ve itme, mantık ve
enerji, sevgi ve nefret
insan varlığı için
gereklidir.*

William Blake

Bu alıştırma tek kişi, çift olarak ya da grup halinde yapılabilir. Bu konudaki araştırmanıza başlamak için düşünebildiğiniz bütün zıt niteliklerin ya da kutupların bir listesini çıkarın: iyi ve kötü, gündüz ve gece gibi. Bu işe beş dakika ayırın ve sonra yaptığınız listeleri birbirinizle karşılaştırın.

Sonra, bu zıtlıkların hangi alanlara ait olduğunu inceleyin:

- Fiziksel, örneğin yukarı ve aşağı
- Duygusal, örneğin sevgi ve nefret
- Ruhsal/ahlâki, örneğin iyi ve kötü

Eminiz ki bunların pek çoğunu yazıp toparlayabilirsiniz ve zamanınız olsa liste daha da uzayıp gider.

Düşünmek için birkaç dakika ayırın ve bu aşamada aklınıza gelen yeni düşünceler veya duygular varsa not edin. Bir kategorideki zıtlıkların daha çok farkındayken, diğer kategorilerde eksik kaldığınızı görebilirsiniz.

Alıştırma 2 – Zıtları duymak

Kendi hayatınızdan paylaşabileceğiniz kısa bir olay düşünün, ne kadar basit olursa o kadar iyi. Bir partnerle oturup ona spontane olarak beş dakika içinde hikâyenizi anlatın. Bitirdiğinizde partneriniz birkaç dakikada, çabucak hikâyenizde duyduğu tüm kutupları not alsın. Sonra çıkan listeye beraberce bakın. Daha sonra işlemi ters çevirin, böylece her ikiniz de hikâyenizi anlatın ve bulduğunuz zıtlıkları paylaşın, ardından tartışma sorularına geçin.

*Neredeyse her akıllıca
sözün, akılca ondan
aşağı kalmayan bir
tersi de bulunur ve onu
dengeler.*

Satayana

Tartışma

Aşağıdaki soruları temel alarak bir süre karşılıklı konuşun. Eğer konuşmanız esnasında aklınıza başka kutuplar gelirse bunları da listenize ekleyin.

- Hikâye anlatıcısı olarak, partnerinizin bulduğu kutuplar hakkında ne düşündünüz?

- Hikâye anlatıcısı olarak, partneriniz sizin fark edemediğiniz kutuplar bulmuş mu?
- Dinleyici olarak, zıtlıkları saptamak sizin için ne kadar kolay oldu?

Şimdi bunu bir adım öteye götürelim ve kutupların geleneksel bir hikâyede nasıl güçlendirilebildiğine bakalım. Önce Afrika'dan şu hikâyeyi okuyun:

Bir gün bir avcı avlanırken yerde bir kafatasına rastladı. "Vay vay," dedi, "seni buralara ne getirdi acaba?" Çok şaşırtıcı ama kafatası ona cevap verdi: "Konuşma, dostum," dedi, "beni buralara getiren konuşmadır."

Avcı bulduğu şeyi Kral'a anlattı. Kral olanı kendi gözüyle görmek istedi, fakat avcıyı da uyardı: "Eğer yalan söylüyorsan ölürsün."

Berber kafatasının yanına vardıklarında, avcı kafatasına Kral'la konuşmasını emretti. Kafatası sessiz kaldı. Avcı tekrar tekrar emretti. O sırada cellat öne çıktı; bir dakikaya kalmadan avcının kafası yerdeydi.

Yalnız kaldıklarında kafatası ona sordu: "Evet dostum, seni buralara ne getirdi?"

"Konuşma, dostum," dedi avcı, "beni buralara getiren konuşmadır."

Bu hikâyedeki en büyük zıtlıklar konuşma ve sessizlik, hayat ve ölümdür. Konuşma ve sessizlikle başlayalım ve kutuplaşmayı dinleyicileri en çok tatmin edecek şekilde nasıl artırabileceğimize bakalım.

Kutuplaşmayı daha çok vurgulamak için dip ve tepe noktalarını esnetip gerilimi artırmalısınız. Hikâye anlatıcısı, bunu güçlü sıfatlar ve fiiller yardımıyla, tekrarlar, değişen hareket hızlarıyla ve "pekistiriciler" –"çok", "en büyük", "en az" gibi kelimeler– kullanarak yapabilir.

Örneğin "Konuşan Kafatası"nda kutuplaşmayı güçlendirmek için, avcının orta kısımdaki diyalogunu (konuşmasını) aşağıdaki gibi çoğaltabiliriz.

Yeni başlayanların ortak bir problemi, büyük karışıklıklardan korkmalarıdır. Ton zenginliğini bu şekilde sınırlamak, hataları göstermemek için verilen yanlış bir çabadır. Bu, canlılığı ve derinliği yok etmekten başka bir işe yaramaz.

Janine Parsons

Avcı son hızla Kral'ın yanına gitti, kendi kendine şöyle diyordu: "Hele Kral bunu bir duysun, hayretler içinde kalacak. Böylece ben de meşhur olacağım. Artık ava çıkmam gerekmeyecek, çünkü beni başdanışmanı yapacak."

Kral onu dinledi, fakat tek söylediği şu oldu: "Eğer yalan söylüyorsan ölürsün."

Beraber kafatasının olduğu yere ulaştıklarında, avcı kafatasına Kral'la konuşmasını emretti. Fakat kafatası sessiz kaldı.

"Haydisene," dedi avcı, "bak benim, geri geldim. Daha önce bana söylediklerini Kral'a da söyle."

Fakat kafatası hiçbir şey demedi.

"Lütfen konuş! Herhangi bir şey söyle! Görmüyor musun, Kral karşıda duruyor!"

Yine sessizlik oldu, avcı artık ümitsizdi. Durmadan yalvarıp yakarıyordu.

"Ne istersen yapacağım, bir kelime bile söyleyen yeter. Haydi, ne olur."

Fakat kafatasının bembeyaz kemikleri yerinden oynamadı ve tek bir kelime bile söylemedi.

Gördüğünüz gibi, zıtlık, avcıyı krala ve kafatasına göre çok daha konuşkan kılmakla kuvvetlendi.

Şimdi yaşam ve ölüm zıtlığı için ne yapabileceğimize bakalım.

Hikâyenin en başında şöyle diyebilirsiniz:

Avcının biri, taze et bulmak için avlanmaya çıkmıştı, fakat tek bulabildiği ölü bir adamın kafatası oldu.

Daha sonra şunu ekleyebilirsiniz:

Kral celladını çağırdı, cellat parmaklarını üzerinde gezdirdiği keskin baltasıyla öne çıktı. Titreyerek avcı ondan hayatını bağışlamasını diledi, fakat çok geçti. Birkaç saniye sonra avcının kafası yere yuvarlandı.

Sadece başta “taze et” kelimesini dahil etmekle, bunun hayat ve ölüm hakkında bir hikâye olacağının işareti veriliyor, öte yandan cellat sahnesi bu haliyle çok daha uğursuz ve tehditkâr.

En büyük iki kutup bunlar olsa da, her hikâyede derinlere inildikçe keşfedilen çok daha ince kutuplar da bulunur. Bu hikâyedeki kutuplar arasında, inanmak ve inanmamak, yukarı ve aşağı, zengin ve fakir, tek ve çok sayılabilir. Aşağıda hikâyenin olası bir son versiyonu yer alıyor:

Fakir bir avcı taze et bulmak için avlanmaya çıktı, fakat tek bulabildiği ölü bir adamın kafatasıydı.

“Vay vay,” dedi ona avcı, “merak ediyorum, seni buralara ne getirdi acaba?” Çok şaşırtıcı ama kafatası da ona cevap verdi: “Konuşma, dostum,” dedi, “beni buralara getiren konuşmadır.”

“Avcı son hızla Kral’ın yanına gitti, kendi kendine şöyle diyordu: “Hele Kral bunu bir duysun, hayretler içinde kalacak. Böylece ben de meşhur olacağım. Artık ava çıkmam gerekmeyecek, çünkü beni başdanışmanı yapacak.”

Avcı Kral’ın huzuruna çıkarıldı. Kral yüksek bir koltukta oturuyor ve avcıya tepeden bakıyordu. Onu dinledi. Danışmanlarına baktı. Hepsini başını salladı, hiçbiri daha önce böyle bir şey duymamıştı. Fakat avcı o kadar emindi ki, sonunda Kral şöyle dedi: “Gidip görelim bakalım, ama yalan söylüyorsan ölürsün.”

Kral, danışmanlarıyla, savaşçılarıyla, hatta eşlerinden bazılarını da yanına alarak yola çıktı. Yerde yatan kafatasının önüne geldiklerinde, avcı kafatasına konuşmasını emretti. Fakat kafatası sessiz kaldı.

“Haydisene,” dedi avcı, “bak benim, geri geldim. Daha önce bana söylediklerini Kral’a da söyle.”

Fakat kafatası hiçbir şey söylemedi.

“Lütfen konuş! Herhangi bir şey söyle! Görmüyor musun, Kral karşıda!”

Yine sessizlik oldu; artık avcı ümitsizdi. Durmadan yalvarıp yakarıyordu.

“Ne istersen yapacağım, bir kelime bile söylesen yeter. Haydi, ne olur.”

Fakat kafatasının bembeyaz kemikleri oynamadı ve tek bir kelime bile söylemedi.

Kral celladını çağırdı, cellat parmaklarını üzerinde gezdirdiği keskin baltasıyla öne çıktı. Titreyerek avcı ondan hayatını bağışlamasını diledi, fakat çok geçti. Birkaç saniye sonra balta indi ve avcının kafası yere yuvarlandı.

Yüzlerinde küçümseyen bir ifadeyle Kral, danışmanları, muhafızları ve eşleri gittiler.

Hepsi gittikten sonra etraf yine sessizliğe büründüğünde kafatası avcıya sordu: “Evet, dostum, seni buralara getiren nedir?”

“Konuşma,” dedi avcı, “beni buralara getiren konuşmadır.”

Zıtlıkları bu şekilde güçlendirmek daha çok gerilim yaratır, merak uyandırır ve hikâyeyi nihai bir çözüme ulaştırır.

Alıştırma 3 – Zıtları tanımak

Aşağıdaki Güney Afrika halk hikâyesinin özetini okuyun. Bir grupta çalışıyorsanız hikâyeyi tüm gruba yüksek sesle okuyun. Hikâyeyi dinledikten sonra, fark ettiğiniz tüm kutupları beş dakika içinde yazın. Hikâyenin kendisini yazmanız gerekmiyor, ne hatırlıyorsanız onu kaydedin.

*Hayatın tuvalinde
düz bir manzara son
derece sıkıcı olur.
Düzlüğün kıymetini
vadiler ve dağlar
sayesinde anlarız. Işığın
kıymetini anlamamızı
sağlayan şey karanlık,
sıcaklığıysa soğuktur.*

Anne Copeland

Çok zaman önce, Yurakara topraklarındaki kabileler arasında savaş vardı. Kuraklık olana kadar da, bu yıllarca sürdü. O koşullarda sıcaktan hareket bile edilemediği için çatışma durmuştu. Her iki taraf da kızgındı, fakat herkesten daha kızgın olan biri vardı ki, o da Sararuma'ydı, yani tüm insanlardan nefret eden kötü ruh.

Sararuma her iki kabilenin de reislerini ziyaret etti ve her ikisine de aynı şeyi önerdi: “Çayırları ve ormanları ateşe verin, düşmanlarınız yok olsun.”

Kimse Sararuma’yı tanımıyordu ve onun kim olduğunu da sormadı. Sararuma onların duymak istediği şeyleri söylüyordu. Çayırlar ve ormanlar ateşe verildi, fakat yangın taraf gözetmedi, her şey yandı, kül oldu ve sadece bir adamla karısı hayatta kaldı. Onlar olacakları görmüş ve bir çukur kazarak içine gizlenmişlerdi.

Üç gün sonra yangın adamla karısının dışarı çıkmalarına elverecek kadar durulmuştu. Gördükleri manzara sadece kavrulmuş toprak ve döne döne üzerlerine gelen bir alevdi. Alevden peleriniyle Sararuma’ydi bu.

“Yeni evinizi beğendiniz mi?” dedi alayla.

“Evet,” dedi adam.

Sararuma’nın pelerininin rengi soldu ve küllerin içinden çimler çıkmaya başladı.

“Aynı şeyin bir daha olmayacağını mı sanıyorsunuz? Yaşayıp da görmek istediğiniz bu mu?” diye kükredi Sararuma.

“Yaşamak istiyoruz,” dedi kadın.

Sararuma’nın pelerini yine soldu ve yanmış ağaçlardan yeni yapraklar çıktı.

“Yalnız başınıza mı?” diye sordu Sararuma.

“Çocuklarımız olur,” dediler.

Ardından, bir rüzgâr esti ve Sararuma gözden kayboldu.

Haydi çalışmaya başlayalım:

- Kendi başınıza beş dakika içinde hikâyedeki tüm zıtlıkları bulun.
- On-on beş dakika kadar zaman ayırarak, bulduğunuz temel zıtlıklardan ikisini daha önce “Konuşan Kafatası” hikâyesinde

Mutluluk kendi başına bir şey değildir, o sadece hoş olmayan bir şeyin zıddıdır. Bu yüzden yenilik hissi geçince ve zıtlığın etkisi körelince, o artık mutluluk olmaz ve yeni bir şeye ihtiyaç duyarız.

Mark Twain

yaptığımız gibi güçlendirerek hikâyeye yeniden şekil verin, zamanınız varsa daha çoğunu da yapabilirsiniz.

- Bir partnerle çalışın. Önce hangi kutuplar üzerinde çalışacağınızı söyleyin, sonra da ona güçlendirilmiş hikâyeyi anlatın.
- Dinleyici, üzerinde çalışılan zıtlıklardan sonra hikâyenin ne kadar değiştiği hakkındaki görüşlerini belirtsin.

Her ikiniz de hikâyeyi anlatıp diğerinin görüşlerini aldıktan sonra tartışma sorularına geçin.

Tartışma

Bu uzun bir süreçtir, o yüzden bolca zaman ayırın.

- Kutupları kullanmak hikâyeyi nasıl iyileştirdi?
- Sizce veya başkalarınca yaratılan en akılda kalıcı imajlar hangileriydi?
- Hikâyenin farklı anlatımları esnasında sizde hangi duyular canlandı ve ne zaman?
- Eğer bir grupta çalıştıysanız, sizi gerçekten etkileyen özel bir anlatım oldu mu, olduysa neden? Eğer bir partnerle çalıştıysanız, özellikle etkilendiğiniz bir kısım oldu mu, olduysa sebebi neydi?

*Gözlerde gözyaşı
olmazsa, ruhun
gökkuşağı da olmaz.*

Kızilderili atasözü

Verdiğimiz eğitimler sırasında, pek çok kereler hikâye anlatıcısıyla dinleyicinin kutupları çok farklı yaşadığına şahit olduk. Siz, hikâye anlatıcısı olarak, içinizden çok abarttığınızı, bir zıtlığı son noktaya kadar vardırtdığınızı sanabilirsiniz, fakat bunu dinleyiciyle de sınamak gerekir: Çünkü çoğunlukla daha fazlasını isterler ve sizin bu çabanızın farkında bile degillerdir.

İşte size ne kadar ileri gidebileceğinize dair bir alıştırma:

Alıştırma 4 – Daha fazlasını ver

Herhangi bir kısa hikâye seçin (şimdiye kadar verilmiş olanları kullanabilirsiniz). Çiftler oluşturun ve biriniz hikâye

anlatıcısı, diğeriniz dinleyici olsun. Hikâye anlatıcısı gerektiği zaman ayağa kalkıp dolaşabilmeli ve bunun için rahat yeri olmalı. Dinleyici oturabilir; birinci bölümde anlattığımız el işaretlerini şu şekilde kullansın: Ne zaman bir zıtlığı daha öteye götürme fırsatı görse, elleriyle işaret ederek “bana daha fazlasını ver” desin. O zaman hikâye anlatıcısı da hem kelimelerle hem de fiziksel olarak, o resmi veya sahneyi on misli abartsın. Bundan çoğunlukla kahkahalarla gülünecek bir şey çıkar! Dinleyici tatmin olduğunda da dizlerine vurup “devam et” diyecek ve ondan sonra hikâye normal seyrine devam etsin. Unutmayın ki abartmak, sadece şeyleri daha büyük hale getirmek değildir: Küçük şeyler ufacık, soğuk şeyler buz gibi, iyi şeyler muhteşem olmalıdır. Fırsattan istifade, anlatımınıza biraz dram katabilirsiniz!

Her ikiniz de alıştırmayı yaptıktan sonra, tartışma sorularına geçin.

Sadece derinlemesine yaşayan, acı çeken ve düşünen, yürekten seven, neşeyi ve şeylerin trajik karanlığını bilenler, gerçekten harika hikâyeler anlatabilirler.

Ben Okri

Depremle başlayıp yavaş yavaş zirveye ulaşan bir hikâye istiyoruz.

Samuel Goldwyn

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak:

- Uç noktalara zorlanmak nasıl bir duyguydunuz?
- Dinleyiciniz ne derece tatmin oldu? Hâlâ daha fazlasını istiyor muydu?
- Ne kadar abarttığınızla ilgili olarak sizin algınız ile dinleyicinin algısı farklı olduysa, aradaki fark ne kadardı?

Biraz zaman ayırarak, bu alandaki kuvvetli ve zayıf yönleriniz hakkındaki düşüncelerinizi yazın. Burada, kendinize üzerinde çalışabileceğiniz bir zorluk ya da hedef koyabilirsiniz.

Keşifler

Bu tür alıştırmalar, ne sıklıkla güvenlik alanınızdan çıkıp, dinleyicinin açlığını çektiği zirveleri ve dipleri ne derece öteye taşıyabildiğinize ilişkin önemli keşifler yapmanızı sağlar. Bu çalışma çoğu zaman yıllarca sürer. Sue şu-

nu hatırlıyor: “Bende olanın en iyisini verdiğime dair kendi hissimle dinleyicinin yaşadığı tecrübenin aynı olmadığı- nı fark etmem, en az iki yılımı aldı! Sonra da çalışmaya baş- lamam gerekti!”

Sadece zıtlıkların varlığını bilmek ve onları hikâyenin içi- ne yerleştirebilmek yetmez. İçsel ve dışsal olarak, bu aşırı hallerin içinde yaşayabilmeniz de gerekir. Eğer bunu yap- mazsanız, sadece teknikten ibaret olma tehlikesi doğar ve dinleyiciler, hikâyeye katılmak yerine, yalıtılmış gözlemci- ler olarak kalıp etkilenmezler. İşin esasında, eğer siz içiniz- den etkilenmezseniz onlar da etkilenmeyeceklerdir.

Çocukken, doğuştan gelen, her şeye kendimizi yürekten verme yeteneğine sahiptik. Küçük bir çocuk, örneğin, ye- re çömelip bütün dikkatini önündeki çiçeğe verebilir. Mut- lu olduğunda tamamen mutludur: Tüm varlığı ısıldar ve ke- yiften havalara uçar; ama bir dakika sonra, bir şey kötü git- tiğinde hüngür hüngür ağlamaya başlayabilir. Bunu belki

İnsanlar yeni şeyler hakkında çok açık fikirlidirler; ama sadece eskilerine tamı tamına benzediklerinde.

Charles F. Kettering

kendi çocukluğunuzdan da hatırlarsınız. Ne var ki yaş büyüdükçe, bu özelliğimiz kaybolur. Bize nasıl terbiyeli olacağımız ve duygularımızı nasıl saklaya- cağımız öğretilir. Hikâye anlatıcısının işi, ruhun bu salınımlarını yeniden uyandırmak ve her anlatım- da sağlıklı yüreğin de rol oynamasını sağlamaktır.

Eskilerden kalan kimi hikâyeler, bu konuda son derece öğreticidir. Fabller örneğin, neredeyse tümüyle zıt- lıklar üzerine kuruludur. İşte size iki örnek:

Bir aslan fareye baktı ve ona şöyle dedi: “Senin gibi önemsiz, ürkek bir yaratık ne işe yarar ki?” Çok geçmeden aslan ormanda avcının kurduğu bir ağ tuzasına yakalandı; kendini kurtaramıyordu. O sırada bir kemirme sesi duydu. Güçlü başını o tarafa çevirdi, baktı ki fare yavaş yavaş, ama kararlılıkla bağlarını kemiriyor. Aslan farenin kendisi için yaptığı bu cesur davranışı hiç unutmadı.

Ve:

Bir yaban eşiği boş boş ortalıkta gezerken, güneşin altında boylu boyunca uzanmış keyif yapan bir yük

eşegine rastladı. Yanına gidip şöyle dedi: “Sen ne şanslı hayvansın! Pırıl pırıl tüylerin ne kadar iyi yaşadığını gösteriyor: Seni çok kıskanıyorum.”

Kısa zaman sonra, yaban eşiği, arkadaşına yeniden rastladı. Bu sefer sırtında ağır bir yük vardı ve arkasından gelen sahibi de ona elindeki kalın sopayla vuruyordu.

“Ah dostum,” dedi yaban eşiği, “Artık seni kıskanmam, çünkü görüyorum ki rahatlığının bedelini çok pahalı ödüyorsun.”

İlginçtir, çocuklar bu hikâyeleri seviyorlar, belki bunun sebebi hâlâ karakterleri içlerinde hissedebilmeleridir. Bu gibi hikâyeleri anlatmaya çalışmak, kutupsallığa olan duyarlılığımızı geliştirir. Çoğu halk hikâyesi de, tıpkı bu bölümün sonunda verdiğimiz örnek gibi, yine aynı amacı daha karmaşık biçimde ve büyükler için yerine getirir.

Bu tür hikâyeler yardımıyla karşıtlıkları hissetmeyi öğrendikten sonra, kendiniz geliştirmek amacıyla, başka iki hikâye üzerinde daha çalışabilirsiniz: Biri “tam bana uygun” dediğiniz, diğeryse hiç ilginiz olmayan veya size şaşırtıcı gelen türden olsun.

Nihayetinde, hikâye bizi kutuplardan arındırır: Engeller aşılr, zor işler başırlır, tüm yaralar iyileşir ve ömrümüzün sonuna kadar mutlu mesut yaşarız. Çoğu hikâyede zıtlıklar giderilir ve hikâye, hikâye anlatıcısı ve dinleyiciler dinginliğe kavuşur.

1. Kutuplar, zıt niteliklerdir.
2. Kutupların saptanması ve güçlendirilmesi, dinleyiciyi tatmin edebilmek için, her hikâye anlatıcısının alet kutusunda bulunması gereken bir hünerdir.
3. Hikâye anlatıcısı, bu zıtlıkların gerçekliğini tanımalıdır, böylece özgün hale gelirler ve sadece teknikten ibaret kalmazlar. Bu da doğrudan dinleyiciye geçer.
4. Kutuplarla çalışmak demek, hikâye anlatıcısı olarak, ruhunuza esneklik kazandırmak ve bir aşırı uçtan diğerine süratle geçebilmek demektir.
5. Tatmin edici bir son, mümkün olduğunca çok zıtlığın giderildiği yerdir.

Bir gün bir Kral, bakanlarından biriyle sarayın balkonunda yemek yiyiyordu. Bir yandan ülke meselelerini tartışıyor bir yandan da aşağıdaki caddeye bakıyorlardı ki, Kral'ın ağzına atmak üzere olduğu bir parça ananas, elinden kayıp balkona düştü. Bakan hemen onu temizlemeyi teklif etti, fakat Kral "Hayır, hayır," dedi, "bırak uşaklar ilgilensin. Bizim yapacak daha önemli işlerimiz var."

O sırada oradan geçen bir kuş ananas parçası gördü, alçalarak onu gagasıyla aldı, fakat o sırada bakanın yaptığı bir hareketten korkarak meyve parçasını aşağıdaki caddeye düşürdü. Parça orada daha birkaç dakika bile durmamıştı ki, bir sinek etrafında vızıldamaya başladı. Evet, sinek de bu arada bir kertenkelenin dikkatini çekmişti, kertenkele sineğin konmasını bekledi ve konar konmaz uzattığı diliyle onu yedi. Fakat geçen bir kedi de fırsatı kaçırmayıp kertenkelenin üzerine atladı. Hikâye tam burada bitebilirdi ama o sırada bir köpek kediye saldırdı ve ikisinin havlayıp hırlamaları Kral'la bakanının kulağına kadar geldi.

"Majesteleri," dedi bakan, "aşağıda caddede bir karışıklık var sanırım. Bakması için birilerini göndereyim mi?"

"Boşver, kime ne?" dedi Kral, balkondan aşağı bakarak, "sadece bir kediyle bir köpek, yapacak daha önemli işlerimiz var, bizim sorunumuz değil." Böylece konuşmaya devam ettiler.

Fakat kedinin sahibi ortaya çıktı ve eline bir sopa alarak köpeği dövmeye başladı. O sırada köpeğin sahibi de bunu gördü ve ona durması için bağırarak o da sopayla kediye dövmeye başladı. Az sonra iki adam kavga etmeye başladılar.

"Efendim," dedi bakan, "caddede insanlar kavga ediyorlar. Sizce bir şeyler yapmam gerekmez mi?"

Kral gülümsedi. "Merak etme sevgili dostum," dedi, "onunla ilgilenecek başkaları var, gerçekten bizim sorunumuz değil. Senin yapacak daha önemli işlerin var."

Fakat artık kedinin sahibinin arkadaşları ve köpeğin sahibinin arkadaşları da toplanmışlardı ve taraflarını savunuyorlardı. Sonunda yumruklaşmaya başladılar. Bir kez daha, bakan, Kral'ın dikkatini olan bitene çekmeye çalıştı, fakat Kral tembelce, bakmaya bile yanaşmadan, bakanı balkondan uzaklaştırdı... ve ona tahmin ettiğiniz şeyi söyledi.

Bu arada, caddeye dönersek, saray muhafızları ve askerler sorunu çözme-ye çalışıyorlardı ve çok geçmeden onlar da işe karıştılar. Her iki taraf da öfkelendi, öfkelendi, sonuçta iş kan dökmeye kadar vardı. Haber hızla yayıldı ve halk artık sadece birbirini boğazlamakla kalmayıp ipleri eline aldı ve saraya yürüyerek, onu yakıtı kül etti.

Ancak o zaman, tozların arasında ve yara bere içinde kalan Kral, bakan dostuna hak vermek zorunda kaldı ve şöyle dedi: “Belki aslında en başından ilgilenmek gerekiyordu...”

Mizaçlar

“Toprak, su, ateş ve hava; bizi bağlayıp bir kılar.”

– Folk şarkısı

Sue geçmişe, çocukluğuna baktığında şunu hatırlıyor: “İki kızkardeşin büyüğüydüm, ayrıca çevremizdeki arkadaş grubunun da lideriydim, o yüzden hangi oyunun oynanacağına çoğunlukla ben karar verirdim. Kırmızı bir bisikletim vardı ve onunla teraslı evimizin arkasındaki dar yollarda son sürat dolaşırdım. Tabii sık sık kaza da yapardım, ama pek al-dırmazdım.”

Öte yandan Ashley tamamen farklıymış: “Muzağı sever ve erkek kardeşlerimle birlikte yaramazlık yapardım. Etrafta koşup eğlenecek çayırlar ve ağaçlık yerler olsa da, çay için çağırıldığımda eve dönmeyi çok severdim, çünkü annemin yaptığı harika çikolatalı kek olurdu ve ondan tıka basaydım.”

Hepimizin birbirinden bu kadar farklı olması hayret vericidir. Bebeklerde bile bunu görürüz. Sue’nun annesi şöyle diyor: “Sue uyumayı çok severdi. Onu beslemek için uyardırmam gerekirdi ve iştahı da yerindeydi. Bütün bebeklerin böyle olduğunu sanıyordum! Sonra kardeşi Jan doğduğunda çok şaşırdım: Onu beslemesi çok zor oluyordu ve geceleri uyumak bilmiyordu.”

Bu, daha en baştan var olan farklılıklara “mizaç” diyebiliriz. Yavaş yavaş gelişen kişilik veya karakterden biraz farklı olarak mizaç, sanki birlikte doğduğumuz bir şeydir ve biz büyüdükçe daha da belirginleşir.

Bunun için çift olarak çalışmalısınız. Bir süre için çocukken nasıl olduğunuzu düşünün. Çocukluktaki halinizi yansıtan bir hikâye var mı? Bu tür hikâyeleri genellikle anne babalar çocuklar büyüdüğünde onları utandırmak için anlatırlar! Eğer yoksa, size bir şekilde anlamlı gelen canlı bir hatıra da onun yerine geçer. Örneğin Sue'nun on altı yaşındaki

en küçük üvey oğlu James şunları hatırlıyor: "Ablam Gemma ben küçükken yatağıma oturur ve bana hikâyeler okurdu. Sonra, okula gitme çağım gelince annem beni teşvik etmek için, ablam Gemma gibi okuyabileceğimi söyledi. İlk gün okuldan döndüğümde ben de anneme, henüz okuyamadığımı, ama bunun önemli olmadığını, çünkü ablam Gemma'nın bana hayat boyu hikâyeler okuyabileceğini söyledim! Bir bakıma, ablamın bana yol göstermesinden hâlâ mutlu oluyorum ve rahat davranıyorum, çünkü

ihtiyaç duyduğum yardımı alabileceğimden eminim."

Çocukluğunuzda nasıl biri olduğunuzu özetleyen bir hikâyeyi partnerinizle paylaşın. Her iki hikâye anlatıcısı da hikâyesini anlattıktan sonra, dinledikleriniz hakkında kısa bir karşılıklı konuşma yapın ve sorulara geçin.

Tartışma

Umarız bu hikâyeleri anlatmak ve çocukken nasıl olduğunuzu hatırlamak hoşunuza gitmiştir. Anlatımınızdan sonra, hatta partnerinizi dinledikten sonra, çocukluğunuza ait başka hatıralar da canlanmış ve çizdiğiniz resme katkı da bulunmuş olabilir.

- Partnerinizden, ona göre, hikâyenin sizin hakkınızda neyi gösterdiğini söylemesini isteyin.
- Çocukluktaki halinizi anlatmak için hangi sıfatları kullanırsınız? (sıfatlar maceracı, haşarı, düşünceli ya da evcil gibi tanımlayıcı kelimelerdir).
- Bu özelliklerin bir kısmını hâlâ taşıyor musunuz?

Eğer yapabilirseniz, sizi tanıyanlardan çocukluğunuzla ilgili hikâyeleri sormanız çok faydalı olur. Ebeveynler, öğretmenler,

Her değişim, en çok arzu edileni bile, bir melankoli içerir; çünkü geride bırakılan bizim bir parçamızdır, bir hayat içinde ölmemiz gerekir ki bir başkasına girebileyim.

Anatole France

menler, teyzeler, halalar, dayılar ve amcalar, erken yaştaki halinizle ilgili fikir edinebileceğiniz zengin hikâye kaynaklarıdır.

Eski Yunan hekimleri, mizaç ya da kimi zaman dendiği gibi “huylar” hakkında derin ve ince bir anlayışa sahiptiler; hastalarının dört fiziksel ve duygusal tipe ayrıldığını gözlemiş ve aynı ilaçların bu dört grubun dördünde de farklı etki yaptığını bulmuşlardı. Yıllarca çalışarak, hastaları daha iyi tedavi edebilmek için, onların hangi “mizaç” grubuna girdiğini bulmayı öğrenmişlerdi. Bu dört mizaca bakıp, bir hikâye anlatıcısı olarak size nasıl bir fayda sağlayabileceklerini görmeden evvel, Sue’nun yakından tanıdığı dört çocuğun kabaca birer portresini çizeceğiz (isimleri değiştirilmiştir). Sadece tarifleri okuyun ve zihninizde onların bir resmini oluşturmaya çalışın. Sonra onlara tekrar döneceğiz.

Bu arayış, dostlarım, çok büyük bir görevdir, kontrol edilmez bir yangındır. Pişmek istiyorsanız, atlayın.

Kabir

Charlotte

Charlotte, on yaşlarında. Yaşına göre uzun boylu, sarı saçlı ve mavi gözlü. Zayıf tipli ve çok iyi koşuyor. Çok sosyal ve her zaman diğer kızların partilerine davet ediliyor. Fakat onu ne zaman görsem, yanında farklı bir yakın arkadaşısı oluyor! Okul için projeler yapmayı seviyor, çünkü hep parlak fikirlerle dolu, fakat onları pek tamamlamıyor. Okul karnelerinde genellikle şöyle yazıyor: “Charlotte çok daha başarılı olabilir, ama sınıfta daha az konuşması gerek.” Ona hikâyeler anlattığımda en çok prens ve prenses hikâyelerini seviyor ve zengin detaylardan hoşlanıyor – örneğin, prensin kılıcının kabzasındaki mücevherlerden, prensesin elbisesinin renginden ve kumaşından, şatodaki kulelerin sayısından ve hangi kulede kimin uyuduğundan bahsedilmesini istiyor!

Anlatılmamış bir hikâyeyi içinizde taşımak kadar büyük bir acı yoktur.

Maya Angelou

Greg

Greg tamamen farklı. Yaşına göre kısa boylu ve gürbüz, kahverengi saçları var ve yanakları kırmızı kırmızı. Çok enerjik ve okuldaki maçları organize etmeyi seviyor, fakat bazen beceriksiz de olabiliyor ve annesinin sık sık, bir şe-

yer kırıldığında “Ah Greg!” diye yakındığı oluyor. Okulda öğretmeni ne zaman Greg’in cevabını bildiği bir soru sorarsa, Greg hemen öne atılıyor, şevkle elini kaldırıyor, ama bir yandan da herkes soruyu bildiğini görsün diye etrafına bakıyor. Sevdiği hikâyeler macera türünde veya kahramanlık hikâyeleri, tercihen de bol bol savaş ve aşılması gereken engel içerenler. Ufakken, hikâyelerdeki daha sakın ve tasviire yönelik bölümlerde sabırsızlanıp “sonra ne olmuş?” diye okumayı bölüyordu.

George

George uzun boylu, zayıf bir çocuk ve koyu kahverengi, nerdeyse siyah saçları ve yine koyu kahverengi, derin gözleri var. Okulda pek geniş bir arkadaş çevresi yok ve daha çok kendi kendine, sessizce vakit geçirmekten hoşlanıyor. Çok düşünceli ve iyi, sık sık, sömestr sonlarında, öğretmene kendi hazırladığı hediye kartlarından veriyor. Karnelelerinde şöyle yazıyor: “George daha çok konuşmalı ve derse daha çok katılmalı.” Fakat ona neden soruları cevaplamak için sınıfta parmak kaldırmadığını sorduğumda, bana “Bir anlamı yok, nasıl olsa kimse bana sormaz,” dedi. Üzücü veya acı hikâyeleri seviyor. Favorisi, insanların ayrılıp sonra tekrar bir araya geldikleri ve sonra hep mutlu yaşadıkları hikâyeler.

Mary

Mary uysal, yuvarlak yüzlü ve sarı saçlı bir kız. Biraz şişmanca ve hiç takım sporu yapmıyor, çünkü koşmaktan hoşlanmıyor. Daha on yaşına gelmeden günde üç öğün yemek pişirebiliyordu, çünkü yemek yapmayı seviyor ve sık sık güzel kekler pişirip ders aralarında yemek için okula götürüyor. Doğum günlerini ve yılbaşını geleneksel şekilde kutlamayı seviyor ve şartlar ne olursa olsun her zaman sakın ve soğukkanlı. Sınıfta neredeyse hiç parmak kaldırmıyor, ama soruların cevabını bilmediğinden değil. Peki ya neden? Ne önemi var, nasıl olsa cevabı bildiğini o biliyor. Hikâyelere gelince, Mary hemen her tür hikâyeyi sevi-

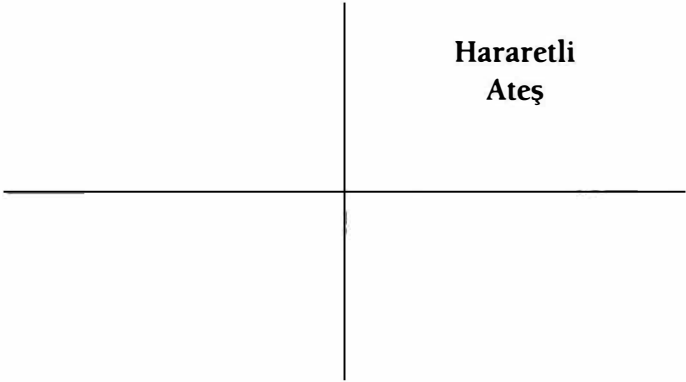
*İnsan olmak han
gibidir, her sabah yeni
biri gelir; hepsini sıcak
karşılaysın ve onları
eğlendirin.*

Mevlânâ

yor, yeter ki sonunda herkes başladığı yere, sağ salim evine dönsün.

Bu dört çocuğun dört değişik portresini şimdilik bir kenara bırakalım ve eski Yunan hekimlerimize geri dönelim. Mizaçları onyıllarca süren gözlemler sonucunda tanıdık-tan sonra, eski Yunan hekimleri onları her insanda şu dört elementten birinin baskın olmasıyla açıkladılar: toprak, su, ateş ve hava.

Diğerlerinden daha çok “ateşi” olan insanlara “hararetili” dediler. Kolerik kişiler kısa boylu ve tıknaz, enerjik, hareketlerinde kararlı ve çoğunlukla al yanaklıydılar. Kesin fikirleri vardı ve genellikle lider konumundaydılar, cömert ve açık kalpliydiler; fakat kendilerine karşı çıkıldığında hırçınlaşıyor ve birden parlıyorlardı, ama aynı hızla da sakinleşiyorlardı. Renkleri kırmızıydı.

**Hararetili
Ateş**

“Hava”nın baskın olduğu tiplere “iyimser” deniyordu. İyimserler genellikle uzun boylu ve incediler, fakat sinirsel enerjileri yüksekti, kısa, keskin hareketler yaparlardı ve her zaman faaldiler, çoğunlukla da açık renk saçlı ve soluk tenli olurlardı. Çok sosyaldiler, onlarla beraber olmak insana keyif verirdi ve yeni fikirlerle doluydular, dikkatlerini çok uzun süre bir şeye veremezlerdi ve dışarıdan özensiz ve sık kişiler sanılırlardı, bir şeyden çabucak diğerine geçiverirlerdi. İyimserlerin rengi sarıydı.

**İyimser
Hava**

**Hararetili
Ateş**

*Sadece her şey farklı
diye bir şeylerin
değişmiş olduğu
söylenemez.*

Irene Pete

“Toprak” insanlarına “melankolik” denirdi. Bunlar uzun boylu ve ince, gözleri koyu renk ve içerekti, çoğunlukla onları saklayan kaşları da koyu olurdu. Genelde yavaş, zaman zaman da kararsızca hareket ederlerdi. Hassas, duygusal kişilerdi ve sanki bu dünyayı yaşanması zor bir yer olarak görürlerdi. Çoğunlukla yanlış anlaşıldıklarını düşünür ve şaşırtıcı bir biçimde esnek olmakta zorlanırlardı, fakat çok müşfik ve empatik kişilerdi. Melankoliklerin rengi maviydi.

**İyimser
Hava**

**Hararetili
Ateş**

**Melankolik
Toprak**

Diğer her şeyden çok “su”ya sahip olan insanlara da “ağırkanlı” deniyordu. Genelde toplu, hatta şişmandılar ve dolgun yüzlüydüler. Hareketleri yavaştı ve varlıklarıyla sakinlik ve emniyet hissi verirlerdi. Kriz anlarında iyiydiler,

hiçbir şeyin üzerinde fazla durmadıklarından çoğunlukla telaşsız olurlardı, fakat eğer uzun süre kızdırılırlarsa, tıpkı derinden yükselen bir tsunami gibi, öfkelerinden korkulurdu. Renkleri yeşildi.

İyimser Hava	Hararetili Ateş
Ağırkanlı Su	Melankolik Toprak

Eski Yunan hekimleri, herkeste bu mizaçların hepsinden biraz bulunduğunu tespit etmişlerdi, fakat biri baskındı, diğer ikisi daha az rol oynuyordu, sonuncusu ise çok zayıf ve neredeyse yok gibiydi.

İnançlarına göre gerçek sağlık ve iyilik, bu dört element arasında iyi bir dengenin kurulmasına bağlıydı. Sayfa 104'te, tıbbi gözlemler için temel alınan tabloların bir benzeri veriliyor.

Bu eski şifa yöntemi o kadar etkili olmuştu ki, hâlâ İngilizcede bu dört mizaca ait terimler yer alır; sadece modern kullanımda anlamları biraz değişmiştir. Bu kitapta biz onları eski Yunan'daki anlamlarıyla kullanacağız.

Kendi hayatına hükmeden hikâye üzerinde güç sahibi olmayan kişi, onu yeniden anlatmaya, yeniden düşünmeye, parçalara ayırmaya ve zaman geçtikçe değiştirmeye gücü olmayan, gerçekten acizdir, çünkü yeni şeyler düşünemez.

Salman Rüşdü

Aıştırma 2 – Basit, dostum Watson!

Kendi başınıza veya çiftler halinde çalışarak, en fazla on dakikalık bir beyin fırtınası ile, ateş (hararetli), su (ağırkanlı), toprak (melankolik) ve hava (iyimser) elementlerinin size çağrıştırdığı tüm kelimeleri bulun. Sayfa 113'te, bölüm sonunda bunlardan bir kısmını biz listeledik. Siz de kendinizinkileri aşağıdaki tabloya yazın, çünkü daha sonra bunlar bize lazım olacak.

Alıştırma 3 – Mizacı saptamak

Kendi başınıza çalışın ve daha önce tanıttığımız dört çocuğu hatırlayarak, her birinin sizce hangi mizaçta olduğunu ve nedenini yazın. Doğru cevaplar 113. sayfanın sonunda veriliyor.

Tartışma

Hangi çocuğa hangi mizacın uyduğunu belirlediniz, şimdi sorulara geçin ve partnerinizle veya grubunuzla karşılıklı konuşun.

- Seçimleriniz hakkında konuşun. İkinci veya hepiniz, hemfikir misiniz?
- Bazı mizaçları saptamak diğerlerine göre daha mı kolaydı? Bunlar hangileriydi?
- Mizaçlar üzerinde çalışma yaparken, herhangi birinde kendinizi fark ettiniz mi? Ne fark ettiniz?

Şimdi, sizin hangi mizaçta olabileceğiniz sorusuna daha yakından bakalım. Bazen bunu kendi başınıza saptamanız zor olabilir; durum böyleyse başkalarına sorun, hemen söylerler! Ashley örneğin, Sue'yu bir "kurtarılmış harareti" olarak görüyor, Sue ise Ashley'in bir "çılgın iyimser" olduğunu söylüyor. Hayatımız süresince de değişiriz elbette: Çocuklar genellikle doğalarından ötürü oldukça iyimserdirlere ve çoğumuz yaşlandıkça biraz melankolik oluruz.

Her zaman yaptığını yapmaya devam edersen, her zaman aldığın sonucu almaya devam edersin.

W.L. Batemen

Kendinize odaklanarak, aşağıdaki soruları cevaplayın ve cevaplarınızı bir partnerle veya grupta paylaşarak kontrol edin. Eğer sizi iyi tanıyorlarsa onlarla mücadeleyle de hazır olun!

- Alıştırma 1'de anlattığınız çocukluk hikâyenizi ve Charlotte, Greg, George ve Mary'nin temel özellikleri üzerinde çalışırken kendinize dair keşfettiklerinizi dikkate aldığınızda, sizce hâkim mizacınız hangisi?
- Hangi mizaca en az sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Dört mizaç hakkında fikir edindik ve çoğunlukla hangi mizacın etkisinde hareket ettiğimize ilişkin bir fikrimiz olduğuna göre, şimdi bakalım bir hikâyedeki mizaçları saptayabiliyor muyuz?

Alıştırma 4 – Grimm Masalları

Bu alıştırma yalnız başına, partnerle veya grupla yapılabilir. Grimm Kardeşlerin masallarından alınmış aşağıdaki dört açılış kısmının her biri, ayrı bir mizacın rengini taşır. Bunları sonuna kadar yüksek sesle okuyun ve hangi açılışın hangi mizacı yansıttığına karar verin. Doğru cevaplar bölümün sonunda veriliyor.

Erkek Kardeş ile Kız Kardeş

Küçük erkek kardeş, kız kardeşinin elinden tuttu ve ona şöyle dedi: “Annemiz öldüğünden beri mutluluğumuz kalmadı: Üvey annemiz bizi her gün dövüyor ve yakınına gidersek bizi tekmeyle itiyor. Yemeklerimiz artmış ekmek kabukları; masanın altındaki küçük köpeğin durumu bile bizden iyi, ona sık sık lezzetli lokmalar atılıyor. Tanrı bize acısın, keşke annemiz görebilseydi! Gel, seninle beraber dünyaya açılacağız.” Böylece bütün gün, çayırlar, tarlalar ve taşlı arazilerde yürüdüler ve yağmur yağdığında küçük kızkardeş şöyle dedi: “Cennet ve kalplerimiz birlikte ağlıyor.” Akşam vakti büyük bir ormana geldiler, üzüntüden, açlıktan ve uzun yürüyüşlerinden o kadar bitap düşmüşlerdi ki, gövdesi kovuklu bir ağacın içine girip uykuya daldılar.

Balıkçı ve Karısı

Bir zamanlar, deniz kenarında derme çatma bir evde karısıyla beraber yaşayan bir balıkçı vardı. Her gün balığa çıkardı; balıkları avlar, avlar, avlardı. Bir keresinde oltasını atmış beklerken, berrak suyun içine baktı; bekledi, bekledi, bekledi. Sonra oltası denizin dibine çekildi, iyice dibe gitti ve onu geri çektiğinde oltaya takılmış büyük bir dil balığı çıktı. Dilbalığı ona

şöyle dedi: “Dinle balıkçı, sana yalvarıyorum, bırak beni yaşayayım, ben dilbalığı değilim, büyü yapılmış bir prensim. Beni öldürmenin sana ne faydası olacak? Etim lezzetli değil, suya at beni de bırak gideyim.”

Cesur Küçük Terzi

Bir yaz sabahı küçük bir terzi, pencerenin önündeki masasında oturuyordu; keyfi yerindeydi ve var gücüyle dikiş dikiyordu. O sırada sokaktan bir köylü kadın geçti: “Ucuz, iyi reçellerim var! Ucuz iyi reçellerim var!” diye bağıırıyordu. Bu seslenme terzinin kulağına hoş geldi; narin başını pencereden uzatarak kadına seslendi: “Gel, sevgili hanım, seni elindekilerden kurtaracağım.” Kadın, elindeki ağır sepetle terzinin üç basamaklı merdiveninden çıktı ve terzi ondan tüm kavanozlarını çıkarmasını istedi. Terzi her birini tek tek inceledi, kaldırdı, kokladı ve nihayet şöyle dedi: “Reçellerin güzel sevgili hanım, bana yarım kilo tart, on paralık olsa da olur, hiç önemli değil.”

Üç Dil

İsviçre’de yaşayan yaşlı bir kontun tek bir oğlu vardı, fakat oğlan aptaldı ve hiçbir şey öğrenemiyordu. Bir gün babası ona şöyle dedi: “Bak oğlum, ne kadar uğraşsam senin zihnine bir şey sokamıyorum. Buradan gitmelisin. Seni ünlü bir ustanın yanına vereceğim, seninle ne yapabileceğine o baksın.” Genç oğlan garip bir şehre yollandı ve bütün bir sene ustanın yanında kaldı. Bu sürenin sonunda tekrar evine döndü ve babası ona sordu: “Evet oğlum, söyle bakalım ne öğrendin?”

“Baba, köpeklerin havladıklarında ne dediğini öğrendim.”

“Tanrı aşkına!” diye bağırdı babası. “Tek öğrendiğin bu mu? Seni başka bir şehre yollayacağım, oradaki ustadan belki bir şeyler öğrenirsin.”

Cevaplar bölümün sonunda verilmiştir.

Tartışma

Şimdi temel bir soru sormamız gerekiyor:

- Mizaçları anlayanın hikâye anlatıcısına ne yararı olabilir?

Bunu partnerinizle veya grupta istediğiniz kadar konuşun. Olabildiğince çok sebep düşünmeye çalışın ve ancak ondan sonra devam edin.

Keşifler

Eğer son soru üzerinde düşünmeyi atlayıp buraya geçtiyseniz, muhtemelen siz sabırsız bir hararetili veya uçarı bir iyimfersiniz; ama öyle yapmadıysanız, düzenli bir ağırkanlı ya da titiz bir melankolik olabilirsiniz!

Mizaçların hikâye anlatıcısı için önemine dair pek çok sebep yazmış olabilirsiniz, ama biz sadece belli başlı birkaç tanesinin üzerinde duracağız.

Eğer bir hikâye anlatıcısı olarak hangi mizaca sahip olduğunuzu bilmezseniz, genellikle yaptığınız işe, siz farkında olmadan, o mizacın özellikleri yansır.

Öncelikle, bu durum malzeme seçiminizi etkileyecektir. Daha önce Charlotte, Greg, George ve Mary örneklerinde gördüğümüz gibi, farklı mizaçlar farklı hikâyeleri severler. Hararetililer bol aksiyon isterler, keşif hikâyelerinden ve maceradan hoşlanırlar, ayrıca hikâyelerin kısa olmasını isterler, çünkü kendileri de kısa ve öz konuşurlar. İyimserler bolca tasvir severler ve küçük, sosyal ve komik karakterlerden hoşlanırlar, yine onlar da kısa hikâyeye severler çünkü bir süre sonra ilgileri dağılır. Melankolikler için ise hikâyede bol duygu olmalıdır ve bu kişiler her tür hüznü hikâyeden hoşlanırlar, tercihen de uzun olanlarından, çünkü hayat da nihayetinde uzun ve zorlu değil midir?

Ağırkanlılar çok tekrarı olan ve başladığı yere dönen ritmik hikâyeleri tercih ederler; kısa bir hikâyeyi bile devam ettire ettire sonsuza dek uzatabilirler, çünkü güzel bir şeyin fazlası olmaz!

Hikâye repertuarınıza ya da anlatmayı düşündüğünüz hikâyelere bakın, hepsi benzer tipte mi? Daha değişik hikâ-

Bir tarlayı zihninizden altüst ederek süremezsiniz.

İrlanda atasözü

Hayat kişinin cesaretine bağlı olarak daralır ya da genişler.

Anaïs Nin

yelere doğru kollarınızı uzatarak, alanınızı genişletebilir misiniz?

İkincisi, mizacınız anlatma şeklinizi etkiler. Hararetili, daha ikna edici olacak, yüksek sesle ve öne eğilerek, çoğunlukla da ayakta durup dramatik jestler yaparak hikâyesini anlatacaktır. İyimserler ise etrafta çok dolaşırlar, özellikle de bir yandan öbür yana, havalı jestler yaparak ve hafif veya tiz bir sesle hikâye anlatırlar. Melankolik ise arkaya kaykılmaya meyillidir, hikâyesini kısık sesle anlatırlar, hatta bazen duymak bile zor olabilir, güçlü fakat az miktarda jest kullanır.

Fazladan bir kilometrede çok yer vardır.

Anita Roddick

Ağırkanlılar ayağa kalkmak yerine oturmayı tercih ederler, fakat her iki halde de pek jest kullanmazlar ve bazen monotonlaşan bir sesle hikâye anlatırlar. Siz bir hikâyeyi nasıl anlatıyorsunuz? Eğer videoya alıp kendinizi seyretme imkânınız varsa, bu eğilimlerden hangilerine sahip olduğunuza dikkat edin. Anlatımınıza, jestlerle veya sesinizle daha fazla çeşitlilik katabilir misiniz?

Üçüncüsü, mizacınız kullandığınız kelimeleri etkileyebilir. Hararetililer pek çok fiil kullanırlar çünkü onlarla eyleme ve konuya odaklanılır, oysa iyimserler sıfatları severler çünkü onlarla tasvirler daha canlı hale gelir. Melankolikler çoğunlukla isimleri ve özellikle duygu ve coşku anlatan kelimeleri severler, öte yandan ağırkanlılar aliterasyonları severler ve çoğu zaman kelimeleri ya da cümlecikleri, daha öteye geçmeden, en az birkaç defa tekrar ederler. Sizde de konuşmanızın kimi kısımlarını fazlaca kullanma eğilimi var mı? Favori hikâyeleriniz üzerinde yeniden çalışarak, halen kullandığınız kelimeleri çeşitlendirme şansınız var mı?

Dördüncüsü, dinleyiciniz de bu dört mizaçtan olacaktır. Eğer bilinçsizce baskın bir mizaçla hikâye anlatırsanız, dinleyicilerin ancak % 25'ini hoşnut edebilirsiniz, % 50'lik kesim belki idare eder diyecek, ama son % 25'lik kesim hikâyeye tamamen yabancılaşacaktır. Bir kural olarak her hikâyede her mizacı memnun edecek bir şeyler bulunmalıdır. Bu bazen zor olabilir, örneğin Sue'nun hatırladığı gibi, "George Mckay Brown'ın hikâyelerini severim. Bir yortuda çok melanolik bir hikâye olan 'Yukarı Çiftliğin Çocukları'nı anlatacaktım. Her mizaç için uygun bir bölüm bulmuştum ama iyimser için bulamamıştım. Hikâyeyi anlatmama bir-

kaç gün kala, “Sonraki Lammas Fuarı...” sözcükleri dikkatimi çekti. Buradan müzik, dans ve eski moda oyunlarıyla, zihnimde bir fuar resmi canlandırdım; sonunda iyimserlerin hoşuna gidecek bir şey bulmuştum.”

Son olarak şunu söyleyelim: Eski Yunan hekimleri mizaçları dengelemenin sağlık getirdiğine işaret etmişlerdir. Aynı şey hikâye ve hikâye anlatma için de geçerlidir. Mizaçlarına dikkat edilmiş bir hikâye ya da hikâye düzeni, çeşitlilik açısından zengindir ve dinleyiciler için sağlıklı bir tecrübe oluşturur. Dinleyici hikâyeden kendini beslenmiş ve iyi ağırlanmış hissederek çıkar, yorgunluğunu atmıştır ve yaşam sevinciyle doludur.

Alıştırma 5 – Dört başlangıç

O halde, esnekliğimizi deneyelim ve biraz eğlenelim! Bu çalışma bir partnerle ya da grup içinde yapılabilir. Kendi başınıza, kelime, ses ve jestleri kullanarak bir hikâye için dört değişik kısa başlangıç yapın, “Evvel zaman içinde...” gibi kalıplar kadar uzun olsunlar. Bu muhtemelen toplam on dakika kadar alacak. Siz ve partneriniz veya tüm grup bitirdikten sonra başlangıçlarınızı şu sırayla paylaşın: tüm hararetle başlangıçlar, sonra melankolikler, iyimserler ve son olarak da ağırkanlılar. Her birinden bir örneği, kendinizinkileri yazdıktan sonra bakmak üzere, bu bölümün sonunda veriyoruz.

Tartışma

- Hikâye anlatıcısı olarak bunu ne kadar zor buldunuz?
- Dinleyici olarak, belli bir “mizaçlı açılış” sizin için özellikle başarılı kılan neydi?
- Mizacı aktarmada kelimelerin, ses tonunun ve jestlerin önem sırası sizce nedir?

Alıştırma 6 – Dört kapanış

Şimdi de kapanışları yapmaya çalışalım. En fazla on dakika içinde, kendi başınıza, kelimeler, ses tonu ve jestler kullanarak, dört mizacın her birinin ruh haline uygun dört ay-

rı kapanış yaratın. Bitirdiğinizde bunları partnerinizle ya da grupta, yukarıdakiyle aynı sırayı izleyerek paylaşın. Yine, sonra bakmanız için, bölümün sonunda hepsine ait birer örnek veriliyor.

Tartışma

- Hikâye anlatıcısı olarak, kapanışlara çalışırken başlangıçlara kıyasla, eğer olduysa, ne gibi farklılıklar oldu?
- Dinleyici olarak bir kapanışı sizce özellikle iyi bir mizaç örneği yapan neydi?
- Mizacı aktarmada kelimelerin, ses tonunun ve jestlerin önem sırası sizce nedir?

Keşifler

Anlamış olabileceğiniz gibi, bir mizacın ruh halini aktarmak için kelimeler her ne kadar önemli olsa da, ses tonu ve jestler de mutlaka gereklidir. Eğer hararetili bir açılış veya kapanışta kelimeler yumuşak, kararsız bir ses tonuyla söylenirse ve jestler az ve güçsüzse, bu inandırıcı olmayacaktır. Eğer melankolik bir açılışta veya kapanışta gülümser ya da bağırırsanız, bu da işe yaramaz. Eğer ağırkanlı bir kapanış hedeflemişseniz ve ayaktaysanız, geziyor ve enerjik bir tarzda konuşuyorsanız başarılı olamazsınız. Son olarak, hikâye anlatıcısı iyimser bir bölümde yerinde oturup tüm doğru kelimeleri sessiz ve ciddi bir tarzda söylerse, ruh hali aktarılmaz. Mizaca tümüyle yerleşmek ve arzu edilen ruh halini yaratmak için kelimeler, ses tonu ve jestler aynı hizaya getirilmelidir. Mizaçlarla bu şekilde çalışmak hikâye anlatımınızı çok kısa sürede geliştirecektir. Sese odaklanan 13. Bölüm'de sesinizi daha esnek ve bu gibi özellikleri iletmeye elverişli kılmak için bazı önerilerimiz olacak; ayrıca 8. Bölüm'de jest ve vücut dilini ele alacağız. Göreceksiniz ki kutsallıkla ilgili yararlı fikirlerin de (bkz. bir önceki bölüm) mizaçlara uygulandığında çok büyük faydası olacak.

Mizaçlarla çalışmanın belki en büyük faydası, hangi mizacın sizde en az bulunduğunu anlamanızdır. Hikâye an-

latışınız o mizaçla ilgili niteliklerin birçoğundan büyük ihtimalle yoksun olacaktır. Sue kendisinde öyle olduğunu hatırlıyor: “1999’da Hikâye Anlatma Okulu’nda mizaçlar hakkındaki çalışmamıza daha yeni başlamıştık. Bir derse öğrencilerle birlikte ben de katıldım; niyetim dersi veren, çocuklardaki mizaçlar üzerine senelerce çalışmış çok tecrübeli bir Steiner-Waldorf hocasından öğreneceklerimle kendimi daha da geliştirmekti. Kendisi ev ödevi olarak kısa melankolik bir hikâye yazmamızı istedi. Derken, öbür hafta, hikâyelerimizi birbirimizle paylaştığımızda benim hikâyeme tüm sınıf kahkahalarla güldü. Küçük yalnız bir fare hakkında üzücü bir hikâye yazmıştım, daha doğrusu öyle sanıyordum. ‘Sue,’ dediler, ‘sende melankolinin zerresi yok!’ Bu çok önemli bir uyanış anı oldu benim için, ardından da beş yıl melankolik ruh hali üzerinde çalıştığım bir dönem geldi ve sonunda çok melankolik bir arkadaşımı yazdığım hikâyeyi okuyarak ağlatabildim – o zaman anladım ki, bu iş oldu. Fakat her şey değişiyor, üzerinden on beş sene geçti, şimdi en çok iyimler için uğraşıyorum.”

Bu şekilde çalışarak sadece hikâye anlatımınızı geliştirip zenginleştirmekle kalmaz, bir birey olarak daha bütün, sağlıklı ve dengeli olursunuz. Eminim ki, bu dediğime şu bizim Yunan hekimleri de yürekten katılacaktır!

1. Eski Yunan hekimleri, hastalarındaki bünyesel ve fiziksel farklılıklarla ilgili gözlemlerine dayanarak dört mizaç fikrini geliştirdiler.
2. Dört mizaç, dört elementle bağlantılıdır ve adları şöyledir: hararetili (ateş), iyimser (hava), melankolik (toprak) ve ağırkanlı (su). Her mizacın kendi ayırt edici özellikleri vardır.
3. Herkesin bir baskın mizacı vardır ve hikâyelerini o mizacı yaşayarak anlatırlar.
4. Dinleyici dört değişik mizaçtan insanlardan oluşur. Bu bakımdan hikâye anlatıcısı onları eğlendirip doyurabilmek için dört şekilde de hikâye anlatabilmelidir.
5. Mizacı aktarabilmesi için hikâye anlatıcısının sadece kelimelere değil, ses tonuna ve fiziksel jestlere de dikkat etmesi gerekir.
6. Herkesin mizacının diğerlerinden daha zayıf olan bir boyutu vardır ve bu boyut daha sağlıklı ve dengeli hikâyeler anlatabilmek için geliştirilmelidir. Bu aynı zamanda hikâye anlatıcısının da daha sağlıklı ve bütün bir insan olmasını sağlar.

Notlar:

Alıştırma 2: Dört elementle/mizaçla ilgili çağrışım yapan bazı kelimeler

Ateş/hararetili: Sert, hızlı, cüretkâr, sabırsız, ılık, sıcak, yıkıcı, cömert, candan, lider, ileri, kararlı, hareket, bağımsız, gelecek, ego, uyanış, öz, tutkulu.

Hava/iyimser: Havai, hafif, geçici, cana yakın, uçarı, şaka, hızlı, değişebilir, genç, sığ, kelebek, düşünceler, baş, sosyal, şimdi, dışa dönük, meraklı.

Toprak/melankolik: Duyarlı, duygular, bakıcı, içsel, yalnız, inatçı, sabit, geçmiş, karanlık, yavaş, içe dönük, fiziksel, geriye, tarih, empati, sempati, derinlemesine.

Su/ağırkanlı: Ritmik, yuvarlanan, yuvarlak, tekrar, konfor, yavaş, akıcı, kolay, gelenek, alışkanlıklar, devamlı, düzgün, sakin, uykulu, tembel, hareketsiz, yatıştırıcı, metodik.

Alıştırma 3: Dört çocuğun mizaçları

İyimser Hava Charlotte	Hararetli Ateş Greg
Ağırkanlı Su Mary	Melankolik Toprak George

Alıştırma 4: Grimm Masalları'ndan açılışlar

“Erkek Kardeş ile Kız Kardeş” melankolik, “Balıkçı ve Karısı” ağırkanlı, “Cesur Küçük Terzi” iyimser, “Üç Dil” hararetli.

Alıştırma 5: Değişik mizaçlarda açılış örnekleri

Hararetli: Bir zamanlar çocukları olmayan bir kralla kraliçe vardı, o yüzden...

Melankolik: Derin ve karanlık bir zindanda, yalnız başına yaşıyordu...

İyimser: Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde...

Ağırkanlı: Çok, çok zaman önce, tepede bulutlar ve etrafı denizle çevrili yemyeşil bir yerde...

Alıştırma 6: Değişik mizaçlarda kapanış örnekleri

Hararetli: ... ve hepsi bu, bir sonraki maceraya kadar.

Melankolik: ... ve en sonunda hep beraber, ömür boyu mutlu yaşadılar.

İyimser: ... ve bildiğim o ki, bugün de hâlâ şarkı söyleyerek dans ediyorlar.

Ağırkanlı: ... ve sonunda eve döndüklerinde, herkes tam beş gün yiyip içtikten sonra uykuya daldı, nihayet sağ ve salimdiler.

Bir zamanlar hep beraber gezen dört işe yaramaz vardı. Cepleri delik, aç ve evsiz bir halde yaşayıp giderken, bir gün, şans eseri, içi meyve dolu bir bahçeye rastladılar. Kapısı açıktı ve içerideki evde bir zenginin oturduğu belli olsa da etrafta kimseler yoktu. Oracıkta dalların üstünde duran elmaların, eriklerin, şeftalilerin görüntüsü, yerde çimlerin üstüne düşmüş olgun meyvelerden yayılan koku dayanılır gibi değildi. Göz açıp kapayınca kadar bahçeye girdiler, ağaçlara tırmandılar, tıka basa yediler; meyvelerin suları çenelerinden aşağı akıyor ve mutluluktan katıla katıla gülüyorlardı.

Gürültü ev sahibinin kulağına gitmişti, birdenbire yanlarında beliriverdi. Öfkeden titriyordu.

“Kim oluyorsunuz da benim bahçeme girmeye cüret ediyorsunuz, ne yapılıyorsunuz burada?”

Dört işe yaramaz, kendi aralarında bakıştılar. Ne yapabilirlerdi, suçüstü yakalanmışlardı! O sırada aralarından biri, hiç çekinmeden, ellerinin ve dizlerinin üstüne atladı ve yerde bir keçi gibi melemeye başladı.

“Meee! Affedin beni efendim, ama ben basit bir hayvanım. Bahçenizin kapısı açıktı ve elmalarınız ve erikleriniz çok yalnız görünüyorlardı. Bir keçi olarak onlara eşlik etmem gerekiyordu.”

“Hıh,” diye homurdandı zengin adam. “Peki diğerleriniz ne diyecek?”
Bu laf üzerine, aralarından ikincisi, kendini yere attı ve çimenlerin üsünde kuyruğunu sallamaya başladı.

“Ah efendim, hayatım okyanuslarda dolaşmakla geçti, fakat talihsizlik işte, büyük bir fırtına beni sahile attı ve bu keçinin yanına düştüm. Hâlâ evimin yolunu bulmaya çalışıyorum.”

“Böyle saçma şey duymadım,” diye gürledi bahçenin sahibi. “Senin mazeretin ne bakalım?” dedi, üçüncüsüne dönerek.

“Ah, iyi kalpli efendim, bana merhamet edin, çünkü başıma çok kötü işler geldi. Orada, kendi halimde deniz kıyısında yürüyordum, bir anda, gördüğünüz bu balınayı sahile sürükleyen fırtına benim de ayaklarımı yerden kesti ve dosdoğru sizin bahçenize attı. Geriye dönmem günler alır, karım ve çocuklarım bana neler olduğunu merak etmekten hasta düşecekler.”

Meyve bahçesinin sahibi inanmadığını belirtir şekilde başını salladı. Böyle çuval dolusu yalanı ilk defa duyuyordu, fakat bu iş hoşuna da gitmeye başlamıştı.

“Peki senden ne haber?” dedi hâlâ elma ağacının tepesinde olan dördüncü hırsız. Sen durumunu açıklamak için ne söyleyeceksin?”

“Ben, efendim, bir bülbülüm, şairlerin ve aşıkların övdüğü sevgi kuşuyum.”

“Bülbül mü, peki nasıl oluyor da şarkı söylemiyorsun?”

Bunun üzerine, hırsız öyle bet bir sesle ötmeye başladı ki, mal sahibi kulaklarını tıkamak zorunda kaldı. “Yeter,” diye bağırdı, “kargalar bile kaçıştı.” Fakat artık o da kendini tutamaz oldu ve hep beraber gülmeye başladılar. “Ceplerinizi doldurun ve kaybolun, günlerdir böyle eğlenmemiştim.”

Dört işe yaramaz ona cömertliği için teşekkür edip yollarına gittiler. Zengin adama gelince, o hâlâ gülüyor.

Eşikler

“Dönüm noktası, o zaman burası.”

P.L.Travers

Sue hatırlıyor: “Çok dramatik bir düğünüm oldu. Müstakbel eşim Jim, ikinci bir kalp krizi geçirmişti ve semt hastanesinin yoğun bakım ünitesinde yatıyordu. İkimiz de o ölmeden evlenmek istediğimizi anladık (çünkü doktorlar bana onun ölebileceğini söylemişlerdi), o yüzden alelacele nikâh izni almak için uğraştım. Ertesi gün öğleden sonra hastane koğuşunda evlendik. Babam kolumda, koğuşun kapısından içeri Jim’in yanına giderken gözüm saate takıldı: 13 Aralık, öğleden sonra 14.58. O an, birkaç dakika içinde hayatımın artık eskisi gibi olmayacağını çok iyi anladığımı hatırlıyorum. Sanıyorum buna büyük bir eşik yaşantı demek gerekir, her ne kadar Jim kefeni yırtıysa da!”

“Eşik” tarım kökenli bir kelimedir. Hasat edilen mısır, harman yerine alınır ve orada taneleri yapraklarından ayrılır. Harman yerinin zemininde de, taneleri toplayan bir “eşik” ya da tahta parçası bulunur. Eşikler ayrıca koridorlarda hava akımını önlemek için de kullanılır. Geçmişte Norveç gibi bazı ülkelerde eşikler yüksek, kapı girişleri alçak olurdu ve biri geldiğinde içeri girmek için başını eğmek zorunda kalırdı. Bu sistem içeridekilerin davetsiz misafirlere karşı korunmasını da sağlardı. Bundan anladığımız, geçmişte eşiklerin, gerekliyi gereksizden ve evin içindekini dışındakinden ayırmak için kullanıldığı. Elbette hayatta da eşikler var, bunların belli başlıları doğum, ergenlik, evlilik

ve ölümdür. Sue bunlardan ikisini yukarıdaki hikâyede anlattığı gibi yaşamış. Bugün bile Avrupa'da gelinler bekârlıktan evliliğe geçişi vurgulamak amacıyla, evin eşiğinin üzerinden kucakta atlatılır.

Günümüzde ise eşiğin daha çok şöyle kullanıldığını duyuyoruz: “Yeni bir keşfin eşiğindeydi” veya “Bunun senin için bir eşik olduğunu biliyorum.” Burada da “eşik”, bir hali veya yeri diğerinden ayıran sınırı çiziyor.

Alıştırma 1 – Kesişme noktaları

Her hayatta bir dönüm noktası vardır. O kadar büyük, keskin ve net bir andır ki bu, insan kendini sanki göğsüne vurulmuş, tamamen nefessiz kalmış gibi hisseder ve de şunu bilir, en ufak bir şüphe kırıntısı olmadan bilir ki, hayatı hiçbir zaman eskisi gibi olmayacaktır.

Julia Quinn

Kendi hayatınızı düşünerek, büyük bir eşikten geçtiğiniz bir hikâye anlatın. Bu yeni bir işe girmek olabilir, evden ayrılış olabilir, üniversiteyi bitirmek olabilir, bir ebeveynin ölümü olabilir, evlenmek ya da çocuk sahibi olmak olabilir. Hikâyeyi partnerinizle paylaşın ve onun hikâyesini de dikkatle dinleyin.

Tartışma

Paylaştığınız hikâyeler muhtemelen önemli şeyler, o yüzden konuşmaya yeterince zaman ayırın, bu arada aşağıdaki soruları da cevaplayın.

- Hikâyelerinizin ortak noktaları var mıydı, varsa nelerdi?
- Eşiği geçme sırasında ne tür duygular dile getirdiniz?
- Partnerinizin hikâyesini duyduğunuzda ne hissettiniz?

Hikâyelerin de kendilerine ait eşikleri vardır, bunlar bazı şeylerin bitip yenilerinin başladığı yerlerdir, zaman ve yer değiştirme ya da yeni bir dönemin başlangıcı gibi. Ayrıca bir hikâyenin başlamasını ve bitmesini de “gerçek” dünya ile hikâye dünyasını ayıran eşikler olarak görebiliriz. Hikâyelerde bu yerlerde yeni bir enerjiye ve itici güce ihtiyaç duyulur, bu da ritimde ve ses tonunda değişiklik yapmak demektir. Bu değişiklikler olmadan hikâye monotonlaşır, özelliksiz bir hale gelir, hatta dinleyeni uyutur. Bu tür eşikler hikâyeye taze bir soluk katar ve kulaklarda yeni bir ses yaratır. Bu yerler ayrıca dinleyiciye konuda büyük değişik-

liklerin olacağına dair işaret verir, örneğin yeni bir karakterin gelişi gibi.

Bu eşik yerlerini belirtmeye yarayan bazı kelimeler ya da cümlecikler vardır, şimdi bunlara daha yakından bakalım.

Alıştırma 2 – Zaman işaretleri

Hikâyede belli yerlerde zaman ilerler. Bunlar “Ertesi sabah” ya da “Bir gün” gibi kelime ya da cümleciklerle belirtilir. Beş dakikanızı ayırarak bunlardan hangilerini bulabiliyorsanız bir listesini yapın (Bizim listemiz bölümün sonundaki özette veriliyor).

Bir partnerle ya da grupta çalışıyorsanız, listenizi birbirinizle paylaşın.

Alıştırma 3 – Mekân değiştirme

Bazen hikâye başka bir yere taşınır – tıpkı bir filmde sahnenin değişmesi gibi. Bu eşikleri belirtmek için de belli kelimeler ya da cümlecikler vardır, “Başka bir krallıkta” ya da “Denizin üstünde” gibi.

Beş dakika içinde bu kelimelerden bulabildiğiniz kadarını yazın. Eğer bir grupta ya da partnerle çalışıyorsanız yazdıklarınızı onlarla paylaşın (özette yine bizim listemiz veriyor).

Aşağıda bu eşik kelimelerinin olay içinde kullanıldığı kısa bir halk hikâyesi var. Önce hikâyeyi okuyalım.

Bir zamanlar siyah ve beyaz ineklerden oluşan bir sürüsü olan bir adam vardı ve bu hayvanlar ona her gün süt veriyorlardı. Bir gün hayvanların sütü kesildi, adam neden olduğunu anlayamadı. Hayvanlarını daha iyi bir otağa götürdü, fakat yine süt olmadı. Bunun üzerine gece uyumayıp sütün çalınıp çalınmadığını gözlemeye karar verdi. O gece ağılın yanında bir yere saklandı ve beklemeye başladı. Gecenin ortasında bir ip gökyüzünden aşağı sarktı ve ipten aşağı genç ve güzel kızlar indi, hepsinin elinde birer su kabağı vardı. Adam onları seyrederken, kızlar inekleri sağdılar ve tüm su kabaklarını doldurduktan sonra ipe tırmanıp gittiler. O

sırada adam birden kendine geldi ve arkalarından koştı. En genç ve en güzel genç kızı ayak bileğinden yakaladı ve onu gerisin geriye yere indirdi.

“Benimle kal ve benim karım ol,” dedi.

“Olurum,” dedi genç kız, “ama bir şartla. Sırtımda taşıdığım şu sepetin içine asla bakmayacaksın.”

“Tabii, kabul ediyorum,” dedi adam.

Eve döndüler ve bir süre mutlu yaşadılar. İnekler yine süt veriyorlardı ve her şey yolundaydı. Bir gün adam eve erken geldi, karısı evde yoktu. Köşede duran sepete bakıp kendi kendine “Herhalde şöyle bir göz atsam bir şey demez,” diye düşündü. Ardından sepetin kapağını kaldırdı ve içine baktı. Orada olanı görünce bir kahkaha attı ve kapağı kapayarak tekrar işine döndü. Kadın eve dönünce adama baktı ve ne olduğunu hemen anladı.

“Sepeti açtın değil mi?”

“Evet,” dedi adam, “ama önemli değil, içinde bir şey yok!”

Bunun üzerine kadın arkasını döndü ve hiçbir şey söylemeden kapıdan çıkıp gitti, bir daha da dönmedi.

Alıştırma 4 – Eşiği saptamak

Hikâyeyi okuduktan sonra beş dakika boyunca metnin üzerinden giderek bulabildiğiniz tüm zaman ve yer eşiklerini saptamaya çalışın. Eğer bir partnerle beraberseniz bu işi ayrı ayrı yapın ve sonra bulduklarınızı birbirinizle paylaşın.

Karşılıklı konuşmanız bittikten sonra kendi bulduklarınızı, eşiklerin altının çizildiği aşağıdaki metinle karşılaştırın.

Bir zamanlar siyah ve beyaz ineklerden oluşan bir sürüsü olan bir adam vardı ve bu hayvanlar ona her gün süt veriyorlardı. Bir gün hayvanların sütü kesildi, adam neden olduğunu anlayamadı. Hayvanlarını daha iyi bir otlağa götürdü, fakat yine süt olmadı. Bunun üzerine gece uyumayıp sütün çalınıp çalınmadığını gözlemeye karar verdi. O gece ağılın yanında bir yere

saklandı ve beklemeye başladı. Gecenin ortasında bir ip gökyüzünden aşağı sarktı ve ipten aşağı genç ve güzel kızlar indi, hepsinin elinde birer su kabağı vardı. Adam onları seyrederken, kızlar inekleri sağdılar ve tüm su kabaklarını doldurduktan sonra ipe tırmanıp gittiler. O sırada adam birden kendine geldi ve arkalarından koştu. En genç ve en güzel olan genç kıızı ayak bileğinden yakaladı ve onu gerisin geriye yere indirdi.

“Benimle kal ve benim karım ol,” dedi.

“Olurum,” dedi genç kız, “ama bir şartla. Sırtımda taşıdığım şu sepetin içine asla bakmayacaksın.”

“Tabii, kabul ediyorum,” dedi adam.

Eve döndüler ve bir süre mutlu yaşadılar. İnekler yine süt veriyorlardı ve her şey yolundaydı. Bir gün adam eve erken geldi, karısı evde yoktu. Köşede duran sepete baktı ve kendi kendine “Herhalde şöyle bir göz atsam bir şey demez,” diye düşündü. Ardından sepetin kapağını kaldırdı ve içine baktı. Orada olanı görünce bir kahkaha attı ve kapağı kapayarak tekrar işine döndü. Kadın eve dönünce adama baktı ve ne olduğunu hemen anladı.

“Sepeti açtın değil mi?”

“Evet,” dedi adam, “ama önemli değil, içinde bir şey yok!”

Bunun üzerine kadın arkasını döndü ve hiçbir şey söylemeden kapıdan çıkıp gitti, bir daha da dönmedi.

Eşikleri saptadığınıza göre, artık onları etkili kılmak için gereken hız ve enerji değişikliklerine geçebiliriz.

Alıştırma 5 – Yaşasın farklılık!

Bu alıştırma için hikâyeyi partnerinize iki kere anlatmanız gerekiyor.

- Birincide hikâyeyi birbirinize sabit bir ton ve hızla anlatın. Her şeyi kelime kelime hatırlamanız gerekmez, fakat eşikleri aklınızdan çıkarmayın.

*Büyüme sürecindeki
dönüm noktası,
içinizdeki yaşayan güç
nüvesinin tümünden
yaralandığını fark
ettiğiniz andır.*

Max Lerner

- Şimdi hikâyeyi birbirinize başka bir tarzda anlatacaksınız. Her bir eşikte anlatıcı biraz durup kendini toplayacak ve böylelikle dinleyicinin eşiği geçmesini sağlayacak, sonra yeni bölüme, tazelenmiş bir enerjiyle devam edecek. Bunu yapmayı kolaylaştırmak için hikâye anlatıcısının iki sandalyesi olsun. Her yeni eşiğe geldiğinde dursun, kalkıp diğer sandalyeye geçsin ve öyle devam etsin. Yeniden anlatmaya başlamadan önce diğer sandalyeye oturmuş olmanız çok önemlidir. Eşiği geçerken konuşmamalısınız.

Sırayla hikâyeyi her iki şekilde de birbirinize anlatın, sonra tartışma sorularına geçin.

Tartışma

Umarız eşikleri anlatımıza katabilmişsinizdir ve sandalyeleri değiştirdiğinizde neyin olduğu hakkında tecrübe edinmişsinizdir. Aşağıda sizin için bazı sorularımız var.

- Hikâye anlatıcısı olarak, belki eşikleri anlatımınızda gayet doğal olarak kullandığınızı belki de fazla kesinti ve değişiklik yapmadan devam edip gittiğinizi fark ettiniz. Kendinizle ilgili olarak gördüğünüz neydi?
- Hikâye anlatıcısı olarak sandalyeleri değiştirdiğiniz sırada sessiz kalmak size ne derece kolay ya da zor geldi?
- Açıkça belirtilmiş bir eşik, gerek anlatıcı gerek dinleyici olarak, sizin enerji ve canlılığınızı nasıl etkiliyor?

Dışsal, yer ve zamana ait eşikler olduğu gibi, içsel eşikler de vardır. Hem karakter hem de dinleyici için hikâyede bir şeylerin duygusal olarak değiştiği içsel farkediş anları vardır. Örneğin üzerinde çalıştığımız hikâyede, iç eşiklerden biri şurada yer alır: ... *bir ip gökyüzünden aşağı sarktı ve ipten aşağı genç ve güzel kızlar indi*. Bu noktada hikâye ineklerin ve sütün gündelik dünyasından, eşiği geçerek, başka dünyalara ait bir şeye yönelir: Gökyüzünden aşağı bir ip na-

sıl sarkar? Genç ve güzel kızlar nereden gelmiştir? Bir merak ve esrar duygusu vardır ve hikâye bizi içsel olarak başka bir duygusal mekâna taşır.

Bu gibi içsel eşikler daha inceliklidir. Onları saptamak için daha çok içsel farkındalık ve hikâye ile daha derin bir bağlantı gerekir. Çoğu zaman hikâyenin en etkili kısımları da bunlardır. Bu olağanüstü dokunaklı halk hikâyesinde bizim saptadığımız, hem anlatıcının hem de dinleyicinin duygularının değiştiği, beş tane daha içsel eşik var. Şimdi bunları saptamanın yolu nedir, ona bakalım.

*Solvitur ambulando ...
Yürüyerek çözülür.*

Aziz Augustine

Alıştırma 6 – Doğal duraklama noktaları

Bu gibi yerleri bulmanın en iyi yolu, bir partnerle beraber, hikâyeyi anlatarak yürüyüşe çıkmaktır. Hızda değişiklik oldukça kendinizin de yavaşlayıp hızlandığınızı fark edeceksiniz, fakat içsel eşiklerde tamamen durursunuz. Hikâyeyi sırayla birbirinize anlatın ve nerelerde doğal olarak durduğunuza dikkat edin.

Alıştırma 7 – Burada neler oluyor?

Şimdi partnerinizle beraber oturun, içel eşikleri belirleyin ve bu yerlerde hissetiklerinizi adlandırın. Bunun için kendinize istediğiniz kadar zaman tanıyın – duygular düşüncelerden daha yavaş çalışırlar.

Tartışma

Karşılıklı konuşmaya zaman ayırın ve aklınıza gelebilecek başka sorular üzerinde konuşmaktan da çekinmeyin.

- Hikâye anlatıcısı olarak içsel eşikleri yok saymanın ya da atlamanın dinleyici üzerinde nasıl bir etki yapacağını düşünüyorsunuz?
- Hikâye anlatıcısı olarak içsel eşiklere geldiğinizde kendinizde ne olduğunu hissettiniz?
- Dinleyici olarak içsel eşiklerde kendinizde ne olduğunu hissettiniz?

- Bazı insanların içsel eşikleri kolayca bulup, bazılarının aşırı zorlanmasının sebebi sizce ne olabilir?
- Başlangıçlar ve kapanışlar ne tür eşiklerdir?

Keşifler

Sanırsınız, dış eşikler koymanın yarattığı canlılığı ve bunun kısaca bir hikâyeye bile nasıl taze bir soluk getirebildiğini gör-dünüz. Bu, uzun hikâyeler, hatta tüm akşam boyunca süren tek bir hikâye anlatıldığında özellikle önemlidir. Dış eşiklere dikkat edilmezse dinleyici komaya girer!

İçsel eşikler çok daha ustalıkla işlerdir ve sizin de kabul edebileceğiniz gibi büyük beceri ve dinleme hassasiyeti gerektirir. Bir bakıma onlar, bizim içsel gelişmişliğimizin ölçütüdür. Sonuçta, eğer bir şeyi henüz kendi içimizde bulamamışsak ona karşı hassas da olamayız. Bu anlar bize en güzel aynayı tutar. Çok ustalıkla olduklarından oralarda ne yapacağımızı bilmemiz faydalıdır. Yapılacak olan; doğru kelimeleri seçmek, kesin jestler ve uygun ses tonu kullanmaktır. Bir müzisyen nasıl belli cümleleri tekrar tekrar çalışırsa, biz de aynı şekilde, bu anlar için yüksek bir farkındalık sağlamalıyız. Elbette, çalışmış olsak da, yine o yerlerdeki anlık ruha teslim olabilmeli ve bir şeyler düşündüğümüzden farklı oldu diye kendimizi paylamamalıyız.

Bu bölümün başında belirttiğimiz gibi, doğum ve ölüm bizim için en büyük eşiklerden ikisidir. Hikâyeye anlatıcısı için hikâyenin başlangıcı ve kapanışı da aynıdır. Arkadaşımız ve meslektaşımız Roi Gal-Or'un uçuştan önce kemer bağlamayla ilgili sevimli bir hikâyesi vardı. Hostes karşısındaki görevli koltuğuna oturuyor ve kendi kemerini bağlarken ona bakıp şöyle diyor: "Kazaların çoğunun uçak kalkarken ve inerken olduğunu biliyor muydunuz?" Bu rahatsız edici hatırlatma onda daha da abartılı bir tepkiye yol açıyor ve kalkıştan hemen önce kaptan söyle bir anons yapsa nasıl olurdu diye düşünüyor: "Nairobi'ye, pardon New York'a gidecek uçağımıza hoş geldiniz. Uçuşumuz, beş, belki de yedi saat sürecek ve uçuş yüksekliğimiz 33.000, affedersiniz 25.000 feet olacak."

Gördüğünüz gibi bu üslup pek de güven vermiyor! Aynı-

sı hikâye anlatırken de geçerlidir. Dinleyiciler iyi vakit geçireceklerini ve emin ellerde olduklarını bilmeliler. Pratikte bu, başlangıçları ve kapanışları önemli dışsal ve içsel eşikler olarak düşünmemiz gerektiği anlamına gelir. Tüm eşiklerde, fakat özellikle bu ikisinde, dinleyicilerinizin toparlanıp sizinle beraber eşikten geçmeye hazır olmalarını sağlamalısınız. Başlangıçta eğer bunu atlarsanız, dinleyiciler sadece kendini güvensiz hissetmekle kalmaz, hikâyenin önemli kısımlarını da kaçıır ve geride kaldığını düşünür. Hikâye anlatıcısı olarak dinleyiciyi bir seyahate, bir tür fantezi uçuşuna çıkarıyorsunuz. Şair Robert Bly bunu bazen hikâyenin başında söylerdi: “Şu anda gerçek zamanımızı terk ediyoruz.” Birinci eşik, dinleyiciyi etrafımızdaki görülebilir gerçeklik dünyasından hikâyenin görünmez, sihirli dünyasına taşımaktır. Sonra, hikâyenin sonunda tekrar emniyetle yere inip, herkesi kendinizle beraber gerçek dünyaya geri getirmelisiniz.

Hikâyedeki her nokta bu kadar kesinlik istemez, bu açıdan, hikâyeyi bir paraşüt gibi düşünmek yerindedir. Bazı noktalar, emin bir iniş veya başarılı bir anlatım için zorunlu bağlardır.

Aşağıda iki çarpı işareti var:

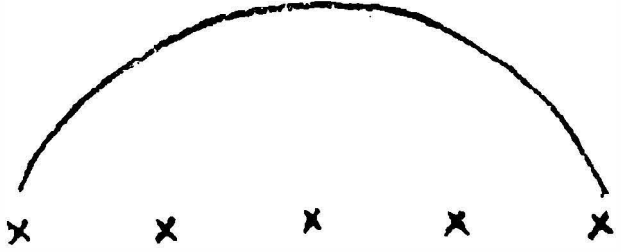
Bunlar hikâyenin başlangıcını ve kapanışını gösteriyor.

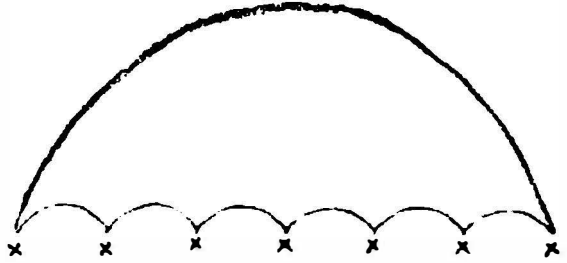
Ölümün zamanlaması, tıpkı hikâyenin kapanışı gibi, kendisinden önce gelen şeye farklı bir anlam verir.

Mary Catherine
Bateson

Onların arasında değişik episodlar veya dış eşikler var:
Onların aralarında da bazı içsel eşikler bulunacaktır.

Hikâye anlatıcısı eşikten eşiğe doğru ilerledikçe, kesin
anlardan daha spontane anlara doğru gittikçe şu resim or-
taya çıkar:

Hikâyenin tümünü bir araya toplayın, ortaya bir paraşüt
çıkır, onun iplerini tutan da hikâye anlatıcısıdır.

Emin bir iniş ya da başarılı bir anlatım için tüm bağlar güvenilir olmalıdır. Bu da hikâye anlatıcısının başlangıç ve kapanışı prova etmiş ve ustalıkla işlemiş olmasını, dışsal ve içsel eşikleri saptamış olmasını ve bunlardan bilhassa içsel olanlarına büyük dikkat harcamış olmasını gerektirir. Aradaki yerler yüzer gezer, doğaçlama ve spontane olabilir. Bu şekilde formun ve özgürlüğün mükemmel evliliği gerçekleşir.

Özet

1. Eşikler bir âlemden başka bir âleme geçişi belirtir.
2. Dış eşik, zaman, mekân ve kişi değişikliğine işaretler ve taze enerji sağlar.

- a. Zaman değişikliğini belirten bazı kelime veya cümleler şunlardır:

Şimdi
Aniden
Bir zamanlar
Zaman geçti
Bu arada
Ertesi sabah
Böylece
Sonra
Hepsi birden
Ertesi gün
Tam öğle vakti
Güneş doğduğunda
Sonraki
Tam o sırada
vb.

- b. Yer değişikliğini belirtmek için çoğu zaman aşağıdaki gibi edatlar kullanılır:

Hemen yanında
En tepesinde
Altında
Tepenin üzerinde
On mil uzakta
Komşu bir ülkede
vb.

- c. Kişi değişiklikleri, yeni bir karakterin sunulmasıyla ya da hikâyenin bir başka karakterin bakış açısına geçmesiyle olur.
4. İçsel eşik, hem karakter hem de hikâye anlatıcısı için bir farkediş, bir duygusal değişim anıdır. Daha ustalıklıdır ve biz hikâye anlatıcılarına en iyi aynayı tutar.
5. Başlangıçlar ve kapanışlar önemli dışsal ve içsel eşiklerdir.
6. Hikâye, iplerin eşiklere bağlandığı bir paraşüt olarak düşünülebilir ve eşiklerde kullanılacak kesin kelimeler, jestler ve ses tonu dikkatle prova edilmelidir.

Bir zamanlar, bugün Albany, New York olarak bildiğimiz Hollanda koloni şehrinde çok dürüst bir fırıncı yaşıyordu: Van Amsterdam. Her sabah tartıların kontrol edip ayarlıyor ve müşterilerinin ödediklerinin tam karşılığını almasına -ne eksik ne fazla- büyük dikkat gösteriyordu.

Van Amsterdam'ın dükkânı her zaman kalabalıktı, çünkü o iyi bir fırıncıydı ve insanlar ona güveniyordu. Ama dükkânı, Hollandalıların Noel Baba Günü olarak kutladıkları 6 Aralık'tan önceki günlerde her zamankinden daha kalabalık olurdu.

Yılın o zamanında insanlar onun nefis Noel Baba kurabiyelerinden almak için dükkânına üşüşürlerdi. Zencefilli ve kırmızı beyaz şekerle kaplı olan bu kurabiyeler, Hollandalıların bildiği haliyle -uzun ve ince, başında büyük kırmızı piskoposluk tacı ve kırmızı cüppesiyle- tıpkı Noel Baba'ya benzerdi.

İşte böyle bir Noel Baba Günü'nün sabahı, fırıncı tam müşterilerine bakmaya hazırlanmıştı ki, dükkânının kapısı açıldı. İçeriye üzerinde uzun siyah bir şal olan yaşlı bir kadın girdi.

"Noel Baba kurabiyelerinizden bir düzine almak istiyorum."

Van Amsterdam, bir tepsi kurabiye çıkararak içinden on iki tane saymaya başladı. Tam sarıyordu ki, kadın müdahale edip kendisini durdurdu.

"Ben bir düzine istedim, siz on iki tane verdiniz."

"Hanımefendi," dedi fırıncı, "herkes bilir ki bir düzine on iki tanedir."

"Fakat ben bir düzine on üç tanedir diyorum, bana bir kurabiye daha verin."

Van Amsterdam'ın akılsızlığa fazla tahammülü yoktu.

"Hanımefendi, benim müşterilerim ne öderlerse onun tam karşılığını alırlar, ne eksik ne fazla."

"O zaman kurabiyeleriniz size kalsın," dedi kadın ve arkasını dönüp kapıya yöneldi, fakat son anda kapıda durdu.

"Van Amsterdam! Ne kadar dürüst olursan ol, yüreğin küçük ve avuçların sıkı. Tekrar düş tekrar kalk, saymayı tekrar öğren!"

Ardından çıktı gitti.

O günden sonra Van Amsterdam'ın fırınında her şey ters gitmeye başladı. Ekmekleri ya fazla kabardı ya da hiç kabarmadı. Yaptığı paylar ya ekşi ya da aşırı tatlı oldu. Kekleri ya dağıldı ya da yapış yapış oldu. Kurabiyeleri ya yandı ya da hamur kaldı.

Müşterileri kısa zamanda değişikliği fark ettiler. Çoğu, başka fırınlara gitmeye başladı.

"Bu kadın bana büyü yaptı," diyordu fırıncı kendi kendine, "dürüstlüğü-mün mükafatı bu mu?"

Aradan bir yıl geçti, fırıncı gitgide fakirleşiyordu. Çok az ürün sattığından

çok az şey yapıyordu ve rafları neredeyse boştu. Son birkaç müşterisi de artık uğramaz olmuştu.

Sonunda, Noel Baba Günü'nden bir gün önce dükkânına tek bir müşteri bile gelmedi. Günü sonunda fırıncı yalnız başına oturmuş, satılmayan Noel Baba Günü kurabiyelerine bakıyordu.

"Dilerim Noel Baba bana yardım eder," dedi ve dükkânını kapayıp üzüntü içinde yatmaya gitti.

O gece fırıncı bir rüya gördü. Çocukluğuna dönmüştü ve mutlu çocuklardan oluşan bir kalabalığın içindeydi. Ve orada, çocukların tam ortasında Noel Baba vardı.

Noel Baba'nın beyaz atı da yanındaydı ve üzerindeki sepetler hediye doluydu. Noel Baba hediyeleri birer birer çıkarıyor ve çocuklara veriyordu. Fakat Van Amsterdam ilginç bir şey fark etti, sepetlerden ne kadar hediye çıkarsa çıksın hediyelerin arkası geliyordu, hatta sanki o hediyeleri dağıttıkça sepetler o kadar fazla yeni hediyeyle doluyordu.

Sonra Noel Baba, Van Amsterdam'a bir hediye uzattı. Bu onun kendi Noel Baba kurabiyelerindendi! Van Amsterdam ona teşekkür etmek için başını kaldırdı, fakat karşısındaki artık Noel Baba değildi. Uzun, siyah şallı yaşlı kadındı ve ona gülümsüyordu.

Van Amsterdam sarsılarak uyandı. Yarı açık panjurlardan içeri ay ışığı giriyordu, orada, yattığı yerde bir süre düşündü.

"Müşterilerime her zaman istediklerini verdim, ne eksik ne fazla, ama fazlasını versem ne olurdu?"

Ertesi sabah Noel Baba Günü'ydü, fırıncı erkenden kalktı. Zencefilli hamurunu hazırladı ve açtı. Onu gereken şekillerde kesip pişirdi. Tıpkı Noel Baba'ya benzeterek kırmızı beyaz şekerle kapladı. Kurabiyeler daha önce yaptıkları kadar güzel olmuştu.

Van Amsterdam işini tam bitirmişti ki, kapı açıldı. İçeri uzun, siyah şallı, yaşlı kadın girdi.

"Noel Baba kurabiyelerinizden bir düzine almak istiyorum."

Van Amsterdam büyük bir heyecanla on iki kurabiyeyi saydı, bir tane de fazladan koydu.

"Bu dükkânda artık bir düzine on üç tanedir."

"Saymayı iyi öğrenmişsin," dedi kadın, "bu ödölsüz kalmayacak."

Kadın kurabiyelerin parasını ödedi ve kapıdan çıktı. Fakat kapı kapanırken fırıncı bir göz aldanması yaşadı, sanki uzun kırmızı bir cüppenin eteğini görmüştü.

Yaşlı kadının dediği oldu, Van Amsterdam ödölünü aldı. Onun bir düzineyi on üç olarak kabul ettiği duyulunca, her zamankinden daha çok müşterisi oldu.

Hatta Van Amsterdam o kadar zengin oldu ki, kentteki diğer fırınlar da aynı şeyi yapmaya başladılar. Oradan bu âdet başka şehirlere ve sonunda tüm Amerikan kolonilerine yayıldı.

Dediklerine göre “fırıncı düzinesinin” neden on iki değil on üç olduğunun hikâyesi böyle, bu âdet yüz yılı aşkın süre boyunca devam etti ve bugün de hâlâ bazı yerlerde sürüyor.

“Yavaş,’ dedi salyangoz.

‘Zıp zıp,’ dedi tavşan.

‘Yorma kendini,’ dedi çita,

‘Daha yolun uzun.’”

– M.C. Richards

Herkes farklı bir doğal hızla konuşur. Ashley kelimeleri yağmur gibi yağdırarak sınıflarını şaşkına çeviren biyoloji hocasını hatırlıyor. “Soru sormaya vakit yoktu, gerçek bir alışveriş yoktu, anlattığı o doğa harikalarını hissetmeye fırsat yoktu. Konuşması zorlukla dayanabildiğimiz bir biyolojik veri yüklemesi gibiydi.” Sue ise “gerilim ustası” dediği bir hikâye anlatıcısını hatırlıyor: “Kelimelerin arasında o kadar çok duruyordu ki, acaba uyudu mu diye düşünüyordum!”

O halde, doğru konuşma hızı hangisidir ve hikâye için en iyisinin hangisi olduğunu nasıl bilebiliriz?

Bir hikâye anlatıcısını dinlerken ondan etkilenmek istersiniz, sandalyenizde hop oturup hop kalkmak, macera ile sürüklenmek istersiniz. Dinleyici olarak, hikâye anlatıcısının sizi hikâyede bölümden bölüme taşıırken, gerekli yerlerde hızlanmasına, durmasına veya tırmanıp zirve yapmasına giderek daha duyarlı hale gelirsiniz. Değişmez, sıkıcı bir tempoyla konuşmayı sürdüren veya sonsuz bir kelime yağmuruyla dinleyiciyi bunaltan hikâye anlatıcıları dinleyicisini kısa zamanda kaybeder. Böyle bir durumda kalırsak ya içimiz geçer ve uyuruz ya da bağırarak salondan kaçmak isteriz.

Bölümün başındaki şiir, herkesin doğal bir temposunun olduğunu anlatıyor. Bazı hikâye anlatıcıları doğal olarak çi-

Hız üzerine odaklanacağım, dönüşler ve başlangıçlar gibi küçük şeyler yaparak – sadece hız.

Ryan Lochte

tadır, bazıları ise salyangoz! Hikâye anlatıcısı olarak, siz de doğal konuşma hızınızın hangisi olduğunu bilmelisiniz. Bu sizin kim olduğunuzu ve konuşmanızla başkalarını nasıl etkilediğinizi gösteren bir başka hayati ipucudur. En önemlisi de neleri geliştirmeniz gerektiğine ışık tutar. Bu konudan daha önce mizaçlarla ilgili bölümde de bahsettik. Hararetlinin doğal konuşması hızlı ve enerjiktir, oysa melankoliğin konuşması muhtemelen en yavaşı ve en tutuk olanıdır. Mizaçlardaki gibi burada da dinleyiciyi tatmin edebilmek için olabildiğince geniş bir hız skalası kullanmanız gerekir. Büyük bir müzik eserini dinlediğinizde, onun ustaca ve ani tempo değişiklikleriyle içinde değişik duygular ve ruh halleri uyandırdığını görürsünüz. Hikâye anlatıcısı olarak siz de kendi müziğinizin orkestra şefisiniz ve her şef gibi siz de hikâyenize bakıp hangi bölüme hangi temponun uyacağına karar verebilirsiniz.

Aıştırma 1 – Bay Hızlı ve Bay Yavaş

Bir partner ile kol kola girip beraber yürüyün. Biriniz adımların hızını belirleyecek, bazen aniden yavaşlayacak veya hızlanacak. Partnerin görevi ise, ona ayak uydurmak. Bunu her ikiniz de hızı sırayla belirleyerek yapın. Eğer birbirinize tam uyuyorsanız, o zaman belli bir hızda yeteri kadar gittiğinizi içgüdüyle hissedip ona göre hızı değiştiriyorsunuz demektir. Zaman zaman normale dönmek için gündelik hızınızla yürümek de isteyebilirsiniz.

Aıştırma 2 –Trafik polisi

Sıçrayabiliyordum, hızlıydım, yakalayabiliyordum ve bu türden her şeyi yapabiliyordum, fakat adamakıllı hız söz konusu olduğunda, işte onu çok çalışmam gerekti.

Troy Brown

Oturun ve yüzünüzü partnerinize dönün, biriniz hikâye anlatıcısı diğeriniz trafik polisi olsun. Hikâye anlatıcısı, iyi bildiği bir hikâyeyi seçsin. Hikâye başladıktan sonra trafik polisinin görevi, bir elini kaldırıp indirerek hikâyenin hızını değiştirmek. Trafik polisi olartak göreviniz hikâyenin hızına uyumak değil; yapmanız gereken sadece hikâye anlatıcısına aşırı durumlarla ilgili bir tecrübe yaşatmak. Hikâye anlatıcısıysanız da, trafik polisi elini ne ka-

dar çok kaldırırsa o kadar hızlanın. El orta noktadan daha aşağı inerse yavaşlayın. Orta nokta, hemen hemen bel hizasıdır ve anlatıcının doğal hızını temsil eder.

Anlatıcının doğal hızının ne olduğunu anlamak için trafik polisi, hikâyeyi baştan biraz dinlemeli ve işaretlerine ondan sonra başlamalıdır. Anlatıcıya en iyi tecrübeyi yaşatmak için trafik polisi bir aşırı hızdan diğerine aniden geçmemeli veya anlatıcıyı aynı hızda uzun süre tutmamalıdır. Trafik polisi ayrıca süreyi de takip etmeli ve el işaretleri başladık-tan sonra alıştırmaların en fazla üç dakika içinde bitmesini sağlamalıdır, çünkü bu çok yorucu bir iştir.

*Hareket et, yol
açılacaktır.*

Üç dakika kadar sonra rolleri değişsin.

Anonim.

İki alıştırma da bittikten sonra tartışma sorularına geçin.

Tartışma

Soruları cevaplamaya normal konuşma temponuzla başlayın.

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Partnerinizle, kendi normal anlatım hızınızın hangisi olduğu hakkındaki düşüncenizi tartışın.
- Kendinizi hızlı ve yavaş uç hızlara uydurmanız ne kadar kolay oldu?
- Bu uçlarda içinizde fiziksel ve duygusal açıdan neler oldu?
- Trafik polisinin hikâyenizi bilmesi şart olmadığı için, bazı el işaretleri faydalı olmuş, bazıları ise olmamıştır. Yararlı olmadığında ne hissettiniz?

Alıştırma 3 – Yardımsever orkestra şefi

Hikâyenin aynı bölümüyle alıştırmayı tekrar yapın, fakat bu sefer trafik polisinin yerini tecrübeli bir orkestra şefi alsın, yani bir maestro. Şimdi tüm el hareketleriyle maestro, hikâyeyi tıpkı büyük bir müzik eserini yönetir gibi yönetsin. Üç dakika sonra yine rolleri değişsin.

Dinleyici/Şef olarak,

- Anlatıcınız size yeterince tepki verdi mi? Daha fazlasını istediğiniz zamanlar oldu mu?
- Hikâyenin daha fazla hız istediği zamanların özelliği neydi?
- Hikâyenin yavaşlaması gereken zamanların özelliği neydi?

Keşifler

Burada kesin kurallar yoktur, bir tek hızda zıt kutuplara ihtiyacımız olması dışında. Hareket hayattır ve hayat harekettir, o olmazsa ölürüz. Bazen bir anlatıcının aynen şöyle dediğini duyarız: “Ölüyordum” ama gerçekte kastettiği “Hareket edemedim”dir.

Bunları söyledikten sonra, bu konuda yapabileceğimiz bazı gözlemler var. Çoğunlukla hikâyenin en kemikli olduğu yerlerde, konu ve aksiyon en ön plandayken devinim artar. Dinleyiciler sandalyelerinde hop oturup hop kalkarlar ve bazen nefesleri kesilir. Genel olarak çok etli olan yerlerde –gerek betimlemeler gerekse duygu anlamında– hız düşer. Dinleyiciler arkalarına yaslanırlar, içe dönmelerine izin verilir ve daha derin nefes alırlar.

Her ikisinin de anlatıcıdan farklı talepleri vardır. Hız, anlatıcının ne söyleyeceğini önceden kesin olarak bilmesini

gerektirir: En ufak bir tökezlemede enerji yok olur.

Hızlıyken söyleyişe de çok dikkat etmek gerekir, yoksa sözler ağızda yuvarlanır (hızlı konuşmayla ilgili ipuçları için bkz. 13. Bölüm). Hızlı yerlerde anlatıcının dinleyiciyle bağlantısı genellikle en alt düzeydedir, çünkü anlatıcı kendine odaklıdır. Öte yandan yavaş ve tasvire yönelik pasajlarda, aksine,

anlatıcı detaylı resimler yaratmaya zorlanır. Böyle yerlerde, anlatılacak şeyi büyük bir kesinlikle görüp duymak ve yerine oturtmak gerekir. Derin duygusal anlarda anlatıcının görevi, hem karakterin hem de dinleyicinin hissettiğini hissedebilmektir.

Tutku enerjidir. Sizi heyecanlandıran şeye odaklanmanın verdiği gücü hissedin.

Oprah Winfrey

Burada, dinleyici olarak rolünüz, dinlediğiniz her hikâye için hızda fark ettiğiniz değişiklikleri anlatıcıya bildirmektir. Daha önce anlatılan el işaretlerini kullanın ve hız artarsa bunu yansıtmak için elinizi kaldırın, düşerse indirin vb.

Tartışma

- Bunu yapmak size hikâye anlatıcısı olarak ne tür kavrayışlar sağladı?
- Hikâyenin bazı kısımlarında daha çok tempo değişikliği olması için neler yapabilirsiniz?
- Dinleyici, yani “Hız Kamerası” olarak, hikâye anlatıcısının nerelerde yavaşlayıp nerelerde hızlanması gerektiğine dair ne gibi önerilerde bulundunuz?

Keşifler

Hikâye anlatımında hız değiştirmeyeyle ilgili başka bir faydalı ipucu da neyin gerçekten önemli, neyin görece önemsiz olduğunu bulmaktır. Her şey üzerinde eşit derecede duran bir hikâye anlatıcısı çok geçmeden dinleyicilerini sıkar. Bu yüzden, gerekliyi gereksizden ayırmaya çaba göstermeli, yani pek çok peri masalında olduğu gibi, küllerin içinden mercimekleri ayıklamalısınız. Bir hikâye anlatıcısı olarak kendinize şunları sormalısınız: Nereleri hızlı geçebilirim? Nerelere sadece değinip geçeyim ki, hikâyenin daha önemli bir yerine geldiğimde yavaşlayarak dinleyiciye gerçekten önemli bir şey olacağını haber verebileyim?

Hayat on vitesli bir bisiklete benzer. Çoğumuzun hiç kullanmadığı vitesleri var.

Charlie M. Schultz

Yine müzik sanatına dönersek, müzikte hikâye anlatıcısının da kullanabileceği bazı hız terimleri vardır, örneğin: *vivace* (canlı), *andante* (rahat) ve *largo* (ağır) gibi. Siz de kendiniz için müziksel bir kelime dağarcığı oluşturabilirsiniz. Ashley şöyle diyor: “Ben bunun için bazen hikâyenin üzerinden geçip, kendi müziksel işaretlerimi sayfanın kenarına not ederdim.”

Bize hız konusunda ışık tutacak bir başka kaynak da hepimizin yola başladığı yerdir, yani hayvanlar âlemi. M.C. Ri-

chards'in şiiri bize her yaratığın kendine ait bir hızının olduğunu söyler. Kimi pasajlar hoplaya zıplaya giden bir tavşana, kimi pasajlar ölçülü ağırlığıyla bir file, kimileriye av sırasındaki durdurulamaz hızıyla bir dişi aslana uyar. Değişik pasajları değişik hayvanlar olarak düşünüp anlatmayı deneyin ve hangisinin en iyi sonucu verdiğine bakın.

Bu alanda üzerinde çalışmak için mükemmel bir hikâye Ezop Masalları'ndan "Tavşan ile Kaplumbağa"dır. Aşağıda sizin genişletmeniz için hikâyenin ana hatları verilmiştir. Bunlara olabildiğince çok diyalog ve sonra da zıt hızlar ekleyin.

Tavşan bir gün kaplumbağanın çok yavaş yürümesiyle eğleniyordu. "Seninle yarışsak iddia ediyorum ki ben kazanırım," dedi kaplumbağa. Tavşan kabul etti ve tilkiyi hakemlik yapması ve yarışacakları yolu belirlemesi için çağırdılar. Yarış zamanı geldiğinde aynı anda yola çıktılar; fakat tavşan o kadar öne geçti ki, şöyle biraz uyuyayım dedi. Tavşan uyudu kaldı, fakat kaplumbağa zorlu çabasına devam etti ve bir süre sonra hedefine ulaştı. Tavşan birdenbire sıçrayarak uyandı ve paldır küldür halkarak hızla koşmaya başladı, fakat gördü ki yarışı kazanan kaplumbağa.

Burada keyfini çıkarabileceğimiz pek çok şey var. Bir hız skalasının tamamını kullanmak için yeterince esnekliğe sahip misiniz? Bir kere daha şunu hatırlayın: Kural yok, sadece ne yaptığınızı bilmekte fayda var.

1. Herkesin kendi doğal hızı ya da temposu vardır.
2. Hız, sizin nefesinizi ve dinleyicinin nefes alıp verme tecrübesini etkiler.
3. Dinleyicinizi tatmin etmek için mümkün olan en geniş hız skalasını kullanmalısınız.
4. Konfor alanınızdan çıkıp uygun yerlerde, anlatma temponuzu tıpkı bir müzisyenin büyük bir müzik eserini çalarken yaptığı gibi değiştirebilmelisiniz.

Bir zamanlar ormanların kralı Fil'di. O zamanlar filler de bugünkü gibi değildi: Küçük kulakları vardı ve hafızaları kötüydü, ama bu hikâye bize bütün bunların nasıl değiştiğini anlatıyor.

Bir gün Antilop evine döndü ve şaşırarak ön kapının açık olduğunu fark etti. "Bu çok garip," diye düşündü, "evden çıkarken kapıyı kapadığıma emimim." O yüzden seslendi: "Evimde kimse var mı?"

"Evet," diye boğuk bir ses geldi içeriden, "ben varım, antilop yiyen ve seni de yemeye geliyorum!"

Küçük Antilop korkuyla yerinden sıçradı ve can havliyle kaçmaya başladı, koşarak ormandan geçti ve sonra dann! diye Fil'e çarptı. Fil kükredi: "Neler oluyor Antilop?"

"Ah, ormanın güçlü kralı, bana yardım et, ben dışarıdayken biri evime girmiş ve beni yiyeceğini söylüyor!"

"Hımm," dedi Fil, "neymiş bir bakalım. Haydi Antilop, sana gidelim de bu işi halledelim." Böylece Fil, evine kadar Antilop'a eşlik etti; eve vardıklarında Antilop filin arkasına saklandı, Fil bağırdı: Antilop'un evinde kim var?"

"Benim," dedi ses, "fil yiyen ve seni de yemeye geliyorum!"

"Vay," diye kükredi Fil, "hemen buradan gidelim" ve zavallı Antilop'u ezer gibi yanından geçerek orman yoluna kaçtı. Antilop sıçraya sıçraya arkasından geldi.

Biraz gitmişlerdi ki, karşılarına Aslan çıktı. "Gırr," diye kükredi Aslan, "neler oluyor?"

"Antilop'un evinde bir canavar var," dedi Fil, bütün vücudu tir tir titreyerek.

"Canavar mı, hıh," dedi Aslan, "bir de kendim göreyim."

Böylece geri döndüler, başta Aslan, arkasında Fil, onun arkasında Antilop, eve vardılar.

"Antilop'un evinde kim var?" diye kükredi Aslan.

"Benim," diye aynı ses yine geldi, "aslan yiyen ve seni de yiyeceğim."

"Görelim bakalım," dedi Aslan ve öne geçerek kafasını Antilop'un evinden içeri uzattı.

İçerideki muzip bir kurbağadan başkası değildi ve Aslan'ın ayaklarının arasında zıplayıp duruyordu, sonra da kahkahayla vıraklaya vıraklaya yakındaki çimenlerin arasında kayboldu.

Olay kısa zaman içinde ormanda yayıldı ve Fil aptallığından dolayı o kadar utandı ki, utancını gizlemek için günlerce saklandı. Utancı o kadar büyüktü ki, küçük kulakları giderek büyüdü ve utancını örtecek boyutlara ulaştı ve çok geçmeden de ormanların kralı olarak yerini Aslan aldı. Fil'e gelince, olanları hiç unutamadı ve belki bu yüzden günümüzde hâlâ fillerin hiçbir şeyi unutmadıkları söylenir.

“Hareketi söze, sözü harekete uydurun.”

– William Shakespeare, *Hamlet*

Sue şöyle hatırlıyor: “Bir gün eşimin kullandığı arabayla giderken ona rehberlik ediyordum; yolu takip ediyor, nerelerde sağa ve sola döneceğimizi söylüyordum. İlk defa gittiğimiz bir sinemayı bulmaya çalışıyorduk. Gideceğimiz yönü bir taraftan da elimle işaret ediyordum. Geç kalmıştık, o sırada kritik bir dönemece geldik. ‘Sağa dön,’ diye telaşla bağırdım, elimle de işaret ettim, fakat o nedense sola döndü! ‘Hayır, hayır,’ diye bağırdım ama artık dönmüştük bir kere. Eşim arabayı kaldırımın kenarına çekince derin bir nefes aldım, sonra bana şöyle dedi: ‘Herhalde diğer sağı kastediyordun.’ Baktım ki elimle hâlâ solu gösteriyorum: Onun o yöne dönmesinde şaşılacak bir şey yoktu, ağzımdan çıkana bakmıyordu.”

Hikâye anlatıcısının kullanabileceği sadece üç şey vardır: vücut, ses ve hayal gücü. Araştırmalara göre, bir mesaj iletmek istediğimizde, bunun kelimelerle iletilen kısmı % 10’dan daha azdır, gerisini sözel olmayan vücut dilimiz iletir. Fakat son zamanlarda primatlar üzerinde yapılan bilimsel araştırmalar gösterdi ki, bir jesti ya da hareketi yaparken beynimizin hangi bölgeleri uyarılıyorsa, başka birinin o jesti yaptığını gördüğümüzde de tamamen aynı bölgeler uyarılıyor. Bunun sebebi ise “ayna” nöronlar. Araştırmalar henüz sonuçlanmamış olsa da, bu, etrafımızda gördüğümüz jestlere neden eşlik edip onları içimizden tekrarladığımızı açık-

lıyor. Bu bilgi hikâye anlatıcısı için hayati önemdedir, çünkü vücudumuzun içinde kendimizi nasıl hissettiğimiz dinleyiciyi derinden etkiler! Örneğin hararetliysek ve omuzlarımız kambursa, dinleyicimiz bu gerilimi hisseder. Rahat olduğumuzda dinleyicimiz de rahat olur. Ashley'e bir kere-sinde dinleyicilerden bir kadın, hikâye bittikten sonra gelip onu dinlerken sandalyesinde devamlı bir oturup bir kalktığını söylemişti. "Zor nefes alabildim," demişti kadın. İlk başta bu bir övgü gibi görünse de, Ashley o zamandan beri hikâye anlatımını değiştirdi, çünkü hikâyenin farklı bölümlerini canlandırmak için kullandığı tutuk jestlerin, bazı yerlerde hikâyeye veya dinleyiciye, gerekli tam ve sağlıklı nefes alma imkânını vermediğini anlamıştı. Bunu tecrübe etmenin kolay bir yolu şudur.

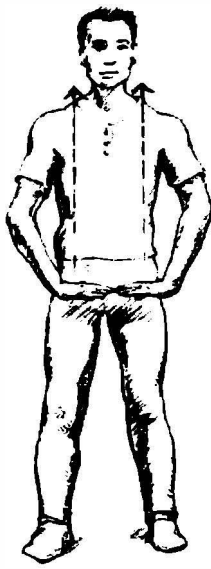
Alıştırma 1 – Su seviyeleri

Şimdi şunları sessizce taklit etmeye çalışın: Ayağa kalkın ve Karayipler'de bir sahilde suya girmek üzere olduğunuzu farz edin. Girdiniz, su da tam zevkinize göre, dışarısı gibi sıca-cak. Az sonra belinize kadar suyun içindesiniz ve suyun sıcaklığı mükemmel. Ellerinizi suyun geldiği yeri gösterecek şekilde bel hizanızda tutun. Suyu üzerinize sıçratın, hayat çok güzel!

Fakat birden güneş bulutların arasına giriyor ve açıklara doğru yürüdükçe su soğuyor. Bunu yaparken suyun geldiği hizayı ellerinizle gösterin, önce göğsünüze sonra çene-nize kadar. Bu üşütücü pozisyonda biraz durup sonra yavaş yavaş yine baştaki yerinize dönün, ellerinizle suyun gittikçe vücudunuzdan aşağı inen hizasını da göstererek ısının, ısı-nın ve nihayet su yine bel hizanıza ve o mükemmel sıcak-lığına gelsin.

Bir vücut, konuşur.

Anne Parillaud

Tartışma

- Değişik pozisyonlarda nefesinizde nelerin olduğunu fark ettiniz?
- Vücudunuzda nelerin değiştiğini gördünüz?
- Suyun yüksekliği ve sıcaklığındaki değişim, sizi ya da çevreyi algılayışınızı nasıl değiştirdi?
- Bu alıştırmanın size nefes alma konusunda nasıl bir faydası dokunabilir?

Keşifler

Su sıcak ve bel hizasındayken nefes alışınız muhtemelen serbest ve kolaydı, rahattı, keyifliydi. Su soğuyup yükseldikçe nefesiniz belki sıklaşıp kısaldı ve vücudunuz kasıldı. Su çene hizanıza geldiğinde, belki omuzlarınızın büzülüp kulaklarınıza yaklaştığını fark ettiniz. Bu sırada belki ayak parmaklarınızın üzerinde de durdunuz. Bunlar stresli ya da hararetiliyken hepimizde olan şeylerdir. Nefes alışımız daha hızlı, daha sıkı bir hale gelir ve merkezimizle da-

ha az bağlantılı olur. En iyi nefes alma yeri diyaframdır, be- le kadar olan derinlikteki ılık ve sağlam, doğal ve kolay Ka- rayipler nefesidir bu.

“Su seviyelerinizin” nerede olduğunu bilmeyi, yaşam bo- yu yaralanabileceğiniz bir teknik haline getirebilirsiniz. Ashley geç kaldığında veya trafikte sıkışıp kaldığında, su se- viyelerinin yükseldiğini görmüştü. Bu tür gerilimler hikâye anlatımından önce de oluşabilir. Hikâye anlatımından ön- ce su seviyelerinizi bulup kontrol etmek sürekli bir farkın- dalık yaratır. Bu sizin kendinizle, hikâyeyle ve dinleyiciyle bağlantılarınız açısından büyük fayda sağlar. Aynı konuya 12. Bölüm’de daha detaylı olarak değineceğiz.

Şimdi bir hikâye anlatıcısı olarak, hikâyelerinizi dinleyici açısından daha cazip kılmak için, jestlerle bilinçli olarak ne- ler yapabileceğinize bakalım.

İnsanın fiziksel olarak uzayda bulunabileceği altı değişik yön vardır: yukarısı, aşağısı, ön, arka, sağ, sol. Bu yönlerin her biri de kendine özgü bir dile sahiptir ve yüzyıllar içinde onlarla ilgili deyimler oluşmuştur, örneğin “dibe vurmak” ya da “havalara uçmak” gibi. Birileri için “sağı solu belli ol- maz”, “aşağı kalmaz”, “önü açık”, “işin üstünde” deriz, vb.

Alıştırma 2 – Uzaydaki yönler

Yalnız başınıza ya da grup halinde, herhangi bir dildeki, yönlerle ilgili bulabildiğiniz tüm deyimleri yazın. Bunları birbirinizle paylaştıktan sonra, belli yönlere ait de- yimlerin ortak niteliklerinin olup olmadığı hakkın- da karşılıklı konuşun.

*Vücut, kelimelerin
söyleyemediğini söyler.*

Martha Graham

Tartışma

- Bu değişik deyimler hangi duyguları ifade ediyor?
- Değişik uzay boyutlarının ortak noktası ne?
- Bu tür şeyleri bilmenin hikâye anlatıcısı olarak size nasıl bir faydası olabilir?

Keşifler

Bu farklı yönlerin, farklı nitelikleri ve duyguları ifade ettiğini anlamışsınızdır. Örneğin “aşağısı” daha ciddi, gerçekçi ve ağır bir ruh alanını belirtirken, “yukarısı” daha çok hafiflik, neşe ve hayal çağrıştırır. “İleri” daha çok amaç, açıklık ve dürüstlük ifade ederken, “geri” geçmiş, düşünce veya nostaljiyle ilişkilidir. “Sağ” ve “sol”un ne ifade ettiğini bulmak pek kolay olmasa da, bunlar da çoğunlukla ayırım yapma ve yargılamayla ilgilidir. Örneğin “Sağından solundan haberi yok” deyiimi vardır, birinin bir şey bilmediğini anlatmak için kullanılır! Geçmişte ise sağın ve solun, hayal gücüne karşı analitik düşüncenin savunulmasından gelen, çok bariz yan anlamları vardı. Örneğin,

Sol

Anglosakson	“lyft” = zayıf, kıymetsiz
Fransız	“gauche” = tuhaf, hantal
Latin	“sinister” = uğursuz, fena

Sağ

“reht” = haklı, doğru
“droit” = doğru, yasa, adalet
“dexter” = becerikli vb.

Hikâye anlatıcısı olarak belli niteliklerin belli yönlerle olan ilgisini öğrenmek, bir duyguyu ya da ruh halini güçlendirmek için o niteliğe el atabilmenizi sağlar. Bunu belki doğal olarak yapıyorsunuz, ama bazen anlatımınızı baltalayan veya ona hizmet etmeyen jestlerinizin farkına varamayabilirsiniz. Örneğin, belki çok fazla yere bakıyorsunuzdur, konuşurken başınız hafif yana eğik duruyor ya da bir kısım dinleyiciyi görmüyorsunuzdur. Sonraki bölümde, dinleyicinin, içinde yaşadığınız hikâyeyi doğru resmedebilmesi için bakışlarınızla alan ve cisimleri gerçek büyüklükleriyle yansıtmamızın ne kadar önemli olduğunu göreceğiz. Jestler de işe katılınca bunun önemi daha da artar, çünkü eller doğal olarak gözleri takip eder. Eller, hassas bir bakışı destekleyebilir, hatta dikkati hassas olmayan bir bakışa daha fazla yöneltebilir.

O halde, bir bütün olarak fiziksel bedeninize daha yakından bakalım. Önce yüksek sesle okumanızı istediğimiz bir hikâyemiz var.

Sadece tek bir basit jesti öğrenip yapmak için yıllarca uğraştım, çok çalıştım ve araştırdım.

Isadora Duncan

Bir zamanlar çalışan bir çiftçi vardı ve bu çiftçinin eşit derecede sevdiği üç oğlu vardı. Ölmeye yakın olduğunu hissedince, çiftliğinin geleceğinden ve oğullarının talihinden endişe duyarak, hepsini yanına çağırdı ve onlara çiftlikteki bir yerde bir hazinenin gömülü olduğunu söyledi.

Öldüğünde kardeşler hazineyi bulmak için hevesle çalıştılar, her taş kaldırıp altına baktılar, her yeri kazdılar, dikenli bölgeleri temizlediler. Acaba hazine neredeydi?

“Tamam,” dedi en büyük kardeş, “bu kadar yeri kazdık, bari bir şeyler dikelim.”

Böylelikle elma, armut ve erik ağaçları diktiler. Yulaf, arpa ve buğday ektiler. Tüm ağaçları söktüklerinden, onların yerine yeni kavak, huş ve dişbudak ağaçları diktiler. O yıl iyi bir hasat elde ettiler.

Yıllar geçti ama üç kardeş hazineyi aramayı bırakmadılar; meyve ağaçları da yıldan yıla sepetler dolusu meyve, tarlalar deste deste ekin vermeye devam etti. Eşleri onlardan erik reçeli, elma sosu ve ödüllük lezzette turşular yaptı.

Aradan uzun yıllar geçtikten sonra, babalarının onlara bıraktığı hazinenin nerede gömülü olduğunu anladılar: Hazine her yerdeydi!

Alıştırma 3 – Hikâyeyi canlandırmak

Hikâyeyi yüksek sesle okuduktan sonra, onu acele etmeden tekrar anlatın ve her sahneyi tek tek canlandırın. Canlandırın derken, tek tek her hareketi hassas olarak somutlaştırmayı kastediyoruz. Bunu yaparken her şeyin gerçek boyutunda ve biçiminde olmasına dikkat edin: Meyve fidanları bir boyda, fakat başka ağaçlar farklı boydadır. Tohumları ekerken onların ne kadar küçük olduğunu avucunuzun içinde hissedin ve ağaçları keserken kullandığınız baltanın veya testerenin sapını elinizle kavrayın.

Tartışma

Partnerinizle ya da grupla şunları tartışın:

- Hangi hareketlerinizi tam olarak somutlaştırabildiniz?
- Hangileri eksik kaldı?
- Bir hikâye anlatıcısının inandırıcı hareketler ya da jestler yapabilmesi için ne tür süreçlerden geçmesi gerekir?

Keşifler

Dinleyici, hikâye anlatıcısının hikâye dünyasına ne derece nüfuz ettiğini ve sizin bir hikâye anlatıcısı olarak neyi bilip neyi bilmediğinizi anlayabilir. Fakat herkesin yapısı farklıdır. 5. Bölüm'de mizaçları anlatırken gördüğümüz gibi, hararetiler fiziksel konularda rahatken, iyimserler zorlanır. Eğer siz de bu alanda zorlandığınızı hissettiyseniz oyunculuk dersleri alın: Bu dersler doğaları gereği fizikseldir, çünkü aktör her zaman bir karakteri canlandırmak zorundadır. Her ne kadar bir hikâye anlatıcısı bir aktör gibi her zaman canlandırma ve somutlaştırma yapmak zorunda olmasa da, bizim de aynı yolla her bir jestin içine girebilmemiz gerekir.

*Gözlerinin,
yanaklarının,
dudaklarının dili var,
ayakları bile konuşuyor;
hafif meşrep ruhu
vücudunun her
ekleminden, her
çizgisinden belli oluyor.*
William Shakespeare

Son alıştırmada, her şeyden çok nesneleri görmekte zorlandığınızı veya görseniz de onları sadece iki boyutlu ve gövdesiz ve ağırlıksız olarak gördüğünüzü anlamış olabilirsiniz. Bazen bizzat hareketin kendisiyle ilgili tecrübeniz yoktur. Sue şunu hatırlıyor: “Bir keresinde anlattığım hikâyede bir kazın tüylerini yolmam gerekiyordu. Hikâyem bittikten sonra dikkatli bir dinleyici yanıma geldi ve daha önce hiç kaz tüyü yolmadığının belli olduğunu söyledi; ben de mecburen yolmadığımı itiraf ettim! Nereden anladınız diye sorduğumda, tüyleri tavuk tüyü gibi yolduğumu, oysa kaz derisinin çok daha hassas olduğunu söyledi: Yolarken bir yandan da sol avucumla bastırmazsam kazın derisi yırtılabilirmiş. Bu dersi hiç unutmadım.”

Bir sonraki alıştırmada bunu daha da ileri götürelim.

Alıştırma 4 – Jestleri mükemmelleştirmek

Şu yaygın hikâye anlatma hareketlerini bir partnerle birlikte te canlandırın.

- Ok atmak
- Ata binmek
- Gömlek dikmek
- Odun kesmek
- Ateşteki yemeği karıştırmak

Birbirinize çalışma yaptırarak bu hareketleri olabildiğince gerçekçi hale getirin, eğer yapamazsanız bu işlerden anlayan birini bulun, o size yardım etsin.

Alıştırma 5 – Altın iplikler

İşte size işin tüm girdisini çıktısını, hatta daha fazlasını öğretecek bir alıştırma. Hassasiyet gerektiriyor, o yüzden önce her şeyi okuyun ve hem siz hem partneriniz, başlamadan önce tüm talimatları iyice anlayın.

Bir partnere ve bir odaya ihtiyacınız var. Şunu hayal edin: Birinizin, ona A kişisi diyelim, kolunun iç kısmında beş altın iplik olsun. Bunlar omuzdan başlayarak önce parmak uçlarına kadar uzansın. A kişisi, ayakta hareketsiz duracak. Partneri olan B kişisi, A'nın omuzuna elini koyacak ve bu hayali, görünmeyen iplikleri omuzdan başlayıp kol boyunca takip edecek,

sonra parmak uçlarından her birini nazikçe çekip, kendi elinin içinde bir arada tutacak. Bu altın iplikler artık sizi birbirinize bağlıyor ve az sonra B kişisi hareket ettiğinde, onlar da B'nin gittiği yere doğru uzayacaklar. Şimdi B, oda içinde istediği yere gidebilir, A'nın kolu onu takip etmek zorunda, yukarıya, aşağıya; sağa, sola. A kişisi tek bir noktada durmalı, fakat kolu vücuduyla kesişmesin diye, kendi ekseni etrafında dönebilir. A, bunu yaparken gözlerini de altın iplikleri tutan elden ayırmamalı ve ipliklerin hassas şekilde elin ardından gelmesini sağlamalı. Siz A kişisi olduğunuzda altın ipliklerin kolunuzdan aşağı uzanıp parmak uçlarınızdan geçerek yörüngesinde dönen kişiye ulaştığını mutlaka his-

Küçük jestler, büyük etki yapabilir.

Juliana Margulies

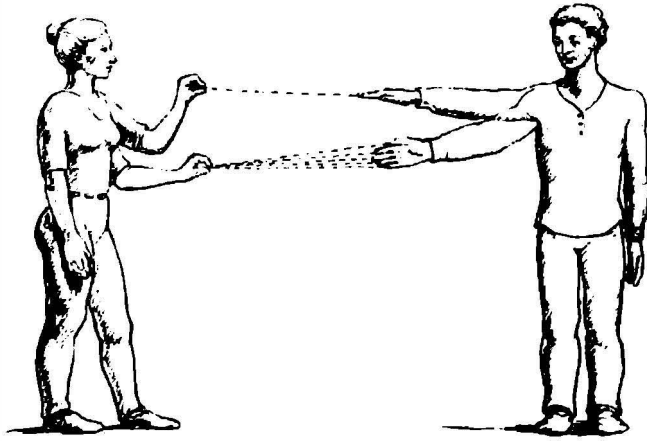
sedin, bu arada omuzlarınız aşağıda olsun ve rahat olun. Bunu birkaç dakika uyguladıktan sonra iplikleri elinde tutan B, onları tekrar elinize kadar getirip, nazikçe parmak uçlarınızdan içeri bırakacak, böylece serbest kalacaksınız.

Vücut asla yalan söylemez.

Martha Graham

Diğer kolunuzu kullanarak alıştırmayı tekrarlayın, fakat bunu yapmadan evvel bir tarafınızla öbür tarafınıza kıyasla farklı hissedip hissetmediğinize dikkat edin.

Sonra, partnerinizin de aynı deneyimi yaşaması için rolleri deyişin, ardından sorulara geçin.

Tartışma

- Bu tür jestler, altın ipliklerle bağılı olmadığınız gündelik hayatınızdan ne kadar farklı bir his yaratıyor?
- Alıştırmanın yarısında, vücudunuzun bir tarafını diğerine göre farklı hissettiniz mi?
- Şimdi kollarınızı nasıl hissediyorsunuz?
- Kolunuz hareket ettirilirken ne hissettiniz?
- Bu alıştırmaların hikâye anlatıcısı olarak jestlerinizi geliştirmenize ne gibi bir faydası olabilir?

Keşifler

Bu alıştırma, etrafınızdaki uzayla bağlantınızı geliştirmeniz için temel alınabilir. Birçok spiritüel gelenekte, sadece tek bir fiziksel bedenden ibaret olmadığımız ve etrafımızda kolay görülmeyen bedenlerin olduğu inancı vardır. Aslında düşündüğümüzden çok daha büyüğüdür. Bu alıştırma-yı yapmak, hikâye anlatıcısı olarak sizin varlığınıza genişletecek ve jestlerinize daha önce hiç olmayan bir dolgunluk kazandıracaktır.

Alıştırma 6 – Arka alan

İncelik isteyen ve tek olarak yapılacak bir alıştırma daha. Sadece yaslanacak boş bir duvara ihtiyacınız olacak. Başlamadan önce her şeyi sonuna kadar okuyun.

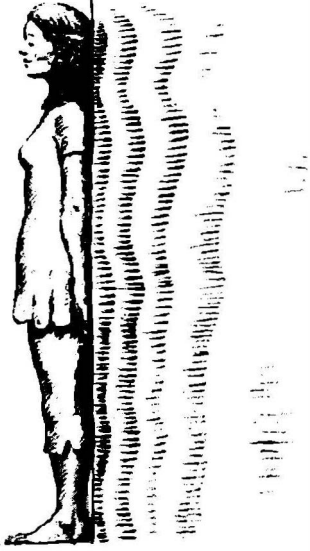
- Duvara, vücudunuzun en fazla yeri temas edecek şekilde arkaya doğru yaslanın, baldırlar, kalça, sırt, omuzlar, baş, avuç içleri... hepsi yaslansın! Leğen kemiğinizi bükebilir, dizlerinizi gevşek tutabilirsiniz, nasıl rahatınıza gelirse öyle yapın. Ardından gözlerinizi kapayın, duvarın sizi taşıdığını hissedin ve ona doğru kendinizi gevşetin.

Duvarın içine bir tuğla kalınlığı kadar gömüldüğünüzü düşünün. Sonra daha çok yaslanıp bir kol derinliği kadar gömüldüğünüzü düşünün ve duvarın sırtınızdaki artan baskısını hissedin. Sonra hayalinizde bir araba boyu kadar geriye yaslanın, sonra bunu altı arabaya çıkarın. Yavaş yavaş bu hayali mesafeyi bir futbol sahası kadar uzatın ve daha da devam edin, ilçenizin, şehrin, ülkenin sonuna, denize ulaşana vb. kadar. Her adımda arkanızdaki alanın sizin köklerinizin bir parçası olduğunu, size ait ve sizi destekleyen bir şey olduğunu hissedin. Nihayet en uzak sınıra vardığınızda, gözlerinizi açın ve öne doğru gelmeye başlayın, ama arkanızdaki tüm alanla birlikte. Bu başlangıçta biraz yapay görünebilir, o yüzden rahat hareket edin, sanki bu arka alan aslen ve zorunlu olarak size aitmiş gibi. Alıştırmayı yaptıktan sonra ikinci aşamaya geçmeden önce, ihtiyaç duyuyorsanız, karşılıklı konuşun.

*Gözlerle konuşabilen
ruh, bir bakışla
öpebilir de.*

Gustavo Adolfo
Becquer

- Alıştırmayı tekrar yapın fakat bu sefer arka alan farkındalığıyla bir süre yürüyüp sonra normal gündelik yürüyüşünüze dönün . Bu iki durum arasında birkaç kere gidip gelin.

Tartışma

- Bu iki yürüme ya da farklı varoluş şekli size nasıl geldi?
- Arka alan farkındalığı sizi şu bakımlardan nasıl değiştirdi?
 - a. fiziksel
 - b. duygusal
 - c. mekânsal
- Bu arka alan farkındalığına ne kadar aşinalık kazandınız?
- Bu farkındalık yaptığınız jestleri nasıl değiştirebilir? (Bunu kendiniz de deneyebilirsiniz.)

Keşifler

Bu bölümün başında, etrafınızdaki uzaya ait altı yönün değişik niteliklerini araştırdınız.

Arka alan olağandışıdır çünkü gözden uzaktır, o görünmeyenin yaşadığı yerdir. Fakat Mevlânâ'nın "Cennetin Ötesindeki Bahçe"de söylediği gibi, görünen her şeyin kökleri görünmeyenin içindedir. Çoğunlukla geleceğin

Sanatçı ne kadar üstünse, jestleri de o kadar azdır.

Ben Okri

önümüzde uzandığını, geçmişin ise geride kaldığını düşünürüz. Hikâye anlatıcısı olarak anlattığımız geleneksel hikâyeler, bu gerideki yerden gelir. O aynı zamanda atalarımızın yeridir. Kendimizi arkamızda olanla bağlantılı kılmak, bize büyük bir güç verir. Krallar ve kraliçeler, törenlerde uzun elbiseler giyerler ve bu alıştırmada gördüğünüz türden bir diklik veren taçlar takarlar. Bunlar hakimiyet ve güç saçar. Bir hikâye anlatıcısı

Jest, bir bireyin ifadesi olarak, onun icadı olarak görülemez (çünkü hiçbir birey tamamen özgün bir jest yapamaz), hatta jest, o kişinin aracı da değildir; tam tersine, bizi aracı, taşıyıcısı ve cisimleşmiş hali olarak kullanan, jesttir.

Milan Kundera

olarak arka alana bağlanmak, sizi de bu niteliklere eristirebilir. O size bir varlık kazandırır ve jestlerinizi görkemli ve anlamlı kılar. Gündelik varoluş hızı, daha çok hedefe yönelik ön alana aittir. Tiyatroda bir aktörün bir başkasını "geride bıraktığından" bahsederiz. Bu diğerlerinin sahne arkasına çekildiği anlamına gelir, yani diğer bütün aktörlerin arka alanına geçer ve oradan tüm olanları izlerler. Geçmişte sahneler çoğunlukla eğimli yapıldı, böylelikle sahnenin yukarısındaki karakterlerin hükmedici bir konum avantajı olurdu. O yer tanrıların yeri idi ve hâlâ da öyledir. 12. Bölüm'de dil seviyeleri ni incelerken, arka alanın törensel dil âlemi için nasıl hayati bir önem taşıdığını göreceğiz.

Elbette ki bu güçlü arka alan nitelikleri, gerektiği şekilde, doğru hikâyede, doğru karakterlerde ve doğru durumlarda kullanılmalıdır, yoksa zorlayıcı ve yorucu olabilir.

Şimdi jestlerin zamanlaması üzerinde duralım.

Alıştırma 7 – Önce, sırasında ve sonra

Bunun için bir partnere ihtiyacınız var. İlk hikâye anlatıcısı her üç bölümü de tamamlayıp sonra partneriyle rolleri değiştirecek.

Şu ifadeyi ele alalım: “Kral ayağını yere vurdu.”
Bunu üç değişik şekilde söylemeye çalışacağız. Baş-
lamadan önce tüm talimatları okuyun.

*İki dil biliyorum, Vücut
dili ve İngilizce.*

Mae West

1. Önce, jesti cümleyi söylediğiniz sırada yapın,
yani kelimeleri söylediğiniz sırada ayağınızı
yere vurun.
2. Ardından, cümleyi söylemeden önce ayağınızı
vurmaya çalışın.
3. Son olarak, cümleyi söyleyin, sonra ayağınızı vurun.

Partnerinizden bu üç jest tarzının farklı nitelikleri olup
olmadığını söylemesini isteyin. Ardından o hikâye anlatıcı-
sı olsun ve alıştırmayı tekrarlayın.

Tartışma

- Hikâye anlatıcısı olarak bu üç tarzda yapılan jestlerde
ne gibi farklı nitelikler buldunuz?
- Sizin için jesti cümleden ayrı tutmak ne kadar kolay
ya da zor oldu?
- Size özellikle doğal gelen tek bir yol var mıydı?
- En zoru hangisiydi?

Keşifler

Sanırsız bu üç ifade tarzında farklı nitelikler buldunuz. Muh-
temelen bulduğunuz, jestin, doğal olarak cümlenin söylen-
diği sırada yapıldığı ve bunun da sırf imajı güçlen-
dirmeye yaradığı. Jest kelimeleri söylemeden önce
yapmak beklenti, gerilim ve bazen de gizem yara-
tır: Kelimeler henüz söylenmediği için dinleyici ar-
dından neyin geleceğini bilemez. Jest sonra yap-
mak ise genelde insanları güldürür. Hayal edilenle
jestin gerçekliği arasındaki çarpışma komiktir!
Bu üçüncü yol çoğunlukla stand-up gösterilerin-
de kullanılır.

*Geceleri, etraf
görülemeyecek kadar
karanlık olduğunda,
kendimizi anlatabilmek
için birbirimizin
vücudunda jestler
yapmaya ihtiyaç
duyarız.*

Nicole Krauss

Burada yığınla yararlı şey var, ama insana konuşarak anlat-tığımızın % 90'ından fazlasını ağızımızı bile açmadan anlatı-veren bir araçtan zaten bu beklenirdi.

1. Jestlerimiz dinleyiciyi etkiler, nefesimiz ve “su seviyelerimiz” de aynı şekilde.
2. Uzaydaki altı yönün her biri kendine özgü niteliklere sahiptir ve jestlerinizde bunları kullanabilirsiniz.
3. Jestleriniz fiziksel ve hassas olarak canlandırılmalıdır ki, söylediğiniz her şey inanılır olsun.
4. Etrafınızdaki alana bağlanarak salt fiziksel gövdenizden daha büyük hale gelebilirsiniz ve jestlerinize dolgunluk ve varlık katabilirsiniz.
5. Arka alanınızı geliştirmek anlatımınızı güçlü ve hâkim kılar.
6. Cümleyle jesti birbirinden ayırarak hikâyelerinizde mizah veya gerilim yaratabilirsiniz.

Bir defasında, Yağmur bir genç kadına kur yapmaya gelmişti. Bir boğa kılığındaydı ve kendi nefesinin yarattığı sisin içinden yürüyerek gökyüzünden indi. Burun deliklerinden kadının hoş kokusunu almıştı, kokuyu takip ederek kadının bulunduğu yere vardı.

Kadın başını kaldırdı ve “Bu beni ziyarete gelen de kim?” diye düşündü. Fakat gördüğü şey kadını memnun etmiş olmalı ki, şifalı otları onun başının üzerinden döktü. Sonra sırtındaki bebeğini yere indirip pelerininin üzerine yatırdı.

“Ben dönene kadar burada dinlen küçüğüm,” dedi.

Sonra Yağmur’un sırtına bindi ve beraber uzun uzun dolaştılar, kadın yollarından geçtikleri ağaçları ve kayaları seyrediyordu, sonunda yoruldu. “Şurada,” dedi, “dağ geçidinde bir ağaç var. Beni orada indir, çünkü ağrım var.”

Ağaca vardıklarında Yağmur onu yere indirdi ve kadın yanında getirdiği şifalı otları onun tüm vücudunda ovuşturarak ezdi.

Sonra Yağmur uykuya daldı ve kadın sessizce oradan uzaklaştı. Evine gelirken kadın kendini onun kokusundan arındırdı, sonunda ondan geriye kalan sadece güzel bir yağmur kokusuydu.

Ağacın altında hava soğumuştı ve Yağmur uyandı. Hâlâ kadının orada olduğunu sanıyordu, böylece yola koyuldu ve köpürerek akan bir su kaynağına rastladı. Burada evindeydi ve bu sulardan tüm insanlar ve dünya canlıları için hayati değeri olan yağmuru yapabiliirdi. Ve Dünya’nın kadınına rastlamış olduğundan, bu ihtiyacı daha önce hiç olamayacağı kadar iyi karşılayabiliirdi.

Bakışlar

“İnsan ruhunun şimdiye kadar dünyada yaptığı en büyük şey, görmek ve gördüğünü sade bir yoldan anlatmaktır. Açıkça görmek şiidir, kehanettir, dindir – tümü birden.”

– John Ruskin

Sue hatırlıyor: “Hikâye anlatmaya ilk başladığım sıralarda, büyük, havadar ve harika bahçelere açılan pencereleri olan bir salonda hikâyeler anlatıyordum. Hikâyemin ortalarındayken pencerelerden birinde bir gölgenin ilerlediğini fark ettim ve şöyle bir baktığımda, onun el arabası süren bir bahçıvan olduğunu anladım. Fakat o sırada korkulması bir şey oldu: Dinleyiciler hep beraber benim neye baktığımı görmek için başlarını bahçeye çevirdiler. Hepimiz bir anda hikâyenin havasından çıktık ve gerçek dünyaya döndük. İş şakaya vurmak zorunda kaldım ve tekrar hayal dünyasına dönmemiz için bilinçli bir çaba sarf ettim. Ama önemli bir şey öğrenmiştim.”

Gözler için boşuna “ruhun aynası” denmemiştir. Tüm vücut parçalarımız içinde, duygu ve düşüncelerimizi en açık şekilde ifade eden organ gözlerimizdir. Başka birinin gözlerinde onun gördüğü şeyi görürüz: Her seviyeden her işareti alırız. Fiziksel açıdan onun yorgun mu hasta mı olduğunu, ilaç kullanıp kullanmadığını anlarız. Duygusal açıdan, gözlerimiz sevinçle parlar, ümitsizlikten donuklaşır ya da yaşlarla dolar. Ruhsal açıdansa, aydınlanmış her insanın gözlerinde dünya ötesi bir huzur vardır. Büyük doğum ve ölüm eşiklerinde, kelimelerle anlatılamayacak şeyler insanların gözlerinden okunur. Ayrıca biz konuşurken bize baktığı halde, düşünceleri başka yerde olan insanlar vardır.

*Bazen kendimizi,
başkalarının gözûyle
görmedikçe, net
göremeyiz.*

Ellen De Yineres

Katakali denilen Hint dans geleneğinde, adımların her birine eşlik etmek üzere gözlerin hassas hareketini mükemmelleştirmek için yıllar harcanır. Kadının tümünden ya da kısmen örtüldüğü Arap dünyasında, iletişim genellikle açıkta kalan tek yer olan gözlerle kurulur ve çok da etkili olur. Yelpazeler modayken kadınlar onlarla yüzlerini büyük ölçüde kapar ve dikkatin gözlerle yönelmesini sağlarlardı. Günümüzde de gözlerin hâlâ bizi nasıl esir ettiğini anlamak istiyorsak, milyonlarca dolarlık göz makyajı endüstrisine bakmamız yeter.

Dinleyiciler olarak hikâye anlatıcısının gözlerini büyük bir dikkatle izleriz. Sürekli olarak onun gördüğü şeyi görürüz. Onun gözlerinin şeylere nasıl bir yapı verdiğini, bakışlarının bir dağın büyüklüğünü, ormanın içindeki yolu, prensesin güzelliğini, yaban kazlarının uçuşunu nasıl yansıttığını izleriz. Hikâye anlatıcısının, bazen resimleri gözünün önünde gerçeğe uygun bir şekilde canlandırdığını, bazen de sadece öğrendiği kelimeleri tekrar etmekle yetindiğini fark ederiz.

*Kelimeler yalan bile
olsa, gözler her zaman
doğruyu söyler.*

Libby Saumur

Bu nedenle, hikâye anlatıcısının, neyi gördüğünü ve şeyleri nereye yerleştirdiği konusunda hassas bir disiplin kazanması gerekir. Bir hikâye anlatıcısının şiarı şu olmalıdır: “Söylediğini gör.” Eğer hikâyemizdeki imajları görmez ve net olarak yerleştirmezsek, dinleyici de onları görmez. Bu tıpkı çekmiş olduğumuz bir fotoğrafa bakıp, “Eğer netliği ayarlamak için biraz zaman ayırsaydım ödül bile kazanırmış,” demeye benzer. Hikâye anlatıcısı, usta bir fotoğrafçı ya da film yönetmeni gibi, dinleyiciye hikâyenin değişik sahnelerinden geçerken dikkatle rehberlik etmelidir.

Aslında “söylediğinden fazlasını gör” demek daha uygun olurdu. Seçtiğiniz kelimeler sadece var olanı tasvir eder; ama eğer hikâye anlatıcısının hayal gücü hikâyenin resimlerine, dokusuna ve atmosferine derinlemesine yerleşmişse, dinleyici de o ölçüde zengin bir tecrübe yaşar. Bu açıdan, duyularla yaptığınız çalışma çok önemlidir. Hikâye anlatıcısı olarak, imajların görünmez dünyası, bizler için, bizi her gün saran fiziksel dünya kadar hakiki ve etkili olmalıdır.

*Ruh, bir imge
olmaksızın asla
düşünmez.*

Aristo

Ne var ki, bütün zamanınızı imajlara bakarak geçiremezsiniz: Dinleyici de kendisine dikkat edilmesini ister. O yüzden buradaki kritik soru şudur: Ne zaman resimlere dalmanın, ne zaman göz teması yardımıyla dinleyiciyle beraber olmanın daha iyi olduğunu nasıl anlayacağız?

Çok basitçe söyleyecek olursak, tüm hikâyelerin, konuya ilaveten bir bağlamı ve karakterleri vardır. Bağlam, karakterlerin içinde yaşadığı dünyadır, onların yakın çevresi ve etraflarındaki nesnelerdir. Sinema terimleriyle bunlara resimler diyebiliriz. Buradaki amacımız açısından karakterler hayvan, insan, ilahi varlıklar veya başka “kişiler” olabilir.

Bakış konusunda, en çok faydayı sağlayan çok basit bir il-kemiz var:

Resimden resme, insandan insana.

Şimdi bunun nasıl olduğuna bakalım.

Önce en az üç kişiden oluşan bir gruba katılın. Sonra herkes aşağıdaki cümleyi okusun. Onu sonraki üç örnekte kulanacağız:

Bir zamanlar büyük bir ormanın kenarında küçük bir kulübe vardı ve bu kulübede yaşlı bir adamla yaşlı bir kadın yaşırdı.

Bunu kolayca hatırlayacak hale geldiğinizde şunu deneyin: Sadece kelimeleri söyleyin ve kendinizi karakterlerin yerine koymayın ya da onları somutlaştırmayın.

Alıştırma 1 – Kişiden kişiye

Her biriniz sırayla cümleyi ağır ağır ve başkalarıyla sürekli göz teması içinde söyleyin, Elleriniz gevşek halde dizlerinizin üstünde olsun (eğer bunu becermiyorsanız üstlerine oturun!)

Hepiniz bunu denedikten sonra, deneyiminizi birbirinizle paylaşın.

*Senin, benim baktığımı
görmeni istiyorum.
Sana bakışıma bak.
Bunu seve seve kabul
ederim.*

Busta Rhymes

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak:

- Sürekli göz teması kurarak dinleyiciyi nasıl etkilediğinizi hissettiniz?
- Bütün hikâye boyunca gözlerinizi dinleyiciden hiç ayırmazsanız nasıl olurdu?

Dinleyici olarak:

- Sizinle bu şekilde konuşulmasında, sizce doğal olan veya olmayan neydi?
- Hikâye anlatıcısı gözlerini dikip size sürekli baktığında aklınızdan geçenlerin birkaçını söyleyin.

Alıştırma 2 – Resimden resme

Bu sefer sırayla, aynı cümleyi yine ağır ağır, fakat dinleyicilerinizle hiç göz teması kurmadan, zihninizdeki resimlere odaklanarak ve sanki onları etrafınızda görüyormuş gibi söyleyin. Bu durumda şeyleri resmetmek ve yerleştirmek için ellerinizi de kullanabilirsiniz. Hepiniz bitirdikten sonra yine deneyimlerinizi tartışın.

*Tek bir çiçekteki
mucizeyi açıkça
görebilsek, bütün
hayatımız değişir.*

Buda

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak:

- Bu ne bakımdan farklıydı?
- Bu size, hikâyeye veya dinleyiciye neler kattı?

Dinleyici olarak:

- Bu tarz anlatımın avantajları var mıydı?
- Hikâyenin hangi kısımları bu tür anlatıma uygundu?

Alıştırma 3 – Kuvvetli ve zayıf yönler

Bu iki yolun da kuvvetli ve zayıf yönleri vardır, bunlardan bulabildiğiniz kadarını yazın.

	Göz Teması Var “Kişiden Kişiye”	Göz Teması Yok “Resimden Resme”
Kuvvetli Yönler		
Zayıf Yönler		

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak:

- Bu iki tür bakıştan birine doğal bir yatkınlığınız olduğunu fark ettiniz mi, neden?
- Bu tür bir duyarlılığın bir hikâye anlatıcısı olarak size ne faydası olur?

Dinleyici olarak:

- Hayatta bu iki aşırı halin olduğu durumlar yaşadınız mı?
- Bir hikâye anlatıcısının bunlardan haberdar olmaması neyi gösterir?

Keşifler

Kimi zaman, dinleyiciyle göz teması kurmak en iyisidir, kimi zamansa resme odaklanmak daha avantajlıdır. Burada, hikâyeye ve dinleyicilere en iyi şekilde hizmet edecek bir ilke aramalıyız. Dogmatik olmamak kaydıyla, bu ilke “kişiden kişiye, resimden resme” dir. Bu şu anlama gelir: Hikâyede bir görünüş ya da resim olduğunda hikâye anlatıcısı, gözlerini dinleyicinin gözlerinden kaçırarak içine, gö-

Bir an için birbirimizin gözleriyle görmekten daha büyük bir mucize olabilir mi?

Henry David Thoreau

rüntüye bakmaya yönelecek, böylelikle dinleyicileri kendi resimlerini yaratmaları için serbest bırakacaktır. Bir karakter için kişiden kişiye modu kullanılır, çünkü o sırada doğal olarak göz teması kurarız. Bu durumlarda çoğu zaman ortak insanlığımıza hitap eden şeylere değinilir, bunlar da doğal olarak dinleyiciyle paylaşacağımız şeylerdir. Kişiden kişiye anlatımda göz teması, dinleyiciyle kurulabildiği gibi hayalî karakterle de kurulabilir. Bu sizin hikâye anlatıcısı olarak tercihinize bağlıdır.

Şimdi yol gösterici ilkemizi uygulamak için tekrar cümleye bakalım.

Bir zamanlar büyük bir ormanın kenarında küçük bir kulübe vardı ve bu kulübede yaşlı bir adamla yaşlı bir kadın yaşırdı.

Cümlenin ilk kısmı, yaşlı adam ve kadına gelene kadar neredeyse tamamen tasvire yönelik imaj ve resim âlemine aittir. Resimden resme ilkesi kullanıldığında, en iyi sonucu almak için, hikâye anlatıcısı bakışlarını dinleyiciden kaçırarak, ormanı ve kulübeyi yerleştirip görmelidir. Fakat yaşlı adam ve yaşlı kadının işe katılmasıyla birlikte, hikâye insan âlemine, “kişiler” âlemine dalar, bu yüzden dinleyiciyi bakışlarınızla yakalamanız gerekir.

Özgünlük, sadece bir çift yeni gözdür.

Thomas W. Higginson

Alıştırma 4 – İlkenin uygulanması

Yine üçlü (ya da çoklu) gruplar halinde, sırayla cümleyi bu ilke ışığında söyleyin ve sizin için nasıl sonuç verdiğine bakın.

Tartışma

Burada çok şeyden bahsettik, o yüzden tartışma için bolca zaman ayırmalısınız.

- Hikâye anlatıcısı olarak anlatım tarzınızı dengelemek için bu üslaplardan hangilerini kuvvetlendirmeniz gerekiyor?

- Bu kadar küçük ama önemli detaylara dikkat çekmek zorunda kalmak size nasıl geldi?
- Başlangıç cümlesi “Bir zamanlar...” için sizce hangi üslup en iyi sonuç verir?

Keşifler

Hikâyenin başlangıcında, “Bir zamanlar” derken dinleyiciyle göz teması kurmanın en iyisi olduğunu belki fark etmişsinizdir. Bu önemli bir andır. Herkesin, eşikten geçip hikâyenin dünyasına gireceği sırada bir araya toplanmış olması gerekir. Bunu bazen bir hikâye seansının başında, biri geç geldiğinde ya da insanlar hâlâ hareketli ve yerlerine tam oturmamışken gözleriz. Anlatıcı önce etrafın sakinleşmesini bekler, ondan sonra dinleyiciyle göz teması kurup törensel kelimelerini söyler, “Bir zamanlar” der ya da neyi seçmişse onu söyler. Bu noktada dinleyici bakımından, bunun anlamı şudur: “Ben buradayım. Siz de oradasınız. Hazır mısınız? O halde hep beraber bir yerlere gidelim.”

*Gözlerim, düşlerimi
yansıtan bir okyanustur.*

Anna M. Uhlich

Daha sonra hikâyeye geçtiğinizde, bu bakma bakmama karşılığı, bu dünyadaki dinleyiciyle olduğu kadar hikâye dünyasının gerçekliğiyle de teması korumanızı sağlayacaktır. Hikâye anlatıcıları her zaman iki dünyanın eşliğindedirler: Onlar görünenle görünmeyen arasındaki ebedirler, gözleri her iki gerçekliğin ihtiyaçlarına da açıktır. Eğer bu denge bozulursa, hikâye anlatıcısı kendi dünyasının içinde kaybolur veya aksi durumda, dinleyiciler kendilerine dik dik bakıldığını ve taciz edildiklerini hissederek sandalyelerine çakılı kalır ve hikâye içinde hayallere dalamazlar.

Çoğu zaman bir şeyi ilk kez bilinçli yaptığınızda o tuhaf ve yapay gelir, ama sonrasında kendinize dikkat ederseniz, onu doğal olarak yaptığınızı görürsünüz.

Bu da bizi kişiden kişiye bakışın bir başka yönüne götürüyor: Eğer hikâye anlatıcısı dinleyicilerden sadece birine bakarsa ne olur? Eğer bakışı sert ve dikse, bu büyük bir rahatsızlık yaratabilir: “Hikâye anlatıcısı neden bana bakıyor? Ben ne yaptım?” Diğer dinleyiciler kendilerini dışlanmış hissedebilirler ya da bakılan adına rahatsız olabilirler.

*Kime inanacaksın,
bana mı yoksa kendi
gözlerine mi?*

Groucho Marx

Öte yandan, hikâye anlatıcısının bakışı yumuşak ve onaylayıcı ise, tek bir kişiye bakmak sanki tüm dinleyicileri kapsıyormuş gibi algılanır ve herkes görüldüğünü hisseder. Yaşanan tecrübe bakışın niteliğine göre değişir.

Eğitmenlik deneyiminin başlarında Ashley, bir seminerde bir hikâye anlatmış, ardından da dinleyicilere anlatımını nasıl daha iyi hale getirebileceğini sormuş. “Bir kadın şöyle dedi: ‘Hiç gözlerini serbest bırakmayı denedin mi? Araba farına benziyorlar!’ Ben de bunun üzerine bakışlarımı yumuşatıp hikâyenin bir kısmını yeniden anlattım. Herkes ‘Oh, şimdi rahatladık,’ dedi, ‘çok daha iyi dinleyebildik.’ Sonradan şunu anladım: İşimi iyi yapma endişesiyle dinleyicin üzerine fazla düşüyordum ve bu da gözlerimdeki gerilimde ve sabit bakışında kendini belli ediyordu.”

Buraya kadar bazı basit ilkeleri ortaya koymuş olduk, o halde bir hikâye anlatıcısı olarak size büyük faydası olabilecek daha ileri düzeydeki bir bakışı ele alalım.

Alıştırma 5 – Bölünmüş bakış

Bu alıştırma bir partner ya da küçük bir grupla yapılabilir. Şu basit cümleyi ele alalım:

Araba soldan yaklaşırken, bir de baktı ki, dağın tepesinde alevler göğe yükseliyor.

Önce cümleyi öğrenin, sonra aşağıdaki gibi devam edin.

- Bu “resimden resme” tipinde bir görüntü olduğundan, önce sola bakarak ilgili kelimeleri söyleyin, sonra bakışınızı öne ve yukarı, dağın tepesindeki alevlere doğru kaydırarak diğerleriyle devam edin. (Bunu daha önce yapmıştık.)
- Şimdi aynı cümleyi bölünmüş bakış yöntemiyle söyleyin. Soldan yaklaşan arabayı elinizle işaret edin ve ilgili kelimeleri söyleyin. Sonra elinizi arabayı gösterecek şekilde tutmaya devam edin ve aynı zamanda yukarı, dağın tepesindeki alevlere doğru bakıp cümlelerin o kısmını söyleyin.

Tartışma sorularına geçmeden evvel, karakter de içeren bir örnek daha görelim.

- Aşağıdaki cümleyi okuyun ve aklınızda tutun.

Durdular, birbirlerinin gözlerine bakıyorlardı, o sırada tren de uzaklaşıp gözden kayboldu.

Şimdi bölünmüş bakışı da kullanarak, bu cümlenin üç değişik yoldan söylenişi üzerinde denemeler yapın. İlk görüntüyle ilgili jestinizi ikinci görüntüye dikkatinizi verdiğiniz sırada korumayı unutmayın, ayrıca cümlenin ilk kısmını söylerken bir dinleyiciye bakıp, ardından trenin gözden kaybolmasıyla ilgili resmi oluşturmaya da deneyin. Dinleyiciler hangi söyleyişin görüntüleri en net şekilde ortaya çıkardığını dikkatle gözlesinler.

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Aynı anda birden fazla odak noktasını tutmak size nasıl geldi?
- Birinci görüntüyü yarattığınızda, onun ikinciye geçtiğinizde devam etmesi için ne yapmanız gerekti?

- Ellerin görüntüleri yaratmadaki rolü neydi?
- Bölünmüş bakış, hikâye anlatıcısı için neden çok faydalı?

Dinleyici olarak,

- Görüntüler ne kadar inandırıcıydı?
- Size iyi gelmeyen denemeler oldu mu, neden?
- Bir dinleyici olarak sizin için en tatmin edici olanı hangisiydi?

Keşifler

Bölünmüş bakışın, gözler kadar ellere de dayandığını sanırız anladınız. Ellerimizi şeyleri işaret etmek, yerleştirmek ve yaratılanı yerine sabitlemek için kullanıyoruz. Eğer elimizle bir şeyin jestini yapar ve o hayali nesneye yeterince hassas bir şekilde odaklanırsak, görüntü varlık kazanır. Başka tarafa baksanız bile o yerinde kalır, yeter ki jesti dikkatle koruyun. Eğer hikâye anlatıcısı olduğunuzda baştaki resimlerinizden bazıları kaybolmuşsa ya da alıştırmayı iyi yaptığınızı düşündüğünüz halde, gözlemciler resmin ikincisini ni yarattığınızda birinciye gözden kaybetmişlerse, şu ikisinden biri olmuştur: Bakış ve jest mükemmelen denk düşmemiştir veya ikinci resme bakarken bir öncekini sabitleyen kolunuz gevşemiştir. Her iki durumda da birinci görüntü, gözler ondan uzaklaştığında kaybolur.

O halde, bu bakış hikâye anlatıcısı için neden çok faydalıdır? Hikâye anlatıcısı, sahnenin fiziksel gerçekliği, sahne dekoru ve diğer karakterler gibi avantajlı unsurlara sahip olan aktörlerden farklı olarak, dinleyici için her şeyi kendisi yaratmak zorundadır. Hikâyede, tıpkı hayatta olduğu gibi, çoğu zaman aynı anda birkaç şey birden olmaya devam eder. Bölünmüş bakış bunu göstermemizin yoludur. Aslında sanırız siz de aynı anda üç görüntüyü birden kolayca sabitleyebildiğimizi gördünüz: Ellerimizle birer tane, bir tane de gözlerimizle.

*Eğer şeylere bakışınızı
değiştirirseniz,
baktığınız şeyler değişir.*

Wayne Dyer

*Kişinin varış yeri hiçbir
zaman bir yer değildir,
daha ziyade farklı bir
bakış şeklidir.*

Henry Miller

1. Gözleri odaklayıp bakmak görüntü yaratır.
2. Bakışları kullanırken en doğal ve tatminkâr ilke, “resimden resme, kişiden kişiye”dir.
3. Bakışların şiddeti, dinleyiciyi işin içine çekerek ya da onları rahatsız ederek hikâyeye fayda sağlayabilir veya zarar verebilir.
4. Eller, hassas kullanıldığı sürece, bakışlar kadar etkili olabilir.
5. Bölünmüş bakış, hikâye anlatıcısının çok sayıda görüntüyü aynı anda sabitleyebilmesini sağlar.

Alıştırma 3 için cevap önerilerimiz

	Göz teması kurmak	Göz teması kurmamak
Güçlü yönleri	Yakınlık ve kişisel temas Hikâye anlatıcısı görüntülere hizmet eder Kapsayıcılık Sıcaklık Başkalarını işe katar Hikâye anlatıcısının hikâyenin algılanışını ayarlamasına yardım eder Dikkati ayakta tutar Dinleyici uyandırır Hikâye anlatıcı sesiyle ve vücuduyla daha çok vardır	Dinleyiciye kendi resimlerini yaratma, hayalî dünyaya girme imkânı verir Dinleyiciye mola sağlar Dinleyiciyi düşlere daldırır
Zayıf yönleri	Taciz edicidir Dinleyici, hikâyeyi değil, hikâye anlatıcısını seyreder Kontrol eder Dinleyici kendini donmuş ve özgürlükten yoksun hisseder İlgi çekmeye çalışır Ego tatminine yöneliktir	Hikâye anlatıcısı dinleyiciyle teması kaybeder Dinleyici kendini dışarıda bırakılmış hissetder Hikâye anlatıcısı kendi dünyasına dalar Sıkıcıdır Ses cılızdır Bazen dinleyici için utandırıcı ve rahatsız edicidir

Japonya'da yaşlı bir hikâye anlatıcısı, aç ve yorgun halde bir köye gelir ve bölgedeki samurai eğitim okuluna gider. Âdetlere göre, samurai okulunda bir öğrenciyi düelloya davet edene yemek ve kalacak yer verilir.

Hikâye anlatıcısı öğrencilere, "Ustanızla düello yapmak istiyorum," der.

Herkes güler ve aradan bir ses "En yeni öğrencimiz seninle düello yapacak ihtiyar!" der.

"Hayır," diye cevap verir hikâye anlatıcısı, "ustanızla düello yapmak istiyorum."

Öğrenciler yine gülmeye başlarlar, ardından biri en iyi öğrencinin yaşlı adamla düello yapmasını önerir ama hikâye anlatıcısı kararlıdır. "Hayır!" der. "Ustanızla düello yapmak istiyorum."

Ustalarına söylerler, o da kabul eder. Hikâye anlatıcısı ve ustaları açılış pozisyonlarını alırken, öğrenciler de seyrederler.

Sonra hikâye anlatıcısı konuşur:

"Çok çok önceleriydi, o kadar önceleriydi ki ben dünyada yoktum, ormanın kenarında küçük bir kulübe vardı..."

Ustaları kılıcını yere indirir ve bağırır: "Sen kazandın!"

Öğrencilerine dönerek şöyle der: "Size içinde olduğunuz anda var olmanın önemini göstermiş oldum. Bu adamın sözlerini dinlemek için durdum ve başka yere gittim. Beni öldürebilirdi."

Söylendiğine göre, bu hikâye dövüş sanatları okullarında hâlâ anlatılıyor-muş.

İlişki Kurma

“Seni nasıl mı seviyorum?

Dur, yollarımı bir bir sayayım.”

– Elizabeth Barrett Browning

Yirmili yaşlarındayken Sue beş yıl boyunca yurt dışında seyahat etmiş, çoğunlukla da yalnız başına. İlginç bir şey keşfetmiş. “Sabah otelden ya da hostelden pozitif duygularla, rahatlama halde ve kendimi iyi hissederek çıktığımda, nerede olusam olayım, ne yaparsam yapayım, günüm iyi geçiyordu, insanlar bana yakın davranıyorlardı ve çok eğleniyordum. Oysa kendimi yalnız hissederek, bıkkın ve negatif duygularla çıkarsam vay halime. İnsanlar bana soğuk davranıyorlardı, düzenlediğim işler darmadağın oluyordu ve genel olarak günüm hiç iyi geçmiyordu. Bunu fark ettikten sonra sırf ne olacağını görmek için bilinçli olarak neşeli ve kasvetli tavırları takınmayı denedim. Sonuç aynıydı.”

Sue’nun keşfettiği gibi, kendisi nasıl dünyayla kuracağı ilişkiyi seçebiliyor ve bu bir fark yaratıyorsa, siz de anlatımınız sırasında, hikâyenizle, ondaki karakterlerle, dinleyicinizle ve kendinizle, nasıl ilişki kuracağınızı seçebilirsiniz. Daha önce de belirtmiştik: “Kural yoktur, sadece ne yaptığınızı bilmekte fayda var.” Özellikle de bu seçimler sizin ve hikâyenizin algılanmasına önemli bir fark getirecekse. Az sonra size hikâyeyle ve dinleyiciyle ilişki kurmada üç değişik seçim yolu sunacağız, ama bunu yapmadan önce, hep kaçıttığımız fakat önünde sonunda yine döndüğümüz yerle, kendimizle ilişki kurmaya biraz değinelim. Çünkü o bizim

evimizdir, üzerine bastığımız topraktır, ilişki kurmanın diğer üç yolu için sıçrama tahtasıdır.

1. Kendimiz olmak

Bir hikâyeyi başkalarına anlatmaya başlamadan önce kendinizde bazı genel kontroller yapmalısınız, tıpkı Sue'nun öğrendiği gibi. Bu kolaylıkla ihmal edilebilir bir şeydir: Anlatmaya çok hevesli olup bu ilk adımı atlayabilirsiniz. Hararetli misiniz? Hazırlanmak için sağda solda koşunuz mu? Yorgun musunuz? Su seviyelerini ve nefes almayı 8. Bölüm'de görmüş-tük, umarız şu ana dek tüm bunların dinleyiciniz üzerinde etkisi olduğunu anlamışsınızdır.

Mesele şudur: Anlatmaya başlamadan önce salonda tümüyle nasıl var olabilirim ve bu var olma halimi nasıl muhafaza edebilirim?

Konuya girebilmek için önce geçmişe gidelim.

Alıştırma 1 – İyi zamanlar

Bu alıştırma için bir partnere ihtiyacınız var. Hayatınızdaki şöyle bir anı düşünün, insanlarla konuşuyorsunuz, belki bir hikâye anlatıyorsunuz, belki sunum yapıyorsunuz ya da belki sadece inandığınız bir şeyden bahsediyorsunuz ve her şey iyi gidiyor: Rahatsınız, ilgilisiniz ve tümüyle oradasınız. Şimdi üç dört dakika içinde partnerinize bunun hikâyesini anlatın ve özellikle sizi o ana getiren şeye odaklanın, “forma” girmenizi sağlayan neydi?

Her ikiniz de hikâyenizi anlattıktan sonra aşağıdakileri tartışın.

- O gün vücudunuzla nasıl bir ilişkiniz olduğunuzu hatırlıyor musunuz?
- O gün başka hangi duyuşsal izlenimleriniz farklıydı?
- Nasıl algılanıyor ya da duyuluyordunuz?
- Benlik duygunuzun her zamankinden nasıl farklı olduğunu tarif edebilir misiniz?

Yavaşça etrafına bakındı, her eşyaya ve onun varlık nedenine dikkat ediyordu.

Ayn Rand

Keşifler

Kendinizi en çok kendiniz olarak hissettiğiniz bu durumların özelliği, çaba gerektirmeyen bir rahatlık içinde olmanızdır. “Formdayken” şeyler akıp gider, hatta belki şaşırtıcı gelen bir kendiliğindenlik ve zarafetle. Böyle zamanlarda nefes alırsınız da çoğunlukla her zamankinden sakindir, dostane bir çevrenin ya da topluluğun varlığı da, etrafınızdaki şeyleri daha net kavramanızı sağlamış olabilir.

Sue, Güney Afrika’da eğitim verirken anlattığı bir hikâyeyi hatırlıyor: “Bir grup hikâye anlatıcısıyla öğle sonrası sığığında, Cape Town’ın hemen dışındaki bir tepede bulunan ve Tünel Mağarası denen yere doğru yürüyüşe çıkmıştık. Orada bir süre sessizce kaldıktan sonra herkes yerdeki örtünün üzerine bir taş, bir bitki ya da bağış gibi şeyler koydu, birkaç kelimeyle koyduğu şeyi neden seçtiğini anlattı. Derken biri benden bir mağarada saklanan Japon güneş tanrıçası Amateratsu’nun hikâyesini anlatmamı istedi. Hikâyeyi anlatırken kendimi tamamen orada ve odaklanmış hissettim, orada bulunan on sekiz kişinin hepsinin yüzüne tek tek bakabildim ve onların az önce söylediği kelime ve resimleri veya onlar hakkında bildiğim bazı küçük kişisel detayları hikâyeme doğallıkla katabilirdim. Geriye baktığımda görüyorum ki, mağaraya doğru yaptığımız ritmik yürüyüş, bağış ritüeli esnasındaki sessizlik ve kapalı yerin uyandırdığı güven, hepsi birden, benim tamamen orada olmama yardımcı etmişti.”

*Kişinin gerçek özü,
ruhunun görünür
kılınmış halidir.*

Sarah Ban Breathnach

Alıştırma 2 – Var olma

Bunu tek başınıza, bir partnele veya küçük bir grupla yapabilirsiniz.

Beş dakika içinde, sizin veya başkalarının bir hikâye anlatmaya başlamadan önce, daha çok anda var olmanızı sağlayabilecek şeylerin bir listesini yapın.

Beş dakikanın sonunda, partnerinizle veya varsa grupla aşağıdaki soruları paylaşın (ya da bölümün sonundaki listemize bakın).

Tartışma

- Yazdığınız etkinliklerin hangileri halen hayatınızın bir parçası?
- Bu gibi şeylere ihtiyacınız olduğunu nasıl fark ettiniz?
- Hayat onlarsız nasıl olurdu?

Bu var olma haline basitçe “kendimiz olmak” deriz ve bu, anlatımımız sırasında her an kendisine dönebileceğimiz içimizdeki bir merkezdir. O, içimizdeki sakin, emniyetli ve

Durum yoktur. Duruma karşı tepkiniz vardır.

Robert Conklin

her ihtiyacımızda hikâyeyi şekillendirip paylaşabilmemiz için yeterli imkânlara sahip bir mola yeridir. O, İspanyol şair Jimenez’in “Ben, ben değilim” adlı şiirinde dediği gibi, bizim “Bazen ziyaret edebildik/Başka zamanlarda unuttuğumuz” parçamızdır. Onu gözardı etmekle kendimizi riske atarız. Bazı günler sonsuz bir telaş içinde, bir şeyden diğerine nefes almadan koşup durduğumuzu ya da önemsiz şeylerle dikkatimizin dağıldığını bilmeyen var mıdır?

Fakat şu da unutulmamalı, bazen insan fazla başarılı da olabiliyor! Bazen çok fazla var olmak yüzünden hikâyeyi egomuzla istila edebiliriz. Bunun olmasının bazı sebepleri şunlar:

- Dinleyicileri cezbetmeye çalışmak
- Çok fazla araya girmek
- Göz alıcı, frapan giysilerle dikkati hikâyeden başka yöne çekmek
- Çok fazla öteberinin bulunması, çok fazla müzik aleti veya sahne gereci gibi
- Bilinçsiz vücut dili
- (Sizin de gözlediğiniz başka şeyler varsa ekleyin)

Bu aşırı egoyu saptamak kolay değildir, yine de “kendi olmakta” çok başarılı olup da baskıcı hale gelmiş insanları hepimiz tanırız!

2. Karşılık verme

Bir hikâye anlatırken, duygularınızı ya da bir karakterin duygularını göstermek için hikâyedeki şeye karşılık verebilirsiniz, çoğunlukla da sesinizi veya yüz ifadenizi kullanarak. Yüz ifadeleri kullanıldığında, en küçük bir yüz asma veya gülümseme söylediğimiz şeye nüans ve renk katar. Hikâyeye “karşılık verme” ile kastettiğimiz budur.

Alıştırma 3 – Tepkilerinizi gösterme

Bu alıştırma bir partnerle ya da küçük bir grupta yapılabilir. Önce şu cümleyi okuyun: “Kraliçe sabah kalktı ve pencereye gitti.”

Şimdi sırayla bu cümleyi partnerinize üç değişik şekilde tekrarlayın: önce yüzünüzü asarak, sonra gülümseyerek, sonra da dişlerinizi göstererek. Her türlü canlandırma eğilimine engel olun, sadece sesinizi ve yüz ifadenizi kullanın. Partneriniz sadece sizi gözlesin. Sonra rolleri değişin ve devam edin.

Tartışma

Şu an hiçbir şeye tepki vermenize gerek yok! Partnerinizle ya da grupta aşağıdaki sorular çerçevesinde karşılıklı konuşun:

- Hikâye anlatıcısı olarak, bu üç tepki verme türünü yaşamanız ne kadar kolay oldu?
- Dinleyici olarak, bu üç “kelimeleri renklendirme” yolu, net olarak birbirinden farklı mıydı?
- Dinleyici olarak, bunlar hikâyenin gelişimi hakkında nasıl bir beklenti oluşturdu?

Keşifler

Bu alanda çoğu zaman büyük bir bilinçsizlik olduğunu fark etmişsinizdir. Bunda hayattaki alışkanlıklar çokça rol oynar. İnsanları memnun etme arzusundan ya da sorunların girilmez alan sayıldığı bir ailede büyümüş olmaktan, kolay-

*Kibir, benim yaptığım
her şeyde var, sesimin
kabalığında, bakışımın
yakıcılığında, kaslı, acı
çekmiş yüzümde.*

Coco Chanel

ca sadece başkalarının fark edebileceği ifade alışkanlıkları geliştirmiş olabiliriz. Örneğin yakın zamanda çalıştığımız gruptan biri, hikâyenin en sert, en zorlu ve en üzücü kısımlarında sürekli gülümseyordu, öte yandan bir başkası en neşeli anlarda yüzünü asiyordu. Bununla ilgili hassas çeşitlener de vardır. Partnerinizle çalışırken belki fark

etmişsinizdir, dişlerini sıktağı sırada, örneğin gözleri gülümsemeye devam edebilir; veya gülümsediğinde gözlerinin arasında kaç çatma izleri kalabilir. Eğer özellikle dinleyicinin zihnini bulandırmak veya karışık mesaj vermek gibi bir amacınız yoksa, tepki verirken her şey bir arada işlemelidir.

Seçebileceğimiz bir başka tepki yolu da, elbette hiç tepki vermemek, ifadesiz ve poker yüzü biri olmaktır. Kimi insanlar bunu çok doğallıkla yapar ve bu bölümün başında bahsettiğimiz gibi, bu onların normal varlık biçimlerine uyar. Sue, şirketlerde çalıştağı zamanları “Sıklıkla her şart altında gözleriyle gülümseyen üst düzey kadın yöneticiler görüyordum, çünkü tehditkâr olmamayı öğrenmişlerdi, fakat aynı derecede sıklıkla, dışarıya sır vermemek için, sürekli ifadesiz ve asık yüzü olmaya şartlanmış erkekler de gördüm,” diye hatırlıyor.

Alıştırma 4 – Tüm imkânları kullanmak

Bunun için bir partneriniz veya küçük bir grubunuz olmalı. Haydi küçük bir hikâyeyle tüm imkânları kullanalım.

“Bir zamanlar bir adamın baltası kaybolmuştu. Komşunun oğlundan şüpheleniyordu; çünkü sonuçta çocuk hırsız benziyordu, hırsız gibi yürüyor, hırsız gibi konuşuyordu. Fakat ertesi gün baltasını buldu ve hemen ardından komşusunun oğlunu görünce, çocuk gözüne tüm diğer çocuklar gibi göründü; onlar gibi yürüyor, onlar gibi konuşuyordu.”

Önce hikâyeyi okuyun ve aklınızda kaldığından emin olmak için partnerinize basitçe anlatın. Şimdi, öğrendiklerimizi uygulayalım.

Hikâyeyi şu üç değişik şekilde anlatın ve hiç canlandırma yapmayın:

- Hakkını verecek şekilde: yüz asarak, gülümseyerek, şüpheli bakışla ve daha ne bulabilirsiniz.
- Karışık mesaj vererek: şüpheyle gülümseme, rahatlayarak yüz asma gibi.
- Yüz ifadesi olmadan.

Çoğunlukla sürekli bir karmaşa hali içinde olmaya çalışırım, sırf yüzümde bıraktığı ifade için.

Johnny Depp

Tartışma

Tepki gösterme, hikâyeyle ve dinleyiciyle ilişki kurmak için son derece geçerli bir yoldur, fakat yine de fazla yapıldığında dinleyici için bunalıcı olabilir. En kötü haliyle de, önceden hazmedilmiş duygular zorla yediriliyormuş gibi bir his yaratır. Dinleyici olarak, kendi resim ve duygularınızı yaratmakta serbest olmak istersiniz, eğer birileri sürekli bunu sizin için yaparsa, bu yorucu olur. Öte yandan, bu şekilde ilişki kurmanın en güzel yanı, anlatıcının keyifle gülümsemediği zamanlarda, o keyfin bulaşp bir mutluluk virüsü gibi dinleyiciye yayılmasıdır. Bununla beraber, yine kilit sözcüğümüz denge olmalı.

3. Canlandırma

Kimi zaman, karakterleştirme ya da şeyleri canlandırma da iyi bir seçimdir. Tepki verme yüze odaklanır, fakat canlandırma tüm vücudu ve karakterin duygularını da kapsar. Bazı hikâye anlatıcıları bu alanda çok başarılıdır, hayvanların yerine geçerler, hikâyedeki tüm karakterleri canlandırırlar, hatta nesne bile olurlar. Örneğin Ashley, Charles Dickens'in *Bir Noel Şarkısı*'nda, kadın erkek, yirmi üç ayrı karakteri canlandırıyordu, hem de ayrı ayrı lehçeleriyle ve tuhaflıklarıyla!

Bu konuda oyuncuların alet kutusundan bir şeyler ödünç alabiliriz. Her bir karakteri nasıl özgün ve inandırıcı kılarız? Aktör Michael Chekhov *Oyuncuya* adlı kitabında, "merkezler" adını verdiği bir kavram geliştirir. Chekhov'a göre merkezler;

Yapar gibi görünmek sadece oyun demek değildir. O, hayal edilmiş olasılıktır. Yapar gibi görünmek ya da rol yapmak çok değerli bir hayat becerisidir ve bizler onu hep kullanırız.

Meryl Streep

duruş, jest, ses ve karakterin tümünün birden çıktığı odak noktalarıdır. Merkezler vücudun herhangi bir yerinde olabilir. Kendi cümleleriyle Chekhov, kavramı şöyle tanıtır:

Normalde durduğunuz gibi ayakta durun. Şimdi, göğsünüzün ortasında bir güneş olduğunu hayal edin. Bu güneşten yayılan radyasyonun duygularınızı nasıl etkilediğini düşünün. Bu sizin vücudunuzda ve duygularınızda ince değişimler yarattı mı? Eğer odanın etrafında hareket edip jestler yapmanız gerekseydi, bunlar normalde yaptığınızdan nasıl farklı olurdu?

Bu sözler, merkez fikri üzerinde çalışmak ve onun canlandırma ve karakterleştirme açısından bize nasıl yardım edebileceğini görmek için iyi bir başlangıç noktasıdır.

Alıştırma 5 – Bak güneş çıkıyor

O halde, Chekhov'un güneş alıştırmasıyla başlayalım. Bunu tek başınıza, bir partnerle ya da küçük bir grupla yapabilirsiniz.

Normalde durduğunuz gibi ayakta durun, gözleriniz açık kalsın. Şimdi, göğsünüzde bir güneş olduğunu hayal edin. Güneşin yarattığı sıcaklığı hissedin ve onun ısımasının sizin hislerinizi nasıl değiştirdiğine dikkat edin. Oda etrafında dolaşmaya başlayın, bu arada göğsünüzdeki güneşin sürekli farkında olmalısınız. Şimdi, bu güneşin verdiği hissi sizce en iyi ifade eden jestleri yapmaya başlayın.

Tartışma

- Vücudunuzun geri kalan kısmı göğsünüzdeki güneş hayalinden nasıl etkilendi?
- Yaptığınız jestler gündelik jestlerinizden ne bakımdan farklıydı?
- Güneş merkezi, yürüyüşünüzü veya dünyaya bakışınızı ne şekilde değiştirdi?

Keşifler

Vücudunuza bir merkez yerleştirmek, bir başka zekâyı si-ze her düzeyde rehberlik etmesi için davet etmeye benzer. Merkezin etkisi, ayak ucunuza kadar yayılan ışımasıyla, vücudunuza, duygularınıza, hatta dünya hakkındaki fikrinize veya diğer insanlarla ilişkilerinize biçim vermesindedir. Vücudunuzda bir güneş merkezi olduğunda, göğsünüz biraz yukarı kalkar; siz de daha pozitif, daha büyük ve açık olursunuz. Oyunculuk, kendimizi “başka” bir şeyin eline bırakabilmektir. Bir teslim olmadır ve oyunculukta yerine geçtiğimiz karakterin bir sonraki adımını bilemeyiz. Ancak herhangi bir noktada tekrar kendimize dönebilmek için gözlemci benliğinizi de uyanık tutmamız gerekir.

İçinizde, evrensel olan insani şeyleri bulun.

Sandford Meisner

Alıştırma 6 – Merkezi seçmek

Farkındalık merkezini vücudumuzun herhangi bir noktasına yerleştirebilir ve hayalî olarak onun şeklini, rengini, sıcaklığını veya titreşimini değiştirebiliriz.

Alıştırma 5'teki işlemleri, şu farklı merkezleri kullanarak tekrarlayın:

- Burnunuzun ucunda soğuk, mavi bir merkez hayal edin.
- Ayak tabanlarınızda, kaşınan, kırmızı bir merkez hayal edin.
- Göbek deliğinizin etrafında, geniş, yumuşak bir merkez hayal edin.
- Başınızın üzerinde, kendi hayatı olan ve izlemeye çalıştığınız mor-siyah bir merkez hayal edin.

Tartışma

- Değişik merkezleri denedikçe, vücudunuzda ne gibi zor veya kolayca anlaşılır değişimler oldu?
- Değişik merkezler sizi duygusal olarak nasıl etkiledi?
- Gündelik hayattan ne tür karakterler fark ettiniz?

Hikâye anlatma, hikâye ile bir veya daha fazla dinleyici arasında, ses ve jestler yardımıyla ilişki kurmaktır.

Hikâye anlatıcısı, dinleyicinin gözlerine bakar ve hikâyeyi beraber oluştururlar. Aslında her dinleyici, her anlatıcı gibi, kelimelerle, jestlerle ve seslerle bağlantılı özel bir hikâye resimleri kümesi oluşturur.

Akademik sınıfta hikâye anlatmayı destekleyen
İngilizce Öğretmenleri
Ulusal Konseyi

Keşifler

Bilinçli farkındalığınızı oturtacağınız yer, duygularınızı ve onunla beraber yürüşünüzü ve jestlerinizi de değiştirir. Normal benliğinizin kendi merkezi vardır, fakat başka bir karaktere geçebilmek için istediğinizde onu kaydırabilmelisiniz.

İnsanlar sık sık hikâye anlatmak ile oyunculuk arasında ne fark olduğunu sorarlar. Bunun basit bir cevabı vardır: Oyuncu belli bir rolü oynar, oysa hikâye anlatıcısı için en başta ve en önde gelen, anlatımında tüm özgünlüğüyle kendi olmaktır, oysa pek çok değişik rolün içine girip çıkabilir de. Oyuncu, bir karakteri oynarken o rolün bütün kas gerilimini yüklenir, oysa hikâye anlatıcısının anlatımı esnasında böyle bir gerilimi olmaz. Ayrıca şunu unutmamak da önemli: Oyuncu (doğaçlama oyun hariç) bir metne bağlıdır, halbuki hikâye anlatıcısı her an yeni bir şeyler yaratmak-

ta serbesttir.

4. Yaratma

İlişki kurmanın son yolu olan yaratma, hikâye anlatıcısının sanatında merkezî önem taşır. Bu, hikâye anlatıcısının, çevresindeki dünyayı resimlerle doldururken, merkezinde sakın ve rahat kaldığı yerdir. Bu ilişki kurma tarzında hikâye anlatıcısı hikâyeye ve görüntüleme hizmet eder, tıpkı bir film yönetmeni gibi. Buna 1. Bölüm'de, harita çıkarmayı ve nesneleri etraftaki uzaya yerleştirmeyi anlatırken ve 9. Bölüm'de, "resimden resme" bahsinde değinmiştik. Hikâye anlatıcısının esas rolü budur. Hafızanızı tazelemek için, devam etmeden önce, bu bölümlere yeniden bakabilirsiniz.

Aşk, kendinden başka bir şeyin de gerçek olduğunu insanın zorlukla kabul etmesidir.

Iris Murdoch

Alıştırma 7 – Yaratmak ve canlandırmak

Bu ilişki kurma türlerini ikili kutup halinde ele alalım ve yaratma (anlatma) ve canlandırma (karakterleştirme) arasındaki etkileşimi araştıralım.

Önce aşağıdaki hikâyeyi okuyun ve öğrendiğinizden emin olmak için hızlıca partnerinize anlatın.

İki kurbağa bir krema kavanozuna düşmüş, dibe batıyorlardı.

Birincisi "Ümit yok," dedi, "buradan asla çıkamayacağız." Ve yüzmeyi bıraktı, dibe çöküp öldü.

İkincisi "Başka bir yol olmalı," diye düşündü ve devam etti. Çırpındı, çırpındı ve o çırpındıkça krema ayaklarının altında yavaş yavaş tereyağına döndü. O da sıçrayarak dışarı çıktı.

Hikâyeyi zihninize yerleştirdikten sonra onu şu üç değişik yoldan partnerinize anlatın; her hikâye anlatıcısı üç versiyonu da anlatsın, sonra rolleri değişsin.

1. Birincisi: Her şeyi canlandırın.
2. İkincisi: Soğukkanlılıkla her şeyi yaratın ve anlatın.
3. Sonuncusu: Canlandırmayı ve anlatmayı, sizce mümkün olan en iyi şekilde bir araya getirin.

Tartışma

Sorulara geçmeden evvel, üzerinizde kalmış olabilecek gerilimleri silkinerek atın.

- Canlandırma ve anlatma arasındaki mükemmel denge sizce nerede kuruldu?
- En sevdiğiniz versiyon, dinleyicilerin de en çok sevdiği versiyon muydu?
- Canlandırma ve yaratma arasındaki geçiş anlarında içinizde ne oldu?

Alıştırma 8 – Tepki verme ve olma

Şimdi aynı partnerle hikâyeyi birbirinize bir daha anlatın, fakat bu sefer bazı tepki verme anlarını ve sadece kendiniz olduğunuz anları ona ekleyin.

İkiniz de tüm olanakları denedikten sonra sorulara geçin.

Yaşlandıkça erkeklerin ne söylediğine daha az bakar oldum. Sadece onların ne yaptıklarını izliyorum.

Andrew Carnegie

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Kendiniz olma ve yaratma arasında ne gibi ince farklar hissedebildiniz?
- Bu dört ilişki kurma yolundan en çok hangisinde zaman geçirdiniz?
- Dördü arasında rahat geçiş yapabilmek, hikâye anlatıcısının sanatına neler katar?
- Bu dört ilişki kurma yolundan herhangi birinde usta olan hangi hikâye anlatıcısı ya da komedyenleri tanıyorsunuz?

*Benim aradığım şey
dışarıda bir yerde değil,
kendi içimde.*

Helen Keller

Keşifler

Bir oyun seyretmeye gittiğinizde, orada her aktör bir karakterdir ve oyunun sonuna kadar da aynı karakter olarak kalır. Bir hikâye anlatma etkinliğindeyse, hikâye anlatıcısı şu ilişki kurma yollarından herhangi birini kullanabilir: karakter olmak, manzarayı yaratmak, şeylere duygusal tepki katmak veya sadece kendi olmak. Bu, hikâye anlatmanın sihrinin bir parçasıdır. Bu dört ilişki kurma yolu arasındaki denge, hikâye anlatıcısının kendi üslubunu oluşturur ve belki siz de bu alıştırmaları yaparak yavaş yavaş kendi üslubunuzu oluşturmaya başladığınızı fark etmişsinizdir. Bu üslup, aynı zamanda mizacınıza da derinden bağlıdır. Bir iyimser olarak Ashley, tek seferde yirmi üç değişik karakteri oynamakta zorluk çekmezken, bir hararetili olan Sue'nun merkez üssü daha çok kendisidir! İlişki kurma yollarına yaklaşımınız, aynı zamanda kişisel geçmişinizle de yakından bağlantılıdır. Kendiniz olup ön planda kalma veya değişik kişiliklere kolaylıkla girip çıkma yeteneğiniz olumlu-olumsuz eleştiriler almış olabilir. Mesleğiniz ne kadar tepkisel ya da duygusal olacağınızı etkilemiş olabilir veya çocukken fantezi dünyaları kurmanıza fırsat verilmemiş olabilir.

Her şeye rağmen, bir yetişkin ve hikâye anlatıcısı

*Bizler yalnız hayvanlarız.
Bütün hayatımızı daha
az yalnız olmak için
uğraşmakla geçiriyoruz.
En eski yöntemlerimizden
biri de bir hikâye
anlatıp dinleyicinin
şunu demesini –ve
hissetmesini– beklemek:
“Evet durum böyle ya da
en azından ben onu öyle
hissediyorum.” Sandığınız
kadar yalnız değilsinizdir.*

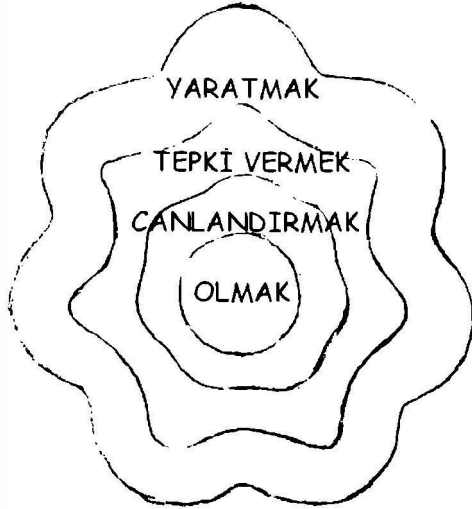
John Steinbeck

olarak, bu dört ilişki kurma yolunun hepsi geliştirilip güçlendirilebilir, böylece hikâyeye ve dinleyiciye kapsamlı ve özgün şekilde hizmet edebilirsiniz.

1. İlişki kurmanın dört yolu vardır.

- “Kendiniz olmak”, yani doğal haliniz.
- “Tepki vermek”, yani yüz ifadesiyle hikâyede olup biten hakkında ne düşündüğünüzü ve hissettiğinizi göstermek.
- “Canlandırmak” ya da karakterleştirme, yani fiziksel olarak bir başka karakterin, hayvanın ya da nesnenin yerine geçmek.
- “Yaratmak”, yani anlatıcı olup hikâyeyi hayalinde kendi etrafına yerleştirmek.

2. “Yaratma” hikâye anlatıcısının doğal üssüdür.
3. İlişki kurma yollarının hikâyedeki karışımı, kişisel üslubunuzu belirler.
4. Kişisel üslubunuz aynı zamanda mizacınıza ve özgeçmişinize de bağlıdır.
5. Konfor alanınızı terk edip daha az bilinen anlatım yollarını deneyerek hikâye anlatımınıza çeşitlilik ve renk katabilirsiniz.

Alıştırma 2 – Var olmak için

Bizim daha çok “anda olma” yollarımızdan bazıları şunlar:

- Meditasyon
- Dua
- Doğada olmak
- Sessiz olmak
- Huzur için mum yakmak
- Başarılı hikâye anlatmış olma hissini canlandırmak, alkışların sesini hayal etmek ve kendimizi neşeyle gülümserken görmek
- Bir yere acele etmeden gelmek
- Hayatımızda önemli olmuş insanları, ki içlerinde artık yaşamayanlar da var, yardıma çağırmak
- Bir mantra ya da pozitif sözü söylemek, örneğin “Bu anı seveceğim” gibi
- Anlatımımızın dinleyicideki en iyi ve en yüksek şeyle buluşup onu geliştirmesini istemek
- Seyirciler geldiğinde onlarla sohbet edecek zaman ayırmak
- Mekân için şükretmek
- Anlatmaya başlayınca insanlarla kişisel temas kurup onlarla kendimizle ilgili bir şeyleri paylaşmak

Bir zamanlar Olga adında küçük bir böcek vardı. Olga, annesi ve babasıyla büyük bir evde yaşıyordu. Pek çok güzel ve süslü böcek elbisesi, pek çok böcek Barbie bebeği ve böcek oyuncakları vardı.

Büyük bir evde, kendisini seven anne ve babasıyla oturan ve pek çok elbisesi ve oyuncakları olan birinin mutlu olacağını düşünürsünüz değil mi? Fakat Olga hiç mutlu değildi; tersine çok üzgündü. Üzgün olmasının sebebi de çok çirkin olduğunu düşünmesiydi.

Annesi, "Ay Olga hiç çirkin değilsin, çok güzelsin," derdi.

Babası da ona şöyle derdi: "Olga çok güzelsin, güzellik kraliçesi gibisin."

Fakat Olga onlara inanmıyordu: "Bu doğru değil. Ailem olduğunuz için güzel olduğumu düşünüyorsunuz," diyordu. Kim ne söylerse söylesin, Olga'yı çirkin olmadığına ikna edemiyordu.

Üst kata yatak odasına çıkar ve aynaya bakıp şöyle derdi: "Ay, halime bak: Çok çirkinim! Saçlarım kıvrır kıvrır ve karman çorman, başımın her yerinden çıkıyorlar. Kirpiklerim kısa ve güdük. Ağzım minik. Ve ben, bana bir bakın, çok kısayım! Kısa olmaktan nefret ediyorum! Uzun olmak istiyorum!"

Bir gün Olga yolda bir güzellik salonunun önünden geçerken şöyle düşündü: "Bahse girerim ki burada beni güzelleştirecek bir şeyler vardır." Sonra içeri girdi, tam ihtiyacı olan şeyi bulmuştu. Kendine güzel bir peruk aldı. Uzun, siyah ve kıvrıkcıktı ve çok hoştu! Olga çok mutluydu. Eve yürürken peruğu okşayıp kabarttı; kendini çok iyi hissediyordu. Eve geldiğinde peruğu takıp aynaya baktı. Harikaydı. Fakat kirpikleri hâlâ kısa ve güdüktü, ağzı hâlâ minikti ve kendisi de hâlâ kısaydı. Sonra güzellik salonunda gördüğü başka bir şeyi hatırladı.

"Tam bana lazım olan şey," diye düşündü.

Ertesi gün Olga tekrar güzellik salonuna gitti ve takma kirpik aldı. Sonra onları taktı, şahaneydiler. Öyle uzundular ki yukarı, başının üzerine doğru kıvrılıyorlardı! Ah, Olga çok mutluydu. Eve yürürken peruğu okşayıp kabarttı, takma kirpikleri kırıştırdı; kendini çok iyi hissediyordu. Fakat ağzı hâlâ minikti ve kendisi de hâlâ kısaydı.

Bir gün Olga, odasında dergi bakıyordu, bir güzellik dergisiydi, yani okuduğu tek tür dergi. Sayfaları çevirirken bir reklama rastladı. Bu, tam ona lazım olan şeydi. Domuz kumbarasındaki bütün parayı boşalttı ve parfümeriye gitti. Kendine bir ruj aldı. Dudaklarını çok büyük ve kırmızı olacak şekilde boyadı, mükemmel görünüyorlardı! Olga kendini çok iyi hissediyordu. Eve yürürken peruğu okşayıp kabarttı, takma kirpiklerini kırıştırdı, büyük kırmızı dudaklarıyla etrafa öpücükler yolladı. Fakat hâlâ kısaydı.

Birkaç hafta sonra Olga çok önemli bir partiye davet edildi. Kendine yeni

bir elbise almak için çok katlı bir mağazaya gitti, orada elbiselere bakarken duvardaki rafta bir şey gördü. Ayakkabı! Bu tam ona lazım olan şeydi. Böylece bir çift ayakkabı aldı. Ah, Olga artık çok güzel görünüyordu! Caddeden aşağıya doğru yürürken peruğu okşayıp kabarttı, takma kirpikleri kırıştırdı, büyük kırmızı dudaklarıyla etrafa öpücükler yolladı, yüksek topuklu ayakkabılarının üzerinde, uzun boyuyla, gördüğü tüm arkadaşlarına “Merhaba! Merhaba!” diye seslendi. Güzel görünüyordu ve kendini çok ama çok iyi hissediyordu! Ve Olga güzel göründüğünü düşündüğünden, karşılaştığı herkes de onun öyle olduğunu düşünüyordu.

Yürürken caddenin aşağısında Kedi’yle karşılaştı. Kedi, Olga’ya şöyle bir baktı ve onun çok güzel olduğunu düşündü. Ona doğru yürüdü ve şöyle dedi: “Miyav, Olga, çok güzelsin. Benimle evlenir misin?”

Olga “Bakalım,” dedi, “eğer evlenirsem bana düğünümüzde hangi şarkıyı söyleyeceksin?”

Kedi gülümsedi ve bıyıklarını okşadı, sonra ağzını açtı ve şarkı söylemeye başladı. “Ah,” diye inledi, miyavladı ve öyle kötü sesler çıkardı ki zavalı Olga çok korktu.

Olga şöyle dedi: “Of, bu berbat bir şarkı! Üzünüm, seninle evlenemem!” Ve yürüyerek uzaklaştı, Kedi’yi orada öylece bıraktı.

Evet, Olga çok mutluydu, güzel görünüyordu ve bir evlenme teklifi almıştı. Güzelliği ve kendinden olanca memnuniyetiyle etrafta dolaşıyordu, derken yolun aşağısında karşısına Kurt çıktı. Ah, görülmeye değerdi; uzun boylu ve güçlüydü, parlayan siyah gözleri ve bembeyaz dişleri vardı. Çok yakışıklıydı. Kurt, Olga’ya şöyle bir baktı ve “Hey bebek!” dedi. “Benimle evlenir misin?”

Olga ise şöyle dedi: “Bakalım,” dedi, “eğer evlenirsem düğünümüzde bana hangi şarkıyı söyleyeceksin?”

Kurt Olga’ya göz kırptı, sonra ağzını açıp şarkı söylemeye başladı. “Ah,” diye inledi, uludu ve öyle kötü bir velvele yaptı ki zavallı Olga çok korktu!

Ardından Olga şöyle dedi: “Of, bu hayatımda dinlediğim en kötü şarkı! Üzünüm, seninle evlenemem!” Ve yürüyerek uzaklaştı, Kurt’u da orada öylece bıraktı.

Olga kendini dünyanın kraliçesi gibi hissediyordu! Güzel görünüyordu ve iki evlenme teklifi almıştı. Onu artık kimse durduramazdı! Kendinden memnun bir şekilde yürümeye devam etti ve yolun aşağısında Küçük Fare’ye rastladı. Küçük Fare sessiz ve utangaçtı, Olga’yı gördü ve onun çok güzel olduğunu düşündü. “Olga” dedi, “eşim olmakla beni şerefendirir misin?”

Olga şöyle dedi: “Bakalım, eğer evlenirsem bana evlilik törenimizde hangi şarkıyı söyleyeceksin?”

Küçük Fare gülümsedi ve gitarını çıkardı. Sonra ağzını açtı ve şarkı söylemeye başladı. Şarkısında aşktan, güzellikten, yıldızların aydınlatığı güzel

gecelerden bahsetti. Şarkısı o kadar romantikti ki, Olga zevkten mest oldu.

Böylece Olga ve Küçük Fare evlendiler ve Küçük Fare'nin evinde yaşama-ya başladılar. Çok mutluydular. Olga'nın yapmayı sevdiği yemekler tam da Küçük Fare'nin sevdiği yemeklerdi ve Küçük Fare'nin söylemeyi sevdiği şarkılar tam da Olga'nın dinlemeyi sevdiği şarkılardı.

Fakat aradan biraz zaman geçince Olga korkmaya başladı, çünkü er ya da geç, Küçük Fare'nin onun makyajsız halini göreceğini biliyordu. Ve onun asıl halini gördüğünde, suratını asıp ona çirkin kocakarı diyeceğinden korkuyordu.

Bir gün derin bir nefes aldı ve tüm cesaretini toplayarak banyoya girdi. Peruğunu sıyırdı, takma kirpiklerini attı, rujunu sildi ve son olarak da o çok güzel topuklu ayakkabılarını çıkardı.

Olga dışarı çıktı ve Küçük Fare'nin önünde durdu. Küçük Fare onu tepeden tırnağa kadar süzdü ve "Hımm," dedi. Sonra tırnaktan tepeye kadar tekrar süzdü ve yine "Hımm," dedi.

Sonunda şöyle dedi: "Biliyorsun Olga, benimle evlenmeni istediğimde, senin çok güzel olduğunu düşünmüştüm. Fakat bugün farklı görünüyorsun. Kendine ne yaptığını bilmiyorum, ama seni hiç bu kadar güzel görmemiş-tim. Ve ne var biliyor musun? Seni böyle çok daha fazla sevdim. Şimdi ger-çekten güzel oldun."

Olga çok mutlu oldu, çünkü biliyordu ki Küçük Fare ona gözleriyle de-ğil, kalbiyle bakıyordu. Böylece Küçük Fare ve Olga, çok uzun yıllar boyunca mutlu yaşadılar.

Sessizlik

“Sanıyorum hayatımızda sözsüz olana daha çok ihtiyacımız var. Daha çok sevgiye, daha çok sessizliğe, daha içten dinlemeye, daha içten vermeye ihtiyacımız var.”

– Ben Okri

Sue bir anısını hatırlıyor: “İngiltere’de, Yorkshire, Dales’de otururken, Noel’den önceki son Cumartesi günü Leeds’e gidip, Noel alışverişimi tamamlamayı planlamıştım. Fakat sabah kalktığımda gökyüzü masmaviydi ve etraf pırıl pırıl buzla kaplıydı. O kadar güzeldi ki, bütün planlarımı bir yana bırakıp, küçük bir sırt çantası hazırladım ve uzun bir yürüyüşe çıktım. Gordale kayalıklarındaki donmuş şelaleden yukarı tırmandım, sonra takırdayan taşların üzerinden geçerek, koyunların ve martıların eşliğinde, Malham Gölü’ne vardım. Tüm güzelliğiyle insana yaşama sevinci veren bir gündü. Akşama doğru, iki kilometre kadar uzaktan gelen bir adam gördüm. Aynı yolun üstündeydik ve karşılaşacaktık. Yürüyüş yapanlar çok dost canlısı olurlar, özellikle de etrafta kilometreler boyunca kimse yoksa. Ama ona günün keyfini anlatmak için ne söyleyebilirdim? Yakınlaştıkça adamın gülümsediğini fark ettim, ben de gülümsedim. Parıldayan gözlerimizle birbirimizin yanından geçtik, hiçbir şey söylemedik. Sessizlikle her şey söylenmişti.”

Sessizlik. Günümüzde onu pek bulamıyoruz. Mağazalarda çalan fon müziğinden, trafiğin sürekli uğultusuna, cep telefonlarının yıkıcı sesinden, dinlemek zorunda kaldığımız anlamsız konuşmalara kadar (“Şu an tramvaydayım hayatım!”) uyanık olduğumuz tüm zamanlar sesle tıka basa dolmuş halde. Sabah radyoyu, akşam eve geldiğimizde televiz-

yonu açıyoruz. Sanki sessizlikten korkar gibi. Peki neden? Belki sessizlikte kendimizle yüzleşmek zorunda kaldığımızdan. Ve bunun kolay olmamasından. Her tür şey aklımıza geliyor. Meditasyon yapanlar, zihnin durmadan düşünceler üretmesinin ne denli rahatsız edici olduğunu bilirler: “Bu çok üzücü, hiçbir şey olmuyor, yıkanacakları halletmeliyim, bir de mektup atacaktım, aman, zihnimi boşaltmam lazım, tamam, oldu işte, şimdi gerçekten hiçbir şey düşünmüyorum, yarım saati tamamladım mı?” Zihinlerimiz konuşmadan duramaz. Dışarıdan bakıldığında huzurlu bir sessizlik içinde görürüz, ama içeride ses açıktır.

İngiltere’de boşanmaların çoğunu kadınlar istiyor. Öne sürdükleri sebep de iletişim eksikliği. Kadınlar konuşmak istiyor, eşler sessiz kalıyor. Sessizlik, iletişimdeki kopukluğun işareti olabilir. Moral bozucu bir boşluk hissi verebilir. Veya “buzları kırarak” doldurmaya can attığımız boş bir hacim olabilir. Asansöre bindiğimizde kapıların kapanıp, içeride beş yabancı insanla –tuhaf ve rahatsız bir durumda– kaldığımız otuz saniye olabilir.

Burada bu tür bir sessizlikten bahsetmeyeceğiz, bahsedeceğimiz “yaratıcı” sessizlik; imkân ve merakla dolu yaratıcı bir alan, hayal ve duygu açısından zengin, candan bir an. Hikâye anlatıcıları olarak bu tür sessizliğe nasıl yaklaşmalıyız ki, dinleyici, hikâye ve bizim için faydalı bir işlev görsün?

Hikâye anlatıcılığına ilk başladığınızda hararetle olup çok şey söyleyebilir ya da aşırı coşkulu ve hevesli olup durmayı ve boşluk bırakmayı ihmal edebilirsiniz.

İşte size bir hikâye.

“Bir gün bir profesör salona, ders anlatmaya geldi. Baktı ki dinleyici olarak sadece bir kadın var. Zaman harcamama değmez diye düşünerek şöyle dedi: ‘Bugün çok daha fazla kişinin gelmesini bekliyordum, fakat bir tek siz varsınız, ne yapalım sizce?’

‘Açıkçası,’ dedi kadın, ‘ben bir çiftçiyim ve konunuzda uzman değilim, fakat bir sabah ineklerimi beslemeye gittiğimde, hepsinin kaçıp sadece bir tanesinin kaldığını görsem, yine de o bir taneyi beslerdim.’

Bunu duyunca profesör çok sevindi ve hemen dersini anlatmaya koyuldu. Anlattı da anlattı. Üç saatin sonunda büyük finale vardı. 'Evet,' dedi, anlatmaktan kızarmış yüzüyle, 'ne düşünüyorsunuz?'

'Dediğim gibi' diye cevap verdi kadın, 'bu konunun uzmanı değilim.' Fakat ahıra girdiğimde, tüm ineklerimin kaçıp sadece bir tanesinin kaldığını görsem, kalan tek ineği beslerdim, ama ona elimde ne varsa tıka basa yedirmezdim."

Hikâye anlatımınız geliştikçe, ne kadarının yeterli olup nerede sessiz kalmanız gerektiğine dair bir ölçünüz olacaktır. Hikâye anlatma sanatında ne söylediğiniz kadar, ne söylemediğiniz de önemlidir ve bu pek çok farklı şeye karşı hassasiyet isteyen bir eğitimidir. Örneğin hikâyeyi anlattığınız yere göre sessizliğin miktarı ve niteliği değişir.

Çoğu insanın, duymamak için konuşması gerekir.

May Sarton

Ashley, yıllarca birçok hikâye anlatıcısı grubunu Fransa'daki Chartres Katedrali'ne götürdü ve orada onlara bir hafta boyunca pencerelerin vitraylarındaki, heykellerdeki ve kabartmalardaki hikâyeleri anlattırdı. Şunu fark etmişti: "Bu ortam, geçmişi, büyüklüğü ve kutsallığıyla, hikâye anlatıcıları üzerinde büyük bir etki yaratıyor. Böyle şeylere karşı duyarlılık sahibi herkesi gayet somut bir ihtiyaçla sarıp destekliyor. Hikâyeler daha yavaş, daha basit ve ferah oluyor. Tek kelimeyle, daha çok sessizlik var."

Bazen de çevre size sesini duyurmak ister. Dışarıda büyük bir fırtına varken de, Heathrow Havaalanı güzergâhındaki uçak gürültüsünde de hikâye anlattığımız oldu! Elbette bu durumlarda hikâyeyi normal şekilde anlatmaya devam edebilirsiniz ama bu harika fırsattan yararlanarak, durup dinleyicilerle paylaşacağınız bu sessizlik anında, fırtınanın gücünü ya da modern dünyanın bir peri masalını bölmesindeki ironiyi beraberce takdir etmek de mümkün.

Kiminle beraber olduğunuzun da etkisi vardır. Kıvranıp yerinde duramayan beş yaşından küçük çocuklar derin, anlamlı duruşlara pek düşkün degillerdir! Sessizlik anlarında, hemen lafa girip bir soru sorarlar ya da yorum yaparlar. Bu, yaşlılara,

Eğer biraz daha fazla sessizlik olsaydı, eğer hepimiz sessiz kalabilseydik ... belki bir şeyleri anlayacaktık.

Federico Fellini

özellikle huzur evindekilere hikâye anlatırken de olur. Şöyle bir şey duyabilirsiniz “Hemşire Hanım, ilaçlarımı bulamıyorum.” Bu, sizi bir anlatıcı olarak her an tetikte tutar. Zamanın para demek olduğu ve konuşmanın fark edilmenizi sağladığı işyerlerinde de çalıştık. Oralarda da herhangi bir sessizlik nadirdir.

Bundan başka, kültürel farkların da rolü vardır. İçinde büyüdüğümüz kültür ya da karşısına çıktığımız insanların hangi milliyetten olduğu, neyi ne kadar söyleyeceğimizi ve ne kadar sessizlikle rahat edeceğimizi belirler. Öğretim tecrübelerimiz sırasında gördük ki, örneğin, Avusturyalılar sınıfta rahatça katılımcı olabiliyorlar, ama Japonlar katılımda bulunmak için önce yeterli alan ve sessizlik istiyorlar. Bu dil becerileriyle ilgili değil, kültürel normlardan ötürü böyle. Olaf ile Sven arasındaki şu İskandinav fıkrası- na bakalım örneğin:

Bir gün Sven kuzeyden eski dostu Olaf’ı ziyarete gelir.

“Merhaba Olaf,” der.

İkisi sandalyelerini ateşin önüne çekerler ve sessizlik içinde otururlar.

Üç gün sonra Sven gider.

“Hoşçakal Olaf,” der ve güçlkle karların içinde yürüyerek kaybolur.

Ertesi gün bir komşusu Olaf’a uğrar.

“Sven nasıl?”

“Fena değil,” diye cevap gelir, “hâlâ çok konuşuyor.”

Bunu radyocuların, dünyayı istila etmiş saçma sapan konuşmalarının tıngırtısıyla karşılaştırmak, büyük farkı göreceksiniz.

Bazı alıştırmalar yardımıyla araştırmamıza geçmeden evvel, konuşma ve sessizlik esnasında neler olduğuna daha yakından bakalım. Konuştuğumuzda doğal olarak işitmek isteriz, fakat kimi türden konuşmalar gerçekte iletişimi baskılar. Avusturyalı filozof Rudolph Steiner (1861-1925) “Sosyal ve Antisosyal Güçler” üzerine verdiği bir derste, ko-

nuşmanın, etki bakımından dinleyiciyi uyuttuğunu söyler. Ben konuştuğum sırada sizin bir parçanız, *gerçekten* dinleyebilmek için pasif bir hale geçer. Eğer konuşmaya devam edersem ve sizin araya girmenize izin vermezsem sonunda ilginiz kaybolur, hatta sahiden uyumaya başlarsınız. Bunu üniversite derslerinden, hatta hikâye anlatma etkinliklerinden bilirsiniz! Ayrıca televizyon seyredirken de bunu yaşamışsınızdır. Yorucu bir iş gününün sonunda eve gelip televizyonu açtıktan sonra, rahatlamak ve eğlenmek yerine ekran karşısında uyuyup bir iki saat sonra uyandığını kim bilmez. Bu anlamda, konuşmak antisosyal bir faaliyettir, sessizlik ise onun karşıtıdır. En üst seviyede sessizlik, hiç ayrı kalmadığımız yer ve tüm konuşmalarımızın kaynağı olabilir. Shakespeare'in oyununda, Hamlet'in son sözleri şöyledir: "Ve gerisi, sessizlik."

İngiltere'nin en iyi hikâye anlatıcılarından biri bir atölye çalışmasında şöyle demişti: "Kimi zaman sahneye çıkarsınız ve tek duyabildiğiniz şey kendi sesinizdir." Bunlar, insanlar acaba konuya girebildiler mi diye düşünmenize yol açan umut kırıcı anlatımlardır. Fakat hikâye anlatımı böyle olmak zorunda değildir. İdeal halinde, hikâye anlatıcılığı, en iyi türden iletişimi içeren sosyal bir sanattır. O zaman, sadece kendi sesimizi dinlememek için, hikâye anlatıcıları olarak bu yaratıcı sessizlikle neler yapabiliriz ve bunlar bize ne kazandırır? Biraz fikir yürütüp bu konuda neler keşfedebileceğimize bakalım.

*Sessiz sözcüğü,
dinlemekten türer.
Benim yaptığım da
bu. O sessizken ben
dinliyorum.*

Eric Jerome Dickley

*Sessiz ol ya da sözlerin
sessizlikten daha
değerli olsun.*

Pisagor

Alıştırma 1 – Sessizliği araştırmak

Sessizlik üzerinde çalışmaya başlamadan evvel, onun şahsen sizin için ne anlama geldiğini araştıralım.

Bir partnerle ya da üç kişilik bir grupla, aşağıdaki soruların ışığında, sessizlikle nasıl bir ilişkinizin olduğunu paylaşın. Başlamadan her soru için uygun bir zaman limiti sapmayın ve herkesin sırayla birinci soruyu cevaplamasından sonra ikinci soruya geçin.

- Yaşadığınız rahatsızlık/acı verici bir sessizlik anını hatırlamaya çalışın. Nasıl bir durumdaydınız?

- Şimdi ise, yaşadığınız rahat, huzurlu ve etrafa işlemiş bir sessizlik anını (yalnızken veya biriyle beraberken) hatırlamaya çalışın. Bu nasıl bir duygu yaratmıştı?
- Bu iki tür sessizliğin niteliği ve gerçekliği size ne bakımdan farklı geldi?
- Sessizlik sizin için neyi temsil ediyor?

Alıştırma 2 – Sessizliği işaret etmek

Bir başkasıyla beraber çalışın: Biriniz hikâye anlatıcısı, diğerriniz dinleyici olsun. Hikâye anlatıcısı iyi bildiği bir hikâyeyi ya da bir kısmını anlatsın. Dinleyici onun önünde durup ellerini dizlerine koysun. Kendisini etkileyen bir kelimeye veya görmekten hoşlandığı bir resme rastlarsa veya sadece sessizlik istediğinde, dinleyici hikâyeyi beklemeye alabilir. Bunu yapmak için de, ellerini avuçları öne bakacak şekilde göz hizasına kadar kaldırıp, yavaşça havada daireler çizdikten sonra tekrar dizlerine koymalıdır.

Hikâye anlatıcısı, dinleyici ellerini tekrar dizlerine koymadan konuşmamalıdır. Ancak ondan sonra hikâyeye devam edebilir. Çoğumuz hep söz kesmemeye alıştırıldığımızdan, dinleyici olmak başlangıçta belki zor gelecektir; fakat buna sadece bir alıştırma gözüyle bakın. Beş-altı dakika boyunca devam ettikten sonra rolleri değişsin.

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Dinleyiciniz sizi durdurduğunda neler hissettiniz?
- Bu anlarda içinizde ne oldu?
- Dinleyiciniz dur hareketini yaptığında neler düşünüyordunuz?
- Dinleyiciniz ellerini yeniden dizlerine koyana kadar sessiz kalmayı başarabildiniz mi?

Dinleyici olarak,

- Hikâye anlatıcısını durdururken ne kadar rahattınız?

- Kendi ihtiyaç duyduğunuz kadar beklemek sizin için ne kadar kolaydı?
- Hikâye anlatıcısının sessizlikleriniz hakkında ne hissettiğini düşünüyorsunuz (merak, hayal kırıklığı, saygı, kızgınlık...)? Size bu izlenimi veren ne?

Sessizlik ne kadar daha iyi; şu kahve fincanı, şu masa. Bir başıma direğin üstünde kanatlarını açan yalnız deniz kuşu gibi oturmamak ne kadar daha iyi. Bırakın burada basit şeylerle, bu kahve fincanıyla, bu bıçakla, bu çatalla birlikte sonsuza dek oturayım, şeyler kendi hallerinde, bense ben olayım.

Virginia Woolf,
Dalgalar

Keşifler

Bu sorular iyi bir karşılıklı konuşmaya ve bir dizi keşfe yol açmış olabilir. Bizim için geçerli olan birini yazalım: İdealinde sessizlik, hikâye anlatıcısının dinleyiciyle beraber olup, dinleyicinin ne durumda olduğunu, neye ihtiyaç duyduğunu sezmesi için bir fırsattır. Ne var ki, eğer hikâye anlatıcısı bu sessizliği söyleyeceği bir sonraki şeyi prova etmek veya anlattıklarını değerlendirmek için kullanmaya çalışırsa, kendisiyle dinleyici arasındaki bağlantı kopar. Burada üzerinde çalıştığımız şey, tamamen orada var olmaktır, dinleyici için ve hikâye için var olmak. Hikâye anlatıcısı olarak sessiz kaldığınızda, bu dinleyicinin frekansını yakalamanız için büyük bir fırsattır. Ayrıca bu alıştırmayı ilk yaptığınızda dinleyicinin durdurmalarının ritmik bir düzende olacağını da biliyoruz. Belli aralıkları vardır ve uzunlukları da hemen hemen aynıdır. Bu, hikâye anlatıcısı ile dinleyici arasındaki frekans ayarlamasının bir parçasıdır. Eğer sizde de aynıysa, farklı uzunlukta ve sıklıkta duruşlarla alıştırmayı tekrarlayabilirsiniz.

Şimdi birkaç dakika içinde, sezdiğiniz ve keşfettiğiniz şeyleri yazın.

Sonra da sessizliği araştırmaya devam edelim.

Alıştırma 3 – Sessizliği riske atmak

Son alıştırmada hikâye anlatıcısının sessiz kalması konusunda kontrol dinleyicinin elindeydi. Bu sefer kararı hikâye anlatıcısı verecek. Bu da sizin sessizlikle ne kadar rahat ettiğinizi anlamamanızı sağlayacaktır. Bu alıştırma en iyi şekilde üç kişilik bir grupta olur, daha büyük gruplarla da rahatlıkla yapılabilir.

*İçindeki sesi ne kadar
inançla dinlersen,
dışındaki sesi o kadar
iyi duyarsın. Ve sadece
dinleyen konuşabilir.*

Dar Hammarrskjold,
İşaretler

Sırayla her biriniz hikâye anlatıcısı olun ve her anlatıma üç ila dört dakika zaman ayırın. Öne gelin ve yüzünüzü dinleyiciye dönün. En iyisi onların oturması, sizinse serbestçe oturup ayağa kalkabilmenizdir. Herhangi bir hikâyeden birkaç cümle alın (isterseniz doğaçlama da yapabilirsiniz). Herhangi bir noktada, hatta sadece bir iki kelime söyledikten sonra durun, rahat edeceğiniz kadar bek-

leyin ve sonraki birkaç kelimeyle devam edin. Örneğin şöyle: Bir zamanlar... çok... faal... bir fare vardı... Bir gün... vb. Sessizlikler sırasında dinleyiciyle göz temasını korumanız çok önemlidir.

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Bu sessizlikler sırasında kendinizi ne kadar rahat hissettiniz?
- Göz temasını koruyabildiniz mi?
- Duruşlarınız sizce ne uzunluktaydı?

Dinleyici olarak,

- Hikâye anlatıcısı, hikâyesini anlatırken nasıl görünüyordu? Neler gördünüz?
- Size bakıldığında ne kadar rahat edebildiniz?
- Sessizlikler daha uzun olabilir miydi, yoksa bu kadarı kararında mıydı?

Keşifler

Çoğunlukla, dinleyici önündeyken size bir ömür kadar uzun gelen süre, onlar açısından kısadır! Bütün gözlerin ve dikkatin üzerinizde toplanması başta rahatsız edici olsa da, siz sadece sessizlikle ne kadar rahat edebildiğinize bakın. Eğer bekleme konusunda çok zorlanıyorsanız, rahat olana kadar bu alıştırmayı düzenli olarak yapın. Bu alıştırma sessizliğin tehlikeli bir yanını da ortaya çıkabilir. Sue'nun dediği gibi, "İş hayatındayken, satış kurslarında karar anın-

da sessiz kalmayı öğretirlerdi. Bu, etkili bir şekilde, karşıdakini önce konuşmaya zorlar ve genelde başarılı bir satışın anahtarıdır. Sessizliği korumak bir güç olabilir.” Eğer bu tür bir güç gösterisi hikâye anlatıcısıyla dinleyici arasında gerçekleşirse, çok rahatsız edici ve zorlayıcı bir etki yapar.

Tartışma sırasında dinleyicileriniz sizin sessizliğinizden rahatsız olduklarını ya da bakışlarınızla kendilerini “kapana kısılmış” hissettiklerini söyledilerse, onların karşısında açık tavırlı olmaya çalışın. Sakın ne kadar çok sessiz kalıp onları o halde tutarsam bu alıştırmayı o kadar iyi yapmış olurum diye düşünmeyin! Bunun yerine, bakışınızı yumuşak ve açık tutun ve dinleyiciyle aranızdaki sessizliğin niteliğiyle yürekten ilgilenin.

Sessizlik hakkında düşünceler yürüterek, başkalarının karşısında ve onlarla beraber sessizliğin ne anlama geldiğini tecrübe ettiğimize göre, şimdi bu alanda gerçekte neler olup bittiğine bakalım.

Yaratıcı bir sessizlikte, hikâyenin gerek resimleri gerekse duygu içeriği, gelişip derinleşecek zaman bulur. Sessizlik, şeylere ağırlık ve derinlik katar. Dinleyiciler kendi başlarına bırakıldıkları için kendi hayallerine dönerler. Hikâye onlar için ne anlama geliyorsa onunla bir şeyler yapmak isterler ya da 12. yüzyılda Mevlânâ’nın “Şiiri Yemek” adlı şiirinde dediği gibi, böyle anlarda “aslında, dostlarım, yediğiniz şiir değil, kendi hayallerinizdir.”

Şimdi birkaç dakika ayırarak kavrayış ve gözlemlerini-zi not edin.

Huzur, hikâyedeki gerilimlerin ve paradoksların çözülerek hikâye ötesi bir şey haline gelmesidir: durgunluk haline.

Ben Okri

Ne kadar az konuşursan, o kadar çok duyarsın.

Alexander Soljenitsin

Alıştırma 4 – Hayal gücü hareketleniyor

İki ya da üç kişilik bir grupta, biriniz hikâye anlatıcısı olacak ve çok iyi bildiği bir hikâyeyi anlatsın. Hikâyenin başının mutlaka kullanılması gerekmiyor, orta bölüm gayet iyi iş görür. Hikâye anlatıcısı çok kısa cümleler söyledikten sonra dursun, örneğin “Bir zamanlar bir kral vardı... Dağın tepesindeki büyük bir şatoda yaşırdı... Bir gece tuhaf bir rüya gördü... Rüyasında...” vb. Diğerleri dinleyici olsun ve konuşmasın, fakat bu sefer dinleyiciler, ayakta ve hikâye an-

laticısı her cümlenin sonunda durduğunda hareket etmeye hazır olsun. Dinleyici olarak kendinize yeterli hareket alanı sağlayın.

Duruşlar sırasında dinleyiciler hareket etsin ve hikâyeyi canlandırsınlar. Örneğin “Bir zamanlar bir kral vardı” cümlesinde, dinleyiciler kral gibi hareket ederek, onun sessizce emirler verişini veya tahtında kral gibi oturuşunu canlandırabilirler. Ancak onların hareketlerini tamamlamasından sonra hikâye anlatıcısı hikâyenin bir sonraki cümlesine geçsin. Bu iş için saati beş ila yedi dakika arasına kurun ve herkes hikâye anlatıcısı ve dinleyici olana kadar rolleri deyişin.

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Kendi dünyanızın gözünüzün önünde canlandırıldığını ve hayat bulduğunu görmek nasıldı?
- Gördüğünüz şey ne kadar ilginizi çekti?
- Dinleyiciyle temas halinde kalabildiniz mi, yoksa aklınız başka yere mi gitti? (Sonra ne olacağı gibi, örneğin!)

Keşifler

Eğer hız meraklısı iseniz, bu alıştırma sizin yavaşlamanızı sağlayabilir; fakat onun hepimiz için faydası, dinleyicinin hayalinde neyin olup bittiğini sürekli bize hatırlatmasındadır. Bir cümleden, dinleyiciye bağılı olarak,

İki kulağın ve bir ağzın var. Onları bu oranda kullan.

Sue'ya eski bir işverenin tavsiyesi

çok farklı hareketler çıkabilir. Bunun harika yanı da, hikâye anlatıcısı olarak çok değışik dünyaların gözünüzün önüne serilmesidir. Öte yandan, dinleyicinin tepkisi, size nerelerde resim olduğunu da gösterir. Birkaç kelimenin bir hareket sağanağı yaratmasıyla, hayal gücü de tümüyle çalışmaya başlar. İşte durarak dinleyicilerinize en çok boşluk bırakmanız gereken yerler buralarıdır. Eğer bu sessizlikler olmazsa, dinleyici bir süre sonra “hayal fesadına” uğrar ve uykuya dalar ya da aklı karışır ve hikâyenin gidişini kaçıır. Bu-

rada da, eğer sırf kendi sesinizi dinlemek istemiyorsanız, var olmanız ve dinleyici için neyin olup bittiğine dikkat etmeniz şarttır.

Bu alıştırma sırasında aklınıza gelen düşünceleri not edin.

Alıştırma 5 – Hayal güçlerinin buluşması

Alıştırmayı, aynı hikâyeyle, tekrar yapın, fakat bu sefer hikâye anlatıcısı olarak amacınız, hikâyenin, önünüzde canlandırılan şey yardımıyla değiştirilmesine veya detaylandırılmasına izin vermek olacak. Örneğin aynı kral hikâyesinde, eğer dinleyicilerinizden birinin bir o yana bir bu yana döndüğünü görürseniz, şu nu ekleyebilirsiniz: “Kral bütün gece uyuyamayıp, yatağında bir o yana bir bu yana döndü.” Hikâyenin sürekli olarak gördüğünüzden, dinleyiciden etkilenecek değişmesine izin verin.

Tanrı sessizdir. İnsan da keşke çenesini kapayabilseydi.

Woody Allen

Tartışma

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Hikâyeniz ne kadar değişti?
- Dinleyici sizin için ne gibi yeni fikirler yarattı?
- Yeni imajlarla devam etmek size ne kadar kolay geldi ya da daha önce anlattığınız şekle mi sarıldınız?
- Hikâyeyi asıl anlatan sizce kimdi?

Keşifler

Bu alıştırma, her zaman beklenmedik şeylerin olabileceği duygusunu güçlendirebilir. Anlatılmayı bekleyen hikâye ile beklenmedik olanın doğal algısı arasındaki gerilim, hikâye anlatma deneyimini gerçek kılar. Hayal güçlerinin buluşması bu “ara alanda” olur ve bu alan hem hikâye anlatıcısından hem de dinleyiciden büyüktür. Eğer anlatım sırasında var olmayı sürdürebilirsanız, hikâyelerinizi hem kendinizin hem de dinleyicinin hayal gücüyle zenginleştirme fırsatını elde edersiniz ve her anlatım kendine özgü bir tecrübe olur.

Bir dakikanızı ayırarak, not almak istediğiniz şeyleri yazın.

Bu alıştırmayı, hikâyenin değiştirilmesini kolayca kabul mu ettiğinizi, yoksa bir kontrol delisi mi olduğunuzu görmek için, bir kere daha yapabilirsiniz!

Şimdi, sessizliğin hayal gücü üzerindeki etkisini araştırmayı bırakıp, onun duygu ile etkileşimine geçelim. Bazı yerlerde “kelimeler yetersiz kalır” ve duygularımızı sadece sessizlik ifade edebilir. Beynimiz yıldırım hızıyla hareket eder, ama kalbimiz hissetmek için zamana ihtiyaç duyar. Eğer hikâye anlatımınızı, parlak bir teknik zekâ gösterisi olmak yerine, insanları gerçekten *etkileyecek* ve onların içine işleyecek bir hale getirmek istiyorsanız, duygular için boşluk bırakmalısınız. Bu, tıpkı aşağıdaki hikâyede anlatılana benzer.

Büyük piyanist en yetenekli öğrencisinin çalışını dinledi. Müzik sanki bir nehir gibi ondan dışarı akıyordu, her notası mükemmeldi. Müzik giderek müthiş bir finale ulaşıyordu. Fakat büyük piyanist içini çekti ve şöyle dedi: “Bundan nasıl etkilenebilirim? Müziğinde hiç pencere yok.”

Şimdi konuyu daha derinlemesine inceleyelim.

Alıştırma 6 – Duyguların dünyası

Yine aynı hikâyeyi kullanın, aynı şekilde kısa cümlelerle ve duruşlarla anlatın, fakat bu sefer dinleyici, hareketleriyle hikâyenin duygusal içeriğini, hikâyenin yarattığı duyguları ifade etsin. Dinleyici olarak, karakterlerin duygularını da kendi duygularınızı da ifade edebilirsiniz, hangisi kolayınıza geliyorsa. Ayrıca hareket ederken gözlerinizi kapamanız da faydalı olabilir. Bir önceki alıştırma dışsal bir performans odaklanırken, bu alıştırma hikâyenin duygusal manzarasını çıkarıyor, o yüzden bu sefer hareketlerinize başlamanız gecikirse şaşırmayın. Duyguların ortaya çıkması, hareketlerden daha yavaş olur. Her bir alıştırma için saati beş-altı dakikaya ayarlayın, herkes her iki rolü de üstlenip bitirene kadar devam edin.

Tartışma

Sizin için olup biten hakkında serbestçe konuşun ya da aşağıdaki soruları kılavuz olarak kullanın:

- Hikâye anlatıcısı olarak hangi duyguları gördünüz ve bu sizi etkiledi mi?
- Dinleyici olarak hiçbir şey hissetmediğiniz zamanlar oldu mu? Nereelerde oldu ve neden böyle olduğunu düşünüyorsunuz?

Keşifler

Alıştırma 4 ve 5'te aksiyona yoğunlaştık ve bu tür alıştırma-larda genelde çok hareket olur. Ancak bu son alıştırma daha yavaş, ustaca ve üstü kapalı. Duygusal içerik ve karakterle-rin duyguları burada daha gizlidir. Daha derin bir seviyede etki yapar ve üstü kapalı olanın açığa çıkması gerekir. Hikâ-yenin ve ciddiyetin vurucu etkisi de çoğunlukla bu nokta-da hissedilir. Bazıları için dışsal hareket duyguları ortaya çıkarır, bazıları içinse dışsal hareketin bitti-ği yerde içsel hareket başlar.

Eğer yaratıcı sessizliklerde var olarak kalırsak, dinleyicinin duygusal halindeki önemli değişiklik-leri de sezebiliriz. Örneğin Aralık 2001'de Ashley şunu yaşamış: "Sacramento'da Charles Dickens'ın *Bir Noel Şarkısı*'nı anlatıyordum. Dinleyici hikâyeyi ilgiyle dinliyor ve her şey iyi gidiyordu, ta ki 'Gelecek Noellerin Hayaleti'ni anlatmaya başlayana ka-dar. Birden salonda hava değişti. Neden olduğunu anlayamadım, ama sonra birden aklıma geldi: 11 Eylül'den sonra, gelecek herkes için, özellikle de Amerikalılar için belirsizdi. Bu o sessizlikten, on-daki farklı karakterden, çok iyi anlaşıyordu, daha önce hiç bu kadar güçlü bir şeye rastlamamıştım. İçgüdüsel olarak hemen yavaşladım ve her heceyi ve hareketi dinleyi-cinin tepkisine göre dikkatle tartmaya başladım. Bu benim hikâyeye olan bakışımı değiştirdi ve derinleştirdi."

Birkaç dakika sessiz kalarak bu süreç hakkındaki düşün-celerinizi yazın.

*Tanrıyı bulmamız
gerek. O, gürültü ve
huzursuzluk içinde
bulunmaz. Tanrı
sessizliğin dostudur.
Bakın, doğa -ağaçlar,
çiçekler, çimenler- nasıl
sessizce büyüyorlar;
bakın, yıldızlar, ay ve
güneş nasıl sessizce
hareket ediyorlar ...
ruhlara dokunabilmek
için sessizliğe
ihtiyacımız var ...*

Rahibe Teresa

Kısım 1

Normalde biri hikâye anlattığında, o kendi işini yapar diğerleri de dinler. Fakat bu her zaman böyle olmayabilir. Sessizlikteki bazı anlarda hikâye anlatıcısı söylemiş olduğu sözle-

*Konuşmak ekmek,
dinlemek biçmektir.*

Türk atasözü

rin, söyleyeni olduğu kadar seyircisi olmayı da seçebilir. Buna biz “şahit olunan sessizlik” adını vereceğiz. Deneyin onu. Bir başkasına bir hikâye anlatın. Bir dinleyici grubu olsa daha iyi, ama çift olarak da yapılabilir. Hikâyeyi istediğiniz yerde kesin ve hikâye anlatıcısı rolünüzden sıyrılıp dinleyici rolüne geçin. Aynı sandalyede oturmaya devam edin fakat az önce söylediklerinizin karşısında sessizce dinleyicilerden biriymiş gibi davranın. Her biriniz alıştırmanın bu kısmı için üç ila dört dakika zaman ayırsın.

Tartışma

Şimdi sorulara geçin:

- Hikâye anlatıcısı olarak, bu neye benziyordu?
- Bu alıştırmadaki sessizliğin niteliği ile “Sessizliği riske atma” alıştırmasındaki sessizliğin niteliği arasında farklılıklar var mıydı; varsa bunlar nelerdi?

*Hikâyeye kumanda
eden ses değildir:
Kulaktır.*

Italo Calvino

Keşifler

Sözleri havada bıraktığınızda işin içine değişik perspektifler girmeye başlar. Bir hikâye anlatıcısı olarak sizin, dinleyicilerden biri olarak sizin, dinleyicinin gözlemcisi olarak sizin ve bütün bunları izleyen dinleyicinin gözlediği sizin aranızda geçenler, kendine özgü bir gerçekliğe sahiptir. Kafa yormaya ne dersiniz? Aslında yapmış olduğumuz çok da alışılmadık bir şey değil. Çoğu zaman yaptıklarımızı sessizce izleyen bir parçamız vardır. Bu alıştırma sadece o gerçekliği geliştiriyor.

Aynı alıştırmayı yeni farkındalığınızla yapın.

Tartışma

Şimdi sorulara geçin:

- Hikâye anlatıcısı olarak, sessizliğin içindeki bu farklı gerçekliklerin gözlemcisi olabildiniz mi?
- Dinleyici olarak, gerek hikâye, gerekse hikâye anlatıcısı hakkındaki tecrübenizde ne değişti?
- Hikâye anlatıcısı ve dinleyici olarak konumlarınız arasındaki alanda neyi deneyimlediniz?

Ne zaman hikâyeler anlatılsa sessizlik çöker. Huzursuzca zaman harcamayı bırakırız. Başka dünyalara yoğun olarak kendimizi hasrettiğimiz bu anlarda yaratıcılığın gücüyle temas kurarız. Bu dinlenme sayesinde yenileniriz. Yenilenme değişmek için cesaret aşılır.

Alida Gersie

Keşifler

Kitabın “Giriş” bölümünde belirttiğimiz gibi, Abenaki hikâye anlatıcısı Joe Bruchac, “Hikâyeler benden çok daha yaşlı ve bilgedir,” demişti. Böyle anlarda, tıpkı dinleyici gibi siz de kendinize hikâyeden bir şeyler öğrenme fırsatı vermiş olursunuz. Hareketleriniz “Ben bu hikâye hakkında her şeyi bilmiyorum, haydi ona beraber bakalım. Nasıl gidiyor? Bu garip değil mi?” der ve böyle bir paylaşım anında aklımıza gelebilecek daha pek çok şey söyler. Sonuçta sizinle, hikâye ve dinleyici arasında dönüp duran tüm rezonanslara açılır ve bütün bunları ortak bir tecrübe içinde var etmeye çalışırsınız. Şimdi, kavrayış ve gözlemlerinizi sessizce not almak için birkaç dakikanızı ayırın.

İyi anlatılmış bir hikâye, anlatıcı ve dinleyici açısından birleşik bir tecrübedir. Hikâyeye anlatıldığı şeklini veren, içerikle duygunun evliliğidir. Bunu sağlamak için de sessizliğin çıplaklığına ihtiyaç vardır ve onunla birlikte kendini riske atacak cesarete. Böylelikle, hikâye anlatıcısı kadar dinleyici de hikâyeyi anlatır. Tüm prova türleri ve profesyonel teknikler bir yana bırakılır ve biz, kendimizden daha büyük bir şeyi yazarız: hikâyenin varlığını.

Hikâye anlatma, anlamı, tarif etme hatasını işlemeyen ortaya çıkarır.

Hannah Arendt

Son sözleri, sevgi ve sessizlik arasındaki bağı anlatan büyükle usta Meher Baba'ya bırakalım.

Biri bir başkasına kızdığında, o kişiyi kalbinden çıkarır. Fiziksel tepkimizin bağırma şeklinde olması bundandır. Mesafe ne kadar artarsa, bağırmanın şiddeti de o kadar artar. Oysa insanlar birbirlerini sevdiklerinde alçak sesle konuşurlar ve çok çok sevdiklerinde, artık kelimelere de ihtiyaç kalmaz.

1. Hikâye anlatma, yaptığınızla olduğu kadar söylemediğinizle de ilgilidir.
2. Fazla konuşmak antisosyal bir faaliyettir; sessizlik onun sosyal karşılığıdır.
3. Yaratıcı sessizlikte, hikâyenin hem resimleri hem de duygusal içeriği gelişmeye ve derinleşmeye vakit bulur.
4. Bazı yerlerde kelimeler bir yana bırakılır ve hikâyenin kalbini sadece sessizlik ifade edebilir.
5. Sessizlik hikâye anlatırken kendimizi gözlememize imkân verir.
6. Hikâye anlatıcısı ne kadar tecrübeliyse, sessizliği o kadar çok kullanır.

Buda daha hayattayken Kisa Gotami adında bir kadın vardı ve hayatında arka arkaya trajediler yaşamıştı. Önce kocasını ve ailesinden başka birini kaybetmişti. Sonra tek oğlu hastalanmış ve ölmüştü. Üzüntü içinde oğlunun cansız bedenini gittiği her yere götürüyor ve karşılaştığı herkese oğlunu tekrar hayata döndürebilecek bir ilaç soruyordu. Sonunda biri, yakınlarda ders veren Buda'ya gitmesini önerdi.

Kadın, ağlayarak Buda'nın ayaklarına kapandı. "Efendim, ne olur bana yardım edin, oğlumu tekrar hayata döndürün," dedi ve ona hikâyesini anlattı.

Buda derin bir acı çeken bu kadını dinledi ve şöyle dedi: "Sana yardım edeceğim, ama önce benim için bir şey yapmalısın. Yakındaki köye gidip oradan bana bir avuç hardal tohumu getir (Hindistan'da hemen her evde bulunur), sana ondan gerekli ilacı yapacağım." Kadın gitmek için arkasını döndü, fakat Buda ardından seslendi: "Bir şey daha var Kisa Gotami, hardal tohumunu ölümü hiç yaşamamış bir evden getirmelisin, ailesindeki hiç kimseyi, eş olsun, arkadaş olsun, kaybetmemiş bir evden."

Kisa Gotami gitti ve kendisine acıyıp ona istediği kadar hardal tohumu verebilecek pek çok kişiyle tanıştı, ama "Burada ölen oldu mu?" diye sorduğunda, ilk evde, "Evet, geçen sene büyükannemizi kaybettik"; bir sonraki evde, "Daha bir ay önce kızımızı kaybettik," dediler. Ev ev dolaşarak herkese "Burada ölen oldu mu?" diye sordu, ama hep aynı cevabı aldı. Bazen ölen bir teyzeydi, bazen bir arkadaş ya da sevilen biri. Ölümün uğramadığı ev yoktu.

O zaman, Kisa Gotami kendi başına gelenin herkesin başına geldiğini anladı ve oğlunu Buda'ya taşıyıp Buda'dan onun ruhunu kutsamasını ve kendisine doğum ve ölüm döngüleriyle ilgili tüm bildiklerini anlatmasını istedi. Kisa Gotami, böylece Buda'nın en büyük müritlerinden biri oldu ve bir süre sonra da artık acı çeken pek çok insanın bilge öğretmeni haline geldi.

Dil Seviyeleri

*“Dil güç demektir... Dil gerçekliği değiştirmek için
bir araç olarak kullanılabilir.”*

– Adrienne Rich

Ashley’in favori aile hikâyelerinden biri, şatafatlı bir piskoposun, ailesince verilen resmi bir akşam yemeğinde misafir edilişiyle ilgilidir. O akşam herkes en şık kıyafetlerini giymiş ve elinden geldiğince adaba uygun davranmaya çalışıyormuş. Piskopos da, baş “din adamı” olarak, elbette ki yemekten önce bir şükran duası okuyacaktı. Piskopos, gür sesiyle Latince duasına başladığında, herkese kutsal bir sessizlik çökmüş:

*Benedic, Domine, nos et dona tua,
quae de largitate tua sumus sumpturi,
et concede, ut illis salubriter nutriti
tibi debitum obsequium praestare valeamus,
per Christum Dominum nostrum.¹*

Yemektekilerin çoğu bir şey anlamamış ama bunun üzerinde durulmamış, yemeğe geçilmiş. Gümüş çatal bıçak sesleri arasında ve yanan mumlar eşliğinde yaşlı bir uşak da şarap dağıtıyormuş ve tüm nezaketiyle piskoposa sormuş: “Chablis almaz mısınız hazretleri?” İkram edilen pek çok yemek arasında enginar da varmış ve bu önceden yemediy-

¹ Tanrım bizi ve bize verdiğin, az sonra yiyeceğimiz yiyecekleri kutsa ve bize, onlarla sağlıklı beslenerek, İsa Peygamberimiz yoluyla sana layıkıyla itaat etmeyi nasip et.

seniz biraz bilgi gerektiren bir sebzedir. Piskoposun da yemediği belliymiş, çünkü ne yapacağını bilmez halde sinirli sinirli etrafına bakıyormuş, derken diğer misafirlerin yaprakları koparıp uçlarını yediğini görmüş ve onları taklit etmiş.

Ashley'in babası piskoposun huzursuzluğunu fark etmiş ve durumu dikkatle izliyormuş çünkü enginarın yaprakları soyulduğunda ortasından çıkan lifli bir göbek vardır ve orası yenmez, hatta onu yutmak tehlikelidir de. Piskopos ise, gayet rahat, onun da diğer kısımlar gibi lezzetli olduğunu sanarak, göbeği ağzına atıvermiş. Bunun üzerine piskoposu kartal gibi izleyen Ashley'in babası birden yerinden fırlamış ve "Tükür onu, түkür onu be adam!" diye bağırmaya başlamış. Piskopos bir kaos, şaşkınlık ve utanç yaşasa da, en azından yemekten sağ çıkabilmiş!

Bu kendi başına komik bir hikâye, ama komikliği önemli ölçüde piskoposun resmî, kutsal Latincesinden Ashley'in babasının kaba saba, günlük konuşma diline aniden geçilmesinden de kaynaklanıyor. Peki ne oluyor burada?

Konu için aşırı büyük kaçan kelimeler kullanmayın. "Çok" demek istediğinizde "sonsuz" demeyin; yoksa, gerçekten sonsuz bir şeyi anlatmak istediğinizde elinizde kelime kalmaz.

C.S. Lewis

Tüm dillerde değişik konuşma tarzları vardır, biz bunlara "dil seviyeleri" diyoruz. İngiltere'de Kraliçeyle, örneğin bir arkadaşımızla konuşur gibi konuşulmaz. Almanca ve Fransızca gibi pek çok dilde, yabancılarla konuşurken sen denmez, onun yerine daha resmî olan "siz" kullanılır. İnsanların birbirine daha rahat ve gayri resmî olan sen'e geçme-

yi teklif etmesi, samimiyetin ve yakın ilişkiye girmenin göstergesidir. Japonya'da büyüklere veya küçüklere nasıl hitap edileceğinden, iş hayatında nasıl pazarlık edileceğine kadar çok farklı dil seviyeleri vardır.

Hikâye anlatıcılar bu farklılıkları çok özel tepkiler uyandırmak için kullanabilirler.

Bu seviyeleri beş farklı grupta topladık. Şimdi herhangi bir alıştırmaya geçmeden önce onlara biraz detaylı bakalım.

1. Törensel

Bu en yüksek ve en resmî dil seviyesidir. Merasimlerde, geçit törenlerinde, dinî liderlerin ve diğer statü ve güç sahibi

kişilerin düzenlediği ilahi ritüellerde kullanılır. Bu, çoğunlukla doğum ve ölüm eşiklerinde işittiğimiz dildir. Bu seviyede her kelime önemlidir, yüzeysel veya o anda söylenmiş hiçbir şey yoktur. Kelimelerin kendileri duygu taşımaz, çoğunlukla sessizlikle çevrilidirler ve büyük, anlamlı jestler kutsal ve vakur bir atmosfer oluşturmak için onlara eşlik eder. Büyük bir biçimsellik ve kurallarla belirlenmiş bir mesafe duygusu vardır.

Örneğin, İncil'in ilk kitabındaki Yahudi-Hıristiyan yaratılış hikâyesi şu sözlerle başlar: "*Ve Tanrı dedi ki, 'Işık olsun!' Ve ışık oldu.*" Piskoposun şükran duası da, şüphesiz, bu kategoriye girer.

Hinduizmin kutsal kitapları olan *Upanişadlar*'da şu pasaj yer alır:

*Başlangıçta,
bu evren varlık halinde
bir benlikten başka bir şey değildi.
Ve bu Varlık, etrafına bakıp
kendinden başka hiçbir şey görmedi,
Ve ilk haykırışı "Bu benim," oldu
Ve ben doğdu.*

Sümerlerdeki, cennet ve cehennem kraliçesi İnanna'nın hikâyesi şöyle başlar:

*İlk günlerde, en önceki ilk günlerde
İlk gecelerde, en önceki ilk gecelerde
İlk yıllarda, en önceki ilk yıllarda*

İngiltere'deki Anglikan Kilisesi'nin cenaze törenlerinde, tabutun içine toprak atılırken papaz şöyle der:

Toprak toprağa, kül küle, toz toza

Hititlerdeki güneş tanrısına yakarış şöyle başlar:

Sen, Güneş Tanrıçası Arinna, bir saygın tanrısın. Senin ismin isimler arasında uludur, sen tanrılar arasında ulusun.

2. Saraylı

Bu kibar, nazik bir dildir; kökeni saraydaki lord ve leydi-
lere uzanır. Saygılı ve incedir, hatta bazen eski moda bi-
le gelebilir. Saraylının dili şiirseldir, çok güzel re-
simler yaratır, çok kelime içerir ve bunlara genel-
likle zarif, akıcı jestler eşlik eder. Bu, geçmişe ait
mirasın ve geleneğin dilidir, soyluluğun ve eğitil-
mişliğin dilidir. Ölçülü bir duygusallık iletir ve
törenselle dile göre biraz daha rahat ve daha az me-
safelidir.

Aşağıda Kral Arthur'la ilgili bir örnek var, Mary Macle-
od'un Kral Arthur ve Asil Şövalyelerinin Kitabı'ndan bir bö-
lüm:

“Güzel Hanım,” dedi Sör Lancelot “bu diyarda macera
var mıdır?”

“Asil Şövalye,” dedi genç kız, “macera hemen burada,
elinizin altında, fakat eğer atılmaya cesaretiniz varsa.”

“Neden maceraya atılmayayım?” dedi Sör
Lancelot, “ben bu diyara o yüzden geldim.”

“Pekâlâ,” dedi genç kız, “siz iyi bir şövalyeye
benziyorsunuz ve eğer iyi bir şövalyeyle karşılaşmaya
cesaretiniz varsa ben sizi onların en iyisine götüreceğim,
bulabileceğiniz en güçlüsüne, sadece siz bana isminizi ve
hangi şövalye olduğunuzu söyleyiniz.”

“Küçük Hanım, söylemeye her dem hazırım, ben
sahiden Gölde Sör Lancelot'um.”

“Efendim, çok iyisiniz, işte size uygun düşen
yakındaki macera: Yakında öyle bir şövalye var ki, onu
kimse yenemedi şimdiye kadar ve belki ilk yenen siz
olacaksınız, adı Sör Turquine. Ve benim bildiğim, Kral
Arthur'un sarayından altmış dört kıymetli şövalye de
onun hapsindedir, hepsini de o tek tek elleriyle yendi.
Fakat oraya giderken, bana gerçek bir şövalye olarak
söz vermeniz, benimle gelip, beni ve diğer genç kızları
sürekli rahatsız eden bir sahte şövalyeye karşı bizlere
yardım edeceksiniz.”

Çok ilmi görünmeyin,
yakarın. Konuşmanızı
insancıllaştırın ve
anlaşılabilir için
konuşun.

Molière

“İstedığınız her şeyi yerine getireceğim, küçük hanım, yeter ki siz beni o şövalyeye götürün.”

3. Nötr

Bu, gündelik konuşma ve bilgi alışverişlerimiz için normal olarak kullandığımız dildir. Örneğin telefonda konuşmamız nötrdür, çok az duygu içerir, fakat saraylı dille kıyaslandığında çok daha serbest ve yakındır. Bu bizim kendimizi en çok evimizde hissettiğimiz ve çoğu hikâye anlatıcısının da anlatımında kullandığı doğal dildir. Bu bir bakıma anlatıcının sesidir, jestler biçimsel ve süslü değildir ve kelimeler kolayca akar.

4. Sosyal

Artık arkadaş veya aile içindesiniz; iyi tanıdığınız, rahat ettiğiniz insanlarla berabersiniz. Burada dil gündelik, telaşsız, dedikoducu ve samimidir. Mesafe duygusu yoktur, hatta çoğu zaman konuşurken bolca vücut teması olur. Bu dilin grameri ve biçimi bazen bozuktur, fakat en çok rengi ve duyguyu içeren de odur. Baştanbaşa argodur (rahatır!) ve çoğu zaman sosyal ilişkileri tanımlayan, bu dildir. Örneğin İngiltere’de aile ve arkadaş arasında “Çayı ateşe koy da bir bardak içelim,” deriz (Tanımadığımız insanlara dediğimiz gibi “Bir bardak çay içer misiniz?” değil).

Birine anlayabildiği dille konuştuğunuzda, bu onun beynine gider. Birine kendi diliyle konuştuğunuzda ise, kalbine gider.

Nelson Mandela

5. Jargon

Bu, özel bir grubu tanımlayan dildir, kelimeleri ortak bir anlayışa dayanır. Grup içi şakalarla, baş harflerden oluşan vb. kısaltmalarla ve kişinin belli bir şeyi “bilip bilmediğini” sınamaya yarayan bir takım araçlarla doludur. Yerel ve hızlıdır. Kutsalı sarsar, foyayı meydana çıkarır, dalga geçer ve hiyerarşi kurar. Aynı zamanda fevkalade yaratıcıdır: En çok yeni kelimenin yaratıldığı dil budur, özellikle de işyerlerinde. Mesafe ya da biçimsellik neredeyse yok gibidir, fakat jestler ve vücut dili çok şey an-

İngilizler çok hoşlar, feci hoşlar; dünyadaki en hoş insanlar.

Dahası, hoş olma hakkında da hoşlar.

Sizin hoş olmanız hakkında da.

Eğer hoş değilseniz, size bunu hemen hissettirirler.

D.H. Lawrence

latır. Bilgisayar kullanıcıları arasındaki “giriş yapmayın, sabit disk kapalı” veya ordudaki “TVS (tahmini varış süresi) 13:00” bu dil için birer örnek olabilir. Öte yandan, şu an beraber olduğunuz grupta, hikâyeden sonra yapılan şu yorum iyi bir örnektir: “Bölünmüş bakışı beğendim, fakat o içsel eşğin üzerinde biraz daha çalışmalısın.” Bu kitabı okumaysaydınız bu sözlerden hiçbir şey anlamazdınız!

Şimdi, bu seviyeleri uygulamaya çalışalım.

Alıştırma 1 – Beş seviye

Kısa, gündelik bir cümleyi alıp onu beş değişik seviyeye tercüme edin. Örneğin, normal seviyedeki “Bir dakika buraya gelin” cümlesinin saraylı hali, süslü bir jestle “Lütfen buraya teşrif ediniz”, törensel haliyse yavaş, resmî bir jestle sadece “Yaklaş” olacaktır. Sosyal dil seviyesi “Poponu kaldırıp buraya gel” (çok gayriresmî!), jargon ise bir el işareti, ısıklık veya sadece grubun anlayabileceği bir cümle şeklinde olabilir.

Kendi başınıza, beş ila yedi dakika ayırarak normal dil seviyesinde bir cümle seçin ve onu diğer dört seviyeye çevirin. Cümleleri yazın, sonra onlara hangi jestlerin eşlik edebileceğine karar verin.

Beş cümle yazıp onlara eşlik edecek jestleri bulmadan okumaya devam etmeyin.

Şimdi, dönüşümlü olarak, ayağa kalkın ve beş cümlelerinizi gruba ya da partnerinize okuyun; günlük olan ifadeden başlayın, ondan saraylı ve törensel formlara geçin, sonra da sosyal ve jargon türlerini okuyun.

Herkes beş seviyenin tamamını söyledikten sonra devam edebilirsiniz.

Tartışma

Şimdi aşağıdaki soruları cevaplayın:

- Hikâye anlatıcısı olarak, bir dil seviyesinden ötekine geçtiğinizde, kendinizde veya dinleyicilerde ne gibi değişiklikler gözlediniz? (Bu, nefes, duruş, başkalarıyla ilişkiler veya diğer faktörler açısından olabilir.)

Büyük insan fikirlerden bahseder, sıradan insan nesnelerden bahseder, küçük insan ise şaraptan bahseder.

Fran Lebovitz

- Hikâye anlatıcısı olarak, en çok hangi seviyelerde rahatsız oldunuz, neden?
- Dinleyici olarak, güldüğünüz anlar oldu mu? Neden?

Keşifler

Peki hikâye anlatıcılarının neden bu seviyeleri bilmeleri gerekiyor? Değişik seviyeleri kullanmak alanınızı genişletir ve esnekliğinizi artırır. Tek bir sese (genellikle de normal olana) saplanıp kalmadan, başka seslerle de denemeler yaparak, anlatımınıza renk ve çeşitlilik katabilirsiniz. Bu seviyeleri bilmek size aynı zamanda hikâyenin tarihsel dönemine, kişilerin statülerine ve ilgili kültürel geleneklere uygun bir dil kullanma imkânı da verir. Bundan da öte, her seviyenin dinleyici üzerindeki etkisine göre değişik ruh halleri yaratabilirsiniz. Örneğin törensel dilde kelimeler bizi dik duruşa ve hassasiyete davet eder, öte yandan sosyal dilde bir rahatlama ve yayılma duygusu vardır. Son olarak, bir dil seviyesinden diğerine geçmek çok komik, hatta şoke edici olabilir ve insanları birden uyandırır.

Hepiniz çok sevimlisiniz ve hepiniz çok düzgün konuşuyorsunuz burada. İngiltere'yi seviyorum.

Beyonce Knowles

Şimdi bir hikâyenin tamamı üzerinde çalışalım. Nijerya'daki Bini kabilesine ait şu hikâyeyi okuyun. Eğer bir grupla çalışıyorsanız, herkeste hikâyenin bir fotokopisi olsun.

Başlangıçta gök tanrısı dünyaya çok yakındı. O zamanlar, erkekler ekin biçmek, kadınlar yemek pişirmek zorunda değildi ve çocuklar hiç aç kalmazdı, çünkü büyük gök tanrısı hepsinin ihtiyacını karşılardı. Biri acıkırsa gökyüzünden bir parça kesip yerdi. Enfes bir tadı vardı. Gökyüzü bazen etli kebab, bazen közde kızarmış mısır, bazen de olgun ananas tadında olurdu. Yapacak çok az iş vardı, o yüzden insanlar güzel kumaşlar dokuarak, alımlı heykeller yaparak ve birbirlerine macera hikâyeleri anlatarak vakit geçirirlerdi.

Toprakların sahibi Oba idi ve muhteşem bir sarayı vardı. Nedimleri en görkemli elbiseleri giyerlerdi ve kibar ve terbiyeli tavırlarıyla ünlüydüler.

Maiyetindekiler içinde bir grup uşak vardı ki, görevleri sadece günlük yemekler ve özel günler için gökyüzünü kesip şekillendirmektir. Fakat gök tanrısı kızgındı, çünkü insanlar müsriftirler. Çoğu zaman yiyebileceklerinden fazlasını kesiyor ve kalanını da çöpe atıyorlardı.

“Bu diyardaki bütün çöp yığınlarında ekşiyip bozulduğumu görmekten usandım,” diye kara kara düşünüyordu gök tanrısı.

Bir sabah güneş doğarken gökyüzü aşırı karardı. Oba'nın sarayının üzerinde büyük kara bulutlar toplandı ve yukarılardan büyük bir ses gümbürdedi.

“Oba! Güçlü adam! Halkın benim armağanımı ziyan ediyor. Seni ikaz ediyorum. Onu artık ziyan etme, aksi takdirde gideceğim.”

Oba, dehşete kapılıp derhal ülkenin her köşesine gökyüzünün bu ikazını ilettiler.

İnsanlar çok dikkat ettiler... ta ki yılın en büyük festivaline kadar. Bu festivalde Oba'nın kendi gücü kutlanırdı. En iyi saray dansçıları gece boyunca dans ettiler, Oba kendisi de tören giysileri içinde halkı için dans etti ve nedimleri “Güçlü Oba'ya selam olsun!” diye şarkılar söylediler. Beşinci güne gelindiğinde her evde ve her sokakta şenlik vardı. Buna rağmen, herkes çok dikkatliydi ve hiç kimse gökyüzünden misafirlerine ikram edeceğinden bir gram fazlasını kesmiyordu.

Bir de, ülkede hiçbir şeyden memnun olmayan bir kadın vardı, adı da Adese'ydi. Kocasının ona aldığı mücevherlerin hepsini taktığında ağırlıklarından zor yürüyordu, fakat yine de daha fazla kolye istiyordu. Tam on bir çocuğu vardı ama evi ona göre hâlâ boştu. Her şeyden çok da yemek yemeyi seviyordu. Kutlamaların yedinci gününde Adese ve kocası Oba'nın sarayına davet edilmişlerdi ve gece yarısına kadar yemekler yiyip dans ettiler.

“Ne güzel bir geceydi,” diye düşündü sonra Adese, bahçesinde dururken, “tamamlar, zenginlik, yemekler!”

Gökyüzüne baktı ve, sanki daha önce yaşadığı keyfi tekrar yaşayacakmış gibi, gökyüzünden büyük bir parça kesti ve onu yemeye başladı. Üçte birini bitirmişti ki, daha fazlasını yutamadığını fark etti.

“Ah, olamaz! Ben ne yaptım?” diye feryat etti, “bunu bir yere atamam. Otololo!” diye bağıdı kocasına, “gel de bu gökyüzü parçasını benim için bitir.”

Kocası bütün gece dans etmekten yorgun düşmüştü ve karnı da hâlâ Oba’nın sarayında yediği gökyüzüyle tıka basa doluydu, ancak iki diş alabildi.

“Çocukları uyandır!” diye bağırdı Adese. Fakat çocukların karnı da çok doluydu, annelerinin gökyüzü parçasını kemirmeyi bile beceremediler. Komşular çağırıldı, komşuların komşuları çağırıldı, fakat Adese’nin elinde hâlâ büyük bir gökyüzü parçası duruyordu. Sonunda o da boş verdi ve “Ne olacak sanki?” dedi, “çöp yığnında bir parça daha oluversin.” Ve kalanları evinin arkasındaki çöp tenekesine attı.

O an Oba’nın sarayının üzerinde yıldırımlar çaktı, yer gökgürültüsüyle sarsıldı ve yukarıdan gür bir ses duyuldu: “Oba! Güçlü adam! Halkın bana saygılı davranmadı. Şimdi sizi bırakıp uzaklara gideceğim. Artık toprağı sürmeyi, ürünleri toplamayı ve ormanda avlanmayı öğrenmek zorundasınız. Kendi emeğiniz sayesinde doğanın armağanlarını ziyan etmemeyi öğreneceksiniz.”

O gece hiç kimse iyi uyuyamadı.

Sabah olduğunda, güneş, çatıların üstünden ve pencerelerden, gökyüzü gerçekten gitmiş mi diye dikkatle bakan, erkek, kadın ve çocukların başlarını aydınlatıyordu. Evet, gitmişti. Gerçekten gitmişti. Yukarılara doğru, uzanabileceklerinden çok daha ötelere çıkmıştı.

İşte o günden beri, kendi yiyeceğimizi kendimiz yetiştirmek zorundayız. Toprağı sürüyor, ürünleri ekiyor ve onları biçiyoruz. Bizim çok üstümüzde de gökyüzü var, sessiz, uzak ve mavi.

Hikâyeyi okuduktan sonra, bir partnerle bir araya gelerek elinize kalem alın ve hikâyedeki değişik dil seviyelerinin bulunduğu kısımları işaretleyin. Bunu sadece ilk dört seviye için yapın (törensel, saraylı, nötr ve rahat) jargonu da ha sonra ele alacağız. Bu işe on dakika kadar zaman ayırın.

Değişik dil seviyelerinin olduğu yerler hakkında partnerinizle anlaşmadan devam etmeyin.

Alıştırma 2 – Abartmak

Aynı partnerle, hikâyeyi birbirinize keşfettiğiniz dil seviyelerini kullanarak anlatın, fakat bu sefer kelimeleri, jestleri ve vücut dilini iyice abartın. Birinci kişi “Bir de, ülkede hiç-bir şeyden memnun olmayan bir kadın vardı...” ya kadar söylesin ve ikinci oradan devam etsin.

Sonsuz olan iki şey vardır: evren ve insan ahmaklığı; aslında evrenin sonsuzluğundan emin değilim.

Albert Einstein

Siz de partneriniz de, hikâyenin tamamını anlatmadan devam etmeyin.

Şimdi aynı partnerle hikâyenin içine biraz jargon karıştırmaya çalışın. Bu, en basitinden, gökyüzünün hazırlanmasına mikrodalgayı ekleyerek ya da partnerinizle (ya da grupla) çalışırken üzerinde anlaştığınız herhangi bir ifadeyi kullanarak yapılabilir.

Her çift kendi jargonlarını bulana kadar bekleyin. Sonra çiftler halinde jargonlarınızı grubun geri kalanıyla paylaşın. Bittikten sonra aşağıya geçin.

Tartışma

Şimdi aşağıdaki soruları cevaplayın:

Hikâye anlatıcısı olarak,

- Hangi dil seviyesinde kendinizi en rahat hissettiniz?
- Bir dil seviyesinden diğerine geçmek sizin için ne kadar kolay oldu?
- Bir seviyeden diğerine geçerken vücut dilinizde nasıl bir değişiklik gözlediniz?

Bizim farklı dil seviyelerini nerelerde algıladığımızı göstermek için aşağıda bazı bölümlerin altlarını çizdik ve sonlarına da parantez içinde dil seviyesini yazdık.

Başlangıçta gök tanrısı dünyaya çok yakındı. O zamanlar, erkekler ekin biçmek, kadınlar yemek pişirmek zorunda değildi ve çocuklar hiç aç kalmazdı, çünkü büyük gök tanrısı hepsinin ihtiyacını karşıları (törensel). Biri acıkırsa gökyüzünden bir parça kesip yerdi. Enfes bir tadı vardı. Gökyüzü bazen etli kebab, bazen közde kızarmış mısır, bazen de olgun ananas tadında olurdu (rahat). Yapacak çok az iş vardı, o yüzden insanlar güzel kumaşlar dokuyarak, alımlı heykeller yaparak ve macera hikâyeleri anlatarak vakit geçirirlerdi.

Toprakların sahibi Oba idi ve muhteşem bir sarayı vardı. Nedimleri en görkemli elbiseleri giyerlerdi ve kibarlıkları ve terbiyeli tavırlarıyla ünlüydüler (saraylı). Maiyetindekiler içinde bir grup uşak vardı ki görevleri sadece günlük yemekler ve özel günler için gökyüzünü kesip şekillendirmektir. Fakat gök tanrısı kızgındı, çünkü insanlar müsriftirler. Çoğu zaman çiğneyebileceklerinden fazlasını kesiyor ve kalanını da çöplüğe atıyorlardı.

“Bu diyardaki bütün çöp yığınlarında ekşiyip bozulduğumu görmekten usandım” diye kara kara düşünüyordu gök tanrısı (törensel).

Bir sabah güneş doğarken gökyüzü aşırı karardı. Oba'nın sarayının üzerinde büyük kara bulutlar toplandı ve yukarılardan büyük bir ses gümbürdedi.

“Oba! Güçlü adam! Halkın benim armağanımı ziyan ediyor. Seni ikaz ediyorum. Onu artık ziyan etme, aksi takdirde gideceğim (törensel).”

Oba, dehşete kapılıp derhal ülkenin her köşesine gökyüzünün bu ikazını ilettiler.

İnsanlar çok dikkat ettiler... ta ki yılın en büyük festivaline kadar. Bu festivalde Oba'nın kendi gücü kutlanırdı. En iyi saray dansçıları gece boyunca dans ettiler, ayrıca Oba da bizzat tören giysileri içinde halkı için dans etti ve nedimleri de “Güçlü Oba'ya selam olsun!” diye şarkı söylediler (törensel). Beşinci güne geldiğinde her evde ve her sokakta şenlik vardı. Buna rağmen, herkes çok dikkatliydi ve hiç kimse

gökyüzünden misafirlerine ikram edebileceğinden bir gram fazlasını kesmiyordu.

Bir de, ülkede hiçbir şeyden memnun olmayan bir kadın vardı, adı da Adese'ydi. Kocasının ona aldığı mücevherlerin hepsini taktığında, ağırlıklarından zor yürüyordu, fakat yine de daha fazla kolye istiyordu. Tam on bir çocuğu vardı ama evi ona göre hâlâ boştu. Her şeyden çok da, yemek yemeyi seviyordu. Kutlamaların yedinci gününde Adese ve kocası Oba'nın sarayına davet edilmişlerdi ve gece yarısına kadar yemek yiyip dans ettiler.

"Ne güzel bir geceydi," diye düşündü sonra Adese, bahçesinde dururken. "tamamlar, zenginlik, yemekler!"(rahat)

Gökyüzüne baktı ve, sanki daha önce yaşadığı keyfi tekrar yaşayacakmış gibi, gökyüzünden büyük bir parça kesti ve onu yemeye başladı. Üçte birini bitirmişti ki, daha fazlasını yutamadığını fark etti.

"Ah, olamaz! Ben ne yaptım?" diye feryat etti. "Bunu bir yere atamam. Otolo!" diye bağırdı kocasına, "gel de bu gökyüzü parçasını benim için bitir."

Kocasısı bütün gece dans etmekten yorgun düşmüştü ve karnı da hâlâ Oba'nın sarayında yediği gökyüzüyle tıka basa doluydu, ancak iki diş alabilirdi.

"Çocukları uyandır!" diye bağırdı Adese. Fakat çocukların karnı da çok doluydu, annelerinin gökyüzü parçasını kemiremediler bile. Komsular çağırıldı, komsuların komsuları çağırıldı, fakat Adese'nin elinde hâlâ büyük bir gökyüzü parçası duruyordu. Sonunda boş verdi ve "Ne olacak sanki?" dedi. "çöp yığınınında bir parça daha oluversin" ve kalanları evinin arkasındaki çöp tenekesine attı (rahat).

O an Oba'nın sarayının üzerinde yıldırımlar çaktı, yer gökgürültüsüyle sarsıldı ve yukarıdan davudi bir ses duyuldu. "Oba! Güçlü adam! Halkın bana saygılı davranmadı. Şimdi sizi bırakıp uzaklara gideceğim. Artık toprağı sürmeyi, ürünleri toplamayı ve ormanda

avlanmayı öğrenmek zorundasınız. Kendi emeğiniz sayesinde doğanın armağanlarını ziyan etmemeyi öğreneceksiniz (törensel)."

O gece hiç kimse iyi uyuyamadı (rahat).

Sabah olduğunda, güneş, çatıların üstünden ve pencerelerden, gökyüzü gerçekten gitmiş mi diye dikkatle bakan erkek, kadın ve çocuk başlarını aydınlatıyordu. Evet, gitmişti. Gerçekten gitmişti. Yukarılara doğru, uzanabileceklerinden çok ötelere çıkmıştı.

İşte o günden beri, kendi yiyeceğimizi kendimiz yetiştirmek zorundayız. Toprağı sürüyor, ürünleri ekiyor ve onları biçiyoruz. Bizim çok üstümüzde de gökyüzü var, sessiz, uzak ve mavi.

Alıştırma 3 - Darmadağın etmek!

Aynı partnerle çalışarak, şimdi de hikâyenizi darmadağın edin, törensel kısımları normal veya sosyal, sosyal kısımları saraylı ya da nasıl isterseniz öyle yapın. Bu yorumunuz es-
kisinden olabildiğince farklı olsun. Bunu yapmak için on dakika kadar ayırın ve hikâyeyi hepimiz farklı bir kısmı anlatacak şekilde aranızda bölün.

*Kısık sesle konuşun,
yavaş konuşun ve çok
şey söylemeyin.*

Herkesin hazır olmasını bekleyin (eğer birden fazla çiftle çalışıyorsanız) ve grupla hikâyenin istediğiniz kadarını paylaşın.

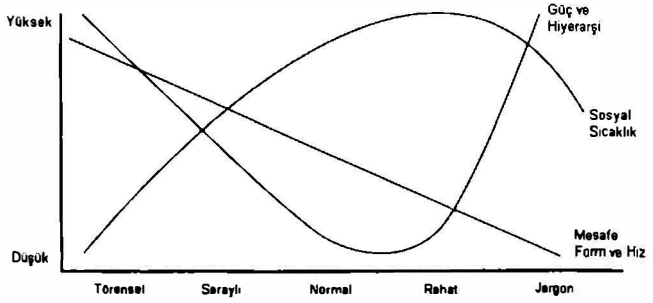
John Wayne

Keşifler

Hikâyenin bu tür yorumları muhtemelen herkesi bolca güldürmüştür, çünkü şeyler ilgisiz olduğunda ve bir gök tanrısı sokak diliyle konuştuğunda, bu komik olur. Şüphesiz, başlı başına buna dayalı bir komedi türü de var. İngiltere’de, Monty Python filmi “Brian’ın hayatı” İsa’nın hayat hikâyesini, onu Brian diye sıradan bir insan haline getirerek anlatır. Film tüm dinsel tabuları yıkar. Komiktir ve aynı zamanda şoke edicidir.

Özet

1. Beş farklı dil seviyesi vardır ve bunların her biri farklı bir karaktere, zamana veya kültüre uyar: törensel, saraylı, nötr, rahat ve jargon.
2. Bunları anlamakla anlatımınızı daha sahici kılabilir, hikâyelerinizin hamuruna kahkaha mayası katacak veya anında havayı değiştirecek fikirler bulabilirsiniz.
3. Kişisel açıdan ise, bu gibi değişiklikler içsel esneklik kazanmanıza ve alışkanlıkların buzunu kırmanıza yardımcı olacaktır.
4. Aşağıda, dil seviyeleri arasındaki önemli farkların görsel bir özeti var:

Bir zamanlar Çin’de yoksul bir adam yaşıyordu. Bir gün, açlıktan ölecek bir haldeyken kendini pazar yerinde buldu. Satıcıların bağırırları, taze meyveler, baharatlar, satılan yiyeceklerin kokusu dayanılır gibi değildi. Bir armut çaldı ve onu hemen ağzına tıktırmaya başladı, ama daha bir ısırık almıştı ki yakalandı. Hırsız sokaklarda sürüklediler. İmparatorun emriydi, hırsızlık yaparken yakalananlar kendi huzuruna getirilecek ve tebası için ibret ve silesi yapılacaktı.

Yoksul adam, kralın sarayındaki gibi bir ihtişamı hayatında görmemişti. Büyük bir törenle saray halkı toplandı. Hırsızdan davranışını açıklaması istendiğinde, o kendini İmparator’un ayaklarına attı. “Eğer majesteleri beni serbest bırakırlarsa, ona bir hediye vereceğim.”

İmparator hırsızın yırtık pırtık kıyafetine baktı ve şöyle dedi: “Senin bizim hediye diyebileceğimiz neyin olabilir?”

Hırsız cebinden kahverengi bir armut çekirdeği çıkardı ve “Majesteleri,” dedi, “burada sihirli bir armut çekirdeği var, ekildiğinde bir gecede filizlenip altın meyveler verecektir.”

“Ek o zaman,” diye emretti İmparator, “yarın altın armutları gördüğümüzde seni affederiz.”

Ertesi gün tüm saray halkı, İmparator ve akıl hocaları, hep beraber bahçeye gittiler. Ardından, gösterilen yerde hırsıza bir çukur açması emredildi ve bu sırada tüm halk olanları seyretti. Sonra toplanmış olan herkes sessizlik içinde beklemeye başladı. Sonunda İmparator konuştu: “Ek tohumu.”

“Yapamam Majesteleri,” dedi hırsız, “çünkü ben bir hırsızım. Sihirli tohumun hayatında hiç hırsızlık yapmamış, kimseyi aldatmamış veya yalan söylememiş biri tarafından ekilmesi gerekiyor. Onu ancak siz ekebilirsiniz.” İmparatorun yüzü kızardı, kekeledi ve ardından küstahça şöyle dedi: “İmparatorlar ekin dikmezler, tohumu Baş Yardımcıma ver.”

Baş Yardımcı da istemedi, çünkü o da, muhakkak ki, işini elde edebilmek için yaptığı hileleri düşünüyordu. “Kıymetli Efendimiz, benim uzmanlığım devlet işlerindedir, bitki yetiştirmekte değildir. Tohumu Hazine darımıza verin.”

Şimdi kıvrınma sırası Hazine dardaydı, çünkü mevkiinde kalmak için her gün rüşvet almış ve sayısız entrika çevirmişti. “Ekselansları, bu tohumu ekmeğe ben uygun değilim. Elbette ki onu Tarım Vekilimiz yapmalı.”

Teker teker sarayın tüm ileri gelenleri tohumu ekmeyi reddetti. Herkes açılmış boş çukurun önünde sessizce duruyordu. Sonunda hırsız konuştu: “Hiçbiriniz tohumu ekemezsiniz, çünkü içinizde yalan söylememiş, hırsızlık

yapmamış ya da suç işlememiş kimse yok. Buna rağmen ben, aç kalıp, tek bir meyve çaldığım için cezalandırılıyorum. Adalet bu mudur?”

İmparator cevap verdi: “Adalet senin salıverilmendir.”

Öyle de yaptılar.

*“Dinle, biraz nefes alıp, sonra da
buna hayat mı diyorsun?”*

– Mary Oliver

Bazen unutulmayacak bir ses duyarsınız. Ashley böyle bir öğretmen tanıdı: “Mecthild Harkness; şirret bir kadındı, ama onun sesiyle yaptıklarının yanından bile geçebilecek başka birini görmedim. Bir kelime söylediğinde, sanki kelime gözünüzün önünde bir varlıkmış gibi dans etmeye başladılar. Dalgalardan bahsetse sanki dalgalar sahilde sizi karşılardı, ateş açılmasından bahsetse neredeyse siper arardınız, kırlardan bahsetse yaban çiçeklerinin kokusunu duyar-dınız. O, kelimelerle bizi bir zamanlar sahip olduğumuz şe-ye ulaştırmanın yolunu bulmuştu: kelimelerin ve onlarda-ki sesin gücüne.”

Neden sese bir bölüm ayırdık? Nasıl olsa konuşmayı bili-yorsunuz, iyi hikâye anlatmak için bazı teknikler de öğren-diniz, hatta belki insanlar gelip size sesinizi çok sevdikleri-ni de söylüyorlar. Bütün bunlar yetmez mi? Önce biraz ke-limelerin gücüne ve konuştuğumuz sırada nelerin olup bit-tiğine bakalım.

Sovyetler Birliği'nde Stalin döneminin başlarında Ukray-nalı hikâye anlatıcıları –Kobzarlar– bir kongreye davet edil-diler. Genç yaşlı, yılların bilgeliğiyle ve insanlara yüzyıllar boyunca umut aşılayan, uzun kışlarda ve acılı yokluklarda onlara dayanma gücü veren hayat gıdalarıyla; efsaneler, pe-ri masalları, halk hikâyeleri ve hayvan masallarıyla geldiler. Geldiler, çünkü bir ziyafete davet edilmişlerdi; geldiler,

çünkü onurlandırılacaklarını düşünüyorlardı. Fakat hepsi öldürüldü. Neden?

Hikâye anlatıcısının sesi, yüzyıllar boyunca kelimenin gücünü taşımıştır. Stalin, hikâye anlatıcılarının ülkedeki en etkili ve en güçlü insanlar olduğunu anlamıştı, onların anlattığı geleneksel hikâyelerin Sovyet baskısı, kılığı ve terörü hakkında çağdaş uyarılar içerdiğinin farkındaydı, onların halkın sesini temsil ettiğini ve beraberlerindeki hikâyelerin halkın tek umudu olduğunu biliyordu. Sesleri susturulduğunda hikâyeler de gidecek ve önünde hiçbir engel kalmayacaktı.

Konuşulan kelimenin gücü zamanın başlangıcına kadar uzanır. Büyücülerin eski sihirli kelimesi *Abrakadabra*'nın kökeni İbranice Abra-ke-ad-ebra'dır ve "Söylediğimi yaratırım" anlamına gelir. Konuşmamız şeylere varlık kazandırır, ister iyi ister kötü amaçla olsun. Konuşmak

*Derin bir nefes aldım
ve kalbimin o eski
haykırışını dinledim:
Varım, varım, varım.*

Sylvia Plath

güç ve sorumluluk sahibi olmak demektir. Hepimiz hâlâ büyücüleriz. Konuşmamızla büyük bir faciadan dünyadaki cennete kadar her şeyi yaratabiliriz. Fakat bu eskiden kalma gücün başlangıcı nefestir. Nefes olmadan konuşamayız, nefes olmadan hayat olmaz. Yunancada nefes anlamına gelen "zoe" kelimesi, aynı zamanda hayat da demektir. Tıpkı vücudumuzun bizi taşıdığı gibi nefes de dünyadaki tüm dilleri üzerinde taşır ve bizim de sesimizle çalışmaya buradan başlamamız gerekir.

Konumuza 8. Bölüm'de jestler için yaptığımız bir alıştırmayı hatırlatarak başlayacağız.

Alıştırma 1 – Nefes hikâyesi, kısım 1

Bu alıştırmayı çift halinde ya da bir grupta yapabilirsiniz.

*Her şey aynı nefesi
paylaşır: hayvan,
ağaç, insan ... hava
mümkün kıldığı hayatın
tamamıyla ruhunu
paylaşır.*

Şef Seattle

Hikâye anlatıcısının alanındaki bir yere bir sandalye koyun, ne çok yakında ne de çok uzak olsun, optimal mesafede olmalı. Hikâye anlatıcısının yapacağı tek şey, sandalyeye oturmak ve nefes almak. Kelimelere gerek yok. Grubun geri kalanı ise seyredecek. (Seyirci olarak kollarınız ve bacaklarınız çözülme halde olursanız daha güçlü bir tecrübe yaşarsınız.)

Hikâye anlatıcısı rahat olduğunda nefes alma şeklini değiştirebilir, kısa ya da uzun nefes alabilir, nefes alış veya verisi sırasında nefesini tutabilir, hatta vücut pozisyonunu değiştirebilir. Sırayla hepiniz aynı şeyi deneyin, fakat çok uzun da yapmayın, çünkü zorlayıcı olabilir.

Tartışma

- Hikâye anlatıcısı olarak, nefes alışınızı değiştirdiğinizde kendinizde, eğer olduysa, ne gibi değişiklikler fark ettiniz?
- Dinleyici olarak hikâye anlatıcısının nefes alışını izlediğinizde kendinizde ne gibi değişiklikler fark ettiniz?
- Dinleyici olarak ruh haliniz nasıl değişti?

Keşifler

Değişik nefes alma şekilleriyle birlikte ruh halinizin de değiştiğini belki fark etmişsinizdir. Nefesler daha kısa ve sık olduğunda, hafif bir endişe, sinirlilik, hatta korku hali görülebilir. Derin nefes alındığında ise, hikâye anlatıcısı bir rahatlama, gevşeme hatta güven duygusu yaşayabilir.

Fark etmiş olabileceğiniz bir başka değişiklik de, düşünce şeklinizle ilgilidir. Daha kısa ve sık nefesler, tüm o oksijenin vücutta dolaştığı sırada, pek çok fikir yaratabilir ve bu da beyin fırtınası için çok yararlıdır, ama bir yandan düşüncenin uçarı veya kararsız hal almasına da yol açabilir. Derin nefesler düşüncenin daha iyi odaklanmasını sağlar, hatta bazen düşünmek için daha çok zamanımız varmış gibi yanılsama da yaratır. Bu da yalnız hikâye anlatma sırasında değil, hayatta da çok yararlı bir şeydir, tıpkı Sue'nun hatırladığı gibi: "Geçmişte ailemdeki bazı ciddi sağlık sorunlarıyla uğraşmam gerekmişti. O sırada bazı insanların çok sık nefes almaya başlayıp, düşünmeden şipşak kararlar verebildiğini fark ettim. Ben ise özellikle, yaşadığım şokla savaşılabilmek için derin ve yavaş nefes alıyor, dikkatimi topluyor ve biraz geri çekilip, farklı hareket tarzlarının getirece-

*Nefes hayatı
bilince bağlayan
köprüdür, bedenimizi
düşüncelerimizle
birleştirir.*

Thich Nhat Han

gi sonuçları değerlendirmek için zaman yaratıyordum. Nefesi değiştirmemin nasıl bir etki yapacağını bilmem, aynı zamanda çevremdekileri sakinleştirmemi de sağlıyordu.”

Hepimiz nefes aldığımız havayı paylaşıyoruz. Hava bizi birleştiren ortamdır. Alıştırmada bu gidiş gelişli bağlantıyı fark etmiş olabilirsiniz. Anlatıcı nefesini tutar – bakar-sınız siz de kendinizinkini tutuyorsunuz. Anlatıcı rahatlıyor ve nefes veriyor, siz de aynısını yapıyorsunuz. Ağzımızı açmadan bir yığın şey söyleriz ve hikâye anlatıcısı daha tek kelime bile söylememişken biz onun nefesine katılırız, yani “nefes hikâyesine.”

Alıştırma 2 – Nefes hikâyesi, kısım 2

Daha önceki alıştırmayı tekrarlayın, fakat bu sefer hikâye anlatıcısı olarak dikkatinizi vücudunuzun değişik bölgeleştirine kaydırarak nefes alın. Aşağıdaki talimatları öncelikle okuyun, bahsedilen dört bölgeye dikkatinizi sayfaya bakmadan kaydırabilmelisiniz.

Sırayla şunları yapın:

- Seyircilerinizle konuşmadan dikkatinizi başınızda toplayarak yaklaşık 30 saniye nefes alın.
- Şimdi dikkatinizi ciğerlerinizin dolup boşalmasına kaydırın, göğsünüzde odaklanın ve yaklaşık aynı süre kadar nefes alın.
- Dikkatinizi şimdi daha aşağıya kaydırın, göbeğinizde odaklanın ve 30 saniye karın boşluğundan nefes alın.
- Son olarak, vücudunuzun ayak parmaklarına kadar tamamına odaklanın ve bu farkındalıkla bir 30 saniye daha nefes alın.

Birinci kişi bitirdikten sonra, gruptaki diğer üyeler veya çiftin diğer kişisi de alıştırmayı yapsın ve ardından sorulara geçin.

Tartışma

Bu nefes alıştırmasından sonra ayağa kalkıp biraz etrafta dolaşmak isteyebilirsiniz, çünkü bazen insanlar rahatsızlık

hissede biliyorlar. Toparlandıktan sonra, birkaç dakikanızı ayırıp aşağıdaki soruları tartışın:

- Hikâye anlatıcısı olarak, dikkatinizi vücudunuzun değişik bölgelerinde toplayarak nefes aldığınızda neler hissettiniz?
- Hikâye anlatıcısı olarak, her bir şıkta dinleyiciyle ya da etrafınızdaki alanla ilgili tecrübeniz nasıl etkilendi?
- Dinleyici olarak kendinizde, olduysa, ne gibi değişiklikler hissettiniz?

Keşifler

Bu nefes alma yolculuğuyla, hayatınızdaki bu dört yolla nefes aldığınız durumları tanıyabilirsiniz. Sinirli, endişeli veya baskı altında olduğunuzda nefesiniz geri çekilir, kısa, hatta boğuk bir hal alır ve daha çok başa odaklanır. Bir seyahate çıkıp bir Yunan adasına vardığınızda ise, göğsünüz genişler ve teması kaybettiğiniz bir dizi duygu size geri döner. Göbeğinizden nefes aldığınızda derin bir huzur ve yakınlık hissi duyarsınız, tıpkı bahçe işleriyle uğraştıktan ya da kırdaki güzel bir yürüyüş yaptıktan sonra olduğu gibi. Bütün vücutla nefes almayı da, derin meditasyondan, yataktaki rahat halinizden ya da sevip güvendiğiniz insanlarla birlikte olduğunuz zamanlardan hatırlarsınız.

Alıştırma 3 – Akvaryum balığı

Bu alıştırmayı yalnız başınıza da başkalarıyla beraber de yapabilirsiniz. İster oturun ister ayakta durun ve ilk nefesi burnunuzdan alıp, sanki dudağınızın arasından ortada bir kamış varmış gibi verin. Nefesiniz bittiğinde çenenizi tıpkı bir akvaryum balığı gibi sarkıtın, böylelikle ihtiyaç duyduğunuz sonraki nefes kolayca içeri girecektir. Bunu birkaç defa yaparak akvaryum balığı nefesine ve daha derin olan göbekten nefese alışın, fakat çok uzun da sürmesin, çünkü konuşmayla beraber olmayınca başağrısı yapabilir. Önemli not: Sadece ilk nefesi burnunuzdan alın, onu izleyenler doğal olarak ağızdan olacaktır.

Tartışma

Bu sadece nefesle ilgili son alıştırmamız, ancak devam etmeden önce aşağıdaki soruları tartışmak için birkaç dakikanızı ayırın:

- Nefesinize dayanmanız ne kadar kolay ya da zor oldu?
- Çenenizin rahatça sarkıp açılabilceği kadar kendinizi gevşetebildiniz mi?
- Göbek/diyafram bölgenizde hangi hareketleri hissettiniz?
- Nefes alırken herhangi bir ses çıkardınız mı?

Keşifler

Akvaryum balığı nefesi, sağlıklı göbek nefesinin temelidir. Bazıları bunu kolayca yapar, bazıları içinse kasların uyanması biraz zaman alabilir. İdealinde bu alıştırmayı her gün yapmanız gerekir, ama iyi haber şu ki, onu her yerde yapabilirsiniz!

Çenenizde ya da başka yerde biraz gerilim hissetmiş olabilirsiniz, bu alıştıkça azalacaktır. Eğer nefes alırken darlık çekiyormuş gibi sesler duyarsanız gevşeyin: Nefesiniz ve vücudunuz sizin için neyin en iyisi olduğunu bilir. Bu alıştırmamanın temelinde her zaman yeterli nefesin olacağı inancı vardır. Bu güven, rahatlık ve inanış, dinleyiciye de geçer ve böylece onlar da kendilerini sizin elinizde güvende hissediler.

Nefes hakkındaki bu bölümü sonlandırmadan size, Thich Nhat Hahn'ın *Buda'nın Kalbi*'nden uyarladığımız faydalı bir meditasyon önereceğiz. Rahatça oturun ve her bir ikili satırın sonunda en az üç defa iyi nefes alıp verin. Eğer dalarsanız, koptuğunuz yerdeki kelimelere dönerek devam edin.

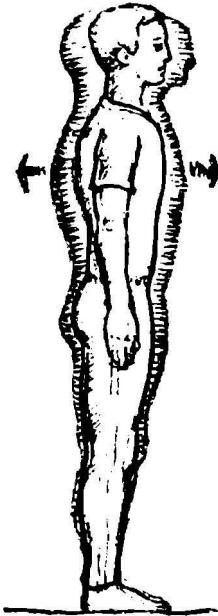
*Nefes aldığımı biliyorum
Nefes verdiğimi biliyorum
Nefes alırken nefesim derinleşiyor
Nefes verirken nefesim yavaşlıyor
Nefes alırken sakinleşiyorum
Nefes verirken rahatlıyorum*

*Nefes alırken gülümsüyorum
Nefes verirken tüm kaygılarım bitiyor
Nefes alırken şimdiki ana yerleşiyorum
Nefes verirken onun harika bir an olduğunu biliyorum*

Alıştırma 4 – Kendinizi merkezlemek

Bu alıştırma tek başına, bir partnerle ya da grupla yapılabilir. Ayakta sakın ve tam dik olarak, sanki başınızın üstünden ayak tabanlarınıza dik bir çizgi inermiş gibi durun. Bu pozisyonda dengeli ve rahat olursunuz. Sonra, hafifçe ayak parmaklarınızın üzerine doğru kendinizi eğin ve vücudunuza ve nefesinize ne olduğuna bakın. Birkaç saniye için tekrar denge pozisyonuna dönün ve ardından geriye, topuklarınıza doğru eğilin. Yine, nefes alışınızdaki ve vücudunuzdaki değişiklikleri gözleyin. Sonra başladığınız duruma dönün.

Son olarak dizlerinizi kilitleyip çözün ve bunun neyi nasıl etkilediğine bakın. Rahat pozisyona dönerek bu hareket serisini tamamlayın ve serbest kalın.

Tartışma

- Bu küçük hareketler vücudunuzu ya da nefes alışınızı nasıl değiştirdi?
- Açık konuşun ve vücut bölgelerinin ismini söyleyin, gerilim alanlarını, hem öne hem arkaya yaslanma pozisyonlarındaki odak kaymalarını belirtin.
- Normal bir gününüzde sizce ne kadar sıklıkla dik ve sağlam dengede duruyorsunuz? (Farkındalığınız arttıkça bunu sonraki birkaç gün boyunca da gözleyebilirsiniz.)

Keşifler

Umarız öne ve sonra arkaya yaslandığınızda, vücudunuzdaki değişiklikleri fark etmişsinizdir. Öne yaslandığınızda dizleriniz kilitlenir, karnınızın altında, göğsünüzde, hatta alnınızda ve ensenizin arkasında gerilimler oluşur. Arkaya yaslanmak ise uylukların ön kısmında, kalçalarda, üst karnın bölgesinde, göğüste ve boğazda gerilimler yaratır. Başka bölgelerde de değişiklikler hissetmiş olabilirsiniz. Bu farklı gerilimlerin her biri, nefesimizi ve göreceğimiz gibi, sonunda konuşmamızı değiştirir. Her bir yeriniz her bir yerinizle bağlantılıdır. Tüm konuşmalarınıza bir temel oluşturmak için, kendinizi merkezlemeniz, rahat olmanız, dizlerinizin gevşek olması ve vücudunuzun tamamına yerleşmenizi sağlayan bir diklikte olmanız gerekir.

Aıştırma 5 – Merkez dışı olmak

Sonunda konuşma bahsine geldik! Bu aıştırma bir partnerle ya da en iyisi, küçük bir grupla beraber yapılmalıdır.

Merkez dışı olmak demek, merkezden uzak olmak demektir. Odada dolaşın, başkalarıyla görüşün, onlara dün ne yaptığınızı ve yarın neler yapabileceğinizi anlatın ve bu sırada merkezden uzak pozisyonlara geçin, öne ve arkaya doğru eğilin, başınızı geri çekin ya da uzatın. Bu gibi kimi ince kaymaların bir şeyleri değiştirip değiştirmediğine ba-

Nefes, kandırılmalı veya cezbedilmelidir, tıpkı bir atı yakalar gibi, onun peşinden koşarak değil, durup elde bir elma tutarak.

B.K.S. Iyengar

kın. Sesinizin bu farklı pozisyonlarda farklı çıkıp çıkmadığını gözleyin, bu arada zaman zaman dengeli orta pozisyona geçmeyi de ihmal etmeyin.

Tartışma

Sese odaklanın ve aşağıdaki soruları cevaplamak için birkaç dakikanızı ayırın:

- Öne ve arkaya yaslanma pozisyonlarında sesinize ne oldu?
- Başkalarında neyi fark ettiniz?
- Çoğu zaman öne ya da arkaya yaslanarak konuşmayı alışkanlık haline getirmiş kimi tanıyorsunuz?

Keşifler

Öne yaslandığınızda, sesinizin ve nefesinizin daha çok başınızdan geldiğini fark etmişsinizdir, yani bu alıştırmada insanların en önce karşılaştığı yerden. Bu pozisyondayken nefesiniz kısa, sesiniz hafif yüksek ve hatta diliniz daha entelektüel olur. Geriye yaslandığınızda nefesiniz yine kısa ve sınırlıdır, fakat başka şeyler de olabilir: Ses ince ve duygusuz kalabilir, zayıf duyulabilir, hatta boğazın gerisine kaçarak bir mırıltı halini alabilir.

Çoğunlukla hafif öne ya da arkaya yaslanarak konuşan kişileri mutlaka tanımışsınızdır. Örneğin politikacıların çoğu öne yaslanarak konuşur ya da örneğin İngiltere'deki aristokrat üst sınıf, arkaya yaslanarak konuşur ve dünyanın geri kalan kısmına o şekilde, yani tepeden bakar!

Hepimizin farklı bir dünyaya katılma veya onda ilerleme yolu vardır. Serbest ve rahat konuşmak için, ayakta nasıl durduğunuzu, hangi duruş biçimini benimsediğinizi ve bu tür alışkanlıkların konuşmanızı nasıl iyi ya da kötü etkileyebileceğini bilmelisiniz. İstedığınızde merkez dışında durup istediğinizde (ne baskıcı ne çekingen olan) dengeli noktaya dönmeyi çalışabilirsiniz. Bunda size arkadaşlarınızın da yardımı olabilir. Bazen dışarıdan sizin hiç ummadığınız şeyleri görebilirler: örneğin gergin omuzlar, yana eğik bir baş, tepeden bakan bir burun, onun altındaki çene, dışarı çıkık

kalçalar ve sizi kendiniz olup merkezden konuşmaktan alıkoyan daha pek çok şey.

O halde, şimdi merkezlendiğinizi, rahatladığınızı ve sesinizin üzerinde çalışmaya hazır olduğunuzu varsayalım.

Bir hikâye anlatıcısı olarak dilinize şekil verebilir ve kelimeleri seçebilirsiniz, fakat aynı zamanda söylediğinize renk, hız, ses tonu, özgünlük, güzellik, drama, şaka, heykelsi ağırlık, karanlık unsurlar ve lezzet de katabilirsiniz. İyi bir müzisyen vereceği konseri mükemmel kılabilmek için saatlerce gamları ve zor pasajları çalışır. Hikâye anlatıcıları henüz bu alışkanlığı yeterince geliştiremediler. Eğer çalışma haline getirebileceğiniz bir şey bulursanız, bunun meyvelerini alırsınız.

New York'ta sokakta yürüyen bir adam, viyolonsel taşıyan bir kadını durdurarak sorar: "Affedersiniz Carnegie Hall'a nasıl çıkabilirim?" Kadın biraz durur ve cevap verir: "Çalışarak, çalışarak, çalışarak."

Sizin de yapmanız gereken bu. O halde yaklaşık beş dakika sürecek hafif bir ısınmayla başlayalım; idealinde bunun her gün yapılması gerekir.

Alıştırma 6 – Beş dakikalık ses ısıtma çalışması

Bunu şüphesiz kendi başınıza da yapabilirsiniz, fakat bir partnerle ya da grupta yapmanız da mümkün, çünkü seyretmesi çok eğlencelidir! Her maddeden sonra diğeri için sayfaya bakabilirsiniz; ama sanırım zaten birkaç seferden sonra bu egzersiz, sesinizi desteklemek için her gün kullanacağınız bir alışkanlığa dönüşecek.

Sese büyük bir enerjiyle yüklenmek hiçbir zaman iyi bir fikir değildir, o yüzden şöyle başlamalısınız:

1. Önce su seviyelerinizi kontrol edin ve kendinizi nasıl hissettiğinizi anlayın. Sesiniz ömür boyu sizin arkadaşınızdır ve arkadaşlıklar özen ister.
2. Şimdi sesinize kolay bir iş verip bir melodi mırıldanın, sevilen bir melodi olsun, "daha dün annemizin" mesela, mırıldanmanız boynunuzda,

dudaklarınızda, burnunuzda, alnınızda ve göğsünüzde rezonans yapsın.

3. Esneyin ve “Aaah...” sesi çıkarın.
4. Aynı sesle içinizi çekin, üç defa düzgün bir şekilde iç çekin.
5. Çenenizi sarkıtın ve onun iyi ve gevşek durumda olduğundan, başınızı sağa sola sallayarak emin olun.
6. Başınızı sağa sola oynatın ve beraberinde bir ses çıkarın.
7. Gözlerinizi ve ağzınızı iyice açarak, kollarınız yandayken bir dev gibi birkaç adım atın, sonra aniden yüzünüzü buruşturup bir büyücü gibi çömelin. Bu iki pozisyonu birkaç defa arka arkaya yapın.
8. Dudaklarınızı serbest bırakın. Hafifçe kapatın, sonra aralarından üfleyip hava ile titreşmelerini sağlayın, at gibi bir kişneme sesi çıksın! Dudaklarınızı düzgün titreştiremiyorsanız işaret parmaklarınızı yanaklarınızın ortasına bastırarak işlemi tekrarlayın. Bu size yardımcı olur.
9. Dudaklarınızı uzatarak havaya ya da birbirinize öpücükler yollayın. Cömert davranın!
10. Son olarak, dilinizi uzatın ve gerçek veya hayali bir arkadaşınıza favori yemeklerinizden bahsedin; bu arada da dilinizi ağzınızın içinde, dişlerinizle dudaklarınız ve yanaklarınız arasında oynatın (Bu, gülmek için idealdir!).

Şimdi bu temel üzerinde, konuşmayla nefes alma arasında yeni bir karşılıklı ilişki başlatalım. Konuşurken doğal olarak nefes alırsınız ama nefesi konuşmayı taşıyan madde olarak düşünmeye pek alışkın olmayabilirsiniz; aslında çoğunlukla konuşma ve nefes alma, biz onlara dikkat etmesizin olur. Bu andan sonra amacınız onları birbirini destekleyecek şekilde bir araya getirmek olacak.

Konuşmayı öğrenmeden önce sadece “agu” diyor ve ses çıkarmaktan keyif alıyorduk. Ashley en küçük kızı Kaelyn’in, sabahları onun yanına gelip sadece seslerle oyunlar

*Ve nefes aldığımda,
nefesim yıldırımdı.*

Black Elk

yaptığını hatırlıyor. “Saçma kelimeler icat edip onlardan anlam çıkararak konuşmaktan hoşlanıyordu.” Biz de Kaelyn’in oyuncu ruhunu örnek alalım ve konuşma ile nefes almanın doğru şekilde birleşmesi için nasıl bir temel oluşturabileceğimizi görelim.

Alıştırma 7 - Ses oyunları

Bu alıştırmayı tek başınıza, bir partnerle ya da küçük bir grupla yapabilirsiniz.

Önce karından ve burundan nefes alın, sonra şakacı bir havayla arının yaptığı gibi *bzzzz* deyin, nefesiniz bitene kadar devam edin. Nefesiniz bittiğinde akvaryum balığı gibi nefes alın, yani sadece çenenizi sarkıtın ve havanın girmesine izin verin. Bu kendiliğinden olacaktır, göğsünüzü yukarı çekmenize gerek yoktur ve bu şekilde her nefes diyafram merkezli olarak karından gelecektir.

Şimdi aynı şeyi *şşşşş* sesi çıkararak yapın. Burada kendinize yardımcı olmak için nefesinizin çakıl taşlarıyla dolu bir sahilde kıyıya vuran dalgalar olduğunu hayal edebilirsiniz ve eğer isterseniz bu *şşşşş* sesine kollarınız da eşlik edebilir, onları vücudunuza yakın olarak göğüs hizanıza kaldırın ve kıyıyı süpüren dalgayı taklit edin. Kollarınızı ve ellerinizi bu sesle o şekilde birleştirin ki, kollarınız sonuna kadar açıldığında nefesiniz de tükenmiş olsun. Yine çenenizi serbest bırakın ve ihtiyacınız olan bir sonraki nefesi alın. Bu alıştırmayı birkaç kere yaparak deniz kıyısındaki bir dünyayı, sadece ses ve nefes kullanarak ne derece iyi canlandırabildiğinizi görün.

Şimdi şu üç sesle denemeler yapın: k, r, l ve onlara uygun olarak kendi resimlerinizi yaratın. Örneğin k sesi için sahilde kırılan dalgaların yaydığı köpükleri görüp duyduğunuzu, r için pır pır eden bir motor sesini, l için çok sevdiğiniz bir reçelli çöreği düşünebilirsiniz!

Tartışma

Umarız bu sesleri çıkarırken, çocuk gibi oyun oynamanın tadını çıkarmışsınızdır. Mantıklı davranmak zorunda olmak son derece özgürleştiricidir!

- Her bir sesi yapmak için nefesi sonuna kadar kullanmak size ne kadar kolay veya zor geldi?
- Bir resim ya da hayal yaratmak, nefesin sesle bağlantısını korumaya nasıl yardımcı oldu?
- Ses ve nefes sonuna kadar beraber sürdü mü, yoksa biri daha önce mi bitti?

Keşifler

Muhtemelen şunu gördünüz ki, bir resim ya da hayalin olması nefesinizin sonuna dek sesle bütünleşik kalmasına yardımcı oluyor. Bu da *söylediğini gör* kuralının fayda sağladığı yerlerden biridir. Bu kural, sadece resimler yaratarak dinleyicinin hikâyeye yerleşmesini sağlamaz, söylediğiniz her kelimeyi sesinizle desteklemeye de yarar. Başta biraz garip gelebilir ama, tıpkı araba kullanmakta olduğu gibi, başta hatırlanacak bir yığın şey olsa da sonradan bunlar alışkanlık halini alır. Ashley, ses eğitimini aldığı sıralarda, bir ara sesiyle ve nefesiyle çalışırken aniden durup kalıverdiğini hatırlıyor. Düşünecek çok fazla şey varmış. Hocasına sormuş: “Yani istediğiniz şu mu? Ağzımdan çıkan her şeye bir resim bulacağım, söyleyeceğim her kelimeye nefesimi ve sesimi beraber kullanarak biçim vereceğim ve bütün bunlar da, *sürekli olarak*, sağlıklı bir karından nefes alma temeline oturacak.”

“Evet,” dedi hiç tereddütsüz.

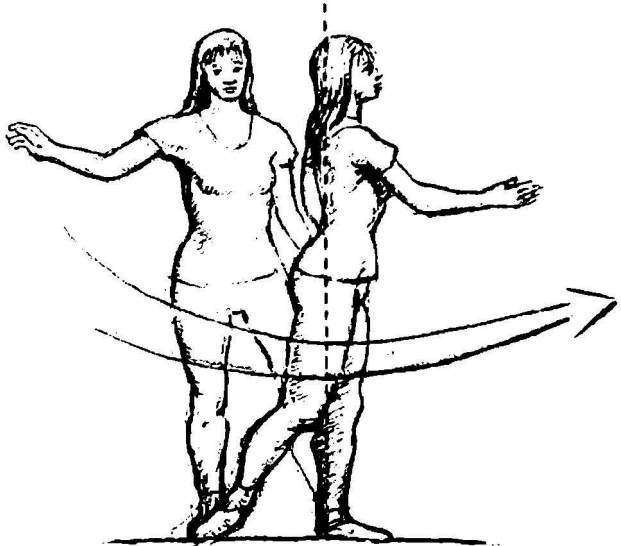
“Afallamıştım ve orada neredeyse her şeyi bırakıp gidecektim. Neyse ki öyle bir şey yapmadım. Devam ettim ve yavaş yavaş, dört yıllık eğitimin ardından, yeni alışkanlıklar edindim. Şimdi onları yaparken hiç düşünmüyorum bile.”

Konuşurken aslında ne kadar çok nefes kullanmak gerektiğini ve onun ne kadar azını kullandığınızı bilseniz şaşarsınız. Öyleyse hurra! Tıpkı şair Mary Oliver’in “Uzun Kara Dallardan İçeri Girmeyi Hiç Denedin mi” adlı şiirinden bu bölümün başında yaptığımız alıntıda dediği gibi: *Dinle, biraz nefes alıp, sonra da ona hayat mı diyorsun?* Pek çok dilde nefes ve ruh aynı kelimedir. O halde daha çok nefes kullanmak daha canlı olmak, daha çok var olmak demektir. Bununla beraber, anlattığımız şekilde oyunla çalışmayı hatırl-

lamak biraz tekrar isteyecektir, ayrıca akvaryum balığı nefesine ve karından nefese güvenmeyi de. Ama sebat ederse-
niz bu çalışmanın ödülünü alırsınız. Ses ve nefes sonunda
kelimeler halinde birleşir ve orada da yine aynı ilkeler ge-
çerli olur.

Alıştırma 8 – Huum, kısım 1

Şimdi bu ses ve nefes evliliğinin, jest bölümünde araştırdık-
larımızla ilişkisini kuralım. Arka alanın özel bir güce sahip
olduğunu görmüştük. Belli bir bakış açısıyla, arkamızda-
ki alandan güç aldığımızı öğrenmiştik. O bölümde anlattı-
ğimiz gibi, arka alan bizim atalarımızın, bizden önce gelen-
lerin dünyasıdır ve onlarsız burada olamazdık. Aşağıdaki
alıştırmaları yaparken bu güce başvurabilir ve onun içiniz-
den akmasını sağlayabilirsiniz. Şimdi bunu denemek için
bir ayağınızı diğerinin önüne koyarak ayakta durun ve ağır-
lığını arkadaki ayağa verin. Öndeki ayağın hangisi olacağı
önemli değil. Size hangisi doğal geliyorsa öyle yapın. Sonra
arka alana doğru uzanın ve kolunuzu, tıpkı tenis oynar gibi,
alttan öne doğru sallayın. Bunu yaparken ağırlığınız da do-
ğal olarak öndeki ayak üzerine aktarılır.

Bu fiziksel hareketleri birkaç kez yaptıktan sonra nefesi de işe katın ve arkaya uzanırken nefes alın (bu kendiliğinden olur). Kolunuzu öne doğru atarken de tüm nefesi dışarı verin, öyle ki kolunuzun hareketi bittiğinde nefes de bitmiş olsun. Son olarak aşağıdaki heceleri, kolunuzun her sallanışında bir satır olmak üzere, söyleyin. Satır uzadıkça, söyleyeceklerinizin tamamını alıp gönderebilmek için daha çok arkaya uzanmanız ve bu yüzden daha çok nefes almanız gerekecek. Hecelerin herhangi bir anlamı yok, sadece gelişigüzel birbirlerinin üzerine ekleniyorlar.

Aşağıdakileri, kendinizi gevşemiş ve rahat hissedene kadar tekrar edin:

Huum

Huum – Ham

Huum – Ham – Hem

Huum – Ham – Hem – Him

Tartışma

Oturun ve birkaç dakikanızı ayırarak aşağıdakileri cevaplayın.

- Arka alanı sürece dahil etmek nasıldı?
- Arka alan farkındalığını konuşmanıza taşımak nasıl bir değişiklik getirdi?
- Bunu yaparken vücudunuzun geri kalan kısmında ne oldu?
- Dizlerinizi gevşek bırakmayı ve oynayarak kendinizi merkezlemeyi hatırladınız mı?

Keşifler

Arka alanı unutmak çok kolaydır, özellikle de kendinizi fazla zorladığınız ve uğraştığınız zaman. Onun orada olup size sürekli destek verdiğini hatırlamak, görünmez bir dünyanın sürekli gerçekliğini hatırlamak gibidir. Arka alan farkındalığını konuşmanıza taşımak kelimelerinizi daha yapılı, ses-

*Nefes vermeyi öğrenin,
nefes alma başının
çaresine bakar.*

Carla Melucci Ardito

li ve gerçek yapar. Bu da sesinize daha fazla bütün-
lük ve güç kazandırır.

Bu noktada, sesle ilgili yaklaşımımızın kalbi-
ne geliyoruz. Çoğu ses öğretisine göre vücut, se-
si yöneltten tek kaynaktır. Bu yöntemler, vücut
pozisyonuna ve hançere (ses kutusu), diyafram ve deği-
şik kas gruplarının beraber çalışmasının fiziksel mekani-
ğine odaklanır. Bütün bunlar önemlidir ve dikkat gerek-
tirir, fakat biz buna bir perspektif daha ilave edeceğiz, o
da sesin bizim ötemizdeki başka bir kaynaktan gelmesi-
dir. Tıpkı şair D.H. Lawrence'ın "Üç Garip Melek" adlı şiir-
inde söylediği gibi: *Ben değilim, ben değilim, o benim içim-
den geçen rüzgâr.*

Bizim çalışmalarımızda benimsediğimiz ilke şudur: "Se-
sim benim içimden akar." Bu ince fark, sizi arkanızda yaşı-
yan ve her zaman kendisinden bir şeyler alabileceğiniz bir
güç ve ilham kaynağına bağlar. Pratikte, bu sizin yalnız bir
birey olarak üzerinizde daha az baskı hissetmenizi de sağlar,
çünkü orada görüldüğünden fazla şey vardır.

Şair Maya Angelou'ya, konuştuğunda etrafında oluşan
şaşırtıcı varlığın ne olduğunu sormuşlar. O da atalarını ve
bağlı olduğu insanları şiirlerini okurken kendisine eşlik et-
meleri için davet ettiğini, dinleyicilerin de bunu hissettiği-
ni söylemiş.

Bir hikâye anlatıcısı olarak, etrafınızdaki bu ses ve hikâye
akışının parçası olduğunuzu ve ona her zaman ulaşabilece-
ğinizi bilmek son derece güven vericidir.

Aıştırma 9 – Huum, kısım 2

Şimdi huum aıştırmasına tekrar dönelim ve bir başka ses
üzerinde duralım: "m" sesi, bir şeyin tadını çok sevdiğiniz-
de ya da şarkı mırıldanmaya başladığınızda çıkardığınız ses-
tir bu. Her bir hecedeki "m" için nefesi burnunuzdan dışa-
rı verin. Bu sesinize ısınma sırasında yumuşak bir masaj ya-
par. Sırayı bir kez ezberledikten sonra, her bir hecenin ba-
şındaki "H" yi başka bir sessizle değiştirmeye başlayın, ör-
neğin "B" yle.

O zaman dizi şöyle olacak:

Buum

Buum – Bum

Buum – Bum – Bam

Buum – Bum – Bam – Bem

Buum – Bum – Bam – Bem – Bim

Veya R ile, sadece son satırı yazarsak:

Ruum – Rum – Ram – Rem – Rim

Sonra Ş, V, P, F, L'yi deneyin vb.

Devam etmeden, aşırı çaba göstermek üzerine birkaç söz söyleyelim: Yeni bir şey öğrenirken onu doğru yapmak istemeniz normaldir, fakat bu bazen fazla zorlanmanıza yol açar ve size merkezinizi kaybettirecek ve vücudunuzda zararlı gerilimler yaratacak bir heves doğurur. İşte bu noktada “Popülerlik Okulu”na yazılmalısınız! Ergenlik zamanlarınızı hatırlıyorsunuz, öyle değil mi?

O gruba katılabilmeyi nasıl ümitsizce arzu ederdiniz, onlara uymak için ne kadar çok çaba harcar, fakat hiç belli etmezsiniz – çünkü bu yakışık almazdı. Popülerlik Okulu’nda kural basittir: Herkes çok çalışacak fakat kimse belli etmeyecek. İçinizden % 600 dikkatli olacaksınız, fakat dışarıdan hiç çaba harcamıyormuş gibi görüneceksiniz. Bunu bir sonraki alıştırmada uygulayabilirsiniz.

Alıştırma 10 – Şiş

Bu alıştırmayı tek başınıza, bir partnerle ya da grupla yapabilirsiniz. Huum’daki gibi, bir ayağınız diğerinin önünde olacak şekilde ayakta durun. Dizleriniz gevşek halde ve omuzunuzun arkasındaki alanın farkında olarak aşağıdakileri söyleyin ve ses ve nefesle ilgili bugüne kadar tüm yaptıklarımızı bir araya getirin. Daha önce olduğu gibi heceler birbirinin üzerine ekleniyor. Bu da satır uzadıkça daha çok nefese ihtiyacınızın olacağı anlamına geliyor. Bunu gözle görünür kılmak için her seferinde biraz daha fazla arkaya uzanabilirsiniz (tenis hare-

Nefesi, almak zorunda olduğumda alırım.

Ethel Merman

ketini hatırlayın) ta ki Şiş – Ke – Bap – Oo – To – Fu – No – Don'a gelene kadar. Oradan sona gelene kadar, giderek daha az nefese ihtiyacınız olacak. Popülerlik Okulu'nun burada verdiği bir ipucu var: Çok hevesli olup öne eğilerek merkezinizi kaybetmeyin. Kendi merkezinizde ve dengeli kalın.

Alıştırmayı, neyin ardından neyin çıkacağını ezberleyene kadar birkaç kez okuyun ya da bir başkası satırları okusun, siz hareket ve nefesle tekrarlayın.

Şiş

Şiş – Ke

Şiş – Ke – Bap

Şiş – Ke – Bap – Oo

Şiş – Ke – Bap – Oo – To

Şiş – Ke – Bap – Oo – To – Fu

Şiş – Ke – Bap – Oo – To – Fu - No

Şiş – Ke – Bap – Oo – To – Fu – No – Don

Don – To – Fu - Me – Bab – Oo – Şiş

Don – To – Fu - Me – Bab – Oo – No

Don – To – Fu - Me

Don

Tartışma

Yine oturun ve soruları cevaplamaya başlayın:

- Popülerlik Okulu'yla aranız nasıldı?
- Kendinizi ileriye ittiğiniz ya da geriye doğru yaslandığınız zamanlar oldu mu, olduysa neden?
- Nefesinizin farkında olarak kalmayı ne ölçüde başarabildiniz?

Keşifler

Eğer Popülerlik Okulu işe yaradıysa, bu sizin için hoş bir değişiklik olmuştur. Bazen her şeyin tekrar normal ve doğal

olabilmesi için kendimize onun varlığını hatırlatmamız gerekir. Popülerlik Okulu sizin kendinizi rahatlatmanıza yardımcı olacaktır. Mevlâna'nın "Sen sadece sen değilsin" şiirinde dediği gibi, *durmak mutlak bir hamlık belirtisidir*. Çalışırsınız, çalışırsınız ve olgunlaştığınızda çabanızın meyveleri kolayca masanıza geliverir ve onları dinleyiciyle kolayca paylaşırsınız. Artık kolayca nefes alıp konuştuğunuzdan, dinleyiciniz de aynısını yapar: Ayna nöronları hatırlayın!

Fakat tüm bunları yapmanıza rağmen, ağzınızı açıp konuştuğunuzda diksiyonunuz kötü olduğundan sizi kimse anlamazsa ne olacak? O zaman, haydi heceleme yaparak biraz eğlenelim!

Alıştırma 11 – Tekerlemeler

Zor söylenen tekerlemeler, ağızdaki bölgeleri faaliyete geçirmek ve temiz bir heceleme sağlamak için çok faydalıdır. Aşağıdakilerden bazılarını söylemeye çalışın, önce yavaş başlayın, sonra ağır ağır hızlanın, fakat her şey tane tane olmalı.

Mis gibi bisküvi
Yeşil raylar, mor raylar
Bunu bana sat, bunu da at
Güzel giysilerini giyip geldiler
Masada şemsiye ve maşa
Palto depoda kapıda asılı
Durup dalıp direkt dön
Takır takır takırdar tahtalar

Tartışma

Dilinizi çözün ve normal karşılıklı konuşmaya geçin.

- Berraklığı koruyarak ne kadar hızlanabildiniz?
- Ağzınızı istediğiniz gibi çalıştırabilmek için ne gibi teknikler buldunuz?

- Her bir tekerlemenin ağzınızda hangi bölgeyi çalıştırdığını hissedebildiniz mi?

Keşifler

Nasıl oluyor da basit bir cümle bu kadar karışıklık yaratabiliyor? Belki siz her zaman iyi sonuç verecek bir teknik bulmuş olabilirsiniz, ama biz henüz bulamadık! Bu tekerlemeler özellikle ağzın değişik bölgelerini çalıştırmak için seçildi. Fark edeceğiniz gibi, “Mis gibi bisküvi” dudakları çalıştırıyor, “Yeşil raylar mor raylar”daki “l”ler, dil için iyi bir alıştırtma, öte yandan “Güzel giysilerini giyip geldiler” ağzın daha geri kısımlarında gerçekleşiyor. Son ikisiye dudaklarınız ve dişlerinizin arkasındaki alanı çalıştırıyor. İleri ses çalışmasıyla ağızdaki bu değişik bölgeleri farklı etkiler yaratabilecek şekilde geliştirebilirsiniz, fakat bu neredeyse ayrı bir kitap konusu!

Popülerlik Okulu’nda bazı saçma oyunlar oynuyoruz. Çocuklar ve bizler için oyun ciddi çalışma demek, ama her an bir kahkanın patlamasına da yol açabiliyor! Sırada Çin yemek çubukları gelsin!

Alıştırma 12 – Yemek çubukları

Sıradaki alıştırtma için bölgenizdeki Çin lokantasının yolunu tutup kendinize yemek çubukları almanız lazım, tahta olanlar en iyisidir. Bu alıştırtmayı kendi başınıza, bir partnerle ya da bir grupla birlikte yapabilirsiniz.

Sizin için söylemesi en zor olan tekerlemeyi seçin ve onu altı defa söyleyin. Sonra bir yemek çubuğunu alıp dişlerinizin arasına koyun ve bir altı defa daha söyleyin.

Şimdi yemek çubuğunu çıkarın ve yine söylemeyi deneyin. Biraz acayip görünebilirsiniz, ama üçüncü seferde, söyleyişteki berraklığı siz de fark edeceksiniz!

Alıştırma 13 – Şişman tavuk

İşte size yemek çubuklarıyla yapacağınız zor bir alıştırma. Bu-
nu önce yemek çubuklarını ağızınıza yerleştirmeden ve tıpkı
şiş ve huum'da yaptığınız gibi her seferinde bir cümle ekleye-
rek, pek çok kereler söyleyin. Eğer onu size bir başkası okur ve
siz ardından tekrar ederseniz, çok iyi. Ama eğer bu olmazsa, o
zaman sıralamayı, her satır için ayrı bir resim yaratarak en kı-
sa zamanda ezberlemeye çalışın, kelimeler her ne kadar bazen
anlamsız olsa da. Ezberiniz tamamlandığında yemek çubuğu-
nu ağızınıza koyun ve metni birkaç kez daha söyleyin. Ağızınızı
bu şekilde çubukla bir süre çalıştırdıktan sonra, çubuğu çıkā-
rıp onu yeniden söyleyin. Her bir satırı tek nefeste söylemeniz
gerektiği için nefesi bol tutmayı unutmayın. Satır uzadıkça so-
nuna kadar tek nefeste söylemek için hızlanmanız gerekecek,
tabii söyleyişin netliğini de bozmamalısınız. Önce alıştırma-
ya geçmeden ezberlemeniz için kıtanın tamamını veriyoruz.

Altı cırlak yabani martı
Beş yeşil tavuskuşu
Dört pörtlek balık
Üç kuyruklu kurbağa
İki tilki
Ve bir şişman tavuk

Şimdi son satırdan başlayıp aşağıdaki gibi eklemeler yaparak devam edin.

Bir şişman tavuk

İki tilki ve bir şişman tavuk

Üç kuyruklu kurbağa, iki tilki ve bir şişman tavuk

Dört pörtlek balık, üç kuyruklu kurbağa, iki tilki ve bir şişman tavuk

Beş yeşil tavuskuşu, dört pörtlek balık, üç kuyruklu kurbağa, iki tilki ve bir şişman tavuk

Altı cırlak yabani martı, beş yeşil tavuskuşu, dört pörtlek balık, üç kuyruklu kurbağa, iki tilki ve bir şişman tavuk

Tartışma

Oturun ve aşağıdaki sorularla rahatlayın!

- Hız ve berraklık arasındaki karşılıklı ilişki nasıldı?
- Yemek çubuğu nasıl bir değişiklik getirdi ve bunun ne yüzden olduğunu düşünüyorsunuz?
- Ağızınızdaki kaslarda neler oldu?
- Her bir satır için tek nefes almayı başabildiniz mi?

Keşifler

Hecelemeyi geliştirmek için yemek çubukları kullanmayı önerdik. Eski Yunan'da Demosten adındaki ünlü hatip, diksiyonunu geliştirmek için ağızına çakıltaşları doldururdu. İsterseniz onu da deneyin. Yemek çubuğu ağızınızdayken, kaslarınız her zamankinden daha çok çalışır. Her antrenmanda olduğu gibi başta kaslarınız ağrıyabilir, fakat çubuğu çıkardığınızda onlara yaptırdığınız çalışmanın karşılığını alırsınız. Çubuk varken ses ve nefesi bir araya getirme hakkında öğrendiklerinizi kolayca unutabilirsiniz. Sesinizde gerçek bir ilerleme sağlamak istiyorsanız tüm bu alıştırmaları, pek çok kereler düzenli olarak yapmalısınız.

Hikâyede olayları ilerletebilmek için bazı yerlerde hızlı konuşmanız gerekebilir. Bu alıştırmayı düzenli olarak ya-

parsanız bu konudaki kapasiteniz de artar ve en hızlı pasaj-
larda bile nefessiz kalmadan anlaşılır olabilirsiniz.

Aalıştırma 14 – Sesin yüksekliği

Konuşurken zaman zaman görülebilecek bir başka problem de, hikâye anlatıcısının çok iyi nefes almasına ve tane tane konuşmasına rağmen, sesinin duyulamayacak kadar az çıkmasıdır. Eğer önceki ses alıştırmalarını düzenli yaptıysanız, şimdiye kadar böyle bir problemin kalmamış olması gerekir; ama yine de hâlâ oluyorsa şunu deneyin.

Sesinizi duyurmanız gereken mekânda, salonun en arkasına gidip, partnerinizden en son sıranın hemen arkasında, ayakta ve yüzü size dönük olarak durmasını isteyin. Sonra hikâyenizi ona, kişisel olarak karşılıklı konuşuyormuş gibi, yakın mesafeden anlatmaya başlayın. Biraz sonra yavaş yavaş geriye gitmeye başlayın ve bir yandan hikâyenizi anlatmaya devam edin. Sesinizi aradaki hacmi dolduracak şekilde giderek yükseltin, ta ki normalde hikâyeyi anlatacağınız yere varana kadar. Eğer ses çok hafif kalırsa partneriniz işaret vermeli. Bir süre sonra, sesinizin ne kadar mesafeye ulaşması gerektiğinin ölçüsü aklınıza yerleşecek ve hangi yükseklikte ses kullanacağınıza dair fiziksel bir tecrübeniz olacak. Bunu, salonun en arkasında biri olduğunu hayal ederek, kendi kendinize de yapabilirsiniz.

İlk acımızın kaynağı nedir? Konuşmaktan çekinmiş olmamızdır.
Gaston Bachelard

Tartışma

- Hikâye anlatıcısı olarak, uzaklaştıkça sesiniz nasıl değışti?
- Dinleyiciyle sesinizin doldurduğu hacim arasındaki bağlantıyı koruyan neydi?
- Sesinizi ne kadar arttırdınız gerekti?
- Sesinizin alanda yayılışıyla ilgili başka neler fark ettiniz?
- Dinleyici olarak, yukarıdaki sorularda geçenler hakkında ne gibi gözlemleriniz var?

Sanırsız sesinizin duyulmasını garantilemek için pek çok yol buldunuz; aşağıda da bizim yıllar boyunca faydasını gördüğümüz yollar var:

- Hikâye anlatacağınız yere vakitli gelin. Eğer telaşlı ve sinirliyseniz bunun ilk yansıyacağı yer sesinizdir.
- Kendinizi fiziksel olarak ısıtmak ve hazırlamak için bir şeyler yapın. Ciğerleri açmak için yerde şınav çekmek iyidir veya duvara yaslanıp ayakta şınav çekebilirsiniz. Ya da şunu yapın: Alçak bir kapı ağzı bulun. Sonra ellerinizle üst kasayı yukarı iterken ayaklarınızla da kuvvetlice yere bastırın.
- Daha önceki alıştırmada olduğu gibi sesinizin salonda nasıl yankılandığını dikkatle dinleyin: Mesele ne kadar çok olursa yankı da o kadar fazla olur. Eğer bir arkadaşınızla beraberseniz, ondan salonun arkasında/kenarlarında ve ortasında durup sesin ne ölçüde iyi duyulabildiğini söylemesini isteyin. Zorlanmış bir ses eninde sonunda dinleyiciyi soğutacaktır. Sesinizi taşıyacak olan, dinleyiciyle ve özellikle en uzaktakilerle ilgili farkındalığınızdır. Eğer yankı çok fazlaysa, daha alçak sesle konuşup sessizleri güçlendirmeyi deneyin.
- Sesinizin salonu doldurmasına yardımcı olmak üzere, ağızınızın içindeki küçücük alanın gerçekte salonun kendisi kadar büyük olduğunu hayal edin.
- Bu bölümdeki bir dizi ses ısıtma alıştırmasını seçip sesinizi alana yaymayı onlar yardımıyla çalışın. Abartın, bunun için kendinize sürekli, istediğiniz zaman % 10 daha fazlasını yapabileceğinizi hatırlatın. Çoğumuz küçük yaşlarda etrafımızdaki alanı sesimizle doldurmaya pek cesaretlendirilmiyoruz. Hatta bizden istenen tam tersi. Çalışmalarımız sırasında sık sık insanlara gerçekte ağızlarını ne kadar az açtıklarını göstermek zorunda kalıyoruz.

- İnsanlar geldiğinde siz de orada olun. Onları selamlayın ve onlarla ilgilenin. Bu sizin rahatlamanızı ve sesinizin durularak doğal ve kendinden emin bir hale gelmesini sağlayacaktır. Ayrıca böylelikle korkularınız da giderilecek ve daha iyi göz teması kurabileceksiniz. (Bir sonraki bölüm olan Basit Ayrıntılar'da bundan daha çok bahsedeceğiz.)
- Belki de en önemli tavsiye şu: Dinleyiciyle göz temasını kaybetmeyin (Bkz. 9. Bölüm), eğer arkadaki insanları göremiyorsanız hiç değilse onları sürekli aklınızda tutun. Bu sesi aktarmanın sırlarından biridir. Eğer arka sıralardaki göremediğiniz insanların konuşurken sizi duyduklarına inanır ve onları aklınızda tutarsanız, sizi duyarlar. Dahası, konuştuklarınızın onlara ulaştığını görürsünüz ve eğer ulaşmıyorsa sesi ayarlayabilirsiniz. Duyulamayan seslerin ortak bir özelliği, konuşmacılarda çoğu zaman böyle bir uzaysal farkındalığın olmamasıdır. Ön sıralara hitap ettikleri görülür, ama bakışları daha öteye pek geçmez. Çoğunlukla kendi kelimelerine hapsolmuşlardır. Sonuç olarak da konuşmaları yerde sönerek kaybolur ve kısa zaman sonra arkada oturanlar ya sıkılıp uyurlar ya da çekip giderler.
- Eğer salonda bir arkadaşınız varsa onunla daha yüksek sesle konuşmanız gerektiğinde size işaret vermesi için anlaşın ya da dinleyiciye doğrudan sorun: "Arka sıradakiler beni duyabiliyorlar mı?" Bu kadar açık ve samimi olabilirsiniz.

Şimdi kelimelere daha yakından bakalım. Eskinin hikâye anlatıcıları, Kelime'nin sadece bir bilgiden ibaret olmadığını ve konuşmayla iyi ve kötü güçlerin serbest bırakılabileceğini bilirlerdi, o yüzden kelimeleri dikkatle eker, zararlı otlardan ayıklar, büyütür ve doğru mevsimde hasat ederlerdi. Onlara çocukları gibi özen gösterirlerdi.

Ashley'in kelimelerle olan aşk macerası daha çocukken, ilkokulda başlamış. "Haftada bir şiir dersimiz vardı. Kelimelerin ve onların söylenişinin büyüsüne kapılmıştım ve

her ne kadar o zamanlar bilmesem de, kelimeler bana kendi güçlerini veriyorlardı; beni gelecek yıllar için biçimlendiriyorlardı. Onlarla kendimi hiçbir yerde olmadığım kadar rahat hissediyordum, Kelimelerin içinde sihir vardı. Sözlüğü açar ve içine adeta daldardım. Kelimeler keşfedilmemiş kıtalardı. Onların arasında yüzer, onları deniz dibindeki hazineler gibi bulup çıkarırdım. Onlar ağırlığı ve kerameti olan ilginç şeylerdi. Teleskoplardı, kum saatle-riydi, kaya midyeleriydi, deniz salyangozlarıydı. Kelimeler ellerimin arasından ipek gibi, kum gibi akardı. İçlerin-

*Kişinin ayarlı olduğu
titreşim, onun ruhuna
ait sesin sebebidir.*

Hazrat Inayat Khan

de granit ve lastik çizmeler gibi denizden anlamayanları vardı, havanın esrarına tutulmuş olanları vardı; birbirleriyle tıpkı gökyüzündeki kuşlar gibi konuşan sesler vardı ve ben onları mantar bulmaya çalışır gibi arardım, şelale gibi seyredirdim ve sonraki yıllarda da onlardaki bal ve sıcaklığı sevgilililerin ağzından dinledim.”

Pablo Neruda'nın *Hatıraları*'nda söylediği gibi, “Kelimenin içinde her şey vardır.”

O halde kelimelerle olan bu aşk macerasına tüm dünyadaki dillerde var olan iki unsurla, sessizler ve seslilerle başlayalım. Bu iki aileyle biraz vakit geçirip onları daha iyi tanıyalım.

Alıştırma 15 – İki aile

Bunun için bir partnere ya da gruba ihtiyacınız var. Sesliler olarak tanınan harfleri ele alalım: A, E, I, İ, O, Ö, U, Ü. Şimdi, partnerinizle ya da grupla, tek ifade aracınız olarak sadece bu harfleri ve jestlerinizi kullanarak konuşun. Bir süre sonra deliye dönebilirsiniz, o yüzden durun!

Sonra aynı konuşmayı sadece jestler ve sessizler (K, L, S, F, M gibi) kullanarak yapın. Yine deliye dönmeden durun.

Tartışma

Kendinizi bu iki aileden kurtarın, sonra da aşağıdaki sorulara geçin:

- İki aileye ne gibi tecrübeler yaşadınız?
- Sadece sessizler veya seslilerle konuştuğunuzda vücudunuzda ne oldu veya başkalarında ne olduğunu gözlediniz?
- İletişim kurmak için sadece sessizleri ya da sadece seslileri kullansak ne olurdu?
- Hangi aile ile yaşamayı tercih ederdiniz?

Keşifler

Bu size, ağzınızdaki yemek çubuklarıyla konuşmaktan daha da garip gelmiş olabilir, fakat eminiz ki, sesliler ve sessizlerle birbirinden çok farklı iki tecrübe yaşadınız. Dışarıdan bakınca sessizlerleyken jestleriniz daha keskin ve daha tanımlı olmuştur, seslilerle ise daha akıcı ve kibar olmuştur, sadece belki l hariç, çünkü o biraz sert duyulur. İçeride ise sesliler ailesinde, büyük bir sevecenlikten tımarhaneye girmiş gibi olmaya kadar her şeyi yaşayabilirsiniz; öte yandan sessizler ailesi bir dizi bireydir, tuhaftır ve her zaman pek dost canlısı değildir. Sadece bu iki aileden biriyle yaşamak bizim için büyük bir sınav olurdu, neyse ki dilde her ikisi de var.

Genel olarak, seslileri en saf halleriyle en çok ünlemlerde kullanırız: Aa, Oo, Ee vb. gibi. Bunun sebebi seslilerin duygularımızın ve coşkularımızın temel taşıyıcısı olmasıdır. Bu sesler keder ve neşe anlarında bizden doğal olarak dışarı akar. Kimi zaman bu amaçla sessizleri de kullanabiliriz, örneğin “Mmm” gibi, fakat genelde sessizlerin görevi tamamen farklıdır. Konuşmamıza yapı, form ve şekil verme gücü katarlar. Dili kalıba dökerler, keser ve sıkıştırırlar, keskin ve yumuşak hale getiriler, dinç ve enerjik hale koyarlar. Söylediğimiz her kelime, sesliyle sessizin, form ve duygunun, dışsal ve içselin ustalıklı bir birleşimidir.

Alıştırma 16 – Eksik halka

Bunun için bir partnere ya da küçük bir gruba ihtiyacınız var. Şu beş kelimeyi, sondaki sessizi atarak birbirinize söyleyin: Zev(k), jes(t), lati(İ), sale(p), absür(d). Her kelimeyi pek çok kere tekrarlayın ki, eksik olan ses iyice kulağınıza

yerleşsin. Sonra sessizi yerine tekrar koyup kelimeleri normal halleriyle söyleyin.

Böyle konuşmak belli bir aydınlanma yaşamınızı sağlamış olabilir, o halde size bazı sorular:

- Sondaki sessizleri atmak nasıl bir etki yaptı?
- Sonunda sessizleri yerine koyduğunuzda ne oldu?
- Kimi zaman böyle konuşan birilerini tanıyor musunuz?

Keşifler

Keşfettiğiniz en önemli şey, son sessizi attığınızda kelimenin artık imaj yaratmadığı olmalı. Son ses resim oluşturma

gücüne sahiptir ve sesinizin hikâye anlatırken her kelimenin ve cümlelerin en sonuna nüfuz edecek kadar kuvvetli ve disiplinli olması, bu yüzden hayati önem taşır. Böyle konuşan birilerini tanıyor musunuz? sorusuna cevaben, ergenleri düşünün. Çoğu zaman cümlelerin sonunu getirmezler, oğlanları ise ilkel insanlar gibi bir dizi homurtuyla konuşur! Bu, sırf onların hormonal bir duygu selinde yüzmelerinden ve bu yüzden seslilerle rahat etmelerinden ötürü değildir, sessizleri etkili

kullanmayı sağlayacak form ve yapıyı da geliştirmemişlerdir daha.

Bundan da şunu görebiliyoruz: Sadece kelimeler değil, çıkardığınız her ses, söylediğimiz şeyin resmini ve duygusunu iletmekte rol oynar.

Alıştırma 17 – On beş dakikalık ses ısıtma çalışması

Beş dakikalık nefes alma meditasyonuyla başlayın: Nefes aldığımı biliyorum/nefes verdiğimi biliyorum (Bkz. s. 224).

S. 232'deki beş dakikalık ısıtma çalışmasını tekrarlayın.

Huum'u (s. 236) en az beş kere yapın.

Şişman Tavuk'u (s. 243), çubuksuz/çubuklu/çubuksuz olarak yapın. Bunu üç kere tekrarlayın.

*Ses, Yaradılış'ın
çekirdeğindedir ve öyle
olduğu için de gizli
bir güce, muazzam
bir kuvvete sahiptir,
Niyagara Şelalesi'nden
bile daha büyük bir
kuvvettir bu.*

Albert Einstein

Şişi (s. 239) üç değişik şekilde yapın: 1) merkezlenmiş kalmaya odaklanın, 2) her satırda tek nefese konsantre olun, 3) arka alan farkındalığını kullanın.

Sonra, sese değişik duygular yardımıyla renk katın.

En son olarak da, şişi ve bu değişik duyguları birleştirin.

*Eğer bana dünyaya
ne yapmak için
geldiğimi soruyorsanız,
söyleyeyim; yüksek
sesle yaşamaya geldim.*

Marcel Proust

1. Sesiniz hikâye anlatıcısı olarak sizin aletinizdir ve tıpkı eski büyücülerde olduğu gibi yaratma gücüne ve görünmeyen dünyayı görünür kılma yetisine sahiptir.
2. Sağlıklı bir nefes karından gelir; rahat ve güçlüdür.
3. Nefesinizin ve dolayısıyla sesinizin kısılıp kalmaması için, konuşurken dik, kendinizden emin ve dikey olarak merkezlenmiş halde ayakta durmalısınız.
4. Sesi olabileceği en iyi hale sokmanın sırrı, vücudu, nefesi ve sesi her zaman birlikte çalıştırarak konuşmaktır.
5. Gayet net anlaşılabilir olmalısınız; bunun için bir yemek çubuğu veya çakıtaşları ile konuşma kaslarınızı geliştirerek hecelemeınızı düzeltebilirsiniz.
6. Eğer sesiniz duyulmazsa her şey boşa gider, o yüzden arka sıralara önem verin!
7. Tüm kelimeler, onlara biçim ve duygu veren sessiz ve sesli harflerden oluşur. Sessizler kelimeye resim oluşturma gücü verir, seslilerse duygularımızı taşır.
8. Bazı temel ses alıştırmaını her gün yapmak sesimizi güçlendirip geliştirecektir.

Bir zamanlar Kuzey Rüzgârı'nın sevgilisi olan bir kız vardı. Sevgilisi uzaklarda yaşıyordu ama senede bir onu ziyarete gelirdi, kendisi de bütün bir sene onu beklerdi. Onu ormanlarda, tepelerde bekler, çok aşağıdaki nehrin yüzeyinde onun yolunu gözlerdi; çünkü sevgilisinin izlediği yol buydu –evet– o her sene nehirden yukarı fırıl fırıl dönerek çıkar ve Çilek Kız'la, ormanların vahşi kızıyla sevişirdi; Çilek Kız da tüm sene boyunca onu beklemiş olurdu.

Fakat bir sene Kuzey Rüzgârı gelmedi. Çilek kız onu bekledi, gözledi, yine bekledi, meraklandı ve daha da meraklandı. Sevgilisi nereye gitmişti? Başka birisi mi vardı? Ilık Güney Rüzgârı'na onu sordu, sert Batı Rüzgârı'na sordu, keskin Doğu Rüzgârı'na sordu, hiçbirinden ses gelmedi.

Sonra büyükannesine gitti ve yaşlı kadın onu, ancak yaşlı bir kadının dinleyebileceği gibi dinledi ve ona bir şarkı öğretmeyi teklif etti.

“Ben çok güçlü bir şarkı biliyorum, onu duyduğu zaman gelmek zorunda kalacak. Şarkıyı öğrenince tepenin üzerine çık ve söyle onu.”

Çilek kız şarkıyı öğrendi ve ormanın üzerindeki tepeye tırmandı, gözlerini nehre dikerek şarkıyı söylemeye başladı; şarkı bittiğinde bekledi. Fakat hiçbir şey olmadı, tek bir yaprak bile kımıldamadı, tek bir kuş bile ötmedi. Bunun üzerine şarkıyı tekrar söyledi fakat yine bir şey olmadı. Hava sıcak ve nemli kaldı, tozlar boğazına yapıştı.

O zaman, yine büyükannesine gitti ve ona olanları anlattı, şarkının işe yaramadığını söyledi, Kuzey Rüzgârı'nın gelmediğini söyledi.

Yaşlı kadın onu, ancak bir yaşlı kadının yapacağı gibi baştan aşağı süzdü. “Gelmemesine pek şaşmadım. Kendine bir bak. Elbiselerin eski ve yırtık, saçların keçeleşmiş ve kirli, yüzünden ise üzüntü akıyor. Git nehirde yıkan, saçlarını tara ve şarkı söylerken de başını arkaya at. Şarkıyı yüksek sesle söyle, onun gelmesini bekliyormuş gibi söyle.”

Bunun üzerine Çilek kız nehre gitti ve yıkandı, vücudunu taşlarla ovarak temizledi, yağ ile kendini ovdu ve saçlarını parıldayana kadar taradı. Sonra eski elbiselerini giyerek tepeye tekrar tırmandı ve şarkıyı söylemeye başladı. Fakat şarkısı hâlâ yeterince güçlü değildi ve hiçbir şey olmadı. Sonra eski püskü elbiselerinin hâlâ üstünde olduğunu fark etti. “Ne yapıyorum ben?” dedi, “Bana bu halimle asla gelmez.”

Böylece eski elbiselerini çıkardı ve dünyaya karşı, çıplak ve güzel haliyle ayakta durdu, sonra başını arkaya attı ve şarkısını söyledi, ama bu sefer sesi güçlü, zengin ve berraktı, şarkısı bittiğinde her yanından sevinç fısıkırıyordu.

Ve birdenbire, nehrin yüzeyi titredi, kıyılardaki ağaçlar iki yana eğilmeye başladı, dallar sallandı, yapraklar uçtu; Kuzey Rüzgârı geliyordu. Neh-

rin kavisini dönerek geldi, gökyüzünden aşağı çullandı, tepelerin üzerinden koştu ve Çilek kızı kollarına alıp onun etrafını sardı, sonra kız onu vahşi ormanlara götürdü ve orada seviştiler.

Kuzey Rüzgârı gittiğinde, Çilek kız uzun süre yattığı yerden kalkmadı ve onu kendisine getiren şarkıyı yavaşça söylemeye devam etti; sonraki yıllarda da büyükannesinin söylediği gibi hazırlandı, nehirde yıkandı, eski elbiselerini çıkardı ve başını arkaya atarak şarkısını yüksek sesle söyledi.

Basit Ayrıntılar

“İçeri giden yol dışarı da gider.”

– P.L. Travers

Hikâye anlatıcılarına verdiğimiz eğitimin sonlarına doğru, mutlaka biri çıkıp şunu sorar: “Peki, ama nasıl başlayalım?” ya da “Salonu en iyi şekilde nasıl hazırlarız?” ve ardından konuşma pratik konulara geçer. Öğrenciler bizim tecrübelerimizi dinlemeyi severler, iyilerini de kötülerini de (hatta genelde ikinciler daha komiktir!) ve elbette biz de ne öğrendiysek böyle öğrendik. Kendiniz bir kez hikâye anlatmaya başladığınızda, neyin işe yarayıp neyin yaramadığına dair her tür bilgiyi toplarsınız. Aşağıda bizim bu yolda ilerlerken öğrendiklerimizin bir kısmını anlatacağız.

1. Program yapmak

Dinleyici için tatmin edici bir tecrübeyi sağlayan nedir? Seçtiğiniz tema insanlarla, yerle veya mevsimle bir şekilde ilgili olmalıdır, ancak bu sayede bir bağlamı, anlamı ve bağlantısı olur. Fakat onu nasıl bir şekle koymalısınız?

Muhtemelen daha önce bir hikâye anlatma etkinliğine katılmışsınızdır. Oraya vardığınızda hikâye anlatıcısının kim olduğunu, neye benzediğini öğrenmek ve emin ellerde olduğunuzu garantilemek istersiniz. Bir kez bu açıdan rahatladığınızda, daha derin bir şeylere kendinizi vermeye de hazır hale gelirsiniz. Memnuniyetsizlik duygusunun daha sonra arada alacağınız içkinin keyfini kaçırmasını iste-

*Hikâye anlatıcısı şu
olmalı: gümüşten bir
çizgiyi cehennemde
veya delilik içinde takip
edebilecek büyük bir
rehber, berrak bir zihin.*

Ben Okri

mezsiniz. Eğer güzel vakit geçirdiyseniz ikinci bölümdeki, daha derin bir şeylere aç olarak geri gelirsiniz. Son hikâye de bittinde evinizin yolunu tutarsınız, çoğunlukla hava da kararmış olur. Nasıl bir ruh hali içindesinizdir?

Demek ki, bir hikâye anlatıcısı olarak dinleyiciye karşı sorumluluğunuz var. Onları bir seyahate çıkarıyorsunuz. Beklentilerle dolu olarak gelirler, eğleneceklerini ve etkileneceklerini ümit ederler; bunun temelinde de hikâye anlatıcısı ve hikâye ile gerçek bir karşılaşma isterler. İyi tasarlanmış bir program bunu sağlayabilir.

Bazı hikâyeler moralimizi yükseltir, bazıları bizi güldürür, ağlatır, başımızdan geçenleri düşünmemizi sağlar, hatta korkutabilir. Aşağıda bütün bunları dikkate alarak bir program yapmanız için bizim de uyguladığımız bazı öneriler var.

*Unutmayın, bunlar sadece öneridir, kural değil ve biz
de çoğu zaman onlara uymuyoruz.*

Temayı seçip, hikâyelerinizi bulup, onları ustaca işledikten sonra başlıkları bir kağıda yazın ve aşağıdaki işlemleri yapın.

- Her hikâyenin ne kadar süreceğini yazın.
- Her hikâyeye ne türden bir yolculuğa çıkacağınızı belirleyin ve yanına onunla ilgili sembolü koyun. Bazen hikâyeyi bir sembole indirgemek onun ruhuna saygısızlık gibi gelebilir, fakat bu netlik sağlar. Bunun için isterseniz kendi sembollerinizi yaratıp onları da kullanabilirsiniz.

↗ = komik, moral yükseltici

↘ = ağır, ciddi veya karanlık

♥ = hayat dolu

© = düşündürücü

→ = ciddi, ısrarlı, zıtlaşan

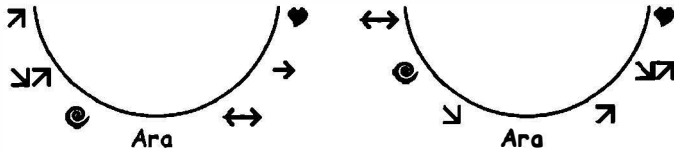
↗↘ = karanlıktan aydınlığa yolculuk

↔ = dinleyici katılımı

- Ardından erkek/kadın dengesine bakın. Hikâyeniz kaslı erkek kahramanlarla mı, yoksa olağanüstü güzel kadınlarla mı dolu? Şüphesiz, bazen erkekleri veya kadınları onurlandırmamız gereken durumlar olur, fakat kabul edelim, dünyanın her ikisinin dengesine ihtiyacı var.

Bunları yaptıktan sonra, programa şeklini vermeye hazırsınız demektir.

- Genelde, başlangıçta dinleyici daha yerleşmemişken bir ↗ veya ↔ gibi, hafif ve neşeli şeyler iyi gider. Radyoda bunlara “teaser” denir. Aradan önce yine bunlara veya bir ↘↗’a dönebilirsiniz. Aradan hemen sonra bir © iyidir, güzel bir son ise çoğu zaman ♥ ile olur. Bunları akılda tutarak, bazı örnek programları şöyle verebiliriz:

Bu batıya ait şekiller, doğum, ölüm ve yeniden canlanma çözülmesini (katarsis) gösterir. Doğuya göre ise bunları acı çekme, aydınlanma ve nirvana olarak düşünebiliriz. Böyle desek de, bir keresinde dinleyiciye ilk yarıda tamamen iç karartıcı hikâyeler anlatacağımızı söylemiştik. Eğer dayanabilirlerse ikinci yarıda onları yeniden neşelendirecektik!

Müzik ve şarkı da program akışına yardımcı olur ve hikâyelere soluk kazandırır. Eğer şarkı söylemeye pek yatkın değilseniz, dünyanın her yerinden bulabileceğiniz pek çok vurmalı çalgıyla işe ritim katabilir, konuşma için de bir mola yaratabilirsiniz. Kelt hikâye anlatıcısı Robin Williamson, hikâyelerini anlatırken arpıyla kendisine eşlik ederdi. Karizmatik Guyanalı hikâye anlatıcısı Tuup çok iyi bir davulcuydu. Güneybatı İngiltere’den Wendy ve Michael Dacre, “Muldoon Seyahati” adlı yapıtlarında, hikâye ve şarkının sihirli bir karışımını yarattılar. Yani her şey tamamen size bağlıdır.

*Önemseme hissi
olmadan topluluk hissi
olmaz.*

Anthony J. D’Angelo

2. Hazırlanma

Mümkünse hikâye anlatacağınız yeri önceden görün. Şunları bilmek faydalıdır:

- Salonun şekli
- Kullanabileceğiniz ışıklandırma
- Sahne veya kürsü var mı?
- Dinleyici sizinle aynı hizada mı oturacak, yoksa koltuklar arkaya doğru yükseliyor mu?
- Elektrik prizlerinin yeri
- Arka fon için duvara yapıştırma yapılabilir mi?
- Kullanmanız için ne tür bir sandalye veriliyor (eğer sandalyeye ihtiyacınız varsa)?

Eğer yeri ziyaret edemiyorsanız, şu tür soruları telefon veya elektronik postayla da sorabilirsiniz:

- Ne tür insanlar gelecek?
- Daha önce hiç hikâye dinlemişler mi?
- Yaşları nedir?
- Dinleyiciler çoğunlukla kadınlardan mı erkeklerden mi oluşuyor?
- Belli bir milliyetten veya kültürden mi geliyorlar?
- Etkinlik özel bir gün için mi?
- Ara olacak mı?
- Etkinliği desteklemek için ne gibi bir tanıtım yapılacak, sizin yapacağınız bir şey var mı?
- Kapıda para alan biri olacak mı?

Ayrıca onlara şu konularda bilgi vermelisiniz:

- Hikâyeleriniz herkese uygun olmayabilir, tanıtımda bu belirtilmeli. Örneğin sadece yetişkinler için, yedi yaş ve üzeri gibi.
- Eğer sizi tanıtmak istiyorlarsa, hakkınızda kısa bilgi
- Alacağınız ücret

Sağlıklı bir sosyal hayat, her bir ruhun aynasında tüm camiayı yansıdığı ve tüm camiada her bir ruhun erdemi yaşadığında olur.

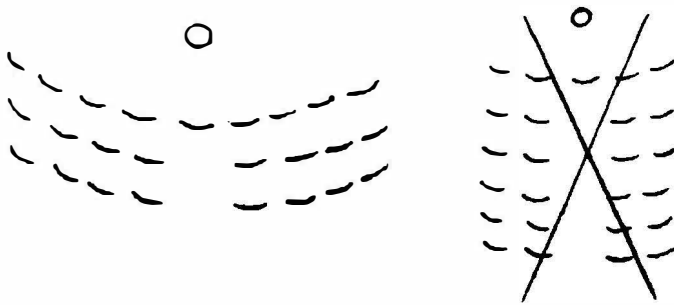
Rudolf Steiner

İrlandalı hikâye anlatıcısı Bernard Kelly, bir keresinde bir sigorta şirketi için hikâye anlatacaktı. Baktı ki verdikleri salon baştan aşağı bilgisayar ve masayla dolu, hemen salonun değiştirilmesini istedi. Ama sonunda kendini bulduğu yer de bir dans salonu oldu!

3. Düzeni kurmak

Her seferinde hikâyeyi anlatabileceğimiz ideal bir salon bulsak ne iyi olurdu, ama bu mümkün değil ne yazık ki. Örneğin Bernard'ın örneği ortada! Karşınıza türlü çeşitli biçim ve ebatlarda yerler çıkar, hatta bazen salon dahi olmaz, hikâyeyi dışarıda anlatırsınız. Aşağıda düşünülmesi gereken bazı hususları yazıyoruz:

- Tuhaf şekilli bir salondaysanız, salonu boyuna değil, enine kullanın, böylesi daha geniş ve kapsayıcı olur.

- Hikâyeyi pencere önünde anlatmayın, dinleyicinin dikkati dağınık ve eğer ışığa bakarlarsa sizi de iyi göremezler. Eğer başka bir seçenek yoksa perdeleri çekin ya da arkaya bir şeyler asın. En iyisi kendiniz dekore edebileceğiniz düz bir duvarın önünde olmaktır.
- Dikkatinizi sürekli kılmak istiyorsanız, etrafı çok fazla şeyle doldurmayın ve renkleri iyi düşünün. Hikâyelerinizin, sizin de yansıtmak istediğiniz bir ruh rengi olabilir; kırmızının sıcaklığı, yeşilin tazeliği, siyahın ağırbaşlılığı gibi. Üzerinizdeki elbiselerin rengi de bunun bir parçası olmalıdır. Daha önce

*Başkalarına hizmet,
sizin burada, dünyada
sahip olduğunuz oda
için ödediğiniz kiradır.*

Muhammed Ali

öğrendiğimiz gibi, ağzımızı bile açmadan bir yığın şey söyleriz. Bir seferinde, üç kişi olarak hikâye anlattığımız bir etkinlikte, dinleyicilerden dikkatli biri çıkmış ve çok gündelik giyindiğimizi ve bunu dinleyiciye bir saygısızlık olarak algıladığını söylemişti.

- Sandalyeleri düz sıralar halinde değil de, yarım ay şeklinde ya da kavisli dizmeye çalışın. Bu daha samimi olur ve kenarlardakileri de yakına getirir (s. 259'daki şekilde olduğu gibi).
- Sandalye sırasının ortasından geçen koridor, bazen şeylerin içine bir delik açılmış gibi etki yapar. Eğer yangın talimatları nedeniyle böyle bir zorunluluk varsa, ilk sırayı yine kesintisiz yapın, koridoru da hemen arkasından başlatın (s. 259'da soldaki resimde görüldüğü gibi).
- Dinleyicileri uzağa yerleştirmek soğuk bir hava yaratır, fakat hemen önünüzden başlatmak da size nefes alacak yer bırakmaz. İlk sırayı kendiniz ve hikâyeleriniz için doğru mesafeye koyun. Eğer başladıktan sonra dinleyicinin fazla uzak kaldığını fark ederseniz, onlardan yakına gelmelerini isteyin.
- Çocuklar hikâye anlatıcısına yakın olmayı severler. Ashley şöyle bir şey hatırlıyor: “Bir keresinde, California’da bir çocuk, annesiyle babasının elinden kurtulup hikâyenin ortasında bana geldi. Nerede olmak istediği belliydi, ben de onu kaldırıp dizime oturttum ve hikâyemi anlatmaya devam ettim.”

O yüzden çocuklara hikâye anlattığınızda minderleri veya sandalyeleri normalden yakına koyun, fakat elbette kendinize hareket edecek yer de bırakın. Çocuğun bakış açısından ona dev gibi görünebilirsiniz, o yüzden onun hizasına inin, tepeden bakmayın.

- Bazen bunların hepsini yaparsınız ama, Allah'ın işi, her şey doğru gitmez. “Bir keresinde mahzendeki bir barda hikâye anlatacaktım,” diyor Ashley. “Şansıma, o gün mahzeni su bastı

*Hikâyeler sizin
kanınızda ve
kemiklerinizde yaşar,
mevsimleri izler ve
en karanlık gecede
mumlar yakar; her
hikâye anlatıcısı aynı
zamanda bir öğretmen
olduğunu bilir.*

Patti Davis

ve kullanacağım alan neredeyse on santim suyla doldu. Ben de tahta sandık paletlerini yere dizerek kendime geçici bir sahne yaptım ve böylece ayaklarımı ıslanmaktan kurtardım.”

4. Işıklandırma

Işıklandırmada dikkat edilmesi gereken üç önemli şey vardır: insanların sizi net olarak görebilmesi, sizin onları net olarak görebilmeniz ve yüzünüzün ölü gibi çıkmaması (eğer cadılar bayramıysa o başka!)

- Eğer akşamleyin hikâye anlatıyorsanız ve tiyatro ışıklandırması olan bir salondaysanız, o zaman ihtiyaç duyacağınız, sadece iki adet spot veya projektördür; biri sağdan, biri soldan olmak üzere.
- Bir başkasından sizin duracağınız yerde durmasını isteyin ve onun yüzüne gölge düşmediğinden emin olun.
- Eğer tiyatro ışıklandırması yoksa, ön sıradaki sandalyelerin üzerine veya yere sağdan ve soldan ışık verecek lambalar koyabilirsiniz. Aşağıdan aydınlatmada, fazla gölge düşmemesine ve sonuçta ölü kafası gibi görünmemeye dikkat edin. Alternatif olarak bir ya da iki standart lamba da kullanabilirsiniz.
- Mumlar atmosfer yaratmak için idealdir. Bir seferinde Leeds Şatosu'ndaki Çin Salonu'nda hikâye anlatıyorduk ve mekânda olağanüstü güzel, büyük şamdanlar vardı. Eğer olur da böyle şeyler bulursanız kullanmaktan çekinmeyin!
- Kendinizi aydınlatan ışıkları ayarladıktan sonra tepe ışıklarını açın ve dinleyiciyi iyi görmeyi sağlayın. Hikâye anlatmak tiyatro yapmaya benzemez, anlatıcılar tiyatrodaki aktörler gibi bir kara deliğe bakmazlar: Kimlerle beraber olduğunuzu ve onların nasıl tepki verdiğini görmeyiz gerekir. Eğer salonda dimer düzeneği varsa, onu ışıkların bir kısmı dinleyiciyi görünür tutacak şekilde ayarlayın.
- Ölü görüntüye engel olmak için tiyatro ışıklarının

üzerini renkli jelatinle kaplayabilirsiniz. Pembe ve açık sarı iyi sonuç verir. Mumlar da, ayrıca, en sert ışıklandırmayı bile yumuşatabilir.

5. Isıtma

Son olarak ısıtmanın çalışıp çalışmadığına bakın. Bu, dinleyicinin rahat etmesi için şarttır. Sue, bir akşam vakti yüksek tavanlı büyük bir salonda hikâye anlatışını hatırlıyor:

Büyük şeyler yapamayız; sadece küçük şeyleri büyük aşkla yaparız.

Rahibe Teresa

“Son hikâyedeydim ve zaman ayarlı ısıtma sisteminin durduğunu fark ettim. Herkesi birbirine daha yakın oturttum, üstlerine birşey giymelerini rica ettim, bu arada kendim de bir süveter giydim, ama ne kadar uğraşırsam uğraşayım aslında savaşı kaybetmiştim.”

6. Daha öncesinde

Yerinizi vakitlice hazırlayın ki, bir süre kendi başınıza kalacak zamanınız olsun. Vücudunuzu ve sesinizi ısıtmanız gerekir (Bkz. Ses bölümündeki alıştırımlar). En önemli şey, bazı kontrolleri yapmaktır: Kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Gövdenizin içinde iyi merkezlenmiş misiniz? Sizi rahatsız eden bir şeyler var mı? Sadece bunlara bir an için bakıp adını koymak bile odaklanmanıza yardımcı olacaktır.

Bazen sinirleriniz sorun çıkarır. Eğer böyle bir durum varsa, Jestler bölümünde anlattığımız su seviyeleri tekniğini deneyin. Dinleyici geldiğinde onları karşılamak üzere orada hazır olun. Bu, sinirlerinizi rahatlatmanın bir yolu olduğu gibi, daha en baştan karşılıklı bir ilişkinin doğmasını da sağlayacaktır. Dinleyici kendini bilgilendirilmiş hisseder ve siz de orada kimlerin bulunduğu hakkında bir izlenim edinirsiniz. Her şey bir anda daha sıcak hale gelir.

İnsanın söylediklerinizi unutacağını, yaptıklarınızı unutacağını, fakat ona hissettirdiklerinizi asla unutmayacağını öğrendim.

Maya Angelou

Başlama anı geldiğinde, davet sahibi sizi tanıtmak isteyebilir. Bunu olabildiğince kısa tutmak en iyisidir, önce aran ne kadar olduğu, cep telefonlarının kapatılması, satışı yapılan CD'ler gibi pratik konulardan başlayıp, sizi tanıtmaya sonra geçebilir. Davet sahibinin sizi aşırı övmesine meydan vermemeye çalışın, çünkü bu ters tepki yaratabilir. Ash-

ley'i bir seferinde şöyle tanıtmışlar: "Şimdi çok güçlü bir insanla çok güçlü bir tecrübe yaşayacaksınız." Ashley'in tepkisi şöyle olmuş: "Acaba bahsettiği ben miyim diye düşündüm. Bu standardı nasıl karşılayacaktım? Şüphesiz, pek iyi bir başlangıç olmadı."

7. Başlamak

Bahsettiğimiz hususlardaki mayın tarlasını geçtiyseniz, başlamaya hazırsınız demektir. Bu büyük bir eşiktir. İnsanları bir yolculuğa çıkarmak üzeresiniz. Emin ellerde olduklarını bilmek isterler. Onlarla konuşun. Sizinle, anlatacağınız hikâyelerle, sizi dinlemeye gelecek kadar zarif olan bu insanların arasında bir köprü kurun. Bunun için kullanabileceğiniz bazı yollar şöyle:

- Kimi hikâye anlatıcıları müzik veya şarkıya başvurur. İngiltere'nin en iyi hikâye anlatıcılarından biri olan Jan Blake, başlarken salona arkadan ellerini çırparak ve şarkı söyleyerek girerdi. Öne geldiğinde herkes zaten olaya katılmış olurdu, hatta daha tek kelime bile etmeden onlara iki üç parti halinde bir şarkı da öğretirdi. Bu herkesi olaya ısındırırdı, güzel vakit geçireceklerini anlardı!
- Köprü kurmanın bir başka yolu da atışmadır. Çoğu kültürde hikâye anlatıcıları dinleyicinin hikâyeyi gerçekten dinlemek istediğinden emin olmadıkça anlatmaya geçmez. Onlar bir şey der, dinleyici başka bir şeyle cevap verir. En çok bilineni Afrika'da yapılandır, hikâye anlatıcısı "Krik!" der, seyirciler "Kkak!" diye cevap verir. Başka bir örnek de "Haydi!" dir, "Gidelim!" diye cevap verilir. Kendinize özgü şeyler de bulabilirsiniz elbette. Örneğin, yaratıcı bir bilgisayar meraklısı grup şunu bulmuştu: "Bill!" deyince, dinleyiciler "Gates!" diye cevap veriyorlardı.
- İskoçyalı hikâye anlatıcısı David Campbell, çoğu zaman bir bilmece sorarak başlardı. "Bana bu bilmecemin cevabını söylemezseniz hikâye anlatmaya başlayamam," derdi ya da kendisi bir kelimeyi her

*Mutluluğa giden kapı
dışarı doğru açılır.*

Søren Kierkegaard

söylediğinde dinleyicinin belli bir hareketle anlatıma katkıda bulunmasını isterdi.

- Bazen dinleyiciyle kişisel konulara girmek, örneğin o akşam oraya nasıl geldiğinizden veya neden o tema üzerine hikâyeler anlatmayı sevdiğinizden vb. bahsetmek de köprü kurmaya yardımcı olur.
- Çoğu zaman yeni hikâye anlatıcılarının en büyük korkusu yarıda kesilmektir. Örneğin okullarda müdürler hoparlör sisteminden duyuru yapabilir, arka sıralaraki öğretmenler anlatım sırasında gürültüyle sınav kağıtlarını okuyup notlandırabilir veya hikâyenin ortasında bir çocuk sözcüğü “Benim de bir köpeğim var!” diye bağırabilir. Ama bazen bu kesintiler görülmeye değer sahneler de yaratır.

Bir keresinde hikâye anlatıcısı Taffy Thomas, Bergen'deki müzik festivalinde hikâye anlatırken, bir nakliye kamyonu yavaş yavaş gelmiş ve kasten tam kendisiyle dinleyicinin arasında durmuş! Ama çoğunlukla rastlanan bu değildir, açık unutulmuş cep telefonları, geçen bir uçak, öksürük krizleri veya birinin geç gelmesidir.

Bu sözümona kesintiler sonradan en çok hatırlanan anlardır (Bergen'deki dinleyiciler kamyonun yaptığını unutabilirler mi!). Bu aynı zamanda aynı şeyi yaşadığınızı göstermesi bakımından dinleyicilerle kaynaşmanız için önemli bir fırsattır.

Size gelen kimsenin daha iyi ve mutlu olmadan gitmesine izin vermeyin.

Rahibe Teresa

Yaşlı bir marangoz emekli olmaya karar vermişti. İnşaat işlerini bırakmayı düşündüğünü ve artık ailesiyle beraber daha sakin bir hayat sürmek istediğini patronuna söyledi. Her ay aldığı maaş çekinden mahrum kalmak zor gelecekti, ama emekli olması da gerekiyordu. Bir şekilde geçinirlerdi.

Patronu iyi bir elemanını kaybettiği için üzgündü, ondan kendisine iyilik olarak sadece son bir ev daha yapmasını rica etti. Marangoz kabul etti, ama kısa zamanda bu işi pek de gönülden yapamayacağı ortaya çıktı. Baştan savma bir işçilikle ve düşük kaliteli malzemeyle çalışıyordu. Sevdiği işi bu şekilde noktıyor olmak talihsizlikti.

Marangoz işini bitirdiğinde patronu evi görmeye geldi. Ön kapının anahtarlarını ona uzattı. “Bu ev senin,” dedi, “benim sana hediyem.”

Marangoz afallamıştı! Kendi evini yapıyor olduğunu bilseydi, onu bambaşka bir şekilde yapardı.

Derindeki Akım

*“Bir hikâyenin içine girdiğinizde,
hikâyeyi içinizde bulursunuz.”*

– Norma Lievo - Sandra Rietz

Çok seneler önce, Ashley Avusturalya’da ilk defa hikâye anlatmaya başladığında şans yüzüne gülmüş: ABC Sabah Şovu’nda konuşmaya davet edilmiş. Başbakan ve başka ünlü kişilerin de sık sık dinlediği bir şovmuş bu. “Röportajın yapılacağı sabah, metal jantlı Volvo spor arabamla, vakitlice ve iyi hazırlanmış olarak evden çıktım. Hafif bir yağmur çiseliyordu, Sidney Limanı köprüsüne yaklaştığımda keyfim yerindeydi, milyonlarca kişiyi etkileyebileceğim güzel bir konuşma yapacaktım. Köprünün ortalarına geldiğimde meğer öndeki araç durmuş, fakat benim aklım söyleyeceklerimde olduğundan onu fark edemedim. Son anda fren bastıysam da, metal jantlı lastikler eski ve yollar da kaygan olduğundan gürültüyle öndeki arabaya çarptım. Hemen dışarı fırladım, bu arada arkamda trafik de yığıldı, telaş içinde yirmi dakika içinde ulusal radyoda olmam gerektiğini anlatmaya çalıştım. Neyse ki arabanın şoförü bana inandı ve bilgilerimizi birbirimize verdikten sonra, düşen tamponu da yerine takıp hızla oradan uzaklaştım; bu arada inşallah park yeri bulurum diye de dua ediyordum. Stüdyoya vardığımda programa neredeyse bir dakika vardı, sunucu beni gördüğünde rahatladı ve ben nefes nefese, henüz yerime bile oturmadan ‘canlı’ yayına giriverdi. Ardından sordu: ‘Evet, Ashley, neden hikâye?’ Ne diyeceğimi bilemedim.”

Yine de, bu soruyu sormak bazen doğru olabilir, neden hikâye? On ayrı hikâye anlatıcısına sorsak on ayrı cevap alırız, ama sonraki sayfalarda kendi nedenlerimizi anlatacağız; bu aynı zamanda elinizdeki kitaba temel oluşturan dipteki akımdır.

Hikâye anlatmak, kitabın yazarları olarak her ikimiz için de bir yolculuk, bir içsel gelişme yolu. Bu kitaptaki alıştırmaların hepsi sizin kendinizi daha iyi tanıyabilmeniz için tasarlandı. Verdiğimiz soruların amacı bu ve daha en başından, keşiflerinizi bir not defterine yazın diye önermemizin sebebi de bu.

Fakat içsel gelişme yolu derken neyi kastediyoruz?

Yine Ashley anlatsın: “Seneler önce 17. yüzyılda yaşamış bir mistik olan Jacob Boehme’in bir sözüne rastlamış-

tım. ‘Benliğin anlattığı her şey benliği anlatır’. Bu benim için bir meditasyon oldu, çünkü kısa zamanda fark ettim ki, anlatmayı seçtiğim her hikâyedeki her karakter kılık değiştirmiş haliyle beni anlatı-

yor. Bazen bir budala olarak göründüm, bazen akıllı bir rehber, bazen ölmeye mahkûm bir kadın, bir cimri ya da Tita-nik’in bir yolcusu olarak. Nereye döndüysem hep kendimle karşılaştım. Hikâyeler hep aynalar ve mesajlardı, bana ilaç veriyorlardı, tabii onları dinleyecek olursam. Hâlâ dinliyorum, hâlâ öğreniyorum ve hikâyelerdeki bilgeliğin gösterdiği gibi, dinlemek bazen insanın aklının başından gitmesine veya sürekli hata yapmasına yol açıyor. Fakat onların iyilik ve şefkatleri şurada: Tekrar tekrar benim gözlerimi açıp, şeylere başka açılardan bakmamı sağladılar ve bunu yapmam için bana yargılayıcı olmayan, fakat karanlığıyla aydınlığıyla, benim tüm insanlığıma kucaklayan bir neza-ket kazandırdılar.”

Sue için ise durum şöyle: “Hikâyeler ruhumun gizli parçalarını, karakterimin farklı yönlerini açığa çıkardı, gölgeme ışık tuttu ve böylelikle bir insan olarak büyümeye fırsat buldum ve daha tam oldum. Herkesin kendine özgü bir amacı var ve o anlayışa ve farkındalığa ne kadar çok yaklaşırsak o kadar tam ve sağlıklı oluyoruz, karşılaştığımız diğer insanlara da o kadar çok yardımımız oluyor. Hikâyeler yoldaki işaret levhalarıdır, onlar bana

*Anlattığınız her hikâye
sizin kendi hikâyenizdir.
Joseph Campbell*

*Eğer andan ana
değil de varlığımızın
gerçek bilinciyle
yaşayacaksak, o zaman
en büyük ihtiyacımız
ve en zor görevimiz
hayatımızdaki anlamı
bulmaktır.*

Bruno Bettelheim

rehberlik ettiler, hatta bazen yoldan çıktığımda bana sertçe doğruyu gösterdiler! En çok hoşuma giden de her hikâyeden sadece o an neyi almaya hazırsam onu almam, böylece bildiğim bir hikâyeye ben büyüyüp geliştikçe bana bilgelikten daha çok şey veriyor, yolumda eski, güvenilir bir arkadaş gibi bana eşlik ediyor.”

Bu da, bize göre, tekniğin yalnız başına yeterli olmayışının sebebidir, çünkü her zaman sürüp giden başka bir şey vardır, derindeki akımdır bu. Her hikâyeye, eğer dikkat ederseniz, bu içsel çalışma için size ayna tutar.

Aşağıda bir hikâyemiz var, baştan sona okuyup sonra ona daha derinlemesine bakalım:

Bir grup antropolog, çölde yerliler eşliğinde seyahat ediyordu. Yerlilere ait kaya ve mağara resimlerini görmek istemişlerdi. Sonunda büyük bir kayanın yanına vardılar, fakat görülecek hiçbir şey yoktu. “Birden nerede? Burada hiçbir şey yok.”

Yerlilerse güldüler ve beraberlerinde getirdikleri su dolu kovaları kayaların üzerine boşalttılar. Hemen resimler meydana çıktı.

Şimdi, not defterinizi çıkarın ve şu soruya cevabınızı yazın:

- Bu hikâyede sizin dikkatinizi çeken ne?

Cevabı yazdıysanız okumaya devam edin. Biz de kendi cevaplarımızı vererek size eşlik edeceğiz.

Ashley için, “Suyun kayalara vurmasından önceki an, su havada dağılmış ama henüz kayalara ulaşmamış.”

Oysa Sue için, “Beni büyüleyen, çöl. Ne renktedir merak ediyorum, kum mu kaya mı, kum tepeleri var mı? Orada yağamanın nasıl olduğunu bilmek isterdim.”

Şimdi, ikinci soru:

- Hikâyede kiminle veya neyle özdeşleştiniz ve neden?

Cevabınızı tamamladıktan sonra okumaya devam edin ve bizim nelerle özdeşleştığımızı görün, anlatıyoruz:

Ashley’in özdeşleştiği kaya üzerindeki kuru, görünmez resimlerdi. “Şu günlerde kurak bir arazi parçası üzerinde gibiyim ve beni tekrar hayata döndürecek bir şeyler arıyorum.

Bazen kendime bakıyor ve hiçbir şey göremiyorum, aslında orada bir şeyler var da ben gözden kaybettim. Gelip benim üzerime su atacak biri yok mu?”

Sue ise yerlilerden etkilenmişti, çölde hiçbir şeye sahip olmadan yaşıyor fakat suyun nerede bulunacağını biliyorlardı. “Hayatta benim için değer taşıyan bazı nimetleri ve eşyaları bırakmam gerektiğini hissediyorum, örneğin beklentiler, gençlik hayallerim, ev ve sahip olmayla ilgili gereksiz düşünceler gibi. Şu durumda bu büyük bir karmaşaya

yol açıyor ama derinlerden bir yerden hissediyorum ki, tıpkı yerliler gibi, ben de suyun nerede bulunduğunu biliyorum, yapmam gereken sadece onu hatırlamak.”

Sizin de görebileceğiniz gibi, hikâyeyle bu tür bağlantılar kurulunca, hikâye bir iç gerçekliğin aynasına dönüşür. Aynı hikâyeyle devam edip, onun size başka ne tür yardımlar ve fikirler sunabileceğine bakalım.

Az önce yazdıklarınıza bakarak aşağıdaki soruyu cevaplayın.

- Eğer bir sorun ve/veya gelişme fırsatı varsa (her iki cevabımızda olduğu gibi) hikâye size potansiyel çözüm olarak ne sunuyor?

Yazıp bitirdikten sonra, bizim keşfettiklerimizi görmek için okumaya devam edin.

Ashley’in sezdiği şeydu: “Kendi içimde bir su kaynağı bulmalı, bir başkasının beni kurtarmasını beklememeliydim. Bu kaynağın nerede olabileceğini anlamak için dönüp hikâyeye baktığımda, yine yerlilere dönüyorum, çünkü onlar doğayla olan bağlantıları sayesinde sadece kaya resimlerinin değil, su kaynaklarının da nerede olduğunu biliyorlar, çöldeyken bile. Bu düşünceden hareketle, hikâye bana doğayla daha derin bir bağlantı kurmam gerektiğini, bundan fayda görebileceğimi söylüyor.”

Sue ise aynı süreçte şu sonuca varmıştı: “Fark ettim ki tunduğum eskiye ait bagajdan kurtulursam daha hafiflemiş olarak hareket edebileceğim ve hikâyedeki yerliler gibi ya-
kın çevreme daha iyi uyum sağlayabileceğim. Çevreme daha iyi uyum sağlamam demek onu daha iyi anlayabilmem

Hikâye, yerlinin en kutsal eşyasıydı. Bu insanlar bizim bilmediğimizi biliyorlardı: hikâye olmadan bir ulusun, kültürün veya medeniyetin olmayacağını. Kendinize ait bir hikâyeniz yoksa, kendinize ait bir hayatınız da yoktur.

Laurens Van der Post

demek ve sonra da belki, tıpkı yerliler gibi, sadece su kaynaklarının değil, kaya resimlerinin de nerede olduğunu hatırlayacağım; her ikisi de benim için yeni yaratıcılık anlamına geliyor.”

Şair Rilke, Apollon heykelini gördükten sonra ondan yayılan ışıktan çok etkilenererek yazdığı “Apollon’un Arkaik Gövdesi” adlı şiirinde şöyle demişti: *Burada seni görmeyen bir yer yok. Hayatını değiştirmelisin. Her hikâye Apollon’un bu heykeli gibi olabilir, hayatımızın herhangi bir yönüne ışık tutup bizi hayatımızı değiştirmeye çağırabilir. Bize ait örneklerde bugün bize hitap eden su ve yerliler oldu, fakat eğer “seni görmeyen bir yer yoksa” hikâyesinin her kısmı, eğer dikkatliyse, bizi sorgulayabilir. Tıpkı Rilke’nin Genç Bir Şaire Mektupları’nda söylediği gibi:*

*Eğer hep aynı üzücü
küçük hikâyeyi
anlatırsanız, hep aynı
üzücü küçük hayatı
yaşarsınız.*

Jean Houston

Soruların kendilerini, sanki kilitli odalarmış gibi ya da size çok yabancı bir dilde yazılmış kitaplarmış gibi sevmeye çalışın... Soruları şimdi yaşayın.

Sorulara yarın cevap verirsiniz farklı bir cevap alabilirsiniz, fakat işin püf noktası soruların kendisidir.

Şimdi tamamen farklı bir hikâyeye bakalım. Hikâyeyi okuduktan sonra, verilen üç ayrı soru grubunu cevaplayın.

Bay Kurt avlanmaya çıkmıştı. Karnı açtı ve az önce kendisine güzel bir öğle yemeği olacağını düşündüğü lezzetli bir kuzuyu gözüne kestirmişti, fakat birden sürü halinde havlayan köpeklerin sesini duydu. Onun kokusunu almışlardı ve peşinden geliyorlardı. Bay Kurt koşmaya başladı. Köpekler arkasından geldiler. Çayırın üzerinden aştı, ormanların içinden geçti. Ağaçların arasında döndü dolaştı, köpekler gitgide yaklaşıyorlardı. Sonunda tepelere çıktı, fakat köpekler hâlâ peşindeydi. Bay Kurt artık ümidini kaybetmek üzereydi, köpekler neredeyse onu yakalayacaktı; tam o sırada, şans yüzüne güldü ve bir mağara görüp hemen içine daldı: Bay Kurt için tam yeterli büyüklükte ama hain köpeklerin sığamayacağı kadar küçük bir mağaraydı bu. Mağaranın içinde Bay Kurt nefesini tuttu

ve gururla gülümsedi. Kaçabildiğine o kadar memnundu ki, kendi kendine konuşmaya başladı.

“Ayaklar, ayaklar,” dedi, “siz benim bu mağaraya gelmem için ne yaptınız?”

Ayaklar cevap verdi: “Bay Kurt! Hayret, sizi o kadar yoldan buraya getirdik, daha önce hiç koşmadığımız kadar hızlı koştuk, sizi hep yaptığımız gibi, her yere taşıdık.”

Bay Kurt ayaklarından hoşnut oldu ve onları övdü: “İyi ayaklar, harika ayaklar, sadık ayaklar.”

Sonra gözlerine döndü: “Gözler, gözler, siz benim bu mağaraya gelmem için ne yaptınız?”

“Bay Kurt! Hayret, size çayırları aşarken ve ormandan geçerken yol gösterdik, mağarayı bulan bizdik, size her zaman göz kulak oluyoruz.”

“İyi gözler, güzel gözler, harikulade gözler, bana ne iyi hizmet ediyorsınız.”

Sonra kulaklarına döndü: “Kulaklar, kulaklar, siz bana yardım için ne yaptınız?”

“Bay Kurt! Bunu nasıl sorarsınız? Hayret, o köpeklerin geldiğini duyan biziz, sizi ilk uyaran bizdik, biz gece gündüz açığız ve sizi korumak için etrafı dinliyoruz.”

“Ah evet, iyi kulaklar, hassas kulaklar, şanlı kulaklar.” Ve Bay Kurt kendisinden o kadar hoşnut oldu ki, kendi sırtını sıvazlamak istedi. O sırada kuyruğu gözüne çarptı.”

“Kuyruk, kuyruk, işe yaramaz kuyruk, bugün benim için ne yaptın? Bahse girerim, hiçbir şey yapmadın. Ve bahse girerim sadece orada sallanıp durdun, arkada kaldığında hep yaptığın gibi.” Tabii, kuyruk kendisiyle bu şekilde konuşulmasından hoşlanmamış, diken diken olmuş ve şöyle cevap vermiş:

“Hıh, Bay Kurt, eğer hakkımda düşündüğünüz buysa, ben de şunu söyleyeyim, evet, havada kendimi salladım, işaret ederek köpekleri çağırdım, onlara senin nereye

gittiğini gösterdim! 'İşte burada, işte burada,' diye bağırdım!"

Bay Kurt bunu duyduğunda o kadar öfkelenmişti ki, kuyruğunu ısırmaya çalıştı. Onu yakalamak için döndü durdu, ama mağara çok küçüktü ve sonunda kuyruğuna bakıp hırladı: "Çık dışarı, çık dışarı." Ardından da kuyruğunu dışarı itti. Fakat şanssızlık o ki, Bay Kurt kuyruğuna bağlıydı ve kuyruğunu ne kadar dışarı ittiyse kendisi de kuyruğuyla beraber o kadar dışarı çıktı. Hain köpekler bir yere gitmemişlerdi ve Bay Kurt'un kuyruğunun dışarı çıktığını görünce kendisini de çekip aldılar ve onu parça parça ettiler. Bu da Bay Kurt'un sonu oldu, aynı zamanda bizim hikâyemizin de!

İlk grup sorular şunlar:

- Bay Kurt'un kendinizi özdeşleştirdiğiniz bir yönü var mıydı, neden?
- Kuyruğun Bay Kurt'a tepkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Bay Kurt'a bunun bir daha olmaması için nasıl bir tavsiyede bulunursunuz?

Şimdi de ikinci gruba cevap verin:

- Sizce Bay Kurt vücudunun en çok hangi parçasını seviyordu ve neden?
- Bay Kurt'un vücuduyla ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Kuyruk dışarı itilince neler hissetti?

Nihayet son grup:

- Kuyruk diğer parçaların bilmediği neyi biliyordu?
- Bay Kurt kuyruğunu övse veya ödüllendirseydi sizce ne değişirdi?
- Neden orada başıboş gezen köpekler vardı?

Soruları cevaplamayı bitirdikten sonra devam edin.

Bu soruları yazarken özellikle hayatımızdaki üç değişik kısmı düşündük. İlk üç soruyu kendi vücudumuzla olan

ilişkimizi aydınlatması için seçtik. İkinci grup aile ilişkilerimizle üçüncü grup ise iş hayatımızla ilgili sezgi kazandırmayı hedefliyor. Verdiğiniz cevaplara yeniden bakın ve onları aşağıdaki son grup soruların yardımıyla değerlendirin:

- İlk üç soruya verdiğiniz cevaplar vücudunuzla olan ilişkinize nasıl bir ışık tuttu? Bundan sizin daha tam, daha sağlıklı veya vücudunuzun daha çok farkında olmanızı sağlayacak bir şeyler çıkar mı?
- İkinci grup sorulara verdiğiniz cevaplar, aile ilişkilerinize nasıl bir ışık tuttu? Sizin anlayışınızı artıracak, ayrılıkları giderecek ya da ailesel işleyişin daha çok farkında olmanızı sağlayacak kavrayışlar edindiniz mi?
- Son grup sorulara verdiğiniz cevaplar iş hayatınızla ilgili herhangi bir şey açığa çıkardı mı? Nasıl bir kültür içinde çalışıyorsunuz? İş hayatınızda bir değişikliğe hazır mısınız?

Buradan soruların önemini görebiliyoruz. Sormayı seçtikleriniz, hayatınızın değişik alanlarına boyut katar ve onlarla bağlantılar kurar. Sağlıklı bir merak ve bilinmeyenini tanıma arzusu, hepimizi içsel gelişme yoluna sokup değişikliğe ve kendimiz hakkında daha büyük bir farkındalığa ulaştırır. Şu küçük hikâyeyi okuyup öyle devam edin.

Hikâyeler vücuda yerleştiğinde, ruh öne çıkar.

Deena Metzger

Bir keresinde bir kuş bir geminin direğine konmuştu. Gemi nehirden aşağı denize doğru ilerliyordu. Okyanusa vardıklarında kuş uyumuştı. Denize iyice açılmışlardı ki, kuş nerede olduğunun farkına vardı. Hemen kalktı ve kuzeye doğru uçarak kara aradı. Bir şey bulamayınca gemiye geri döndü. Sonra gücünü yeniden topladığında, güneye doğru uçuştı. Yine kalacak bir yer bulamayıp direğe geri döndü. Daha sonra önce batıya sonra da doğuya doğru uçuştı, fakat etrafta sudan başka bir şey yoktu ve sonunda geminin direğine yerleşti.

Şimdi hızlı bir beyin fırtınası yapıp hikâyeden on dakika içinde olabildiğince çok soru çıkarmaya çalışın. Sorula-

rın “iyi” ve “kötü” olup olmadığına bakmakla vakit kaybetmeyin, sadece merakınıza yol verin.

Bunu yaptıktan sonra, yazdıklarınızın içinde özellikle ilginç olanlar varsa onları cevaplandırabilirsiniz. Bunun için biraz uğraşın ve sonra devam edin.

Her hikâye böyledir, dışarıdan küçük ve kolayca üstesinden gelinir gibi görünür, fakat içten bakıldığında devasa ve bilgelik doludur.

Bu da konuyu, anlattığımız hikâyeleri neden seçtiğimiz sorusuna getiriyor. Seçtiğiniz hikâyelerde açıkça size seslenen ve sizin tekrar tekrar dinlemek isteyeceğiniz bir şeyler vardır. Şu mahcup edici bir sorudur ama: Hikâyeleri aslında kime anlatıyoruz? Mistik Meister Eckhart (1260-1329) soruya şöyle yaklaşıyor: “Ruh bir şeyi yaşamak istediğinde, önüne bir resim atar ve kendi resminin içine girer.” Çoğunlukla bu resim seçtiğiniz hikâyelerde bulunur. Tıpkı uyku-
dan önce hikâye isteyen bir çocuk gibi, siz de en çok dinlemeyi istediğiniz hikâyeleri arayıp bulursunuz.

Hikâyelerin içsel gelişim yolu olarak bir başka boyutu da şudur: İnsan olarak, birinden ötekine gidip geldiğimiz iki farklı varlığa sahibiz: gündüz ve gece benliğimiz. Aynı şekilde bir hikâye anlatıcısı olarak bu iki dünyaya da ayağımız basar. Bu dünyadayızdır ama hikâye anlatmaya başlar başlamaz onun duvarları kaybolur ve dinleyiciyi başka dünyalara ve başka zamanlara taşıyabiliriz. Esasen, sesimiz, vücudumuz ve hâyal gücümüzle görünmeyen resimler dünyasını var ederiz. Hikâye anlatıcısının ve şairin gerçek işi, görünmeyen dünyayı görünür kılmaktır. Almancada şair kelimesi “Dichter”, tam olarak, görünmeyeni söyleyişe “yoğunlaştıran” demektir. Ve hikâyelerde karşımıza görünmeyen dünya çıkageldiğinde, onun tanrılarını, tanrıçalarını, perilerini, diğer varlıklarını ve onların görünmez yardımcılarını ciddiye alabiliriz. Hikâyeler bize bunu yapmayı öğretir, böylelikle ektiğimizi biçeriz. Hikâyelerin içinde, somut dünyanın konusu olmayan, büyük dinlerdeki doğruların pek çoğu vardır. Hikâye anlatıcısı, dinî inancı ne olursa olsun, hatta inançsız bile olsa, görünmeyen dünyayla bu tür bir bağlantıyı arar.

İnsan hayatı Tanrı'nın anlattığı bir hikâyedir ve insanların anlattığı en iyi hikâyelerle Tanrı'ya yaklaşırsınız.

Hans Christian Andersen

İnsanların anlattığı hikâyeler onların dünyasını bir arada tutan kaptır ve onların hayatına anlam verir.

Andrew Kamer

Bu kitapta söylediğimiz her şey, bizim hikâye anlatışımıza dair. Bu her zaman ciddi hikâyeler anlattığımız anlamına gelmiyor, hatta tam tersi! Fakat anlattığımızda, bunu hikâyelerin bizden çok daha bilge olduklarını, hatta gerçekte onların bizim öğretmenimiz olduğunu bilerek yapıyoruz.

Kış vakti, yerler karla kaplıyken, yoksul bir çocuk kızakla odun aramak zorunda kalmıştı. Odunları toplayıp demetler haline getirdikten sonra, çok üşüdüğü için, eve gitmeden hemen orada bir ateş yakıp ısınmak istedi. Bunun için yerdeki karları bir kenara itti ve bu şekilde yer açmaya çalışırken küçük bir altın anahtar buldu. Eğer anahtar varsa yakınlarda bir de kilit olmalı diye düşündü ve toprağı kazınca bir de demir sandık buldu.

“Anahtar ona bir uysa!” diye düşündü. “Muhakkak bu küçük sandığın içinde çok kıymetli şeyler olmalı.”

Aradı taradı ama sandıkta anahtar deliğı yoktu. Sonunda bir delik buldu, fakat delik çok küçüktü ve neredeyse görünmüyordu. Anahtarı denedi, kilide tam uydu. Anahtarı bir kez çevirdi ve sonrasında, onun kilidi açıp kapağı tamamen kaldırmasını beklememiz gerekiyor ki, sandığın içinde ne tür hazine-kalar olduğunu öğrenebilelim...

Bu kitaptaki hikâyeler, nesiller boyu hikâye anlatıcıları tarafından tekrar tekrar anlatılmış halk hikâyeleri ve mitlerdir. Hikâyelerin, kitapta yer verdiğimiz önerilen versiyonları aşağıdaki kaynaklardan alınmıştır.

Başlarken

Her iki hikâye de sözlü gelenektendir, Nasrettin Hoca hikâyesi, onu New York'taki bir taksi şöföründen dinlemiş olan Laura Simms'e aittir.

1. Bölüm

“Korku Adlı Dev”, sözlü gelenekten.

“İnek Kuyruğundan Kırbaç”, *“İnek Kuyruğundan Kırbaç ve diğer Batı Afrika Hikâyeleri”*, Harold Courlander, George Herzog Holt, Reinhard ana Winston Inc (1947) kitabından.

“Colin ve Marangoz”, “Yaşlı Joe ve Marangoz” © Pleasant de Spain, adıyla *Barış Hikâyeleri*, Margaret Read Mac Donald, August House (2005) kitabından.

2. Bölüm

“Garip Hayvan”, *Balmumu Çocuklar, Afrika Halk Hikâyeleri*, Alexander McCall Smith, Canon-gate Press (1989) kitabından.

“Elma Ağacı ile Gül Ağacı”, “Gül Ağacıyla Elma Ağacı” adıyla *Yoldaki Işıklar, Farklı Gruplarda Yahudi Folkloru*, Celsey Press (1999) kitabından.

3. Bölüm

İp Atlama Oyunu ve Parmak Güreşi, *Çocukların Oynadıkları Oyunlar*, Kim-Brooking Payne, Hawthorn Press (1996) kitabından.

“Kilden Çocuk”, *Kilden Çocuk*, Cynthia Jameson, Coward McCann and Geoghegan, New York (1973) kitabından.

“Cesur Küçük Terzi”, Ashley’in kendi yorumu; Amerikalı hikâye anlatıcısı Nancy Schimmel’in kendisine yıllar önce anlattığı bir hikâyeye dayanıyor.

“Küçük Opossum” Ashley Ramsden’in anlatımı, *Küçük Rakun ve Göldeki Şey*, Lillian Moore, Scholastic Book Services (1963) kitabından uyarlama.

4. Bölüm

“Konuşan Kafatası”, *Kaplumbağa ve Kamerun’dan diğer Hile Hikâyeleri*, Loretto Todd, Shocken Books, New York (1979) kitabından.

“Sraruma”, Güney Amerika sözlü geleneginden.

“İki Kurbaganın Hikâyesi” ve “Yaban Eşegi ve Evcil Eşek”, *Ezop Masalları*, Wordsworth Edition (1994) kitabından.

“Yapacak Daha Önemli İşler”, “Bizi İlgilendirmez” adıyla *Barış Hikâyeleri*, Margaret Mead MacDonald, August House (2005) kitabından.

5. Bölüm

“Erkek Kardeş ile Kız Kardeş”, “Balıkçı ve Karısı”, “Cesur Küçük Terzi”, “Üç Dil”, *Grimm Peri Masalları*, Wordsworth Editions Ltd (1998) kitabından.

“Dört İşe Yaramaz”, “Dört Beceriksiz” adıyla *Cennetten Elmalar*, Naomi Baltuck, Linnet Books (1995) kitabından.

6. Bölüm

“Gökten Gelen Kadın”, Laurens Van Post tarafından Güney Afrika yerlilerinden derlenmiş *Avcının Kalbinde*, Hogarth Press (1961) kitabından.

“Fırıncı Düziyesi”, Aaron Shepherd’in www.aaronshep.com/storytelling sitesinden. Ayrıca Atheneum Simon and Schuster Inc (1995) tarafından yayınlanmıştır.

7. Bölüm

“Tavşan ile Kaplumbağa”, *Ezop Masalları*, Wordsworth Edition (1994) kitabından.

“Evimde Kim Var?”, “Antilopun Evi” adıyla *Afrika Folkloru*, Phyllis Savory, Struik Timmis Ltd (1991) kitabından.

8. Bölüm

“Gömülü Hazine”, sözlü gelenekten.

“Yağmur ve Genç Kadın”, *Yerliler ve Hikâyeleri*, Elizabeth Helfman, Seabury Press (1971) kitabından.

9. Bölüm

“Kılıç Ustası ile Hikâye anlatıcısı”, sözlü gelenekten.

10. Bölüm

“Kayıp Balta”, *Çin Peri Masalları ve Fantezileri*, Moss Roberts, Pantheon (1979) kitabından.

“İki Kurbaganın Hikâyesi”, *Ezop Masalları*, Wordsworth Edition (1994) kitabından.

“Böcek Olga”, İsveçli hikâye anlatıcısı Karin Ferry’nin anlatımıdır.

11. Bölüm

“Profesör”, *Psikoterapi Aracı olarak Oryantal Hikâyeler*, Nossrat Peseschkian, Vantage Press Inc (1982) kitabından.

“Olaf ile Sven”, eski bir Iskandinav fıkrası.

“Büyük Piyanist”, sözlü gelenekten.

“Kısa Gotami”, Kornfield ve Feldman tarafından yayına hazırlanmış *Ruh Gıdası*, Harper San Fransisco (1961) kitabından.

12. Bölüm

Alıntı, *Kral Arthur ve Soylu Şövalyelerinin Kitabı*, Mary MacLeod, Wells Gardner, Darton & Co Ltd (1928) den.

“Gökyüzü Neden Uzakta”, Batı Afrika, Bini Kabilesinin sözlü geleneginden (anonim).

“Armut Tohumu”, *Adil Adildir*, Sharon Creeden, August House (1994) kitabından.

13. Bölüm

Nefes alma alıştırmaları, *Buda'nın Öğretisinin Kalbi*, Thich Nhat Hahn, Broadway Books (1998) kitabından uyarlanmıştır.

Carnegie Hall, bizim bildiğimiz kadarıyla bir şehir efsanesidir.

“Şişman Tavuk” (alıntı) Alan Garner'dan, *Bir Torba Ayışığı*, Harper Collins (1986).

“Çilek Kız”, “Kuzey Rüzgârını Seven Kız” adıyla *Parabola* (1985 Kış) dergisinden.

14. Bölüm

“Marangoz”, sözlü gelenekten.

15. Bölüm

“Gülen Yerliler”, Güney Afrika sözlü geleneginden.

“Bay Kurt”, “Bay Kurt ve Köpekler” adıyla *Matemde Hikâyeler*, Alida Gersie Jessica Kingsley Publishers, Londra ve Philadelphia (1991) kitabından.

“Direkteki Kuş”, *Dünya Gezegeni için Bilgelik Hikâyeleri*, der. Ira Friedlander, Harper and Row (1973) kitabından.

“Altın Anahtar”, *Grimm Peri Masalları*, Wordsworth Editions Ltd (1998) kitabından.

ÖNERİLEN HİKÂYE KAYNAKLARI

Kullanabileceğiniz pek çok harika hikâye kitabı var. Aşağıda bizim sürekli kullandıklarımızın bir listesini veriyoruz. Hikâye anlatma hakkındaki kitapların bir listesi de sonda veriliyor.

Barefoot Books tarafından yayınlanmış her şey, örneğin *Baba ve Oğul Hikâyeleri*, anlatan Josephine Evetts-Secker, *Bilgelik ve Peri Masalları*, anlatan Hugh Lupton veya *Yıldızlardan Hikâyeler*, der. Juliet Sharman-Burke.

Orchard Books tarafından yayınlanmış her şey, örneğin *Orchard Mısır Tanrıları ve Firavunları Kitabı* Baba ve Oğul Hikâyeleri, Robert Swindells veya *Orchard Hayalet Hikâyeleri*, Martin Wadell.

August House tarafından yayınlanmış her şey, örneğin *Dünyayı Koruma*, Margaret Mead MacDonald ve *Adil Adildir*, Sharon Creeden.

Noel Hikâye Kitabı ve *Paskalya Hikâye Kitabı*, Floris Books.

Anlatmaklık Hikâyeler I ve II, David Campbell, Saint Andrew Press.

Hindistan'dan Hikâyeler, Anna Milbourne, Usborne.

Çadırlarda Anlatılan Hikâyeler, Sally Pomme Clayton, Frances Lincoln Ltd.

Ruh Gıdası, Feldan & Cornfield, Harper, San Fransisco.

Afrika Mitleri ve Efsaneler, O. B. Duane, Brockhampton Press.

Fabller, Arnold Lobel, Jonathan Cape.

Küreğimin Söylediği Şarkılar, der. Michael Riordan, Pavilion Books Ltd.

Eski ve Gelecek Kral, Kevin Crossley-Holland, Orion.

Chelm'in Akıllı İnsanları, anlatan Yael Kliers, Sefer Ve Sefel Publishing.

Sihirbaz Kitapları, Andrew Lang (12 cilt), Constable and Company Ltd.

Binbir Gece Masalları, çev. Mardrus ve Mathers (4 cilt), Routledge.

Altın Efsane: Azizler Hakkında Okuma Parçaları I ve II, Jacobus de Voragine, Princeton University Press.

Aydınlanmış İnsanın Kalbi, Anthony de Mello, Doubleday.

Zen Eti, Zen Kemigi, Paul Reys, Penguin Group.

Balmumundan Çocuklar, Alexander McCall Smith, Canongate Press Ltd.

Yunan Mitleri, Robert Graves, Penguin.

Iran Mitleri, Vesta Sarkhosh Curtis, British Museum Press.

Emsalsiz Nasrettin Hoca'nın Maceraları, Idries Shah, The Octagon Press.

Gri Kahramanlar, Jane Yolen, Penguin.

İtalyan Halk Hikâyeleri, Italo Calvino, Penguin.

Cennetten Elmalar, Naomi Baltuck, Linnet Books.

Grimm Peri Masalları, Wordsworth Editions Ltd.

Rus Peri Masalları, der. Alexandr Afanas'ev, Pantheon Books.

Norveç Halk Hikâyeleri, Asbjornsen and Moe koleksiyonundan, Pantheon Books.

Afrika Halk Hikâyeleri, anlatan Roger D. Abrahams, Pantheon Books.

Norveçe Mitler, Kevin Crossley-Holland, Pantheon Books.

Tüm Dünyadan Sevilen Halk Hikâyeleri, Jane Yolen, Pantheon Books.

Japon Hikâyeleri, düzenleyen Royall Tyler, Pantheon Books.

Hindistan'dan Halk Hikâyeleri, düzenleyen A.K. Ramanujan, Pantheon Books.

Fransız Halk Hikâyeleri, Pantheon Books.

Çin Halk Hikâyeleri, düzenleyen Moss Roberts, Pantheon Books.

Kızılderili Mitleri ve Efsaneleri, seçen Richard Erdoes Alfonso Ortiz, Pantheon Books.

Kuzeyli Hikâyeler, seçen ve anlatan Howard Norman, Pantheon Books.

Dünya Hikâyeleri, Alida Gersie, Green Print.

Kartalla Uçmak, Büyük Ayıyla Yarışmak, Joseph Bruchac, Troll Medalion.

Ayla Evlenen Kız, Joseph Bruchac, Troll Medalion.

Vücudun Konuşması, Nancy Mellon ve Ashley Ramsden, Energy Psychology Press.

İyileştiren Yürek – Aileler, Allison M. Cox ve David H. Albert, New Society Publishers.

İyileştiren Yürek – Topluluklar, Allison M. Cox ve David H. Albert, New Society Publishers.

Matemde Hikâyeler, Alida Gersie, Jessica Kingsley Publishers.

Eğitimde Hikâyeler, Alida Gersie, Jessica Kingsley Publishers.

Kurtlarla Koşan Kadınlar, Clarissa Pinkola Estes, Rider (Türkçesi Ayrıntı Yayınları).

Pırtık Kapşon ve Diğer Hikâyeler, düzenleyen Ethel Johnson Phelps, The Feminist Press.

Korkusuz Kızlar, Akıllı Kadınlar ve Sevgili Kız Kardeşler, der. Kathleen Ragan, Norton.

Bir Zamanlar bir Ortayaş, Allan Chinen, Penguin Putnam Inc.

Sonsuza Kadar, Allan Chinen, Chiron Publishers.

Madiba Büyüsü, Çocuklar için Nelson Mandela'nın sevdiği Hikâyeler, Tafelberg.

Saklı Altın, Geraldine McCaughrean, Orion.

Kutsal Hikâyeler, düzenleyen Charles Simpkinson & Anne Simpkinson, Harper, San Fransisco.

Hikâye Anlatma Üzerine Kitaplar

Binbir Suratlı Kahraman, Joseph Campbell, Harper Collins Publishers.

Hikâye Anlatma ve Hayal Sanatı, Nancy Mellon, Yellow Moon Press.

Çocuklarla Hikâye Anlatmak, Nancy Mellon, Hawthorn Press.

Kişisel Hikâye Anlatmanın Gücü, Jack Maguire, Jeremy P. Tarcher.

Hikâye Anlatma Koçu, Doug Lipman, August House.

Hikâye Anlatıcısının Yolu, Ruth Sawyer, Penguin.

Hikâye Anlatıcıları için Empro, Keith Johnston, Routledge.

Hikâyeye Geri Dönmek, Geoof Mead, Vala Publishing Co-operative.

ÖNERİLEN TÜRKÇE KAYNAKLAR

Masal ve Hikâye Kitapları

Anadolu Masalları, Hasan Latif Sarıyüce, Kapı Yayınları.

Annemin Masalları, Gülnaz Emine Özacar, Nesin Yayınları.

Az Gittik Uz Gittik, Pertev Naili Boratav, Imge Yayınları.

Dilenci Kral ve Mutluluğun Sırrı, Joel Ben Izzy, Koridor Yayınları.

Dünya Masalları Serisi, Dipnot Yayınları.

Dünya Masalları Serisi, Nesin Yayınları.

Dünyanın Dört Bucağından Masallar Serisi, Dipnot Yayınları.

Happa Nine'nin Masalları, Sabahat Akkiraz.

İstanbul'dan Masallar, Özlem Arslan, Elif Balcı, Karma Kitaplar.

Küçüklerle Masallar, Italo Calvino, YKY Yayınları.

Madiba Büyüsü, Nelson Mandela'dan Masallar, Aylak Kitap.

Türk Masalları, Naki Tezel, Bilge Kültür Sanat.

Yunan Mitolojisi, İletişim Yayınları.

Yücel Feyzioğlu'nun masal kitapları.

Hikâye Anlatma Hakkında Kitaplar

Anlatının Gücü, Robert Fulford, Kollektif Yayınları.

Bizi Biz Yapan Hikâyeler, Willian L. Randall, Ayrıntı Yayınları.

"Hikâye Anlatıcısı", *Son Bakışta Aşk*, Walter Benjamin, Metis Yayınları.

İnsanın Anlam Arayışı, Viktor E. Frankl, Okuyan Us Yayınları.

Joseph Campbell Mitolojinin Gücü, Bill Moyers, MediaCat Yayınları.

Kadınlar, Rüyalar, Ejderhalar, Ursula K. Le Guin, Metis Yayınları.

Kahramanın Sonsuz Yolculuğu, Joseph Campbell, Kabalıcı Yayınları.

Kral ve Hortlak, Henrich Zimmer, Kabalıcı Yayınları.

Kurtlarla Koşan Kadınlar, Clarissa P. Estes, Ayrıntı Yayınları.

Masal Atlası, Mustafa Ruhi Şirin, İz Yayınları.

Psikanaliz ve Hikâye Anlatıcılığı, Peter Brooks.

Sibirya'dan Bir Masal Anası, Mark Azadovski, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Skolastik Fantazya, Ayrıntı Yayınları.

Sözlü ve Yazılı Kültür. Sözü'nün Teknolojileşmesi, Walter J. Ong, Metis Yayınları.

(Hikâyeler koyu harfle yazılmıştır)

Abrakadabra 224
 Ağırkanlı 102-104, 108-111, 113, 114
 Allen, Woody 199
 Altın Anahtar 277, 281
 Amateratsu 173
 Andersen, Hans Christian 275
 Andromeda 67
 Angelou, Maya 34, 99, 238, 262
 Apollon'un Arkaik Gövdesi 271
 Ardito, Carla Melucci 238
 Arendt, Hannah 203
 Aristo 158
 Armut Tohumu 221, 281
 Aslan ve Fare 92
 Atışma 60, 263
 Avcı Ogaloussa 36
 Ayıcık Oyunu 68
 Ayna nöronlar 141, 241
 Aziz Augustine 123
 Baba, Meher 204
 Bachelard, Gaston 245
 Bahkçı ve Karısı 106, 114, 280
 Barrett-Browning, Elizabeth 171
 Batemen 105

Bateson, Mary Catherine 125
 Bay Kurt 20, 271-273, 281
 Becquer, Gustavo Adolfo 150
 Ben Ben Değilim 174
 Berry, Wendell 61
 Bettelheim, Bruno 268
 Bir Noel Şarkısı 177, 201
 Bir zamanlar 29, 114, 128, 163
 Black Elk 234
 Blake, Jan 263
 Blake, William 84
 Bly, Robert 125
 Boehme, Jacob 268
 Böcek Olga 20, 186, 280
 Breathnac, Sarah Ban 173
 Brian'ın Hayatı 219
 Brown, Troy 134
 Bruchac, Joseph 27
 Buda 160, 206, 228, 281
 Büyük Piyanist 200, 281

Calvino, Italo 202
 Cameron, Julia 30
 Campbell, David 24, 263
 Campbell, Joseph 268
 Canlandırma 38-40, 43, 56, 58, 59, 76, 142, 147, 175, 177, 178, 180, 181, 184, 185
 Carnegie Hall 232, 281
 Carnegie, Andrew 181
 Carson, Rachel 56

Cenaze Törenleri 209
 Cesur Küçük Terzi 107, 114, 280
 Chanel, Coco 176
 Chapman, Geraldine 73
 Chartres Katedrali 191
 Chekhov, Michael 177, 178
 Child, Julia 58
 Chopra, Deepak 68
 Colin ve Marangoz 47, 279
 Conklin, Robert 174
 Copeland, Anne 88

Çilek Kız 253, 254, 281

Dacre, Wendy ve Michael 257
 Dedikodulu Anlatım 45
 Demosten 244
 Depp, Johnny 177
 Dickens, Charles 177, 201
 Dickinson, Emily 51, 61
 Direkteki Kuş 281
 Dört İşe Yaramaz 115, 116, 280
 Duncan, Isadora 145
 Düzeni Kurmak 259
 Dyer, Wayne 41, 166

Eckhart, Meister 275
 Eggers, Dave 76
 Einstein, Albert 24, 216, 250

- Ellington, Duke 65
Erkek Kardeş ile Kız Kardeş 106, 114, 208
Eski Yunan Hekimleri 99, 101, 103, 110, 113
Eski Yunanlılar 103, 244
Evimde Kim Var? 140, 280
Ezop Masalları 138
- Fellini, Federico 191
Fırıncı Düzinesi 130, 132, 280
Fiziksel duyular 60, 62
France, Anatole 98
- Gal Or, Roi 19, 124
Gersie, Alida 20, 203, 281
Goethe, Johann Wolfgang von 52
Goldwyn, Samuel 91
Gökteki Genç Kız ve Sepeti 119-121
Gömülü Hazine 280
Graham, Martha 144, 149
Greenberg, Irwin 83
Gülen Yerli 269-271, 281
- Hamlet 141, 193
Hammarskjöld, Dag 196
Harkness, Metchild 223
Hayali Duyular 53, 56, 59, 179
Heksametre 67, 68
Higginson, Thomas W. 162
Hikâye Anlatımından Önce 144
Hikâye Programı Yapmak 255-257
Hititlerin Yakarışı 209
Holmes, Oliver Wendel 58
Hopkins, Gerald Manley 61
Houston, Jean 271
Huxley, Aldous 60
- Işıklandırma 258, 261, 262
- İki Kurbaga** 181, 280
Ilyada 67
Inanna 209
İşitme 262
İyenga 230
İyimser 101-105, 108-114, 147, 182
- Jackson, Michael 73
Jargon 211, 212, 216, 220
Jimenez, Juan Ramon 174
Johnson Barbara 67
- Kabir 99
Kamer, Andrew 275
Karşılık verme 175
Katakali 158
Kayıp Balta 176, 280
Keller, Helen 182
Kelly, Bernard 259
Kemikler 33, 37, 38, 42-45
Kettering, Charles F. 92
Khan, Hazrat Inayat
Kılıç Ustası ve Hikâye anlatıcısı 169, 280
Kierkegaard, Soren 263
Kilden Çocuk 279
Kingsley, Charles 67
Kisa Gotami 206, 281
Knowles, Beyonce 213
Kolerik 101
Konuşan Kafatası 85, 89, 280
Korbut, Olga 43
Korku Adlı Dev 279
Kral Arthur 210, 281
Krauss, Nicole 153
Kundera, Milan 152
Kural yoktur 171
Kuzey Rüzgârının Sevgilisi 253, 254, 281
Küçük Opossum 78-80, 280
- Latince Dua 207
Lawrence, D.H. 211, 238
Lebovitz, Fran 212
Lerner, Max 122
Lewis, C.S. 208
Lievo, Norma 267
Lindbergh, Anne Morrow 54
Lochte, Ryan 134
Lopez, Barry 33
- Mackay Brown, George 60
Mandela, Nelson 211
Marangoz 265-281
Marguiles, Juliana 148
Marx, Groucho 164
Meisner, Sandford 179
Melankolik 102-105, 108-114
Merkezler 178, 179, 230, 231
- Merman, Ethel 239
Metzger, Deena 274
Mevlana 53, 61, 100, 152, 197, 241
Miller, Henry 166
Milne, A.A. 61
Moliere 210
Monty Python 219
Muhammed Ali 260
Muldoon Seyahati 257
Murdoch, Iris 180
Müzik terimleri 73
- Nasrettin Hoca ve Müzik Aleti** 21
Nefes Alma Meditasyonu 250
Neruda, Pablo 248
Nin, Anais 108
Noel Baba Günü 130, 131
Nötr dil 211, 216, 220
- O'Connor, Flannery 35
O'Donohue, John 66
Oba ve Gökyüzü 213-218
Odyssea 67
Okri, Ben 40, 83, 91, 152, 189, 197, 256
Oliver, Mary 61, 223, 235
- Paraşüt 125, 126, 129
Parillaud, Anne 142
Parmak Savaşı Oyunu 68, 69
Parsons, Janine 85
Passannito, Amy 82
Pazara gidelim 69
Pete, Irene 102
Pisagor 193
Plath, Sylvia 224
Platonik Yıl 67
Post, Laurens van der 270, 280
Profesör 190, 191, 281
Proust, Marcel 53, 251
- Quinn, Julia 118
- Rahibe Teresa 201, 262, 264
Rand, Ayn 172
Rhymes, Busta 159
Rich, Adrienne 207
Richards, M.C. 133
Rietz, Sandra 267
Rilke, Rainer Maria 271

- Rilke: Genç bir Şaire
Mektuplar 271
- Robinson, Sugar Ray 67
- Roddick, Anita 109
- Ruskin, John 157
- Rüşdü, Salman 103
- Sanskrit Sararuma ve Büyük Yangın** 88, 89
- Saraylı Dil 211
- Sarton, May 191
- Satayana 84
- Saumur, Libby 158
- Schultz, Charles M. 137
- Sessizler 61, 246, 248-250, 252
- Shakespeare 50, 61, 141, 147, 193
- Shank, Roger C. 37
- Siegel, Mary-Sue 83
- Sir Lancelot 210
- Smith, Jimmy Neil 44
- Soljenitsin, Alexandr 197
- Soruları sevmeye çalışın 271
- Sosyal dil 212, 213
- Sosyal ve Anti Sosyal Güçler 192
- Söylediğini gör 158, 235
- Stalin 223, 224
- Steinbeck, John 182
- Steiner, Rudolf 19, 192, 258
- Stockhausen, Karlheinz 70
- Streep, Meryl 177
- Sven ve Olaf 192, 281
- Şef Seattle 224
- Tavşan ile Kaplumbağa** 138, 280
- Terzi ve Kumaşı** 74, 75
- Thich Nhat Hahn 225, 228
- Thomas, Taffy 264
- Thoreau, Henry David 161
- Törens dil 152, 210, 213
- Trampet Çalan Çocuk 56
- Travers P.L. 117, 255
- Twain, Mark 89
- Uhlich, Anna M. 163
- Uluslararası Hikâye Anlatma Okulu 19, 23, 25
- Upanişadlar 209
- Uzun Kara Dallardan İçeri Girmeyi Hiç Denedin mi? 235
- Üç Dil 107, 114, 280
- Üç Garip Melek 238
- Üçlü doğa 76
- Wayne, John 219
- Weiss, Jim 117
- West, Mae 153
- Whitman, Walt 61
- Wilde, Oscar 49
- Williamson, Marianne 50
- Williamson, Robin 61, 257
- Winfrey, Oprah 136
- Wollstonecraft, Shelley Mary 34
- Woolf, Virginia 61, 195
- Wyatt, Woodrow 55
- Yabani Eşek ve Yük Eşegi** 92, 93, 280
- Yağmur ve Genç Kadın** 155, 280
- Yapacak Daha Önemli İşler** 95, 280
- Yaradılış 209, 250
- Yaratmak 41, 76, 111, 166, 177, 180, 182, 184, 235, 261
- Yeats, W.B. 75
- Yinere, Ellen De 158
- Zen Ustası ve Öğrencisi** 21, 27

Hikâye anlatma sanatı, son yıllarda giderek yaygınlaşıyor ve daha çok kişi tarafından sevilip benimseniyor. Artık çocuklar kadar yetişkinler de bu söz zanaatının çekimine kapılıyor ve hikâyelerin dünyasında vakit geçirmek istiyorlar. Sadece aile arasında ya da arkadaş çevresinde değil, profesyonel alanda da hikâye anlatıcılığından geniş ölçüde yararlanılıyor. Okulda dersi eğlenceli hale getirmek isteyen öğretmenler, iş arkadaşlarını ya da çalışanlarını etkilemek isteyen yöneticiler, danışanlarına hikâyeler aracılığıyla yardımda bulunmak isteyen terapistler ya da sadece arkadaş toplantılarında sevdiklerini eğlendirmek isteyen dost canlısı kişiler hayatlarında hikâyelere daha çok yer açıyor ve hikâye anlatma sanatının inceliklerine ilgi duyuyorlar.

Ashley Ramsden ile Sue Hollingsworth *Hikâye Anlatma Sanatı*'nda yirmi yılı aşkın süredir bu alanda edindikleri deneyimi aktarıyor ve konuya ilgi duyup yeteneğini açığa çıkarmak isteyenlere denenmiş özel teknikler, pratik öneriler ve önemli tüyolar eşliğinde yol gösteriyorlar. Hikâyeleri seven ve onlara daha yakından bakmak isteyen herkes için eşsiz bir kılavuz.

